

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2564)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.8 No. 3 (March 2021)

❖ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปรีดีมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

● บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

พระมหาอนันต์ อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นายศักดิ์ดา หารเทศ

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❖ **ฝ่ายกฎหมาย**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2564 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 8 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 26 เรื่อง บทความวิชาการ 5 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา โดย ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, พระมหา ชุตินันท์ อภินันโท (แหมทอง), พีระศิลป์ บุญทอง, ชนันภรณ์ อารีกุล และบุญณดา สุปิยพันธุ์ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม 2) เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนในจังหวัด นครศรีธรรมราช 5 ชุมชน คือ ชุมชนในถ้ำ ชุมชนโมคคัลลาน ชุมชนปากพยิง ชุมชนโพธิ์เสด็จ และ ชุมชนตลาดแขก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 60 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือก แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกต ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพบริบทวิถีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกัน ทั้ง 5 ชุมชน แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีความรักสามัคคี และเข้าใจบริบทความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันแต่ไม่แตกแยก ให้เกียรติเคารพซึ่งกันและกัน รู้วิถีที่พึงปฏิบัติต่อกันที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาและสร้างสัมพันธ์ในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น และ 2) รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา มี 4 องค์ประกอบเรียกว่า PALC คือ 1) กระบวนทัศน์พื้นฐาน (Paradigms of Community) ความรู้สึกไม่แบ่งแยก เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันไร้รอยต่อทางศาสนา 2) ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้าน (Leader and Local Wisdom Scholars) มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบที่ดีให้กับชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิต (Activities and Lifestyles) มีกิจกรรมจิตอาสา อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

และ 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) เป็นชุมชนที่มีความรักสามัคคี ให้ความเสมอภาค เคารพในสิทธิ ให้เกียรติ และปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชน โดยใช้ “มรรควิธี” เป็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครธรรม์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2	1
THE EFFECTS OF TOKEN ECONOMY REINFORCEMENT ON SELF - DISCIPLINE OF PRESCHOOL CHILDREN IN SCHOOLS UNDER SURAT THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2	
กาญจนา บุทอง, กันตวรรณ มีสมสาร และประพนธ์ เจียรกุล	
การประกอบสร้างอุปลักษณ์โน้ตศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษา จารย์ (ป.อ.ปยุตโต)	15
CONSTRUCTIVE TECHNIQUES OF METAPHOR IN LITERARY OF SOMDET PHRA BUDDHA GHOSACARN (P.A.PAYUTTO)	
พระครูปริยัติกิตติวิมล (กิตติสาโร), วรวรรณ ศรียากย์, กัลยา กุลสุวรรณ และศราวุธ หล่อดี	
การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลไทย	29
PUBLIC POLICY FORMULATION OF THE THAI GOVERNMENT	
พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม, พระครูใบฎีกาศักดิ์ดีดนัย สมนิจจิตโต และสัญญา สดประเสริฐ	
แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคม แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย	44
APPROACHES FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN DEVELOPING A LIFELONG LEARNING SOCIETY FOR PROVIDING NON – FORMAL AND INFORMAL EDUCATION NETWORKS	
อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์	
ผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลต่อ ความเครียดและการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการ พยาบาลเด็กและวัยรุ่น ของนักศึกษาพยาบาล	59
THE EFFECT OF READINESS PREPARATION FOR NURSING PRACTICE ON STRESS AND PERCEIVED COMPETENCES FOR PEDIATRIC NURSING PRACTICE OF NURSING STUDENTS	
จิระวรรณ ศรีจันทร์ไชย และवलันต์ ศรีแดน	

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมือง ตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1	74
SOLUTION GUIDELINES OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION OF SCHOOLS IN THE DISTRICT OF TAK DISTRICT UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA TAK 1	
กาญจนา จันทร์ประจำ และขวัญชัย ช้วนนา	
การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน	86
COMMUNITY MANAGEMENT IN SUFFICIENCY ECONOMY	
ไมตรี อินเดรียะ, ทวีช บุญธิรัมย์, จิรสุดา ปลายยอด, อัญมณี ชุมณี และอภิชาติ มหาราชเสนา	
ผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมีร่วมกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี หน่วยการเรียนรู้ ปริมาณสัมพันธ์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	99
REPORT ON THE USE OF THE PROBLEM - SOLVING SKILLS IN CHEMISTRY CALCULATION TOGETHER WITH ORGANIZING VARIOUS LEARNING ACTIVITIES IN CHEMISTRY THE STOICHIOMETRY LEARNING UNIT OF THE 10TH GRADE STUDENTS	
พงศ์รัตน์ ธรรมชาติ	
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจแผนที่เดินดิน: ชุมชนมอญบ้าน เสากรโดง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	113
THE COMMUNITY PARTICIPATION IN SURVEYING FOR THE GEO - SOCIAL MAPPING: MON COMMUNITY OF BAN SAOKRADONG, BANG PA - IN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE	
เอนก รักเงิน และสุธี โกสิทธิ์	
ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า	129
A STUDY OF THE CRISIS OF THAI SOCIETY FROM CASES OF VIOLATION OF THE FIVE PRECEPTS	
พระโอภาส โอภาโส (นาถฤทธิ์) และพระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)	

สารบัญ (ต่อ)

การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา 904	143
PROMOTION OF PUBLIC MIND UNDER THE ROYAL VOLUNTEER SPIRIT PROJECT ACCORDING TO THE ROYAL INITIATIVE VOLUNTEER SPIRIT COURSE 904	
รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์ และศักดิ์ดา ทารเทศ	
การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3	159
DEVELOPING GUIDELINES FOR STRENGTHENING STUDENTS' SELF - DISCIPLINE UNDER THE OFFICE OF KALASIN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 3	
ศุภวรรณ ทองลาด และพรวิทย์ จันทศิริสิริ	
วิเคราะห์ทออลยัญญาณในนิกายโยคจารบนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน	172
ANALYZING ĀLAYAVIJÑĀNA OF YOGĀCĀRA BASE ON THE LIGHT OF MAHĀYĀNA BUDDHIST PHILOSOPHY	
พระพจน์ อภิวิฑูณ, พระมหาวิไลศักดิ์ หงส์ศรี และพระต้นตระกูลกรานต์ ศรีปาน	
การรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	188
PERSONAL PERCEPTION IN PATIENTS WITH HYPERTENSION, A SUB - DISTRICT IN BANG PA IN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE	
นาตยา ดวงประทุม	
การศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์	200
STUDY OF APPLICATION COMPONENTS TO FULFIL CONSUMERS' NEEDS FOR TRADING ORGANIC PRODUCTS	
อรณัตริ อินสว่าง, นิคม ลนขุนทด, เทียงธรรม สิทธิจันทเสน และอัษฎา วรรณภานต์	
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	217
LEGAL MEASURES ON DRUG ABUSERS' DIVERSION FROM CRIMINAL JUSTICE	
ศิลา ศรีเดช	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี	234
FACTORS THAT INFLUENCE THE POLICY IMPLEMENTATION OF TOURISM COMMUNITY LIFESTYLE : CASE STUDY TOURISM COMMUNITY LIFESTYLE SURATTHANI PROVINCE	
ลลิล แซ่ลิ้ม และพลกฤต แสงอาวุธ	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพู่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี DEVELOPMENT OF THE LIFE QUALITY OF THE ELDERLY PEOPLE BY THE SENIOR SCHOOL COURSE, NAPHU SUBDISTRICT, PHEN DISTRICT, UDON THANI อภิวัดชัย พุทธจร	250
แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนกีฬา จังหวัดเชียงใหม่ LEARNING GUIDELINES OF INTEGRATION OF SOCIAL STUDIES CURRICULUM IN CHIANG MAI SPORTS SCHOOL สรวลีย์ นันทชัย, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และแสง แสงบุตร	264
การจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 COMPUTING SCIENCE LEARNING MANAGEMENT PLAN UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 37 อมรรัตน์ สารเอื่อนแก้ว และสกริพร เขาวนชัย	275
พุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทบาทพระสงฆ์ด้านงานสาธารณสงเคราะห์ กรณีศึกษาพระราชาธรรมนิเทศ (พระพยอม กลฺยาโณ) วัดสวนแก้ว จังหวัด นนทบุรี ENGAGED BUDDHISM: ROLES OF SANGHA IN PUBLIC WELFARE A CASE STUDY OF PRA RAJTHAMNITHET, SUAN KAEW TEMPLE, NONTHABURI PROVINCE พิรญาณ์ แสงปัญญา และพินิจ ลาภธนานนท์	288
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 FACTORS AFFECTING ORGANIZATIONAL ENGAGEMENT OF TEACHERS UNDER THE PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3 พิพัฒน์ ไผ่แก้ว และสกริพร เขาวนชัย	303
ช่องทางการตลาดสำหรับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในยุคโควิด - 19 MARKETING CHANNELS FOR MODERN RETAIL BUSINESS IN COVID - 19 ERA กฤษณะ หลีกคงคา	318

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย	337
THE GUIDELINES FOR DEVELOPMENT ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE NONGKHAI PROVINCE	
พัชรนันท์ ลอยเมืองกลาง และวันทนา อมตารียกุล	
แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย	351
THE GUIDELINE FOR PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE LOEI PROVINCE	
จิระศักดิ์ เหมบุรุษ และวันทนา อมตารียกุล	
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์	367
DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES ON SERIES FOR MATHAYOMSUKSA 6 BASED ON STUDENT TEAM ACHIEVEMENT DEVISION (STAD) COOPERATIVE WITH ELECTRONIC MEDIA	
จรัส พิเลิศ, มะลิวัลย์ ฤณาพรธรรม และนิภาพร ชุตินันต์	
การอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช	381
SHORT - TERM CAREER BUILDING TRAINING BY A PARTICIPATORY LEARNING PROCESS FOR SECONDARY SCHOOL STUDENT IND THE PROVINCE OF NAKHON SI THAMMARAT	
สมาภรณ์ นวลสุทธิ, จรุ ถิ่นพระบาท, วราพร กาญจนตลอด และสุจินดา พรหมข้า	
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรมบนความปกติใหม่ ช่วงวิกฤติโควิด - 19	393
ONLINE LEARNING MANAGEMENT MODEL OF INDUSTRIAL STUDENTS PROGRAM IN THE NEW NORMAL DURING COVID - 19 PANDEMIC	
ธนากร คุ่มภัย, แสงอาทิตย์ เจ้วัฒนพงศ์, พงศ์ศิลป์ รัตนอุดม, สุนิษา บัวอรุณ และสมพร ปานคำ	
กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร	408
CONSUMER'S DECISION - MAKING PROCESS IN RESTAURANT SELECTION IN BANGKOK	
ศิริธร ขาวหมัดจิด, กอบกุล จันทโรลิกา, ถนอมศักดิ์ สุวรรณน้อย, ธาตรี จันทโรลิกา และ วรรณธิ์ วัฒนาธร	

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาปัจจัยอุปสงค์ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเมืองสองธรรมในจังหวัด นครศรีธรรมราช	423

THE STUDY OF DEMAND FACTORS AFFECTING MUANG SONG THAM TOURISM IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศิริลักษณ์ บัวงาม, วิชิต จรุงสุจริตกุล และโสภณ ชุมทองโต

รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา	436

THE MODEL OF MULTICULTURAL SOCIETY WITH UNCONDITIONAL RELIGION CREATING

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, พระมหาชุตีรักษ์ อภินนโท (แหมทอง), พิระศิลป์ บุญทอง, ชนันภรณ์ อารีกุล และบุญผดุง สุปียพันธ์ุ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

๖

วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*
THE EFFECTS OF TOKEN ECONOMY REINFORCEMENT
ON SELF - DISCIPLINE OF PRESCHOOL CHILDREN IN SCHOOLS
UNDER SURAT THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

กาญจนา บุงอ

Kanchana Buhngo

กัณตวรรณ มีสมสาร

Kantawan Meesomsarn

ประพนธ์ เจียรกุล

Praphon Jearakul

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: krunan_da@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร 2) เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร และ 3) เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผล กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กปฐมวัยเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ณ โรงเรียนวัดสุทธาวาส อำเภอไชยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 18 คน ได้มาโดยวิธี การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัย 2) แบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย และ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบวิลคอกซอล ซายน์ แรงค์ เทส ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น 2) หลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง-สูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) หลัง

* Received 18 January 2021; Revised 26 January 2021; Accepted 17 February 2021

ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแตกต่างจากระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร, ความมีวินัยในตนเอง, เด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study the development of self - discipline of preschool children while they were receiving token economy reinforcement; 2) to compare the levels of self - discipline of preschool children before and after receiving token economy reinforcement; and 3) to compare the levels of self - discipline of preschool children after receiving token economy reinforcement and during the follow - up period;. The research sample consisted of 18 female and male preschool children, aged 5 - 6 years, who were studying in the third year kindergarten level during the first semester of the 2019 academic year at Wat Sutthawas School, Chaiya district, Surat Thani province under Surat Thani Primary Education Service Area Office 2, obtained by cluster sampling. The employed research instruments were 1) a questionnaire on the need for reinforcement of preschool children; 2) a form for recording the rate of receiving token economy for preschool children; and 3) an observation form on self - discipline behavior of preschool children. Statistics for data analysis were the mean, standard deviation, and the Wilcoxon signed rank test. The research findings showed that 1) the preschool children who received reinforcement with token economy had higher development level of self - discipline; 2) after being reinforced with token economy, the preschool children's mean score of self - discipline behavior was higher than their counterpart mean score before receiving token economy reinforcement at the .05 level of statistical significance; and 3) significant difference at the .05 level of statistical significance was found between the preschool children's mean score of self - discipline behavior after being reinforced with token economy and their counterpart mean score during the follow - up period.

Keywords: Token Economy Reinforcement, Self - Discipline, Preschool Children

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 – 2559 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 25536) ระบุถึงวัตถุประสงค์ของแผนไว้ว่า 1) พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา 2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมทุกช่วงวัยเพื่อให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพซึ่งจะเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งกล่าวถึงสถานะของประเทศในปัจจุบันในแต่ละด้าน โดยได้ระบุถึงสภาพปัจจุบันด้านสังคมตอนหนึ่งว่า “คนไทยยังมีปัญหาเชิงคุณภาพทั้งด้านสุขภาพการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

วินัยในตนเองเป็นหัวใจหลักของการแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากวินัยจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ รู้จักยับยั้งและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดสามารถกระทำการที่ดีได้ด้วยตนเองและรู้สึกกังวลเมื่อกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538) ความมีวินัยในตนเองนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เกิดจากการเรียนรู้ การเลียนแบบและการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ซึ่งช่วงวัยที่เหมาะสมแก่การปลูกฝังหรือพัฒนาคือช่วงปฐมวัย เนื่องจากเด็กช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิด - 5 ขวบนับได้ว่าเป็นช่วงวัยทองของชีวิตและเป็นช่วงระยะที่มีความสำคัญที่สุดในการหล่อหลอมบุคลิกภาพและการวางรากฐานคุณภาพชีวิตของเด็กเพื่อที่จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หากเด็กได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังความมีวินัยในตนเองตั้งแต่ช่วงปฐมวัยก็จะส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขและสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นได้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2556); (อรุณี หรดาล, 2558)

การปลูกฝังความมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการฝึกวินัยของเด็กและสิ่งสำคัญคือการเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กได้สังเกตตัวแบบและฝึกปฏิบัติตาม และเมื่อเด็กเข้าศึกษาในสถานศึกษาซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่นอกเหนือจากคนในครอบครัว ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะปลูกฝังความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ให้แก่เด็กปฐมวัย เนื่องจากความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญทั้งต่อตนเองและต่อสังคม หากเด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะสองประการนี้จะส่งผลให้เด็กปฐมวัยประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับประภาพรณ เอี่ยมสุภาชิต ที่กล่าวว่าเด็กที่มีความรับผิดชอบนอกจากสามารถปฏิบัติกิจวัตร

ประจำวันได้ด้วยตนเองแล้วยังสามารถปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เด็กที่มีความรับผิดชอบสูงมักจะเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นและมีความเป็นพลเมืองดีสูงด้วย อีกทั้งผลการสังเกตพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดสุทธาวาสแต่ละด้านพบว่า ตัวบ่งชี้ 5.1 ซื่อสัตย์สุจริต และ ตัวบ่งชี้ 5.4 มีความรับผิดชอบนั้นเด็กปฐมวัยยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เหมาะสมตามวัยสอดคล้อง กับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (ประภาพรณ เอี่ยมสุภาชิต, 2556)

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย พบว่ามีผู้ให้ความสนใจในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้เทคนิคและนวัตกรรมต่าง ๆ มากมาย ประกอบกับผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเชื่อว่าการทำให้เด็กปฐมวัยเกิดความรู้สึกพึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว จะส่งผลให้เด็กมีความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ จนทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่คงทนถาวรได้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการวางเงื่อนไข การกระทำของสกินเนอร์ที่มีความเชื่อว่า 1) พฤติกรรมหรือการกระทำใดหากได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้ม เกิดพฤติกรรมนั้นอีก ส่วนพฤติกรรมหรือการกระทำใดหากไม่มีการเสริมแรงจะมีแนวโน้ม ความถี่ของพฤติกรรมนั้นลดลงและหายไปในที่สุด 2) การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว และ 3) การให้เสริมแรงเมื่อมีการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะใช้เทคนิคการเสริมแรงเพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยในครั้งนี้ (วัฒนา มัคคสมัน, 2557)

เบี้ยอรรถกรเป็นเทคนิคการเสริมแรงประเภทหนึ่งที่สามารถใช้ได้ง่ายและไม่รบกวนต่อพฤติกรรมที่เด็กกำลังกระทำอยู่ นอกจากนี้สามารถนำมาแลกเปลี่ยนตัวเสริมแรงได้มากกว่าหนึ่งตัวขึ้นไป (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2556) ผู้วิจัยพิจารณาว่ามีความน่าสนใจและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมของเด็ก โดยเด็กจะได้รับเบี้ยอรรถกรเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และสามารถนำเบี้ยอรรถกรไปสะสมหรือแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของที่ต้องการตามเงื่อนไขการแลกเปลี่ยน ส่งผลให้เด็กเกิดความพึงพอใจและต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีของ Kohlberg ที่เชื่อว่าเด็กปฐมวัย จะใช้การลงโทษและการได้รับรางวัลเป็นเครื่องตัดสินความถูก - ผิด โดยเด็กปฐมวัยจะเคารพและทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษและจะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2560)

ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมาใช้ในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยให้

สูงขึ้น เปี้ยอรรถกรที่ผู้วิจัยใช้เป็นสติ๊กเกอร์รูปดาว โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถนำไปสะสมหรือแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของที่ต้องการตามเงื่อนไขได้ ส่งผลให้เด็กปฐมวัยต้องการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยในตนเองถี่มากขึ้นเพื่อให้ได้ตัวเสริมแรงที่ต้องการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเปี้ยอรรถกร
2. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเปี้ยอรรถกร
3. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเปี้ยอรรถกรและระยะติดตามผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ณ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 2,820 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ณ โรงเรียนวัดสุทธาวาส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 18 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามมีดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามสำหรับเด็กปฐมวัย

2.1.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ คือ ความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยและระดับของความต้องการตัวเสริมแรงแต่ละชนิด

2.1.3 สร้างแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลพื้นฐาน

2.1.4 นำแบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัย เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและทำการแก้ไข ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.1.5 นำแบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัย ที่ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมในการนำไปใช้และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.16 นำแบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัย ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ มาจัดทำอัตราการแลกเปลี่ยนเบี้ยอรรถกรและจัดทำข้อตกลงการใช้เบี้ยอรรถกร

2.2 แบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยขั้นตอนการสร้าง แบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกร มีดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบ บันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย

2.2.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบบันทึกให้สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ต้องการ

2.2.3 สร้างแบบบันทึกที่จะใช้ในการบันทึกข้อมูล

2.2.4 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและทำการแก้ไข ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.2.5 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

2.2.6 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย ที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.7 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย ที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 20 คน ซึ่งไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสังเกตและบันทึกอัตราการ ได้รับเบี้ยอรรถกร

2.2.8 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย มาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นอีกครั้งก่อนที่จะนำไปทดลองกับ กลุ่มตัวอย่าง

2.2.9 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี่ยงเบนของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของ เด็กปฐมวัยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้าน ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย ศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยและศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมย่อยด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย

2.3.2 ศึกษาแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย

2.3.3 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.3.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

2.3.6 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3.7 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดพุมเรียง อำเภอกาญหิรา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นเด็กปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการสังเกตและบันทึกผลการสังเกตตั้งแต่วันที่เริ่มต้นจนถึงวันที่สิ้นสุดการทดลอง จากนั้นนำผลการสังเกตพฤติกรรมมาคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

2.3.8 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

3.1 ระยะหาเส้นฐาน ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นเวลา 1 สัปดาห์พร้อมทั้งบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแล้วคำนวณค่าเฉลี่ยเพื่อกำหนดค่าพฤติกรรมเส้นฐาน

3.2 ระยะทดลอง ผู้วิจัยทดลองให้การเสริมแรงโดยใช้เบี้ยอรรถกรแก่เด็กปฐมวัยเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ขณะทดลองผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กขณะปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน พร้อมทั้งบันทึกผล การสังเกตพฤติกรรมและบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย

3.3 ระยะหลังการทดลองหรือระยะถอดถอน ผู้วิจัยหยุดให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแก่ เด็กปฐมวัย จากนั้นสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเช่นเดียวกับระยะหาเส้นฐาน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ และบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรม จากนั้นนำผลการสังเกตมาคำนวณค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม

3.4 ระยะติดตามผล ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยสังเกตหลังจากเว้นระยะสิ้นสุดการทดลองให้การเสริมแรงโดยใช้เบี้ยอรรถกร เพื่อสังเกตว่าหลังจากหยุดให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแล้ว เทคนิคนี้ยังส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหรือไม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ระยะมาหาค่าเฉลี่ยและนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางและกราฟเส้น

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผล

ผลการวิจัย

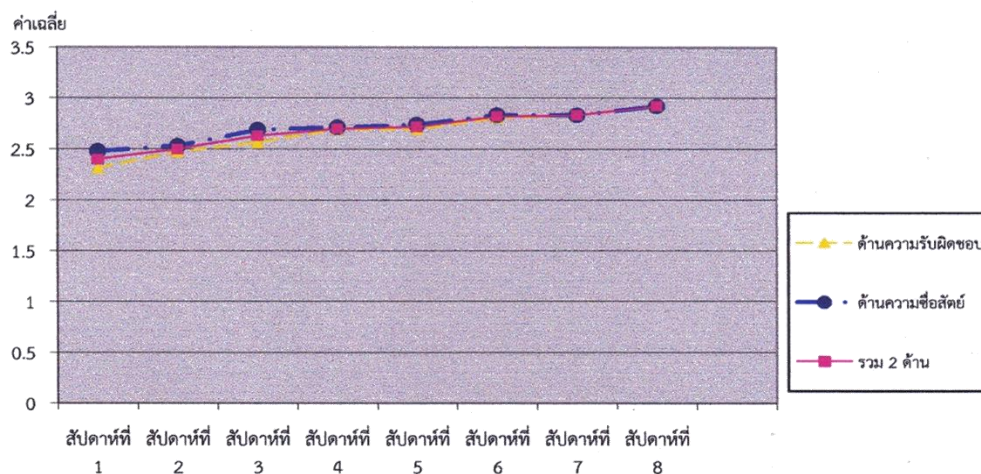
1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย ระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร (n = 18)

ช่วงเวลา ในการทดลอง	พัฒนาการความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย					
	ด้านความรับผิดชอบ		ด้านความซื่อสัตย์		รวมทั้ง 2 ด้าน	
	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.
สัปดาห์ที่ 1	2.31	0.23	2.48	0.22	2.40	0.23
สัปดาห์ที่ 2	2.47	0.19	2.53	0.22	2.50	0.21
สัปดาห์ที่ 3	2.56	0.20	2.69	0.15	2.63	0.18
สัปดาห์ที่ 4	2.69	0.14	2.71	0.14	2.70	0.14
สัปดาห์ที่ 5	2.69	0.14	2.74	0.12	2.72	0.13
สัปดาห์ที่ 6	2.80	0.09	2.83	0.12	2.82	0.11
สัปดาห์ที่ 7	2.83	0.12	2.83	0.12	2.83	0.12
สัปดาห์ที่ 8	2.91	0.11	2.93	0.11	2.92	0.11
รวม	21.26	1.22	21.74	1.20	21.52	1.23
M	2.66	0.15	2.72	0.15	2.69	0.15

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยของแต่ละสัปดาห์ทั้ง 8 สัปดาห์มาเขียนเป็นแผนภาพปรากฏแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงขึ้น โดยในช่วง 2 สัปดาห์แรกมีการพัฒนาที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ช่วงสัปดาห์ที่ 3 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีพัฒนาการที่สูงขึ้นแต่่อัตราน้อย

2. เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของ เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

ความมีวินัยในตนเอง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		T
	M	S.D.	M	S.D.	
ด้านความรับผิดชอบ	1.66	0.20	2.81	0.15	21.98*
ด้านความซื่อสัตย์	1.82	0.18	2.83	0.12	23.08*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยนั้นก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 1.66 (S.D. = 0.20) และมีคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 1.82 (S.D. = 0.18) แต่หลังจากได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแล้ว เด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 2.81 (S.D. = 0.15) และมีคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 2.83 (S.D. = 0.12) เมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

3. เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์แตกต่างจากระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของ เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผล

ความมีวินัยในตนเอง	หลังการทดลอง		ติดตามผล		T
	M	S.D.	M	S.D.	
ด้านความรับผิดชอบ	2.81	0.15	2.67	0.14	4.23*
ด้านความซื่อสัตย์	2.83	0.12	2.71	0.15	3.43*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยนั้นหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 2.81 (S.D. = 0.15) และคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 2.83 (S.D. = 0.12) แต่ระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ โดยเว้นระยะห่างจากช่วงระยะหลังการทดลอง 2 สัปดาห์แล้ว เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 2.67 (S.D. = 0.14) และคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 2.71 (S.D. = 0.15) เมื่อ

เปรียบเทียบแล้วพบว่าระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรปรากฏว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่สูงขึ้นทั้งสองด้านสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 คือ เมื่อได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ที่สูงขึ้นและเมื่อวิเคราะห์พัฒนาการเป็นรายสัปดาห์ผลปรากฏว่า

1.1 ความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยในช่วง 2 สัปดาห์แรกมีการพัฒนาที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และช่วงสัปดาห์ที่ 3 ถึง สัปดาห์ที่ 8 ยังคงพัฒนาสูงขึ้นแต่อัตราน้อยกว่าช่วง 2 สัปดาห์แรก ทั้งนี้เนื่องจากช่วง 2 สัปดาห์แรกเด็กปฐมวัยให้ความสนใจกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเป็นอย่างมาก สะท้อนได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก เช่น การพูดคุยกึ่งสิ่งของที่เด็กต้องการแลกเปลี่ยน การนำสมุดสะสมสติ๊กเกอร์รูปดาวมานับทุกครั้งที่ได้สติ๊กเกอร์เพิ่ม การชักชวนเพื่อนให้ยืนเข้าแถวตามลำดับให้เรียบร้อย เป็นต้น การแสดงพฤติกรรมของเด็กจึงเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน จากเดิมที่เด็กบางคนไม่แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แต่เมื่อเด็กทราบเงื่อนไขการได้รับเบี้ยอรรถกรแล้วเด็กพยายามแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นแต่ยังไม่สม่ำเสมอและไม่เรียบร้อย เช่น เดิมที่เด็กไม่พับเก็บที่นอนเข้าที่หลังจากตื่นนอนต้องตักเตียงนอนจึงจะปฏิบัติ แต่เมื่อเด็กทราบเงื่อนไขแล้วเด็กพับเก็บที่นอนเข้าที่ทันทีเมื่อตื่นนอนโดยไม่ต้องตักเตียงนอน แม้ว่าการเก็บที่นอนยังไม่เรียบร้อยในช่วงแรก เมื่อเข้าสู่สัปดาห์ที่ 3 ถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กเริ่มคุ้นเคยกับเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแล้วและยังคงแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับคำกล่าวของสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ที่กล่าวถึงการเสริมแรงว่า ในการเสริมแรงนั้นควรให้การเสริมแรงทุกครั้งที่เกิดพฤติกรรมเพราะจะทำให้พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงนั้นมีคุณค่าของการแสดงพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นของการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ ๆ และเมื่อพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นสม่ำเสมอแล้วได้รับการเสริมแรงตามช่วงเวลาหรือตามจำนวนครั้งของการแสดงพฤติกรรมจะทำให้พฤติกรรมที่พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปนั้นเกิดขึ้นสม่ำเสมอ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556)

1.2 ในช่วงทดลอง 8 สัปดาห์ พบว่า พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติได้ดีเป็นพฤติกรรมด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนและการไม่นำของของผู้อื่นมาเป็นของตน สำหรับพฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยยังปฏิบัติได้ไม่ค่อยดีเป็นพฤติกรรมด้านการจัดเก็บของใช้และของเล่นเข้าที่โดยครูยังต้องมี

การตกเต๋อในบางครั้งคราว ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมการจัดเก็บของใช้ของเล่นเข้าที่นั้นเป็นพฤติกรรมที่ยากและมีความซับซ้อน ส่งผลให้เด็กทำได้ช้ากว่าพฤติกรรมอื่นซึ่งมีความง่ายกว่า การสร้างเสริมพฤติกรรมจึงต้องใช้ระยะเวลานาน ครูควรชี้แนะแนวทางให้เด็กประพฤติปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป และฝึกฝน ให้เด็กปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเคยชินและเป็นวิถีชีวิตในที่สุด นอกจากนี้การที่เด็กปฐมวัย จะสามารถจัดเก็บของเล่นและของใช้เข้าที่ได้นั้นเด็กต้องสังเกตและจดจำตำแหน่งการจัดวางของใช้และของเล่นได้ สอดคล้องกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดทฤษฎีของ Piaget โดยจัดเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล ลักษณะเด่นในขั้นนี้คือ เด็กสามารถใช้สัญลักษณ์และคำต่าง ๆ ในการคิด และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามที่สายตามองเห็นเท่านั้น (ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร และกันตวรรณ มีสมสาร, 2558) ดังนั้นครูผู้สอนควรทำสัญลักษณ์หรือสิ่งชี้แนะทางสายตาเพื่อให้เด็กรู้ว่าจะต้องวางของเล่นไว้ตำแหน่งใดและสามารถจดจำตำแหน่งได้แม่นยำขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของนฤมล เนียมหอม ที่ได้กล่าวว่าการจัดสภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ครูผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาดสวยงาม และปลอดภัยเพื่อให้เด็กเห็นแบบอย่างของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเรียนรู้จากการเลียนแบบครู นอกจากนี้ครูควรจัดเก็บสื่อและอุปกรณ์ของใช้ให้เป็นหมวดหมู่และเอื้อให้เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อาจจัดทำสัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อเด็กเพื่อช่วยให้เด็กจัดเก็บของเข้าที่ได้ด้วยตนเอง เป็นต้น (นฤมล เนียมหอม, 2549)

2. จากผลการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรสูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 คือ หลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร เนื่องจากการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเป็นเทคนิคการปรับพฤติกรรมที่สามารถใช้เสริมแรงแก่เด็กปฐมวัยทุกคนตามความต้องการของแต่ละคน โดยก่อนใช้เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรผู้วิจัยได้สำรวจความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล ตัวเสริมแรงที่นำมาใช้จึงตรงกับความต้องการของเด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง ซึ่งตัวเสริมแรงที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ลูกบอล แก้วน้ำ กล่องใส่ดินสอ สีไม้ ตุ๊กตาปูนปลาสเตอร์ กระปุกออมสิน สมุดภาพระบายสี ดินน้ำมัน ดินสอและยางลบ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Skinner ที่เชื่อว่าแรงเสริมเป็นตัวแปรสำคัญของการเรียนรู้ พฤติกรรมใดที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับการเสริมแรงในสิ่งที่ต้องการจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นถี่ยิ่งขึ้น (อรุณี หรดาล และบุษบง ต้นติวงศ์, 2557) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎี

ของ Kohlberg ที่ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยไว้ ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ เด็กปฐมวัยจะใช้การลงโทษและการได้รับรางวัลเป็นเครื่องตัดสินความถูก - ผิด โดยเด็กปฐมวัยจะเคารพและทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษและจะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2560)

3. จากผลเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผลปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้าน ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแตกต่างจากระยะ ติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 คือ พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรไม่แตกต่างจากระยะติดตามผล ซึ่งผลดังกล่าวอาจเกิดจากระยะเวลาในการทดลองสั้นเกินไปที่จะพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กให้เกิดเป็นนิสัยที่คงทนถาวรได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของกุลยา ตันติผลาชีวะ ที่กล่าวว่า ในการฝึกวินัยให้แก่เด็กนั้นเราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้ในทันทีทันใด (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542) ต้องฝึกซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานเพื่อให้เด็กซึมซับและเกิดเป็นนิสัยได้ นอกจากนี้แล้วการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเป็นเทคนิคการเสริมแรงจากภายนอก หากเด็กแสดงพฤติกรรมแล้วไม่ได้รับการตอบสนองหรือไม่ได้รับตัวเสริมแรงที่ต้องการย่อมส่งผลให้ความต้องการแสดงพฤติกรรมนั้นถดถอยลง สอดคล้องกับคำกล่าวของสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556) ที่กล่าวว่า การใช้เบี้ยอรรถกรนั้นถ้าผู้ฝึกการใช้เบี้ยอรรถกรอย่างทันทีทันใดจะทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วกลับสู่สภาพเดิมหรือมีผลของการแสดงพฤติกรรมนั้นลดลงทันที ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยควรให้แรงจูงใจภายในร่วมด้วยดังที่นฤมล เนียมหอม กล่าวว่า การสร้างวินัยในตนเองไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็วต้องเริ่มจากความรักที่เด็กมีต่อครูไปจนกระทั่งเป็นความผูกพันและเคารพรัก (นฤมล เนียมหอม, 2549) ครูจึงควรสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับเด็ก เมื่อเด็กรู้สึกรักใคร่ผูกพันกับครูเด็กจะยึดคำตักเตือนของครูมาเป็นความรู้สึกของตนเอง คำตักเตือนของครูจะกลายเป็นส่วนหนึ่งที่เด็กใช้เตือนตนเองในอนาคตซึ่งเป็นจุดกำเนิดของวินัยในตนเองของเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะอดทนอดกลั้นหักห้ามใจตนเอง เมื่อครูแสดงความรักให้เด็กได้รับรู้ เด็กจะเรียนรู้ที่จะแสดงความรักและเคารพครูและเอาสิ่งที่ครูสั่งสอนผสมผสานเข้าไปในจิตใจเด็กและเป็นแนวทางปฏิบัติให้เด็กในที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ
1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ครูผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กเห็นแบบอย่างของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเอื้อให้เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง 1.2) ครูผู้สอนควรขยายเวลาในการทดลองเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เด็กได้ฝึกซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานจนเกิดเป็นนิสัยได้ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมเกม การละเล่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ 2.2) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยเปรียบเทียบผลระหว่างการใช้เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและการใช้เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). การฝึกวินัยเด็ก. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 3(2), 60-65.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2556). พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย. ในประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา (หน่วยที่ 5, พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2560). จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก ในเอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาและวิทยาการการเรียนรู้ (หน่วยที่ 1, พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล เนียมหอม. (2549). การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพรณ เอี่ยมสุภาชิต. (2556). การวิเคราะห์และการพัฒนาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย. ในประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา (หน่วยที่ 6, พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร และกันตวรรณ มีสมสาร. (2558). การปลูกฝังและสร้างเสริมทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย (หน่วยที่ 9, พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัฒนา มัคคสมัน. (2557). พฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการประเมิน และสร้างเสริมพฤติกรรมเด็กปฐมวัย (หน่วยที่ 5, พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2556). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 8 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็น ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 กรกฎาคม 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- อรุณี หรดาล. (2558). วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. ในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย. (หน่วยที่ 7, พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรุณี หรดาล และบุษบง ต้นติวงศ์. (2557). แนวคิดและหลักการในการจัดการปฐมวัยศึกษา. ในประมวลสาระ ชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา. (หน่วยที่ 3, ปรับปรุงครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การประกอบสร้างอุปลักษณ์โน้ตชนในวรรณกรรม
ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)*
CONSTRUCTIVE TECHNIQUES OF METAPHOR IN LITERARY OF
SOMDET PHRA BUDDHA GHOSACARN (P.A.PAYUTTO)

พระครูปริยัติกิตติวิมล (กิตติสารโร)

Phrakrupariyatkittivimol (Kittisaro)

วรวรรณ ศรีภักย์

Warawat Sriabhaya

กัลยา กุลสุวรรณ

Kanlaya Kulsuwan

ศราวุธ หล่อดี

Sarawut Lordee

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao, Thailand

E-mail: boonchookit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสาระสำคัญของอุปลักษณ์โน้ตชนในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) และ 2) เพื่อศึกษาการประกอบสร้าง อุปลักษณ์โน้ตชนในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลจากวรรณกรรมพุทธธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ตั้งแต่พุทธศักราช 2531 - 2561 นำมาวิเคราะห์ข้อมูล การประกอบสร้างมโนอุปลักษณ์ เพื่อหาหลักการประกอบสร้างมโนทัศน์อุปลักษณ์ และมโนอุปลักษณ์ในแวดวงความหมายตามคำนิยามของท่านพุทธทาส ผลการวิจัยพบว่า สาระของการเขียนวรรณกรรมมี 5 กลุ่ม คือ 1) บันทึกจากการเล่าเรื่องที่พบเห็น 2) บันทึกจากการเดินทางและการใช้ชีวิตกลางแจ้ง 3) บันทึกจากทัศนคติต่อประเด็นต่าง ๆ 4) บันทึกจากการทบทวนวิเคราะห์และอธิบายเกี่ยวกับตนเอง 5) บันทึกจากประเด็นชีวิตปรัชญาและจิตวิญญาณ และยังพบว่า 1) สาระของมโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พบว่ามี ลักษณะที่เป็นโลกียธรรมหรือโลกุตตรธรรมมี 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเหมือน 2) ความต่าง 3) ความขัดแย้ง 4) ความคล้ายตาม 5) ความเป็น

* Received 19 January 2021; Revised 28 January 2021; Accepted 17 February 2021

เหตุผล 6) อื่น ๆ นอกจากนี้ 2) ลักษณะการประกอบสร้างอุปลักษณมโนทัศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ในแวดวงความหมายธรรมะตามแนวคิดของท่านพุทธทาส พบว่ามี 4 ประเภท ได้แก่ 1) มโนอุปลักษณธรรมชาติ มี 38 อุปลักษณ 2) มโนอุปลักษณกฎของธรรมชาติ มี 11 อุปลักษณ 3) มโนอุปลักษณหน้าที่ของธรรมชาติ มี 78 อุปลักษณ 4) มโนอุปลักษณผลของธรรมชาติ มี 79 อุปลักษณ

คำสำคัญ: การประกอบสร้าง, อุปลักษณมโนทัศน์, ธรรมชาติ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the Essence of Conceptual Metaphor in the literature of Somdet Phra Buddha Gosacarn (P.A.Payutto), and 2) to study formatting of metaphorical construction in the literature of Somdet Phra Buddha Gosacarn (P.A.Payutto). This research is a documentary research. The literatures of Somdet Phra Buddha Gosacarn (P.A.Payutto) written from 1988 to 2018 were used as the main data for analyzing. The data were analyzed to find out the formatting of the essence of conceptual metaphor and metaphorical construction according to the meaning of the nature in Dhamma in the concept of Buddha Dasa Bhikkhu. The results of the study were shown as following. In the literature of Somdet Phra Buddha Gosacarn (P.A.Payutto), there are 5 types writing: 1) Notes from the seeing experience, 2) Notes from the journey and outdoor living, 3) Notes from various outlooks of Issues. 4) Notes from review, analysis and explanation about oneself, and 5) Notes from the issues of life, philosophy and spirituality. Then the study were found that: 1) The Essences of Conceptual Metaphor in the literature of Somdet Phra Buddha Gosacarn (P.A.Payutto) were found that there were two types: Lokiya Dhamma and Lokuttara Dhamma divided into 6 groups; 1) Similarity, 2) Difference, 3) Conflict 4), Conformity, 5) Reasonableness, and 6) so on. 2) The formatting of metaphorical construction in the literature of Somdet Phra Buddha Gosacarn (P.A.Payutto), according to the meaning of the nature in Dhamma in the concept of Buddha Dasa Bhikkhu were found that there were 4 types: 1) There were 38 Conceptual metaphors of nature, 2) there were 11 Conceptual metaphors of Law of nature, 3) there were 78 Conceptual metaphors of function of nature, and 4) there were 79 Conceptual metaphors of natural results.

Keywords: Construction, Conceptual Metaphors, Nature

บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากบ่วงแห่งมาร พ้นทุกข์เป็นจำนวนมากเป็นเวลา 45 ปี หลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้ว พระพุทธสาวกหลายรูปได้แผ่ศาสนาต่อมา เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ พระอัสสชิ พระมหากัสสปะ พระอนรุทธะและพระอานนท์ เป็นต้น (Sir, E. A., 1996) พระสาวกทั้งหลายเหล่านี้เป็นหลักชัยที่นำหลักธรรมมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแพร่หลายต่อมหาชน พุทธธรรมเผยแผ่ต่อไปจวบจน 300 ปี ในการทำสังคายนาครั้งที่ 3 (วิเชียร ชาบุดรบุญทริก, 2535) จึงเริ่มจารึกพระธรรมคำสั่งสอนให้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นคัมภีร์ภาษาเขียนอย่างเป็นทางการใช้เป็นคัมภีร์เผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกยุคทุกสมัย พุทธสาวกได้เผยแผ่พุทธธรรมอย่างหลากหลาย กว้างขวาง ไม่จบสิ้น จนมีพุทธสาวกหลายรูปและพุทธศาสนิกชนสำคัญในอดีต โดยเฉพาะพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งพระสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาและมาถึงประเทศไทยหรือเรียกว่า ดินแดนสุวรรณภูมิหรือแผ่นดินทอง โดยพระโสณะและพระอุตตระ เป็นต้น (หลวงวิจิตรวาทการ, 2562)

ครั้นเมื่อประเทศอินเดียถูกรุกรานจากศาสนาอื่น พระพุทธศาสนาจึงมาตั้งหลักปักฐานเจริญรุ่งเรืองในประเทศศรีลังกา โดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ผู้เป็นพระอรหันตเถระที่มีความรู้ความสำคัญในการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแห่งศรีลังกา ทรงนิพนธ์คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไว้มากมายและผลงานเหล่านั้นได้ถูกนำมาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ เช่น แคว้น ตามพรลึงค์ (นครศรีธรรมราช) แคว้นศรีวิชัย (สุราษฎร์ธานี) และแคว้นทวารวดี (นครปฐม) พระพุทธศาสนาจึงตั้งมั่นและมั่นคงในดินแดนไทยสืบมา เพราะพระพุทธรูปในประเทศไทยได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจนถึงสมัยสุโขทัย แคว้นล้านนา กรุงศรีอยุธยาและถึงกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) กาลเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้มีพระพุทธรูปหลายรูปที่สำคัญ ๆ ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองโดยเฉพาะในประเทศไทยมีจำนวนหลายรูปเช่นกัน ได้แก่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พระพิมลธรรม, พระธรรมโกศาจารย์ (พระพุทธทาสภิกขุ), พระปัญญาภรณ์ และสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นต้น (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2543)

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งหมด หมายถึง ธรรมชาติ ท่านพุทธทาส ได้ให้คำนิยามคำว่า ธรรมะ ที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่สุด ให้ความหมายเป็น 4 อย่าง คือ 1) ตัวธรรมชาติ Nature : สิ่งทั้งปวงที่เกิดขึ้นมา สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต 2) กฎของธรรมชาติ Law of Nature ธรรมชาติทั้งหลายเกิดขึ้นหลังกฎธรรมชาติ เป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ 3) หน้าที่ตามกฎธรรมชาติ Duty 4) ผลที่เกิดจากการทำหน้าที่ตามกฎธรรมชาติ results สรุปได้ว่าคำสอนของ

พระพุทธเจ้าทั้งหมด รวมทั้งสิ้น 84,000 ข้อ คือธรรมชาติ พุทธทาส ภิกขุ - ธรรมะคือธรรมชาติ ใน 4 ความหมาย (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2559)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านเป็นนักปราชญ์คนสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นพระนักวิชาการ เป็นพระนักคิดนักเขียนผลงานทางพระพุทธศาสนารุ่นใหม่ได้รับการยกย่องทั้งในประเทศและทั่วโลก มีผลงานโดดเด่นในหนังสือวิชาการพระพุทธศาสนาจำนวนมาก ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เช่น พุทธธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้ ธรรมาธิปไตยไม่มาจึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ภาวะผู้นำและทำอะไรจะให้เชื่อเรื่องกรรม เป็นต้น จากผลงานที่ท่านเขียนแล้วเผยแพร่ต่อสาธารณะชนนี้จะเห็นได้ว่า ท่านเรียบเรียงขึ้นตามหลักวิชาการ กล่าวคือ มีลีลาในการใช้คำที่เป็นอุปลักษณบ้าง เป็นมโนทัศน์บ้าง ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้ท่านได้มีความคิดและหลักการเขียนตามหลักการประกอบสร้างวรรณกรรม เป็นอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ในวรรณกรรมของท่าน ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นปัญหาของผู้ศึกษาจำนวนมาก ทำอย่างไรจะสามารถศึกษาแล้วเข้าใจ และนำไปเผยแพร่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง **มโนอุปลักษณในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตฺโต)** เพราะผู้วิจัยเห็นว่าในหนังสือวรรณกรรมของท่าน เป็นหนังสือประกอบด้วยคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก สอนให้คนละทำชั่ว ทำแต่ความดี และการชำระจิตใจให้ขาวผ่อง การปฏิบัติตนเพื่อให้ถึงความพ้นทุกข์คือพระนิพพาน การใช้ภาษา เป็นการใช้ภาษาอย่างมีวาทีศิลป์ มีมโนทัศน์ มีคุณค่า และประโยชน์ สามารถนำหลักข้อคิดมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิต เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาระสำคัญของอุปลักษณมโนทัศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)
2. เพื่อศึกษาลักษณะการประกอบสร้างอุปลักษณมโนทัศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่วรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) นักคิด และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และนักวิชาการทางภาษาศาสตร์ ในรูปแบบวรรณกรรม หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความและงานเขียนที่เกี่ยวข้อง

3. วิเคราะห์ ตีความจากเอกสารที่ได้คัดเลือกนำมาศึกษาวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโนอุปลักษณะในแวดวงความหมายตามคำนิยามของท่านพุทธทาส เพื่อหาว่า ข้อความโนทัศน์อุปลักษณะตามคำนิยามนั้น แล้วสรุปประเด็นจากการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสาระสำคัญของอุปลักษณโนทัศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) มีลีลาการใช้คำที่เป็นอุปลักษณบ้างเป็นโนทัศน์บ้าง ที่สำคัญคือ ได้ใช้หลักการทางทฤษฎีของทางโลกคือ ทฤษฎีประกอบสร้างนิยาม สาระสำคัญในการเขียนเนื้อหา 5 กลุ่มสาระ ตามหลักการประกอบสร้าง คือ

1.1 จากการเล่าเรื่องที่พบเห็น คือ พระคุณท่านพบเห็นเรื่องใดแล้วนำเรื่องนั้นมาเขียนแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งสอดแทรกความรู้ (ข้อความต้นทาง) ความคิดที่แฝงไว้ด้วยคติธรรม(ผลปลายทาง) เช่น สติมีหน้าที่ตั้งหรือตรึงจิตไว้กับสิ่งนั้น ๆ สมมติว่ามีหลักปักไว้และมีสัตว์เป็นต้นว่า ลิง ถูกเชือกผูกมัดติดกับเชือกนั้น จิตของเราเปรียบเทียบกับลิง เพราะว่า รุนแรงมาก ดิ้นรนมาก อยู่ไม่สุขเปรียบว่าต้องผูกมัดเอาไว้กับหลัก มิฉะนั้น ลิงก็จะหนีไป ไม่อยู่กับที่หรือหลุดหายไปเลย สิ่งที่จะผูกมัดก็คือ เชือก เมื่อนำมาผูกมัดไว้กับหลักลิงก็ไปไหนไม่ได้ ก็วนอยู่กับหลักหรือใกล้ ๆ หลักนั้น

1.2 บันทึกการเดินทางและการใช้ชีวิตกลางแจ้ง หมายถึง การเขียนจากเรื่องราวที่บันทึกจากการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ เนื้อหาของเรื่องจะเกิดจากการเดินทางว่าได้พบเห็นสิ่งใดก็นำมาเขียนเผยแพร่พร้อมทั้งสอดแทรกความรู้ ความคิดที่แฝงไว้ด้วยคติธรรม เช่น มีดอกบัวบานสะพรั่งสีต่าง ๆ กัน เหมือนหมู่ดาวเรืองรองอยู่บนนภา

1.3 ทศนะต่อประเด็นต่าง ๆ หมายถึง พระคุณท่านอ่านหนังสือหรือสนทนากับผู้ใดแล้วก็นำเอาความคิดเห็นที่สนทนานั้นมาเขียนเผยแพร่แล้วได้สอดแทรกความรู้ ความคิดที่แฝงไว้ด้วยคติธรรม เช่น ถ้าเราปฏิบัติธรรมกายก็เกิดขึ้นในเรา เราก็เพิ่มพูนขยายธรรมกายนั้นให้เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ นั่นคือ เราได้เห็นพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงเหมือนกับได้นำพระพุทธเจ้ามาไว้กับตัวเรา

1.4 การทบทวนวิเคราะห์และอธิบายเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง ผลงานที่พระคุณท่านเขียนโดยเสนอถึงการรู้จักตนเอง รู้จักองค์กรตนเองหรือเรื่องใกล้ตัวนั่นเอง

เพราะคนจำนวนมากมักมองแต่คนอื่น มองแต่เรื่องไกลตัวโดยไม่ค่อยมองตัวตัวตนเลย เมื่อมองตัวตนและสิ่งใกล้ตัวออกแล้วท่านก็นำเสนอเป็นข้อคิด แล้วสอดแทรกความรู้ ความคิดที่แฝงไว้ด้วยคติธรรม เช่น ในการพัฒนาตนนั้น เราก็อยู่ในโลกนี้แหละ แต่เราไม่ติดโลก ไม่แปดเปื้อนด้วยโลก เหมือนดอกบัวแม้จะอยู่ในน้ำ หรือบางแห่งจะอยู่ในโคลนตม แต่ก็ไม่ได้ติดไม่แปดเปื้อน กลับมีกลิ่นหอมน่าชื่นใจ

1.5 ประเด็นชีวิตปรัชญาและจิตวิญญาณ คือ ผลงานเขียนชั้นสูงละเอียดลึกซึ้งและสอดแทรกความรู้ ความคิดที่แฝงไว้ด้วยคติธรรมที่ลึกซึ้ง เช่น บางคนมีสุขุมมาก เล่าเรียนทรงจำสิ่งต่าง ๆ ได้มากมายแต่มีปัญญาน้อย คือ ไม่รู้ไม่เข้าใจในสิ่งที่สวดเล่าเรียนมานั้น ก็ไม่เกิดประโยชน์แท้จริง เหมือนได้อุปกรณ์บางอย่างมาแต่ไม่รู้ว่าจะใช้อุปกรณ์นั้นเป็นอย่างไร มีคุณค่าอย่างไร จะใช้อย่างไร ก็ได้ประโยชน์น้อย บางทีก็เกิดโทษด้วย เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนเน้นว่า นอกจากจะมีสุขุมแล้วต้องมีปัญญาดูด้วย

ดังนั้น วรรณกรรมพุทธธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ใช้กลวิธีการประกอบสร้างคำศัพท์ มีกลวิธีประกอบสร้างเรื่องด้วยซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีประกอบสร้างนิยามที่ว่า การกำหนดชีวิตบุคคลในแต่ละสถานการณ์จะเป็นอย่างไร ประกอบด้วย 1) วิถีประชา (Folkways) เป็นข้อตกลงของคนหมู่มาก ใครทำผิดจะถูกลงโทษไม่รุนแรง เช่น ไปงานศพจะต้องใส่ชุดดำ แต่ถ้าใส่สีอื่นไปอาจถูกผู้คนนินทา 2) จารีตประเพณี (Mores) เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติเพราะจำทำให้สังคมเกิดความสงบสุขและมีความโน้มเอียงไปทางศีลธรรม ไม่ปฏิบัติสังคมจะลงโทษรุนแรง และ 3) กฎหมาย (Laws) เป็นสิ่งที่รัฐกำหนดให้ปฏิบัติและไม่ให้ปฏิบัติเพื่อความสุขของประชาชน เช่น ห้ามฆ่าคน ห้ามลักทรัพย์ ใครฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามกฎหมาย

สารัตถะในเนื้อหา 5 กลุ่มสาระตามหลักการประกอบสร้างคือ

1.1 ความเหมือน หมายถึง อุปลักษณ์โนทัศน์ที่ได้จากการเล่าเรื่องที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พบเห็นมา เช่น ความเหมือนที่ได้จากการเล่า

ตารางข้อความที่ 1

ข้อความ	สารัตถะ	กลวิธีการประกอบสร้าง	
		ต้นทาง	ปลายทาง
ผู้ที่ทำเพื่อผู้อื่นได้เต็มที่เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าท่านจะอยู่ที่ไหนก็ได้ ท่าน อิมเตมบริบูรณ์ในตัวแล้ว	โลกียะ	ผู้ทำเพื่อคน อื่น	อยู่ที่ใดก็ได้ ปรับได้ทุก ที่
		พระพุทธเจ้า	

ท่านเปรียบเทียบกับ คนบางคนปฏิบัติตนดีแล้ว ปฏิบัติเพื่อผู้อื่นดีแล้วประกอบสร้างเป็นต้นทาง ย่อมส่งผลไปถึงปลายทางคือ จักอยู่ที่ไหนก็ได้ท่านเปรียบเป็นมโนทัศน์ให้เห็นเหมือนพระพุทธเจ้า ประพฤติดีแล้ว กระทำทุกอย่างเพื่อมวลมนุษยชาติมีความสุขหรือสามารถบรรลุ

ธรรมตามสติ ปัญญาของตน พระพุทธองค์จักประทับอยู่ในที่ใด เป็นต้นทางที่มีผลต่อปลายทางที่เป็นจริยวัตรนั่นเอง

1.2 ความต่าง

เหมือนเราเอาลูกว้าวป่าตัวหนึ่งมาฝึก วัวจะหนีไปอยู่เรื่อย เราก็เอาเชือกผูกว้าวป่านั้นไว้กับหลัก ถึงจะเดินรูงว้าวไปทางไหน ก็อยู่ในรัศมีของหลักไม่หลุด ไม่หายไป ต่อมาว้าวป่าคลายพยศ มาหยุดหมอบนั่งอยู่ที่หลัก สงบเลยเปรียบเทียบเอาเชือกผูกว้าวป่าไว้กับหลักเหมือนกับสติ ส่วนการที่ว้าวป่าลงหมอบสิ่งอยู่ใกล้หลักนั้น เปรียบเหมือนเป็นสมาธิ

1.3 ความขัดแย้ง

แต่ดินะที่วินัยภายนอกรักษารูปไว้ ตราบใดที่ยังมีขวดยังมีทางที่จะกรอกน้ำใส่ถ้ำยังมีแก้ว ก็ยังมีทางไปตักน้ำมาดื่ม ถ้าตอนนั้นน้ำไม่มีแล้ว เนื้อไม่มี แต่มีแก้ว มันก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้ แต่ถ้าเรายังมีแก้ว ก็ยังดีกว่าไม่มีเลย วันดีคืนดี เรารู้ว่า แก้วนั้นมันไม่ใช่ของที่จะวางไว้เฉย ๆ ต้องเอามาใช้ประโยชน์ ใส่ น้ำดื่ม หรืออะไรเป็นต้น เออ เราก็เอามาใช้ประโยชน์เหมือนวินัยแบบแผนที่เป็นรูปแบบนี้ นาน ๆ ไปสาระและความเข้าใจความหมาย มันหายไป เหลือไว้แค่รูปแบบแต่รูปแบบนี้ก็รักษาไว้

1.4 ความคล้อยตาม

พูดแจ่มแจ้ง คือ ชี้แจงอธิบายให้เข้าใจชัดเจน มองเห็นเหตุผลแจ่มแจ้ง หมดสงสัยเหมือนงูมือไปเห็นกับตา

ฉะนั้น เมื่อพูดด้วยภาษาของพระพุทธศาสนา การศึกษาจึงเข้ามาอยู่ในชีวิตของคน เหมือนกับว่า เอาไตรสิกขามาฝึกคนหรือเอามาจัดเข้าในชีวิตของคน ให้เกิดเป็นวิถีชีวิตที่มีองค์ประกอบ 8 ประการ ที่เรียกว่า มรรคมงคล 8

1.5 ความเป็นเหตุผล

ปัญญาเท่านั้นที่จะดับทุกข์แก้ปัญหาได้จริงสมาธิดับทุกข์จริงไม่ได้สมาธิช่วยได้เพียงเหมือนพักไว้ก่อน พอให้ผ่อนคลาย

1.6 อื่น ๆ ความเรียบสงบของจิตที่เป็นกลางไม่เอนเอียงไปข้างโน้นข้างนี้ และเป็นความเฉลียว คือ รู้ทันจึงเฉย ไม่ใช่ว่าเฉยไม่รู้ หรือเฉยเพราะไม่รู้ เป็นการเฉยดูอย่างเหมือนรู้ทัน และพร้อมทำงานเมื่อถึงจังหวะ ท่านเปรียบจิตนี้เป็นอุเบกขา

2. เพื่อศึกษาลักษณะการประกอบสร้างอุปลักษณะมโนทัศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

ลักษณะการประกอบสร้างมโนอุปลักษณะในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่สะท้อนออกมาจากการใช้อุปลักษณ์ "ธรรมะ" โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายของมโนทัศน์และความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับอุปลักษณ์ คำว่า "ธรรมะ" ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของท่านพุทธทาส มาใช้ประกอบการวิจัย คือ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มโนทัศน์ คือ ความคิดที่เกิดขึ้นในใจ เป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมา เป็นความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อโลกภายนอก (Lakoff, G. & Johnson, M., 1980) ภาษาสามารถสะท้อนมโนทัศน์ของคนในสังคมออกมาในรูปของภาษาของการเปรียบเทียบ และอุปลักษณ์ยังสามารถสื่อให้เห็นความคิด หรือมโนทัศน์ของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมหรือเรื่องต่าง ๆ ในสังคมได้

การศึกษาอุปลักษณ์ ทำให้ทราบถึงความหมายต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้อุปลักษณ์ ยังแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ “ธรรมะ” ในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) เป็นการศึกษาตามแนวคิดของนักภาษาศาสตร์ปริชาน เลคอฟและจอห์น

ผู้วิจัยพบว่า การใช้อุปลักษณ์เกี่ยวเนื่องกับธรรมะ ในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) สะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดออกมาซึ่งสามารถทราบมโนทัศน์โดยพิจารณาจากความหมายของอุปลักษณ์ในแวดวงความหมายของธรรมะ ตามแนวของท่านพุทธทาส (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2563) ความหมายเป็น 4 อย่าง คือ 1) ตัวธรรมชาติ (Nature) 2) กฎของธรรมชาติ (Law of Nature) 3) หน้าที่ตามกฎหมายธรรมชาติ (Duty) และ 4) ผลที่เกิดจากการทำหน้าที่ตามกฎหมายธรรมชาติ (results)

2.1 มโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่สะท้อนออกมาจากการใช้คำเกี่ยวเนื่องกับ “ธรรมะ” คือ ตัวธรรมชาติ Nature หมายถึง สรรพสิ่งบนโลกทั้งมีชีวิต และไม่มีชีวิต อาทิเช่น มนุษย์ สัตว์ ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ หรือ ผ่น ธาตุ 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ ธาตุว่าง ธาตุวิญญาณ ร่างกายและจิตใจ อีกทั้งปรากฏการของธรรมชาติที่เราเห็นด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือ รู้ด้วยใจ ปัจจุบัน ธรรมชาติ มักหมายถึง ธรณีวิทยาและสัตว์ป่า ธรรมชาติอาจหมายถึงอาณาจักรของพืชและสัตว์หลายชนิดทั่วไป

จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่เป็น “ตัวธรรมชาติ” มี 38 อุปลักษณ์ ตัวอย่าง เช่น หมูไม้ผลิดอกแย้มบานตามฤดูกาลรสหวานดั่งน้ำผึ้งแย้มหยดจากเกสรดอกไม้ลงมาค้ำอยู่บนใบบัว

จากข้อความข้างต้น หมายถึงการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เปรียบเทียบรสของน้ำหวานของเกสรดอกไม้เทียบเท่ากับรสของน้ำหวานของผึ้ง ซึ่งมีการเปรียบเทียบให้เห็นภาพพจน์ของสองสิ่ง ซึ่งเป็นธรรมชาติ ดังนั้น ขอความนี้จัดให้อยู่ในแวดวงความหมายของคำว่า “ธรรมะ” คือจัดเป็นตัวธรรมชาติของธรรมะ

2.2 มโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่สะท้อนออกมาจากการใช้คำที่เกี่ยวเนื่องกับ “ธรรมะ” คือ กฎของธรรมชาติ Law of Nature หมายถึง กฎของธรรมชาติมีมาก่อนตัวธรรมชาติ สรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นไปตามกฎธรรมชาติ เป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตน เช่น มนุษย์ เป็นธรรมชาติจะเปลี่ยนสภาพไปตามกฎธรรมชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกาลเวลา หลีกเลี่ยงไม่ได้ จิต ความรู้สึกนึก

คิดเป็นการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดจนถึงที่สุดของการคิดนึก อันเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ นั่นเอง

จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณะในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่เป็น "กฎของธรรมชาติ" 11 อุปลักษณะ ตัวอย่าง เช่น ใจนั้นมันดิ้นรนชอบปรุงแต่งคิดวุ่นวาย ฟุ้งซ่านไปกับอารมณ์ต่างเหมือนกับลิง ลิงที่อยู่ไม่สุข กระโดดไปตามกิ่งไม้

จากข้อความข้างต้น การใช้คำเปรียบเทียบกับให้เห็นมโนทัศน์ของกฎของธรรมชาติ คือ มีการเปรียบคำว่า ใจ มีการเปลี่ยนสภาพไปตามการปรุงแต่ง ไม่หยุดนิ่ง เหมือนลิง ซึ่งเป็นสัตว์ไม่ชอบอยู่กับที่ มีความซุกซน หยุดหยิ่งไม่ได้ จิตก็เช่นกัน เกิด ๆดับ ซึ่งมีการเปรียบเทียบกับเห็นภาพพจน์มโนทัศน์ของสองสิ่ง คือสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ดังนั้น ข้อความนี้จัดให้อยู่ในแวดวงความหมายของคำว่า “ธรรมะ” คือจัดเป็นกฎของธรรมชาติ

2.3 มโนอุปลักษณะในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่สะท้อนออกมา
จากการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับ “ธรรมะ” คือ **หน้าที่ตามกฎธรรมชาติ Duty** หมายถึง สรรพสิ่งในโลก ทั้งมีชีวิต และไม่มีชีวิตถูกควบคุมโดยกฎธรรมชาติ และสรรพสิ่งเหล่านั้นต้องมีหน้าที่ตามกฎธรรมชาติ เช่น สิ่งมีชีวิต มีหน้าที่ กินอาหาร สืบพันธุ์ ดำรงชีพเพื่อความอยู่รอด หน้าที่ในทางพระพุทธศาสนา คือการปฏิบัติเพื่อให้ถึงจุดสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจที่มีจุดหมายปลายทางไปจนถึงพระนิพพาน ถือได้ว่า หน้าที่ตามกฎธรรมชาติเป็นระบบปฏิบัติของทุกศาสนาได้

จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณะในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่เป็น “หน้าที่ตามกฎธรรมชาติ Duty” มี 78 อุปลักษณะ ตัวอย่าง เช่น เราไม่มีหน้าที่กำจัดทุกข์ หรือละเว้น เพราะทุกข์จะละที่ตัวมันเองไม่ได้ ต้องละที่เหตุของมัน ถ้าจะละทุกข์ ที่ตัวทุกข์ ก็เหมือนรักษาโรคที่อาการ เช่น ให้ยารักษาอาการไว้ แก้ไขโรคไม่ได้

จากข้อความข้างต้น การใช้คำเปรียบเทียบกับให้เห็นมโนทัศน์ของหน้าที่ของธรรมชาติ เราไม่มีหน้าที่กำจัดทุกข์ ทุกข์จะกำจัดของมันเอง ถ้าเราจะกำจัดทุกข์ เหมือนหมอรักษาโรคของคนป่วยที่อาการ แต่ยังไม่รู้ว่าผู้ป่วยเป็นโรคชนิดใดกันแน่ ยังไม่สามารถรักษานั้นได้ถูกต้อง ซึ่งมีการเปรียบเทียบกับเห็นภาพพจน์มโนทัศน์ของหน้าที่ของธรรมชาติ คือสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ของธรรมชาติ ดังนั้น ข้อความนี้จัดให้อยู่ในแวดวงความหมายของคำว่า “ธรรมะ” คือหน้าที่ของธรรมชาติ

2.4 มโนอุปลักษณะในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่สะท้อนออกมา
จากการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับ “ธรรมะ” คือ **ผลที่เกิดจากการทำหน้าที่ตามกฎธรรมชาติ results** หมายถึง เมื่อเราได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของธรรมชาติ จะปฏิบัติดี หรือปฏิบัติไม่ดี เราย่อมได้รับผลของการปฏิบัติน้อย หรือมาก ตามที่เราปฏิบัติมัน ทำหน้าที่ถูกต้อง ทุกข์ไม่เกิด/ทำหน้าที่ไม่ถูกต้อง ทุกข์เกิดแสดงน้อยลง

จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า **มโนอุปลักษณะในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต)** ที่เป็น "ผลที่เกิดจากการทำหน้าที่ตามกฎธรรมชาติ" มี 79 อุปลักษณะ ตัวอย่าง เช่น **สมบัติ คือ ดำรา เหมือน พระอรหันต์อยู่ด้วยปัญญาที่เข้าใจเหตุผล**

จากข้อความข้างต้น หมายถึง สมบัติได้แก่ดำราเป็นต้น คือสิ่งที่ได้มีความเห็นตรงกันของผู้รู้ทั้งหลายว่าสิ่งนี้ควรจะเป็นแบบนี้ คือ สิ่งที่ลงมติเป็นแบบเดียวกันแล้ว จึงทำเป็นดำราบแบบแผนการปฏิบัติไว้ เหมือนคนที่บรรลุพระอรหันต์แล้วท่านเข้าใจทั้งเหตุและผล ไม่ถือเอาประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง เปรียบเทียบให้เห็นภาพพจน์ของสองสิ่ง สิ่งที่เป็นรูปธรรมเปรียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งเป็นผลของธรรมะ ดังนั้นข้อความนี้จัดอยู่ในดวงความหมายของคำว่า “ธรรมะ” คือจัดเป็นผลของธรรมะ

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่ามโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมะนั้น สามารถสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ว่า ธรรม คือธรรมชาติทั้งหมด เนื่องจากความหมายของ "ธรรม" อ้างถึงสิ่งต่าง ๆ ในดวงความหมายของธรรม เช่น ธรรมะ คือธรรมชาติ ธรรมชาติด้อยมีกฎของธรรมชาติ ย่อมเสื่อมสลายไปตามกฎของธรรมชาติ ธรรมชาติดีมีหน้าที่เพื่อปฏิบัติให้ได้รับความสมบูรณ์ การกระทำตามหน้าที่ของธรรมชาติดีก็เกิดผลตามมา ซึ่งความหมายเหล่านี้จัดให้อยู่ในดวงความหมายของธรรมะทั้งสิ้น

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการประกอบสร้างมโนอุปลักษณะในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) เป็นพระภิกษุนักวิชาการ นักคิด นักเขียน เป็นนักปราชญ์คนสำคัญในพระพุทธศาสนา ได้รับการยกย่องทั้งในประเทศและทั่วโลก มีผลงานที่ดีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรโดดเด่น มีหนังสือวิชาการพระพุทธศาสนาจำนวนมาก โดยเฉพาะที่รู้จักกันทั่วไป เช่น คู่มือชีวิต และพุทธธรรม เป็นต้น จากการศึกษาวรรณกรรม (ป.อ. ปยุตโต) มีอภิปรายผลดังนี้

1. สาระสำคัญในการเขียนเนื้อหา 5 กลุ่มสาระตามหลักการประกอบสร้าง

- 1) บันทึกจากการเล่าเรื่องที่พบเห็น 2) บันทึกจากการเดินทางและการใช้ชีวิตกลางแจ้ง
 - 3) บันทึกจากทัศนะต่อประเด็นต่าง ๆ 4) บันทึกจากการทบทวนวิเคราะห์และอธิบายเกี่ยวกับตนเอง 5) บันทึกจากประเด็นชีวิตปรัชญาและจิตวิญญาณ จากผลงานที่ท่านเขียนและเผยแพร่
- นี้จะเห็นว่า การเขียนมีลีลาการใช้คำที่เป็นอุปลักษณะบ้าง เป็นมโนทัศน์บ้าง มีเนื้อหาที่เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการเผยแพร่ สาระสำคัญอุปลักษณะมโนทัศน์ในเนื้อหา มี 5 กลุ่มสาระตามหลักการประกอบสร้างคือ 1) ความเหมือน 2) ความต่าง 3) ความขัดแย้ง 4) ความคล้ายตาม 5) ความเป็นเหตุผล

สารัตถะมโนทัศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ มีลีลาการใช้คำที่เป็นอุปลักษณ์บ้าง เป็นมโนทัศน์บ้าง มีเนื้อหาที่เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการเผยแผ่ หลักธรรมที่สอนจะเป็นข้อธรรมที่เป็นนามธรรมเป็นส่วนใหญ่แต่พระคุณท่านพยายามเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์มโนทัศน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมให้บุคคลทั่วไปรู้ได้ง่าย เข้าใจธรรมะได้ง่ายขึ้น โดยมีประชากรประกอบที่เป็นปัจเจกบุคคลบ้างและเป็นกลุ่มคนที่เรียกว่าสังคมบ้าง เป็นกลุ่มบุคคลที่ติดอยู่กับทางโลกที่เรียกว่า โลภะ บ้าง เป็นผู้ต้องด้วยกามารมณ์ โดยการเห็นรูปปรากฏเป็นอารมณ์ กล่าวคือ ติดข้องอยู่ด้วยบุคคล วัตถุสิ่งของที่เป็นรูปทรงที่ปรากฏชัดด้วยตาหรือสามารถแตะต้องได้บ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางโลกคือ สาขามนุษยศาสตร์ที่เรียกว่า ภาษาศาสตร์ปริชานของ Lakoff, G. & Johnson, M. คือผู้ใช้ภาษาส่วนใหญ่เห็นว่า อุปลักษณ์เป็นส่วนสำคัญในกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้ตกแต่งถ้อยคำให้เกิดความสละสลวย ไพเราะ และถือว่าเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตนหรือเป็นพรสวรรค์ของบุคคล (Lakoff, G. & Johnson, M., 1980) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ ได้ศึกษาเรื่อง กิเลส : การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาไทยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับกิเลสในภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับกิเลสในภาษาไทยผลการวิจัยพบว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับกิเลสในภาษาไทย ไตแก [กิเลส คือ สิ่งมีชีวิต] [กิเลส คือ วัตถุสิ่งของ] [กิเลส คือ ศัตรู] เป็นต้น (วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ, 2555) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีวิรา ฝาสุกดี ได้ศึกษาเรื่อง อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “ชีวิต” ในภาษารัสเซียตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน มุ่งเน้นศึกษามโนทัศน์ “ชีวิต” ในภาษารัสเซียตามแนวคิด (ศรีวิรา ฝาสุกดี, 2558) ทฤษฎีอุปลักษณ์ในมุมมองทางภาษาศาสตร์ปริชานของเลคอฟฟ์ และจอห์นสัน ผลการศึกษาวិเคราะห์ พบว่ามีถ้อยคำอุปลักษณ์ชีวิตสะท้อนมโนทัศน์ต่อชีวิตในคลังข้อมูลภาษารัสเซียแห่งชาติจำนวน 6 มโนทัศน์ด้วยกัน ได้แก่ 1) ชีวิต คือ บุคคลผู้แสดง 2) ชีวิต คือ ทรัพย์สิน 3) ชีวิต คือ การ ผลการศึกษา แสดงให้เห็นถึงระบบมโนทัศน์ของชีวิตในถ้อยคำอุปลักษณ์ แสดงถึงลักษณะมุมมองความคิด และวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาษารัสเซีย (Lakoff, G. & Johnson, M., 1980)

2. ลักษณะการประกอบสร้างมโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรม (ป.อ.ปยุตโต) ที่สะท้อนออกมาจากการใช้อุปลักษณ์ "ธรรมะ" ในแวดวงความหมายตามคำนิยามของท่านพุทธทาส คือ ธรรมะ หมายถึง ธรรมชาติ ทุกสิ่งในโลกคือธรรมะ คำสอนในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ธรรมะ มีความหมายในได้ 4 ความหมายคือ 1) ตัวธรรมชาติ 2) กฎของธรรมชาติ 3) หน้าที่ตามกฎหมายธรรมชาติ และ 4) ผลที่เกิดจากการทำหน้าที่ตามกฎหมายธรรมชาติ

กลวิธีประกอบสร้างพระคุณท่านได้อาศัยบริบทต่าง ๆ มาประกอบสร้างเรื่องราวต่าง ๆ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมสั่งสอนใจแก่ผู้อ่านจนเกิดผลงามมากมาย ได้ความรู้หลายด้าน ได้ความคิดหลายประการ พระคุณท่านพยายามเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์

มนทัศน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมให้บุคคลทั่วไปรู้ได้ง่าย ฉะนั้น การประกอบสร้างอุปลักษณ์มนทัศน์ก็มีนัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา พุทธิชัยบุญ ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาอุปลักษณ์เรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน” กล่าวถึงระบบปริชานของมนุษย์ที่นำเอาอุปลักษณ์ไปใช้ถ่ายทอดความคิดเพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นนามธรรมสิ่งใกล้ตัว สิ่งที่เราไม่คุ้นเคย หรือไม่เคยมีประสบการณ์ กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือเป็นนามธรรมน้อยกว่า (อุษา พุทธิชัยบุญ, 2544) ในข่าวปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด คมชัดลึก มติชน เนชั่น และผู้จัดการ ปรากฏการใช้รูปภาษาล้อคำอุปลักษณ์ในข่าวปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสามารถแบ่งตามวงต้นทางและความหมายปลายทาง 5 ความหมาย และในวรรณกรรมผลงานของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ข้อความที่เป็นอุปลักษณ์มนทัศน์มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยส่วนมาก คือ สอนให้ทำความดี ละชั่ว ทำจิตใจให้ชาวเมืองตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธมีนัยที่สอดคล้องกับแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุที่ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับคำว่าธรรมว่า สรรพสิ่งในโลกคือธรรมะ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องนี้ทำให้ผู้วิจัยรู้เกี่ยวกับลักษณะการประกอบสร้างอุปลักษณ์มนทัศน์ในวรรณกรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) นี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในกลวิธีการประกอบสร้างของอุปลักษณ์ สามารถรายงานหรือปรับเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

		อุปลักษณ์มนทัศน์	
โลกิยะ	สารัตถอุปลักษณ์มนทัศน์ตามบริบทต้นทาง - ปลายทาง		การประกอบสร้างตามบริบทต้นทาง - ปลายทาง
	โลกุตระ	วรรณกรรมพุทธธรรม	ความเหมือน ความต่าง

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดสารัตถและกลประกอบสร้างอุปลักษณ์มนทัศน์

จากแผนผังอธิบายได้ ดังนี้

1. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ใช้ประสบการณ์จริงที่ได้พบเห็นมาเป็นองค์ประกอบวรรณกรรมพุทธธรรมและสร้างอุปลักษณ์มนทัศน์เผยแผ่พุทธธรรมนั้น โดยกำหนดข้อธรรมต้นทาง แล้วเสริมข้อคิดเห็นส่วนตัวเป็นข้อเปรียบเทียบปลายทาง ให้เห็นชัดเจนและแจ่มแจ้งในข้อธรรมนั้น ส่วนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) เลือกสิ่งที่เป็นจริงหรือปริชานเพื่อให้รู้จริง เข้าใจจริงในสิ่งที่เกิดขึ้น

พระพุทธศาสนาเรียกว่า อริยสัจ คือ ชี้ให้เห็นความจริงก่อนว่า มันคืออะไร แล้วมองต่อไปว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดเช่นนั้นคืออะไร (สมุทัย) เมื่อรู้สาเหตุ จึงหาวิธีการแก้ปัญหา จัดเป็นลำดับ (เรียกว่า มรรค) จนถึงขั้นแก้ปัญหาได้ (เรียกว่า นิโรธ)

ส่วนแนวกลวิธีประกอบสร้างมโนทัศน์ความรู้ใหม่ ดังนี้

2. การใช้กลวิธีประกอบสร้างที่ประจักษ์ หมายถึง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) เป็นผู้ที่มีความชาญฉลาดในการใช้หลักอรรถศาสตร์และหลักภาษาศาสตร์ กล่าวคือ ท่านใช้เนื้อเรื่องใดก็มักจะเลือกใช้ถ้อยคำแบบนั้น ถึงจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้ และเข้าใจในการอธิบายเพื่อให้เห็นจริง ในการบรรยาย เช่น การฝึกสมาธิ (ตันทาง) จิตไม่ตั้งมั่น (ปลายทาง) จิตไม่ตรง จักบรรลุมรรคผลยาก ท่านจึงเปรียบเทียบการยิงลูกศร (ตันทาง) ถ้าไม่มีสมาธิยิง หรือมือไม่เที่ยง ลูกศรก็ไม่ตรงเป้า เฉียดไป เฉียดมา (ปลายทาง)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาของอุปลักษณ์โนทัศน์สามารถนำไปใช้กับการเลือกใช้คำในการเขียนภาษาไทยให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่หรือตรงกับกาลเทศะโดยเฉพาะการประกอบสร้างอุปลักษณ์โนทัศน์คือ ระดับข้อความที่เป็นตันทางและปลายทาง สามารถนำไปใช้กับการเลือกใช้คำในการเขียนภาษาไทยในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับเนื้อหาตามโวหาร ตามคำอุปลักษณ์ จนเกิดรูปธรรมต่าง ๆ ประเด็นเหล่านี้คือ ด้านปัจเจกบุคคล ด้านสังคม ด้านรูปธรรมและนามธรรม ส่วนกลวิธีประกอบสร้างพระคุณท่านอาศัยบริบทต่าง ๆ มาประกอบสร้างเรื่องราว โดยแทรกคุณธรรม จริยธรรมสั่งสอนใจแก่ผู้อ่านจนเกิดผลงามมากมาย ผลงานของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ พบว่า ได้ความรู้หลายด้าน ได้ความคิดหลายประการ แล้วแต่ยังครอบคลุมครบถ้วนกระบวนการ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรมีการวิจัยผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 สามารถนำไปใช้กับการเลือกใช้คำในการเขียนภาษาไทยให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ต่อไป ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ 1) นำตัวอย่างข้อความโนทัศน์ในวรรณกรรมผลงานของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ไปปรับประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ธรรม, 2) นำความรู้สู่สาระในหลักธรรมที่เป็นข้อคิดคติเตือนใจ ปลุกฝังแก่พุทธศาสนิกชน เพื่อให้เป็นคนดี ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า, และ 3) โครงการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเรื่อง “วิธีการการประกอบสร้างมโนทัศน์ในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ”

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). พระไตรปิฎกศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรมฉบับขยาย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบรรจงสนธิและสำนักสหปฏิบัติ.
- _____. (2556). กาลานุกรม: พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก. (พิมพ์ครั้งที่ 6/2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2559). ธรรมะคือธรรมชาติใน 4 ความหมาย. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=fJeXG5MWiWc>
- วิเชียร ขาบุตรบุญทริก. (2535). พุทธศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, พิมพ์ที่ไอ.เอส.พรินต์.
- วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2555). วิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับกิเลสในภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีวรา ผาสุกดี. (2558). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในชีวิตตามภาษารัชเซีย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2543). ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2562). ประวัติศาสตร์เอเชีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- อุษา พลฤทธิชัยวบลย์. (2544). การศึกษาอุปลักษณ์เรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Sir, E. A. (1996). The Life of Asia. New Delhi: Intellectual Publishing house.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. Chicago: The University of Chicago Press.

การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลไทย*

PUBLIC POLICY FORMULATION OF THE THAI GOVERNMENT

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม

Phrakhrupalad Prawit Warathummo

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Thailand

พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สนต์จิตโต

Phrakhubaidika Sakdanai Santacitto

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

Suphanburi Buddhist College, Thailand

สัญญา สดประเสริฐ

Sanya Sodprasert

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Thailand

E-mail: joybenyapa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีความมุ่งหมายสะท้อนถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลไทย ซึ่งนโยบายสาธารณะ เป็นแนวทางกิจกรรม หรือการกระทำที่รัฐบาลใช้ในการดำเนินงานเพื่อส่งมอบบริการสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านการสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ไปสู่ประชาชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยนโยบายสาธารณะเป็นอะไรก็ตามที่รัฐบาลตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งเป็นการพิจารณาในแง่ที่ว่า ทำไมรัฐบาลจึงต้องดำเนินการนโยบายนั้น และนโยบายนั้นจะสร้างความแตกต่างอย่างไร ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลมีหน้าที่ต้องทำหลายอย่าง โดยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ จำเป็นต้องอาศัยทั้งศิลป์และศาสตร์ โดยจะต้องมีการวางแผน ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรทรัพยากรบุคคล งบประมาณในการดำเนินงาน มีการจัดทำโครงการ ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ตลอดจนทั้งความต้องการของประชาชนในแต่ละเรื่อง และในแต่ละพื้นที่ เพราะฉะนั้น นโยบายสาธารณะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานของรัฐบาล นโยบายสาธารณะถือว่าเป็นแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐบาล โดยรัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดนโยบายเพื่อจัดทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่พลเมืองโดยรวม การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นการตัดสินใจวาง

* Received 19 January 2021; Revised 29 January 2021; Accepted 18 February 2021

แนวทางกว้าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาหรือการตอบสนองความต้องการสิ่งสำคัญคือการตัดสินใจว่าจะกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไร ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ได้แก่ การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย การศึกษาข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย การออกแบบทางเลือกนโยบาย การวิเคราะห์ทางเลือก การจัดทำร่างนโยบายเสนอแนะกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบาย และการอนุมัติและประกาศเป็นนโยบายตามลำดับ

คำสำคัญ: นโยบาย, นโยบายสาธารณะ, รัฐบาล

Abstract

This article aims to reflect public policy formulation of the Thai government. Which public policy guide activities or the actions that governments take in their operations to deliver various forms of public services, be it education public health social work to the people in order to achieve the goals set public policy is whatever the government decides to do or not to. Which is considered in the sense that why does the government have to implement that policy. And how will that policy make a difference because the government has many duties. By understanding public policy need to rely on both art and science It has to be planned. Operate systematically human resources are allocated operating budget there is a project with operational practices that are consistent and is suitable for reality conditions throughout the needs of the people in each subject and in each area, therefore, public policy is an important tool in the administration of the government. Public policy is considered a guideline for the government sector. The government is the leader in policy making to provide resources for the citizens as a whole. Making public policy decisions is broadly laid out in solving problems. Or developing or fulfilling needs, it is important to decide how to formulate public policy the policy making process includes problem identification, problem - related data collection. Problem analysis target studying the restrictions related to the policy alternative design alternative analysis preparation of policy drafts, suggesting strategies for policy implementation and approvals and announcements are policies respectively.

Keywords: Policy, Public Policy, Governments

บทนำ

วิธีการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกสังคมล้วนได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐทั้งสิ้น อาทิเช่น นโยบายการศึกษาภาคบังคับ กำหนดให้เยาวชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษามาก่อนตามที่รัฐกำหนด โดยรัฐหวังว่าการศึกษากลับจะเป็นกระบวนการสำคัญในการกล่อมเกล่าให้เยาวชนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลสามารถจำแนกแหว่งความดีและความชั่วร้าย เพื่อจะได้ยึดมั่นในการประพฤติดี ปฏิบัติดี สังคมจะได้มีสันติสุข และประการสำคัญการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับประชาชนในการ เสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุข นโยบายการศึกษาภาคบังคับจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับรัฐบาล ในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ ยังมีนโยบายสาธารณะที่สำคัญอีกหลาย ประการที่มีผลกระทบต่อวิธีการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งการกระจาย รายได้อย่างเป็นธรรม นโยบายการรักษาความสงบภายในประเทศ นโยบายสาธารณสุข นโยบาย ความยากจน และนโยบายการปฏิรูปที่ดิน เป็นต้น นโยบายเหล่านี้ล้วนเป็นนโยบายสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและการเสริมสร้างความกินดีอยู่ดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป นโยบายสาธารณะคือ อะไร ถูกกำหนดขึ้นอย่างไรและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสนใจของประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมทั้งสิ้น เพราะประชาชนทุกคนจะได้รับผลกระทบไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งจากนโยบายสาธารณะของรัฐเสมอ

โดยทั่วไปนโยบายสาธารณะจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งทางการเมืองและสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะนโยบายสาธารณะมีรากฐานมาจาก สภาพปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบในการแก้ไข ทำให้ปัญหาเหล่านี้ต้องเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างประชาชน (Public) พรรคการเมือง (Political parties) รัฐสภา (Congress) ตุลาการ (Courts) ระบบราชการ (Bureaucracy) ระบบบริหาร (Executive) และราชการส่วนท้องถิ่น (Local governments) เป็นต้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือ บุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไรและมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามเป็นที่ ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของระบบการเมือง และนโยบายสาธารณะจะส่งผลกระทบทางใดทางหนึ่งต่อวิธีการดำรงชีวิตของประชาชน อาทิเช่น สิ่งทีรัฐบาลกระทำ หรือไม่กระทำเกี่ยวกับปัญหามลพิษ ปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัว ปัญหาการจราจรหรือปัญหาความปลอดภัยของสาธารณชน จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นหรือเลวลง สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน อีกประการหนึ่งก็คือ นโยบายสาธารณะมิได้ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบเหมือนกันหมดทุกกรณี (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2556)

ในทางตรงกันข้าม นโยบายสาธารณะบางนโยบายอาจทำให้ประชาชนบางกลุ่มได้ประโยชน์ แต่ประชาชนบางกลุ่มเสียประโยชน์ อาทิเช่น นโยบายเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างเขื่อน ในกรณีนี้ ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินเพื่อการสร้างเขื่อนย่อมได้รับผลกระทบทางลบ ถึงแม้จะได้รับ

ค่าชดเชยจากรัฐบาลบ้าง แต่อย่างไรก็มิผลทำให้ต้องอพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัย ในขณะที่ประชาชนที่อยู่ท้ายเขื่อนจะได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำจากเขื่อนเมื่อสร้างเขื่อนเสร็จแล้ว เป็นต้น แต่ในบางกรณีประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับประโยชน์อย่างกว้างขวาง อาทิเช่น นโยบายสาธารณสุขของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขอย่างเสมอภาคและทั่วถึง เป็นต้น ความแตกต่างของผลกระทบเหล่านี้ล้วนเป็นผลผลิตของระบบการเมืองทั้งสิ้น

ความหมายของนโยบายสาธารณะ

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การนำความรู้ ความคิดที่มีเหตุผลและตั้งใจ เพื่อนำไปแก้ปัญหา เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อการปฏิบัติของรัฐบาล เป็นการกำหนดแนวทางในอนาคต เน้นเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เงื่อนไข ผลลัพธ์ และเป็นความพยายามที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์สาธารณะ (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550)

มยุรี อนุมานราชธน ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรม หรือการกระทำของรัฐบาลและมติการเลือกตั้งตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้้นำให้กิจกรรมหรือหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (มยุรี อนุมานราชธน, 2549) โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชนหรือผู้ใช้บริการในแต่ละเรื่อง

ปธาน สุวรรณมงคล ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความต้องการที่จะทำหรือไม่ต้องการจะทำของผู้มีอำนาจรัฐที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมหรือคนจำนวนมาก (ปธาน สุวรรณมงคล, 2552) ซึ่งโดยมากก็ได้แก่รัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ แต่นโยบายสาธารณะก็มีใช้สิ่งที่มาจากรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่นเท่านั้นแต่ยังมาจากพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ประชาคม

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือโครงการที่รัฐบาลกำหนดให้มีขึ้น โดยบ่งบอกถึงเป้าหมาย หรือปัญหาในสังคม และวิธีการเพื่อให้บรรลุ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ แก่สังคมส่วนรวม ดังนั้นการกำหนดนโยบายสาธารณะจึงเป็นการกำหนดขอบเขตของรัฐบาลและเขตแดนของหน่วยงานราชการและองค์การสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ในสังกัดภาครัฐบาล (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, 2553)

Anderson, D. T. ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของรัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างและติดตามด้วยผู้กระทำหรือการปฏิบัติซึ่งอาจจะปฏิบัติโดยคนคนเดียวหรือคณะบุคคลก็ได้ ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง มี

องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ต้องมีวัตถุประสงค์ เป็นแนวทางปฏิบัติ การปฏิบัติจะต้องเกิดขึ้นจริง การปฏิบัติจะเป็นไปในเชิงบวกหรือเชิงลบก็ได้ (Anderson, D. T., 1994)

Datye, K. & Mishra, S. ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำ ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาล ในส่วนของการเลือกที่จะไม่กระทำนั้น Datye, K. & Mishra, S. ก็ถือว่า เป็นนโยบายสาธารณะเช่นเดียวกัน อาทิเช่น การที่รัฐบาลบางประเทศยกเลิกนโยบายการเกณฑ์ทหาร นั่นคือ รัฐบาลเลือกที่จะไม่บังคับให้ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเป็นทหารรับใช้ชาติ แต่เปลี่ยนเป็นการรับตามความสมัครใจ (Datye, K. & Mishra, S., 1984)

Ira Sharkansky นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำโดยรัฐบาล ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของรัฐบาล อาทิเช่น การจัดการศึกษา การจัดสวัสดิการ และการก่อสร้างทางหลวงโดยรัฐ รวมทั้งข้อกำหนดและระเบียบในการควบคุมและกำกับกับการดำเนินกิจกรรมของปัจเจกบุคคลและนิติบุคคลทั้งมวล ตลอดจนการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ อาทิ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยของตำรวจ การตรวจสอบราคาสินค้า การควบคุมการจำหน่ายยาและอาหาร เป็นต้น (Ira Sharkansky, 1980)

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาลของประเทศหนึ่ง ๆ ได้กำหนดขึ้นเป็นโครงการ แผนการหรือกำหนดการเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นหนทางชี้แนะให้มีการปฏิบัติต่าง ๆ ตามมาทั้งเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

ความสำคัญของนโยบายสาธารณะสามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ (เสน่ห์ จุย์โต, 2558)

1. ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นโยบายสาธารณะมีความสำคัญต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง 4 ฝ่าย คือ

1.1 ความสำคัญต่อประชาชน จากการศึกษาแนวคิดของนโยบายสาธารณะพบว่านโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของระบบการเมืองที่สอดคล้องต่อความต้องการหรือข้อเรียกร้องของประชาชน (Demands) และพลังสนับสนุนของประชาชน (supports) นโยบายสาธารณะต้องมีเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน ปัญหาและความต้องการของประชาชนจำแนกได้เป็น 3 ประเภทที่สำคัญ ได้แก่

1.1.1 ปัญหาข้อขัดข้อง เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาในอดีต และมีแนวโน้มมากขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการไม่รู้หนังสือ เป็นต้น

1.1.2 ปัญหาการป้องกัน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นประจำ ถ้าได้มีการเตรียมการป้องกันก็จะสามารถแก้ไขได้ เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาฝนแล้ง ปัญหาไฟฟ้า เป็นต้น

1.1.3 ปัญหาเชิงพัฒนา เป็นปัญหาที่ไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่จะเกิดขึ้นในอนาคต การมองปัญหาต้องอาศัยวิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้นำในการมองปัญหาในอนาคตที่เรียกว่า การปฏิบัติการเชิงรุก (proactive) ปัญหาเชิงพัฒนาในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อเป็นครัวของโลก เป็นศูนย์กลางแห่งแฟชั่น เป็นศูนย์กลางสุขภาพและความงาม เป็นต้น

1.2 ความสำคัญต่อนักการเมือง จากการศึกษาแนวความคิดต่อนักการเมือง พบว่า เป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อจัดสรรคุณค่าทางสังคมให้สอดคล้องต่อข้อเรียกร้องของประชาชน เช่น ข้อเรียกร้องในการปราบปรามผู้มีอิทธิพล ข้อเรียกร้องในการดูแลรักษาสุขภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นต้น

1.3 ความสำคัญต่อนักบริหาร จากการศึกษาแนวความคิดของนักบริหาร พบว่า เป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล (effectiveness) และประสิทธิภาพ (efficiency) นักบริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการแปลงนโยบายไปสู่แผน แผนงาน และโครงการ รวมทั้งสร้างการยอมรับ สร้างพลังความร่วมมือ และสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นักบริหารที่ดี คือ ผู้นำนโยบายที่ดีไปสู่การแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน นักบริหารในที่นี้หมายถึง ข้าราชการในกระทรวงทบวงกรมที่เป็นราชการส่วนกลาง ข้าราชการในจังหวัดและอำเภอส่วนภูมิภาค ข้าราชการและพนักงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล กรุงเทพมหานครและพัทยา นอกจากนี้ยังหมายถึง พนักงานที่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติจากองค์กรมหาชนองค์กรของรัฐ ที่ไม่ใช่ราชการ องค์กรรัฐวิสาหกิจ องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรภาคประชาชนและประชาสังคม ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation) ขึ้นอยู่กับพลังความร่วมมือของทุกคน ทุกองค์กรเข้าด้วยกัน

1.4 ความสำคัญต่อนักวิชาการ จากการศึกษาแนวความคิดของนโยบายสาธารณะพบว่า ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะขึ้นอยู่กับการศึกษาวิเคราะห์ ประเมินผลนโยบายสาธารณะของนักวิชาการที่มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะมีบทบาทในการประเมินผลนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะจะดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าทางสังคมที่กำหนดไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการประเมินแผนงาน การประเมินโครงการ การประเมินนโยบายทำให้ทราบถึงความสำเร็จของนโยบายทั้งเนื้อหาสาระและทั้งการปฏิบัติให้เกิดผลต่อประชาชน นักวิชาการที่ทำหน้าที่วิเคราะห์และประเมินนโยบาย ต้องมีความเป็นกลางไม่ลำเอียง ใช้หลักวิจัยประเมินผลแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อการเสนอแนะนโยบายที่ดีกว่าและหนทางที่จะบรรลุเป้าหมายของนโยบายที่ดีกว่า นักวิชาการจะ

ช่วยเป็นกระจุกส่งให้นักการเมืองไม่มีการทุจริตเชิงนโยบาย ด้วยการสร้างกิจกรรมและโครงการจำนวนมากเพื่อใช้งบประมาณจำนวนมาก ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ต้องลงทุนไม่คุ้มกับผลตอบแทนที่รับตามแนวคิดที่เรียกว่า ต้นทุน - ผลตอบแทน (Cost - benefit)

2. ความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ

2.1 เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยึดทางสายกลางที่ยืนอยู่บนพื้นฐานความสมดุลที่พอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ความอยู่ดี มีสุขของคนไทย และมีการพัฒนาการอย่างมีดุลยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยยังรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย สร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทักษะคิดและกระบวนการทำงาน ให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ รู้เท่าทันและก้าวทันโลก โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความยืดหยุ่นที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงควบคู่กันไปกับความมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ดังนั้น การกำหนดนโยบายสาธารณะจึงต้องจำเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในด้านการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการสร้างสังคมไทยที่พึงประสงค์
สังคมไทยที่พึงประสงค์มี 3 ด้านคือ

2.2.1 สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุลและพึ่งพาตนเองได้ โดยการสร้างคนดี คนเก่ง มีวินัย เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบ ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน พัฒนาเมืองและชนบทให้มีความน่าอยู่ มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีระบบการเมืองการปกครองที่โปร่งใส มีกระบวนการยุติธรรมที่เป็นที่พึ่งของประชาชนและมีความเป็นธรรมในด้านสังคม

2.2.2 สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยพัฒนาคนให้คิดเป็นทำเป็น เรียนรู้ตลอดชีวิตมีเหตุผลและยอมรับความเปลี่ยนแปลง มีการเสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มินวัตกรรม (Innovation) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างทุนทางปัญญา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ควบคู่ไปกับการสืบสาน ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

2.2.3 สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่มีการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่พึงพาอาศัยเกื้อกูลกัน มีการดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและยากจน รักษาไว้สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคม และพัฒนาเครือข่ายของชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

2.3 เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติ การต่างประเทศและอำนวยความยุติธรรม ใน 6 เรื่องสำคัญ คือ

2.3.1 สร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชนในการฉีกกำลังสำหรับการเผชิญหน้ากับวิกฤติ ป้องกัน และเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับปัญหาความมั่นคงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

2.3.2 นำศักยภาพของกองทัพไทยในยามปกติเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

2.3.3 จัดเตรียมพัฒนากองทัพอย่างเป็นระบบทันสมัยและมีขีดความสามารถที่จะทำการรบได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกระดับสถานการณ์ที่กระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ

2.3.4 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันการค้าการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ

2.3.5 กระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านและส่งเสริมความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue: ACD) ตลอดจนดำเนินการทูตเชิงรุกในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

2.3.6 การพัฒนาระบบยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรม

2.4 เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ใน 2 ด้านคือ

2.4.1 การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเวทีโลกภายใต้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นั้น จะเน้นความสำคัญและทิศทางในการสร้างให้อุตสาหกรรมของประเทศมีความแตกต่าง (differentiation) และเน้นพัฒนาการผลิตเชิงตอบสนองลูกค้าส่วนใหญ่ (mass customization) มากกว่าตอบสนองผู้ผลิตส่วนใหญ่ (mass production) เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาวัฏจักรของการผลิตภัณฑ์ที่มีระยะเวลานับลง ดังนั้น ต้องมีการกำหนดจุดยืน(positions) อุตสาหกรรมให้ในตลาดโลกให้ชัดเจน ควบคู่กับการคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ (demand driven) โดยการพัฒนาความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า (customer responsiveness) และส่งมอบสินค้าตรงเวลาและรวดเร็วเพื่อให้สามารถสร้างความได้เปรียบด้านประหยัดความเร็ว (economies of speed)

2.4.2 การพัฒนาศักยภาพด้านการแข่งขันที่เน้นเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านความรู้ (know - ledge - based) จำเป็นต้องมีการดำเนินงานทางด้านนวัตกรรม การสร้างพื้นฐานของการวิจัยและการพัฒนา โดยเฉพาะด้านคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์

สรุปได้ว่า ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ มีความสำคัญต่อประชาชน ต่อความต้องการหรือข้อเรียกร้องของประชาชน มีความสำคัญต่อนักการเมือง โดยนักการเมืองเป็นผู้

กำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อจัดสรรคุณค่าทางสังคมให้สอดคล้องต่อข้อเรียกร้องของประชาชน ความสำคัญต่อนักบริหาร โดยนักบริหาร เป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลความสำคัญต่อนักวิชาการ โดยความสำเร็จของนโยบายสาธารณะขึ้นอยู่กับการศึกษาวิเคราะห์วิจัยประเมินผลนโยบายสาธารณะของนักวิชาการ นอกจากนี้นโยบายสาธารณะยังเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการสร้างสังคมไทยที่พึงประสงค์ เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติ การต่างประเทศและอำนาวยุติธรรม และเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

ลักษณะและประเภทของนโยบายสาธารณะ

1. ลักษณะของนโยบายสาธารณะ

การพิจารณาลักษณะของนโยบายสาธารณะโดยทั่วไปอาจพิจารณาตามกระบวนการตามรูปแบบ และตามผลกระทบได้ในกรณีของการพิจารณาตามกระบวนการ นโยบายสาธารณะ กำหนดขึ้นมา เพื่อให้มีการกระทำต่าง ๆ ขณะเดียวกันเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ซึ่งการ กระทำดังกล่าว เป็นการกระทำในอนาคต โดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม โดยมีเครื่องมือกลไกต่าง ๆ ช่วยดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้บรรลุผล คือ ผลประโยชน์ของชาติ

สำหรับลักษณะของนโยบายที่พิจารณาตามรูปแบบโดยทั่วไปนโยบายจะมีลักษณะเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติ โดยข้อความในนโยบายจะมีลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่นำเอานโยบายไปปฏิบัติ ส่วนลักษณะของนโยบายที่พิจารณาในแง่ของผลกระทบ นโยบายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด ความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งในสังคม หมายถึง นโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นมาอาจก่อให้เกิด ผลกระทบต่อบุคคลหรือต่อกลุ่มบุคคลที่นำไปสู่ความพอใจ หรือความไม่พอใจ ขึ้นอยู่กับว่าบุคคล กลุ่มบุคคลนั้นได้รับผลกระทบในลักษณะใด

2. ประเภทของนโยบายสาธารณะ

การดำเนินศึกษาใด ๆ ที่เป็นระเบียบ ย่อมมีระบบความคิด หรือระบบการจำแนกประเภทไว้เป็นแนวทางในการแบ่ง จัดสรร หรือกำหนดขอบข่าย ข้อมูล หรือหน่วยวิเคราะห์ที่จะทำ การ ศึกษา เป็นธรรมดาอยู่เองที่ระบบการ จำแนกประเภทของสังคมศาสตร์ ไม่อาจมีลักษณะคงที่ตายตัว หรือครอบคลุมทั่วถึงได้เหมือนระบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ในกรณีของนโยบายสาธารณะ ก็เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาโดยสังเขปแล้ว จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทของนโยบายสาธารณะ ได้กระทำกันไว้หลายทาง เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันตาม ขอบข่ายของผลกระทบของนโยบาย หรือแม้กระทั่งตามลักษณะของข้อมูลที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม ใน ที่นี้จะขอ

กล่าวถึงการจำแนกประเภทของนโยบายของ Theodore Low ที่นักวิชาการส่วนใหญ่ มักจะให้ความสนใจ ซึ่งในวรรณกรรมของเขาได้จำแนกนโยบายออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ

2.1 นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulatory Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของสังคมโดย ส่วนรวม ที่มาของนโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะบุคคล และกลุ่มบุคคล โดยทั่วไปมีผลประโยชน์ และความต้องการที่แตกต่างกันความต้องการเหล่านี้โดยทั่วไปมักไม่เหมือนกัน และขัดแย้งกันอยู่เสมอ ดังนั้นการกำหนดนโยบายที่ออกมาในลักษณะดังกล่าวย่อมช่วยให้ความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นมี ข้อยุติลงได้

2.2 นโยบายที่เกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distribution Policy) เป็นนโยบายที่ เกี่ยวกับการกระจาย แจกจ่ายสินค้าและบริการให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น การให้บริการ ทางด้านการศึกษา สาธารณูปโภค การจัดสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น การแจกจ่ายสินค้า และบริการ ดังกล่าวของรัฐบาล นอกจากจะเป็นการแจกจ่ายในภาวะปกติแล้ว บางครั้งอาจเป็นการจัดสรร หรือแจกจ่ายในภาวะฉุกเฉินด้วย

2.3 นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistribution Policy) เป็น นโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อจัดสรรทรัพยากรใหม่ในสังคม เพื่อให้เกิดการกระจายเพิ่มขึ้น คำว่า ทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะทรัพยากรทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากหมายรวมถึง ทรัพยากร ทางการเมือง และทางสังคมด้วย ตัวอย่างของนโยบายนี้ที่เห็นได้ชัดเด่นก็คือ นโยบายภาษีก้าวหน้า (Progressive tax Policy) ซึ่งเป็นภาษีที่มีอัตราสูงเมื่อฐานภาษีมีขนาดใหญ่ขึ้น วัตถุประสงค์ของการ เก็บภาษีประเภทนี้ นอกจากรัฐบาลจะนำมาใช้จ่ายในกิจการของ รัฐ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับ ประชาชนโดยทั่วไปแล้ว เช่น การศึกษา การป้องกันประเทศ ฯลฯ ยังสามารถนำเงินที่ได้จาก นโยบายภาษีดังกล่าวมาอุดหนุนช่วยเหลือ เพื่อผู้มีรายได้น้อย หรือผู้ที่ยากจนได้อีกด้วย ดังนั้น นโยบายา มีดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างอันหนึ่งของนโยบายที่ เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ นอกจากนี้ก็มีนโยบายภาษีประเภทอื่น ๆ อีกที่สามารถนำมา เป็นตัวอย่างของนโยบายประเภทนี้ เช่น นโยบายภาษีทรัพย์สิน นโยบายภาษีมรดก นโยบาย ภาษีที่ดิน เป็นต้น

2.4 นโยบายต้นแบบ (Constituent Policy) เป็นนโยบายที่มีผลกระทบต่อ ประชาชนในฐานะเป็นตัวแสดงทางการเมือง (Political Actors) โดยตรง เพราะนโยบายนี้ โดยทั่วไป จะกำหนดลักษณะระบบการเมือง สถาบันทางการเมือง เป็นต้น ตัวอย่างนโยบายนี้ ได้แก่ กฎหมาย

ลักษณะนโยบายสาธารณะพิจารณาตามกระบวนการรูปแบบ และผลกระทบมีลักษณะ เป็นเกณฑ์ และแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติ และพิจารณาผลกระทบที่เกิดจากนโยบาย เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจให้บรรลุจุดมุ่งหมายคือผลประโยชน์ของชาติ ประเภทของนโยบาย สาธารณะ จำแนกเป็นนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อควบคุมพฤติกรรมบุคคล

กลุ่มบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นโยบายที่เกี่ยวกับการกระจายทรัพยากรให้แก่ประชาชน กลุ่ม ว่าด้วยพรรคการเมือง (จุมพล นิธิพานิช, 2557)

สรุปได้ว่า ลักษณะของนโยบายสาธารณะที่พิจารณาตามรูปแบบโดยทั่วไปนโยบายจะมีลักษณะ เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติ โดยข้อความในนโยบายจะมีลักษณะ ที่ไม่ เปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่นำเอานโยบายไปปฏิบัติ ส่วนลักษณะของ นโยบายที่พิจารณาในแง่ของผลกระทบ นโยบายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด ความขัดแย้งอย่างใดอย่าง หนึ่งในสังคม หมายถึง นโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นมาอาจก่อให้เกิด ผลกระทบต่อบุคคล หรือต่อกลุ่มบุคคลที่นำไปสู่ความพอใจ หรือความไม่พอใจ ขึ้นอยู่กับว่าบุคคล กลุ่มบุคคลนั้น ได้รับผลกระทบในลักษณะใด

นโยบายสาธารณะแบบธรรมาภิบาล

กระแสการบริหารแบบระบบธรรมาภิบาล (Public Governance) ซึ่งถือว่าเป็นการ ต่อยอดแนวความคิดมาจากกระแสการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่มีอิทธิพลมาตั้งแต่ช่วง

ศตวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา ระบบธรรมาภิบาลเป็นเรื่องที่สำคัญมีมิติที่หลากหลาย ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ เป็นตัวจักรที่ สำคัญในการขับเคลื่อนระบบธรรมาภิบาลให้เดินหน้าไปได้ซึ่งไม่พ้นที่ภาครัฐจะต้องเป็นผู้นำใน การขับเคลื่อน ดังนั้น การบริหารภาครัฐให้สอดคล้องกับระบบธรรมาภิบาลจึงมีความจำเป็นอย่าง มาก โดยต้องเน้นพัฒนาคนให้สอดคล้องกับหลักการสำคัญของระบบธรรมาภิบาล ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้ (อิงฟ้า สิงห์น้อย, 2559)

ประการแรก ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม (Rule Of Law) การบริหารงานภาครัฐ ต้องบริหารงานโดยยึดหลักกฎหมายเป็นสำคัญ ซึ่งหลักนิติธรรมนี้จะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับ บริบทสภาพแวดล้อมของสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตของคน กลุ่มคน องค์การที่ เปลี่ยนแปลงไปด้วยและต้องใช้บังคับให้เสมอภาคกันด้วยหลักคุณธรรม (Merit System)

ประการที่สอง ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนจะต้อง ได้รับการบริการสาธารณะที่เสมอภาคกัน เท่าเทียมกันรวมถึงการเข้าถึงบริการสาธารณะนั้น ๆ อย่างทั่วถึงอีกด้วยประการที่สาม ให้ความสำคัญกับความโปร่งใส (Transparency) ภาครัฐ ดำเนินการใดจะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถอธิบายอย่างมี เหตุผล มีผลได้รวมถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเป็นจริงด้วย

ประการที่สี่ ให้ความสำคัญกับการพร้อมรับการตรวจสอบ (Accountability) สอดคล้องกับความโปร่งใสมักต้องไปควบคู่กัน คือโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ในทุก ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประการที่ห้า ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency And Effectiveness) ในการบริหารงานคำสั่งคำนี้นี้ต้องมีควบคู่กัน กล่าวคือ ประสิทธิภาพเน้นผลผลิต ประหยัด ส่วนประสิทธิผลเน้นเรื่องของการบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานหรือตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ประการที่หก ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (Participation) ภาครัฐต้องเปิดใจให้กว้างพร้อมที่จะให้ทุกฝ่ายทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เข้าร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

ประการสุดท้าย ให้ความสำคัญกับมติมหาชน (Consensus) คือการเห็นพ้องต้องกัน ความเห็นของคนส่วนใหญ่แต่คนละความหมายกับพวกมากลากไป หมายถึงว่าทุกคนมีโอกาสในการมีส่วนร่วมและตัดสินใจภายใต้ข้อมูลข่าวสารที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ถึงแม้จะถือเสียงส่วนใหญ่เป็นข้อยุติแต่จะต้องไม่เพิกเฉยหรือละเลยต่อเสียงส่วนน้อย (Majority Rule, Minority Rights)

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะแบบธรรมาภิบาล ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ เป็นตัวจักรที่สำคัญในการขับเคลื่อนระบบธรรมาภิบาลให้เดินหน้าไปได้ การบริหารภาครัฐให้สอดคล้องกับระบบธรรมาภิบาลจึงมีความจำเป็นอย่างมาก โดยต้องเน้นพัฒนาคนให้สอดคล้องกับหลักการสำคัญของระบบธรรมาภิบาล โดยต้องให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม ความเสมอภาค ความโปร่งใส การพร้อมรับการตรวจสอบ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล การมีส่วนร่วม และยังต้องให้ความสำคัญกับมติมหาชนอีกด้วย

กระบวนการนโยบายสาธารณะ

การศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะจะช่วยทำให้เข้าใจถึง โครงสร้างการพัฒนา นโยบายสาธารณะได้ง่ายขึ้น โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ อันได้แก่ (อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2562)

การกำหนดนโยบาย เป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการนโยบาย สาธารณะ เมื่อกำหนดนโยบายได้แล้วก็จะนำไปสู่ การนำนโยบายไปปฏิบัติจริงต่อไป เช่นนี้จึงต้องทำความเข้าใจกับผู้กำหนด นโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้อง และประเภทของการกำหนดนโยบายด้วย อีกทั้งยังต้อง ตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่าแม้ว่าในกระบวนการกำหนดนโยบายจะมีฐานคิดที่ว่า ทุกอย่างเป็นไปอย่างเปิดเผย ประชาชนหรือตัวแทนมีส่วนผลักดันการตัดสินใจและ การกำหนดนโยบาย กระนั้น ยังมีระบอบการปกครองอีกประเภทหนึ่งที่คนส่วนน้อย ซึ่งมี อำนาจเหนือรัฐเป็นผู้ผลักดัน แต่กลับมีผลในทางนโยบาย เรียกว่า “ระบอบการปกครอง ช่อนเร้น” ด้วยเหตุนี้ระบอบการปกครอง ช่อนเร้นจึงเป็นตัวขัดขวางความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากมีคนที่ได้รับผลประโยชน์เพียงด้านเดียวหรือมีคนที่มีอำนาจความเป็นตัวแทน แต่ก็ไม่ใช้ตัวแทนที่แท้จริง จะเห็นได้ว่า การกำหนด

นโยบายสาธารณะเป็นขั้นตอน สำคัญที่รัฐได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมไปถึงการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสังคม

การนำนโยบายไปปฏิบัติ หลังจากที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกแล้ว ทางเลือกดังกล่าวนั้นก็就会被นำไปปฏิบัติโดยผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องจัดทำเป็นแผน แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของนโยบายที่ได้ กำหนดไว้ เช่นนี้การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้สิ่งที่ ฝ่ายการเมืองตัดสินใจถูกนำไปปฏิบัติซึ่งการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ นั้น อาจประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวก็ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ ความเข้าใจในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ระดับความร่วมมือระหว่าง ผู้กำหนดนโยบายและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ความพอเพียงของทรัพยากรที่จัดสรรให้กับหน่วยปฏิบัติ การประสานระหว่างหน่วยงาน มาตรการควบคุมและประเมินผล และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์

การประเมินผลนโยบาย เมื่อนโยบายสาธารณะถูกนำไปปฏิบัติแล้วระยะหนึ่ง จำเป็นต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินการตามนโยบายว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคประการใดบ้าง นโยบายดังกล่าวควรจะดำเนินการต่อหรือต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประการใด ฉะนั้น การประเมินผลนโยบายสาธารณะจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยต้องเข้าใจถึงเกณฑ์ในการประเมินผล ซึ่งมีอยู่หลายเกณฑ์ด้วยกัน แต่ไม่ได้หมายความว่า จะใช้เกณฑ์ได้ทุกเกณฑ์ในการประเมินผล โดยทั่วไปแล้วผู้ประเมินผลมักเลือกใช้เพียงเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งและใช้เกณฑ์อื่น ๆ มาประกอบเพื่อแสดงว่าการประเมินผลนั้นให้ความสำคัญในเรื่องใด ทั้งนี้ เมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติแล้วระยะหนึ่งย่อมต้องมีการประเมินผลนโยบายเพื่อประกอบ การตัดสินใจของผู้มีอำนาจตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่งกับนโยบายไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงนโยบาย การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการยุตินโยบาย โดยนัยนี้การประเมินผลนโยบายถือเป็นกระบวนการวัดผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อที่จะ นำผลที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการนโยบาย โดยเกณฑ์ที่นำมาใช้ ในการประเมินผลนโยบายก็มีหลายเกณฑ์ด้วยกัน ซึ่งก็เป็นประโยชน์สำหรับใช้ประเมินผลนโยบายที่มีความแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า การศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะ เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการนโยบายสาธารณะ เมื่อกำหนดนโยบายได้แล้วก็จะนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติจริงต่อไป เช่นนี้จึงต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่กำหนด นโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้อง และประเภทของการกำหนดนโยบายด้วย การนำนโยบายไปปฏิบัติ หลังจากที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกแล้ว ทางเลือกดังกล่าวนั้นก็就会被นำไปปฏิบัติโดยผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องจัดทำเป็นแผน แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ การประเมินผลนโยบาย เมื่อนโยบายสาธารณะถูกนำไป

ปฏิบัติแล้วระยะหนึ่ง จำเป็นต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินการตามนโยบายว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคประการใดบ้าง นโยบายดังกล่าวควรจะดำเนินการต่อหรือต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประการใด

สรุป

นโยบายสาธารณะ หมายถึง หลักและวิธีการที่เป็นแนวดำเนินการเพื่อประชาชนหรือคนหมู่มาก ทั้งนี้ นโยบาย สาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มในสมัยก่อน อาจเรียกว่า “กฎ ระเบียบ หรือกติกาของชุมชน” ซึ่งหัวหน้าชุมชนเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้ยึดถือและปฏิบัติตาม อันจะนำมาสู่ความสงบเรียบร้อยของชุมชน หากไม่มีกฎระเบียบแล้วมนุษย์ย่อมอยู่ร่วมกันอย่างไม่มีความสุข เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์รักที่จะทำในสิ่งที่สร้างความสุขให้แก่ตนเองและพวกพ้อง ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจไปละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือขัดแย้งกับผู้อื่นได้ ทั้งนี้กฎ ระเบียบ หรือกติกาของชุมชนเหล่านั้นถือเป็นนโยบายสาธารณะ หรือนโยบายในภาษาพูดกระนั้น หากกล่าวถึงนโยบายก็มักไม่เฉพาะเจาะจงว่านโยบาย ที่กล่าวถึงนั้นจะเกี่ยวข้องกับภาครัฐหรือภาคเอกชน แต่หากใช้นโยบายสาธารณะ ก็มักเฉพาะเจาะจงว่าเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐหรือรัฐเป็นผู้กำหนด

นโยบายสาธารณะ จึงหมายถึงกิจกรรมของรัฐที่ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ โดยเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อคนหมู่มากหรือประชาชน ฉะนั้น นโยบายสาธารณะจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายต้องศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายระดับประเทศ หรือระดับท้องถิ่น อันเป็นผลสืบเนื่องจากการกระจายอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่น ซึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าวทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงความสำคัญต่อประเด็นนโยบายสาธารณะมากขึ้น เนื่องจากแต่ละชุมชนท้องถิ่นย่อมมีบริบทและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนีพวนิช. (2557). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่: หลักการแนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย. จังหวัดนนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2552). การเมืองท้องถิ่น: การเมืองของใคร โดยใคร เพื่อใคร. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.
- มยุรี อนุมานราชธน. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมการพิมพ์.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- สมบัติ อารังธวัช. (2556). นโยบายสาธารณะ: แนวคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2553). สาธารณบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสน่ห์ จัฏโต. (2558). แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ. จังหวัดนนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อิงฟ้า สิงห์น้อย. (2559). นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 610-623.
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2562). นโยบายสาธารณะกับชุมชนบางเหริยง: ประเด็นทบทวนสู่ความสำเร็จและยั่งยืนของการขับเคลื่อนนโยบาย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 93-94.
- Anderson, D. T. (1994). *Barnacles. Structure, Function, Development and Evolution*. London: Chapman & Hall.
- Datye, K. & Mishra, S. (1984). Compatibility of Dye Mixtures. *Journal of the Society of Dyers and Colourists*, 100(11), 334-339.
- Ira Sharkansky. (1980). *Policy Analysis in Political Science*. Chicago: Markham.

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้าง
สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย*

APPROACHES FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN DEVELOPING
A LIFELONG LEARNING SOCIETY FOR PROVIDING NON – FORMAL
AND INFORMAL EDUCATION NETWORKS

อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต

Udomluck Kongkaneromit

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

Weerawat Utairat

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Eastern Asia University, Thailand

E-mail: kungkab_ku@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ เป็นแบบผสมวิธีที่ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของการสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปริมาณในลักษณะของการสำรวจ เพื่อหาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลจากนั้นนำสู่การกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร (กศน.เขต) จำนวน 50 แห่ง แห่งละ 9 คน รวมทั้งหมด 450 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณทางไปรษณีย์ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เส้นทาง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษา กศน.เขต มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการบ่งชี้ความรู้ และกลุ่มการเข้าถึงความรู้ สามารถกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษา

* Received 20 January 2021; Revised 30 January 2021; Accepted 19 February 2021

ตามอรรถาธิบายของสถานศึกษา กศน.เขต ได้ 2 ด้าน คือ 1) ด้านการบ่งชี้ความรู้ ประกอบด้วย วิธีการพัฒนา จุดมุ่งหมายของการพัฒนา และกระบวนการพัฒนา 2) ด้านการเข้าถึงความรู้ ประกอบด้วย วิธีการพัฒนา และจุดมุ่งหมายของการพัฒนา ซึ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ที่สนับสนุนความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหา การเข้าถึงการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษา การเข้าถึงกิจกรรมฝึกฝนอาชีพ และการเข้าถึงกิจกรรมการแสวงหาความรู้ ทักษะ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย, การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต, การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

This journal paper was mixed - method with an interviews and survey research aimed to determine the approaches for community participation in developing a lifelong learning society for providing non – formal and informal education networks. The target group used in the research were 50 non – formal and informal education networks and 450 school boards were the information provider. The tools used in the research were structured interviews, and questionnaires. Statistics used in data analysis were mean, standard deviation, linear regression analysis, factor analysis, and path analysis. The results of the research found that a lifelong learning society for providing non – formal and informal education networks are two groups: 1) knowledge Identification group and 2) knowledge Access group. When using such elements to create the approaches for community participation in developing a lifelong learning society for providing non – formal and informal education networks. The knowledge Identification approach can be characterized as a set of 1) principles 2) purpose and 3) process. The knowledge Access group can be characterized as a set of 1) principles and 2) purpose. All elements focus on upgrading the learner's ability to use life skill, communications skill, problem - solving skill, programs literacy, career Skills, and Learning Skills

Keywords: Community Participation, Lifelong Learning Society, Non - Formal and Informal Education.

บทนำ

การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้เกิดการผลักดันกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทางสังคมเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานและสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จะต้องมีการประสานความร่วมมือเพื่อการส่งเสริม และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยกับภาคีเครือข่ายและชุมชนอย่างต่อเนื่องในทุกระดับของหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด กศน. โดยการร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 2001) เพื่อให้ภาคีเครือข่ายและชุมชนให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้กับประชาชน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายและชุมชน (อมรวิรัช นาคทรพร, 2558) ภายใต้การจัดการศึกษาที่ให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ หรือความสนใจ มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านพื้นฐาน ทักษะในการประกอบอาชีพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับความรู้ด้านอื่น ๆ อันเป็นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555); (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2555); (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) ซึ่งการจัดการศึกษานอกระบบต้องมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษาระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรควรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของผู้เรียน (กลุ่มแผนงานสำนักงาน กศน., 2561)

แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อย้อนมองสถานการณ์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย พบว่า การอบรมพัฒนาทักษะแรงงานกลุ่มทักษะไม่สูง ยังเข้าถึงแรงงานจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานไทยจำนวน 38.74 ล้านคน โดยมีผู้ได้รับการอบรมจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในปี 2561 และ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในปี 2560 เป็นจำนวน 589,898 คน และ 4,321,577 คน ตามลำดับ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2560) แสดงให้เห็นว่าจำเป็นต้องมีรูปแบบการพัฒนาทักษะอื่น ๆ จากสถาบันอบรมเอกชน และมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับแรงงานอีกหลายสิบล้านคนที่ไม่ได้รับบริการจากหน่วยฝึกอบรมของรัฐ ขณะที่เมื่อพิจารณารูปแบบและเนื้อหาการฝึกอบรมทักษะของทั้ง 2 หน่วยงานรัฐข้างต้น พบว่า การอบรมของ กศน. มุ่งเน้นที่การศึกษาเพื่อมีวุฒิการศึกษาพื้นฐานมากกว่าเพิ่มทักษะระดับสูง ส่วนหลักสูตรกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จะมุ่งสร้างทักษะอาชีพในบางกลุ่มสาขาเท่านั้น เช่น วิชาชีพช่าง หรือ เกษตรกรรม การอบรม ทั้ง 2 รูปแบบนี้มีประโยชน์มากต่อแรงงานที่ระดับการศึกษาน้อยและรายได้น้อย แต่อาจไม่ช่วยสร้างทักษะใหม่ที่เป็นในเศรษฐกิจฐานความรู้ และนอกจากหลักสูตรการอบรมที่หลากหลายแล้ว แรงงานไทยจำเป็นต้องมีตัวช่วยในการคัดกรอง

คุณภาพของหลักสูตรเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเลือกหลักสูตรที่เรียนแล้วใช้ได้จริง และเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการด้วยเหตุนี้ รัฐจึงยังควรให้บริการอบรม ดังที่ทำอยู่สำหรับแรงงานที่ทักษะและรายได้ต่ำ โดยยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น และเพิ่มบทบาทเป็นผู้อำนวยการควบคุมดูแลการเรียนรู้อาชีพสำหรับ แรงงานกลุ่มอื่น ๆ จัดทำระบบแนะแนวและสร้างฐานข้อมูลเรื่องอาชีพเพื่อช่วยประกอบการตัดสินใจการเลือกหลักสูตรและวางแผน อาชีพเพิ่มช่องทางการอุดหนุนเงินส่งตรงถึงผู้เรียน ซึ่งอาจมาจากกองทุนสมทบระหว่างรัฐ และนายจ้างเช่นเดียวกับสิงคโปร์ และพัฒนา แนวทางขึ้นทะเบียนคอร์สอบรมที่ได้รับเงิน สนับสนุนโดยคำนึงถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ดังนั้น เป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของรัฐควรเป็นการส่งเสริมให้คนไทยทุกคนสามารถพัฒนาทักษะตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะอยู่ช่วงอายุใด ทำงานสาขาอาชีพไหน และมีระดับการศึกษาหรือไม่ เพราะในโลกที่ความรู้อายุสั้น แต่คนอายุยืนยาวโอกาสในการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำงานควรเป็นสิทธิที่คนไทยทุกคนเข้าถึงได้ (ณัฐนันท์ อมรฉัตรศักดิ์, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่สามารถส่งเสริมการนำเครือข่ายของแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ กศน.ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อบูรณาการกับการดำรงชีวิต และตอบสนองการดำรงชีวิตอย่างเป็นระบบ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่พึงประสงค์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยให้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed - method Research) ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะของการสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในลักษณะของการสำรวจ เพื่อหาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล (Cause - effect Relationship) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร (กศน.เขต) จำนวน 50 แห่ง แห่งละ 9 คน รวมทั้งหมด 450 คน และผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสำคัญด้วยการ

สัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร (กศน.เขต) จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง และแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกได้เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน (ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ : The Index of Item Objective Congruence หรือค่า IOC เฉลี่ยตั้งแต่ .60 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .923)

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษา กศน. เขต (ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ : The Index of Item Objective Congruence หรือค่า IOC เฉลี่ยตั้งแต่ .60 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .885)

ตอนที่ 4 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา กศน. เขต (ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ : The Index of Item Objective Congruence หรือค่า IOC เฉลี่ยตั้งแต่ .60 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .880)

โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับค่อนข้างมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับค่อนข้างน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร (กศน.เขต) จำนวน 50 แห่ง พร้อมซองเปล่าติดแสตมป์เพื่อส่งกลับมายังผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน ผลการสัมภาษณ์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอด

ชีวิตของสถานศึกษา กศน. เขต และผลการสัมภาษณ์การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษา กศน. เขต ไปร่วมกำหนดเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ (Quantitative) และตรวจสอบข้อมูลความจริงในเชิงประจักษ์โดยพยากรณ์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล (Cause - effect Relationship) ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) แล้วทำการจัดกลุ่มตัวแปรต้นที่เป็นองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) เพื่อกำหนดโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จากนั้นทำการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยสถิติ Path Analysis โดยการทดสอบ Chi - Square ด้วยค่า CMIN/df ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 2 จึงจะสรุปได้ว่าโมเดลที่คาดไว้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำตรวจสอบสัมประสิทธิ์ความถดถอยแต่ละกลุ่มตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้วยสถิติทดสอบ C.R. (Critical Ratio) หาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยสถิติทดสอบ C.R. (Critical Ratio) และทำการกำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากผลการหาความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรแฝงกลุ่มองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

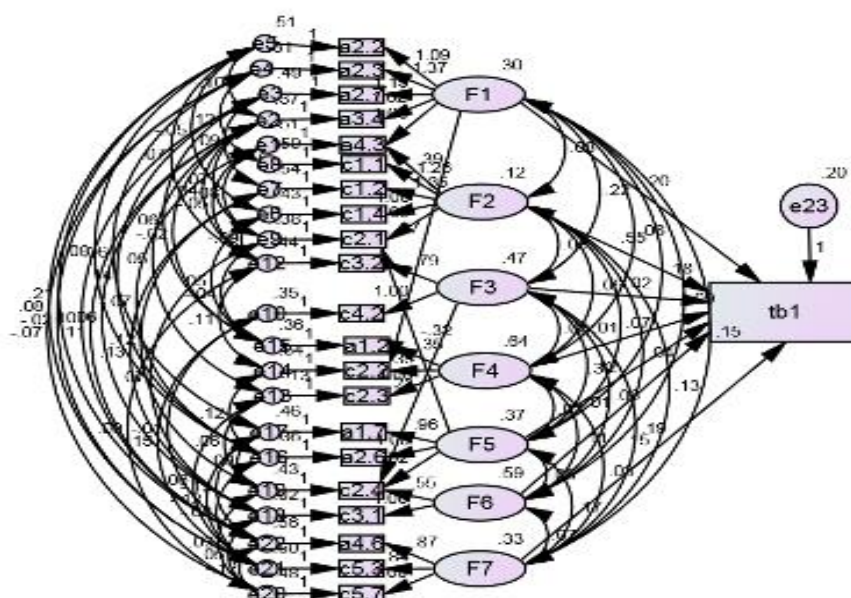
ผลการวิจัย

ผลการกำหนดโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้านการบ่งชี้ความรู้

ตารางที่ 1 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล ด้านการบ่งชี้ความรู้ กับข้อมูลเชิงประจักษ์

Model	NPAR	CMIN	df	P	CMIN/df
Default model	120	154.685	133	.096	1.163
Saturated model	253	.000	0		

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสถิติทดสอบ Chi - Square เท่ากับ 154.685 มีค่า df เท่ากับ 133 ค่า P - value เท่ากับ .096 และค่า CMIN/df มีค่าเท่ากับ 1.163 ซึ่งน้อยกว่า 2 จึงสรุปได้ว่าโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการบ่งชี้ความรู้ที่ผู้วิจัยกำหนด มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงได้ในภาพที่ 1

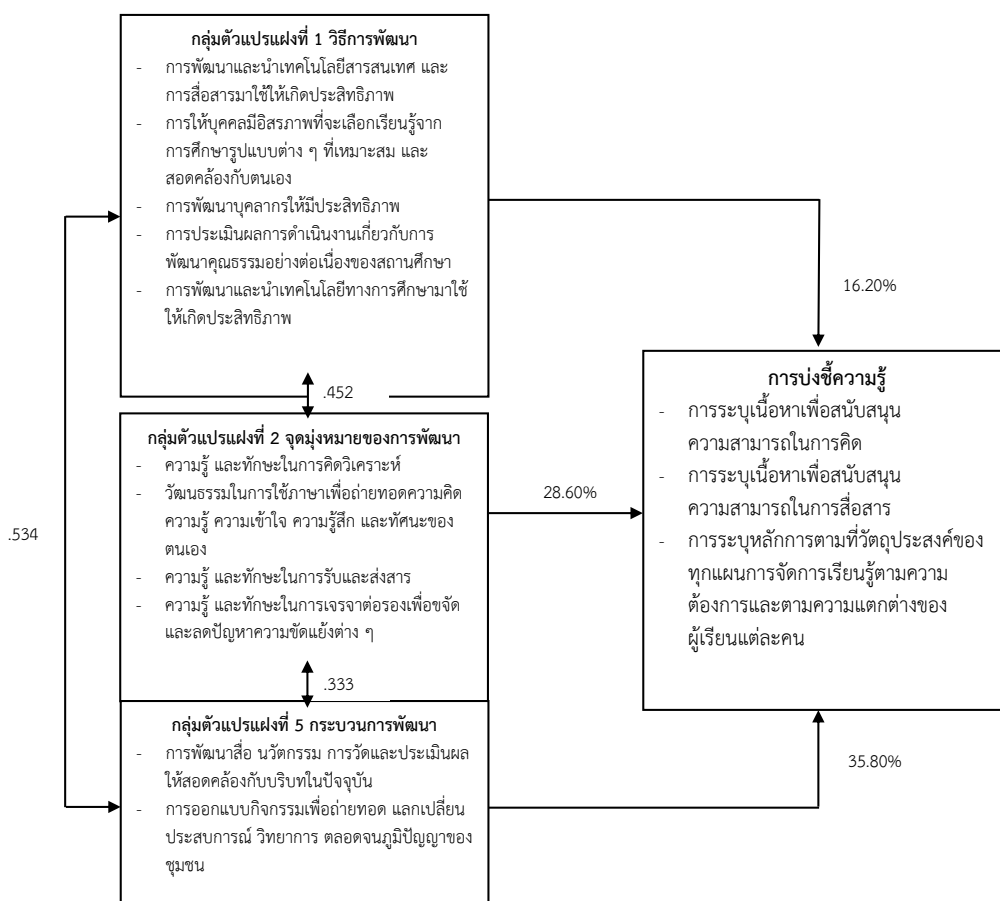
ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลขององค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการบ่งชี้ความรู้

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้วยสถิติทดสอบ C.R. (Critical Ratio)

กลุ่มตัวแปรแฝงองค์ประกอบ			Estimate (Correlations)	S.E.	C.R. (Critical Ratio)	P
F1	< - - >	F2	.452	.018	4.778	.000*
F1	< - - >	F5	.534	.029	6.069	.000*
F2	< - - >	F5	.333	.020	3.485	.000*

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวแปรแฝงที่ 1 (F1) มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรแฝงที่ 2 (F2) (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .452) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวแปรแฝงที่ 1 (F1) มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรแฝงที่ 5 (F5) (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .534) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ กลุ่มตัวแปรแฝงที่ 2 (F2) มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรแฝงที่ 5 (F5) (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .333) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการบ่งชี้ความรู้

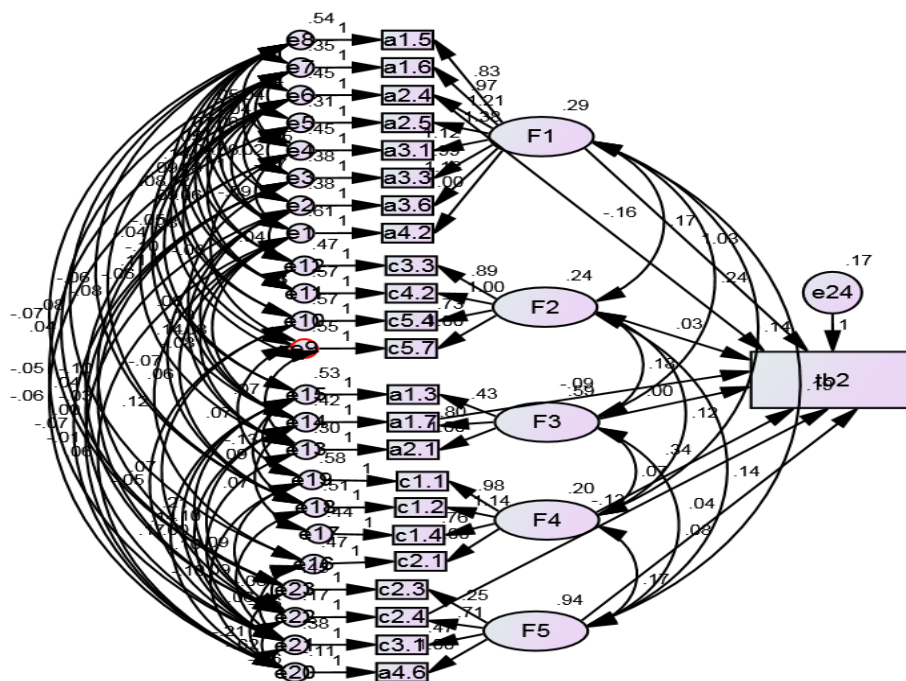

ผลการกำหนดโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้านการเข้าถึงความรู้

ตารางที่ 3 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล ด้านการเข้าถึงความรู้ กับข้อมูลเชิงประจักษ์

Model	NPAR	CMIN	df	P	CMIN/df
Default model	140	189.636	160	.055	1.185
Saturated model	300	.000	0		
Independence model	24	3526.303	276	.000	12.776

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสถิติทดสอบ Chi - Square เท่ากับ 189.636 มีค่า df เท่ากับ 160 ค่า P - value เท่ากับ .055 และค่า CMIN/df มีค่าเท่ากับ 1.185 ซึ่งน้อยกว่า 2 จึงสรุปได้ว่าโมเดลภาพเส้นทางความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการเข้าถึงความรู้ ที่ผู้วิจัยกำหนด มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพที่ 3

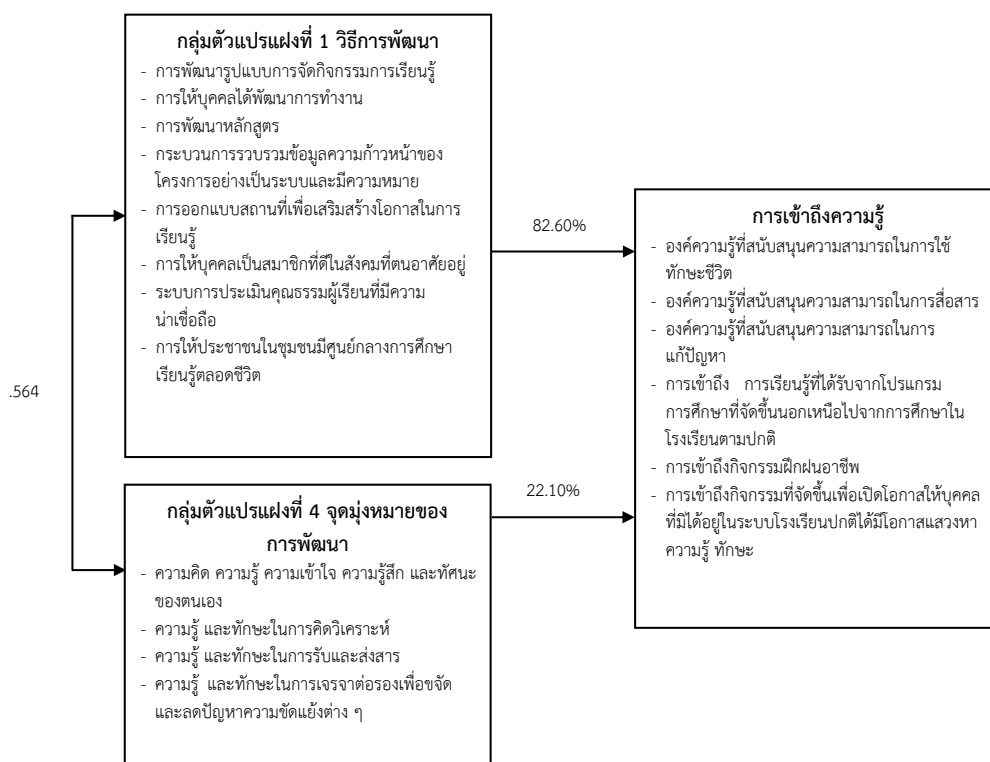
ภาพที่ 3 โมเดลความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลขององค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการเข้าถึงความรู้

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้วยสถิติทดสอบ C.R. (Critical Ratio)

กลุ่มตัวแปรแฝงองค์ประกอบ			Estimate (Correlations)	S.E.	C.R. (Critical Ratio)	P
F1	< - - >	F4	.564	.025	5.498	.000*

*p<.05

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวแปรแฝงที่ 1 (F1) มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรแฝงที่ 4 (F4) (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .564) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการเข้าถึงความรู้

อภิปรายผล

1. สรุปแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการบ่งชี้ความรู้ เป็นชุดขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการ 1) กำหนดวิธีการพัฒนา ด้วยการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ การให้บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับตนเอง การพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ การประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา และการพัฒนาและนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ 2) จุดมุ่งหมายของการพัฒนาให้ผู้เรียน กศน. มีความรู้ และทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง มีความรู้ และทักษะในการรับและส่งสาร มีความรู้ และทักษะในการเจรจาต่อรอง เพื่อจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ 3) กระบวนการ พัฒนา ด้วยการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน และกระบวนการออกแบบกิจกรรมเพื่อถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบ่งชี้ความรู้ ด้วยการระบุเนื้อหาเพื่อสนับสนุนความสามารถในการคิด การระบุเนื้อหาเพื่อสนับสนุนความสามารถในการสื่อสาร และการระบุหลักการตามทฤษฎีประสงค์ของทุกแผนการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการและตามความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.20 ร้อยละ 28.60 และร้อยละ 35.80 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับตนเอง ประกอบกับการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพได้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 โดยประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นถือเป็นการประหยัดต้นทุนของสถานศึกษา กศน. ในการพัฒนาบุคลากรกับสัมฤทธิ์ผลที่คาดว่าจะเกิดกับผู้เรียน กศน. สอดคล้องกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2557 - 2559 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ ได้แก่ ประชาชนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตามพันธกิจ ได้แก่ 1) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพด้านการพัฒนาและการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) ส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา 4) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและ

การสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษา 5) ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อที่จะยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ด้วยการใช้ประโยชน์จากการบูรณาการเครื่องมือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน มีความทันสมัยสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวก ตลอดจนจนถึงการสร้างห้องเรียนแห่งอนาคต (Future Classroom) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ (Enabling) โดยเพิ่มศักยภาพการศึกษาค้นคว้าและการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online) สร้างให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Engaging) โดยการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ที่ไม่ขาดความต่อเนื่องด้วยการใช้อุปกรณ์ส่วนตัวที่ทันสมัย (BYOD : Bring Your Own Device) ให้เกิดความหลากหลายของการเรียนรู้ (Empowering) โดยเพิ่มความสามารถและอิสระในการเลือกวิธีการ และสื่อการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบในห้องเรียนแห่งอนาคต (Future Classroom)

นอกจากนั้น จุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน กศน. ด้วยกระบวนการพัฒนา ด้วยการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน และกระบวนการออกแบบกิจกรรมเพื่อถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน ยังสอดคล้องกับ พรทิพย์ ศิริภัทราชัย ที่ทำการศึกษา STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการวิจัยเกี่ยวกับสมอง และการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้กระบวนการทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาทุกระดับ เน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพการคิดขั้นสูง เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์ญาณ ฯลฯ รวมทั้งการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ และการมีทักษะทางสังคม (พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, 2556)

2. สรุปแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการเข้าถึงความรู้ เป็นชุดขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการ (1) กำหนดวิธีการพัฒนา ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การให้บุคคลได้พัฒนาการทำงาน การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของโครงการอย่างเป็นระบบและมีความหมาย การออกแบบสถานที่เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ มีระบบการประเมินคุณธรรมผู้เรียนที่มีความน่าเชื่อถือ การให้ประชาชนในชุมชนมีศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) จุดมุ่งหมายของการพัฒนาให้ผู้เรียน กศน. มีความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทักษะของตนเอง มีความรู้ และทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความรู้ และทักษะในการรับและส่งสาร

และมีความรู้ และทักษะในการเจรจาต่อรองเพื่อจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเข้าถึงความรู้ ด้วยองค์ความรู้ที่สนับสนุนความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต องค์ความรู้ที่สนับสนุนความสามารถในการสื่อสาร องค์ความรู้ที่สนับสนุนความสามารถในการแก้ปัญหา การเข้าถึงการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้น นอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ การเข้าถึงกิจกรรมฝึกฝนอาชีพ และการเข้าถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ เพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 82.60 และร้อยละ 22.10 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การให้คณะกรรมการหรือคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การให้บุคคลได้พัฒนาการทำงาน ขณะที่ควรสร้างสภาพแวดล้อมให้ประชาชนในชุมชนมีศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านกิจกรรม สื่อ ภูมิปัญญา ชุมชน กลุ่มศาสนา หรือสถาบัน ต่าง ๆ เป็นทางเลือกของการเรียนรู้ที่สัมพันธ์ทั้งตนเอง ชุมชน และสังคม อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผู้สอนต้องเชื่อเป็นพื้นฐานว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้แต่ต้องได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของตนเองได้ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถและทักษะต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมกลุ่ม คิด จินตนาการ ทดลอง ลงมือทำ อภิปราย และสะท้อนคิด ซึ่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงความรู้ของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับจิระวดี สินทร ที่ทำการพัฒนางานโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการ PLC ที่เน้นการสื่อสารและการสร้างปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กรเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจ ในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เนื่องจากจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม และรวมถึงตกลงยอมรับได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ (จิระวดี สินทร, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) จากข้อสรุปของการวิจัยที่สามารถกำหนดวิธีการพัฒนาด้วยการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพให้บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับตนเอง ดังนั้น สถานศึกษา กศน. เขต จึงควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบ่งชี้ความรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กศน. เขต ให้มีรูปแบบที่เป็นทางเลือกในการเรียนรู้แบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และครอบคลุมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมด้วย 2) จากข้อสรุปของการวิจัยที่สามารถกำหนดวิธีการพัฒนาด้วยการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการ

สื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพให้บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับตนเอง ดังนั้น สถานศึกษา กศน. เขต จึงควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบ่งชี้ความรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กศน. เขต ให้สามารถยกระดับการเข้าถึงความรู้ตามความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ให้ได้อย่างสอดคล้องตามกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 3) จากข้อสรุปของการวิจัยที่สามารถกำหนดวิธีการพัฒนาด้วยการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพให้บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับตนเอง ดังนั้น สถานศึกษา กศน. เขต จึงควรนำแนวทางที่ได้ไปกำหนดแผนกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ผู้เรียนสามารถใช้ระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ จากการเข้าถึงการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ 4) จากข้อสรุปของการวิจัยที่สามารถกำหนดกระบวนการพัฒนาด้วยการออกแบบกิจกรรมเพื่อถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยากร ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน ดังนั้น สถานศึกษา กศน. เขต จึงควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้นับสนุนการจัดทำคลังสื่อ และนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น เพื่อสร้างจุดแข็งในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับผู้เรียนเรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาปกติให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ไม่เหลื่อมล้ำกัน 5) จากข้อสรุปของการวิจัยที่สามารถกำหนดวิธีการพัฒนาเพื่อการเข้าถึงความรู้ด้วยการออกแบบโครงการและสถานที่เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมที่ทันยุคสมัย ดังนั้น สถานศึกษา กศน. เขต จึงควรนำเทคโนโลยีทางการศึกษาในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 มาใช้สนับสนุนโครงการเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งแสดงออกได้ถึงการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมให้สามารถเป็นนิสัยที่ติดตัวไปตลอดชีวิตได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2563 จาก แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557 - 2559: www.ict.mbu.ac.th.
- กลุ่มแผนงานสำนักงาน กศน. (2561). เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2563 จาก ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ 2561: <http://www.nfe.go.th/plan1/index.php/2013-03-29-01-54-27/>
- จิระวดี สินทร. (2562). ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพกับการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน. ใน บัณฑิตวิทยาลัยสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- ณัฐนันท์ อมรานันทศักดิ์. (2562). เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2563 จาก ปรับบทบาทรัฐ เปลี่ยน
ภูมิทัศน์การเรียนรู้ตลอดชีวิต: [https://tdri.or.th/2019/05/live-long-learning-
policy/](https://tdri.or.th/2019/05/live-long-learning-policy/)
- พรทิพย์ ศิริภักตร์ชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21.
วารสารนักบริหาร, 33(2), 3-6.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2555). การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาการเรียนการสอน.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตา
ดา พับลิเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2560). เอกสารสาระ
หลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง.
- อมรวิทย์ นาคทรพร. (2558). เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2563 จาก ปฎิรูปการศึกษานอกระบบ:
<https://www.moe.go.th/>
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2001). Education administration: theory, research and
practice (6th ed). New York: McGraw – Hill.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st Century skills: learning for Life in our times.
California : John Wiley & Sons.

ผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลต่อ
ความเครียดและการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชา
ปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ของนักศึกษาพยาบาล*
THE EFFECT OF READINESS PREPARATION FOR NURSING PRACTICE
ON STRESS AND PERCEIVED COMPETENCES FOR PEDIATRIC NURSING
PRACTICE OF NURSING STUDENTS

จิระวรรณ ศรีจันทร์ไชย

Jeerawan Srichanchai

วสันต์ ศรีแดน

Wasun Sridan

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

Srimahasarakham Nursing College, Thailand

E-mail: wasun@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นของนักศึกษาพยาบาล 2) เพื่อเปรียบเทียบความเครียดในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลก่อนและหลังโปรแกรมการเตรียมความพร้อมเป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว มีกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม มีจำนวน 134 ราย ของปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม 4 กิจกรรม โดยใช้เวลา 1 สัปดาห์ รวม 30 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย และแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และ 0.90 ตามลำดับ และมีค่าความเที่ยงด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค ได้เท่ากับ 0.83 และ 0.74 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t - test ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความเครียดในการฝึกภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วยหลังการเตรียมความพร้อม ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยความเครียดในการฝึกภาคปฏิบัติบนหอ

* Received 21 January 2021; Revised 31 January 2021; Accepted 20 February 2021

ผู้ป่วยก่อนการเตรียมความพร้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) นักศึกษามีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติพยาบาลเด็กและวัยรุ่นอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 69.72$, S.D. = 8.31) ดังนั้นการเตรียมความพร้อมการฝึกปฏิบัติงาน อาจารย์ควรจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ทบทวนองค์ความรู้ และฝึกทักษะการพยาบาลที่สำคัญเพื่อช่วยลดความเครียด และเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม, ความเครียด, การรับรู้สมรรถนะ, การฝึกปฏิบัติการพยาบาล, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study perceived competences for pediatric nursing practice and 2) to compare the level of stress of nursing student before and after experiment. This quasi - experimental had sample which were 134 nursing students of Srimahasarakham Nursing College, 3rd year of academic in 2019. All subject received the readiness preparation of nursing practice for 1 week, 30 hours. The research instruments used for collecting data were questionnaire on stress in nursing practice as well as questionnaire on perceived competences for pediatric nursing practice, those have content validity index at 1.00 and 0.90, respectively. The reliability with Cronbach's Alpha Coefficients showed acceptable value of 0.83 and 0.74, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics and t - test. In this research, it was found that: 1) The mean score of stress of nursing students after experiment were significantly lower than before the experiment at < 0.001 level. 2) The perceived competences for pediatric nursing practice of nursing students was in middle level. ($\bar{X} = 69.72$, S.D. = 8.31). As a result, the model of readiness preparation for nursing practice in ward, the teachers should find some method that could encourage nursing students to increase knowledges and nursing practice. In order to reduce stress and improve more confidence in nursing skills.

Keywords: Readiness Preparation, Stress, Perceived Competences, Nursing Practice, Nursing Students

บทนำ

มาตรฐานการศึกษาของชาติด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 การเรียนรู้มีความสุขเกิดขึ้นได้จากการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงการทำงานของสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการเรียนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นธรรมชาติ มีอิสระ บรรยากาศของการเรียนที่เอื้อและเป็นมิตรต่อผู้เรียน ตลอดจนวิธีการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จและได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและใช้ในชีวิตจริงได้ (นพรัตน์ จำปาเทศ และคณะ, 2558)

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้านการพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการผลิตและพัฒนาบุคลากร ทางด้านสาธารณสุข ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง 2555) โดยปรับให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) มาเป็นหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 โดยรายวิชาปฏิบัติการการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ซึ่งเป็นการฝึกภาคปฏิบัติในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 เป็นรายวิชาที่ได้จัดขึ้นใหม่ในปีการศึกษา 2562 เป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด เด็กและวัยรุ่น การพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพของทารกแรกเกิด เด็กและวัยรุ่นที่มีปัญหาสุขภาพในระบบต่าง ๆ ของร่างกายทั้งด้านอายุรกรรมและศัลยกรรมที่มีปัญหาสุขภาพในระยะเฉียบพลัน วิกฤตเรื้อรัง และระยะสุดท้าย โดยใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในการสร้างเสริม ป้องกัน ดูแลและฟื้นฟูสุขภาพ โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ และ ยึดหลักความปลอดภัยของผู้ป่วย การดูแลด้วยความเอื้ออาทรด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านพยาบาล ซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีความเฉพาะและมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่จะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ นำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลอย่างแท้จริง การเรียนการสอนภาคปฏิบัติจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการการศึกษาที่จะช่วยให้นักศึกษามีความสามารถทั้งด้านวิชาการ และมีทักษะการปฏิบัติงานพยาบาลในสถานการณ์จริง (Kaplagawanni, N. C. & Useh, U., 2013)

กระบวนการเรียนการสอน เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการที่ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดจากการศึกษาด้านการพยาบาลและยังส่งผลต่อความสามารถทางการพยาบาลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้สอน เจตคติของผู้สอน การจัดการเรียนการสอน และความรู้สึกต่อบุคลากรสุขภาพ ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษา

พยาบาลในการเรียนภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย (มารุต พัฒนพล, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับอาจารย์มีความสัมพันธ์กับ ความเครียดในทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (กฤตพัทธ์ ผึกฝน และคณะ, 2561) อีกทั้งจาก การศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยอย่างมีแบบแผน มีผลทำให้ค่าเฉลี่ยความวิตกกังวลในการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 และนักศึกษามีความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการบนหอผู้ป่วย จึงน่าจะส่งผลต่อการลดความเครียดและช่วยเพิ่มการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลได้ (ศุภรัตน์ แจ่มแจ้ง และคณะ, 2561)

ผู้วิจัยในฐานะจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นได้เล็งเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยสำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนได้ปรับให้สอดคล้องตามข้อเสนอแนะและปัญหาที่เกิดขึ้นในปีการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านสถานที่และระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงาน 2) ด้านประสบการณ์ที่ได้รับมอบหมาย และ 3) ด้านอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติสำหรับการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยได้มีพัฒนาอย่างมีแบบแผน ดังนี้ 1) การปฐมนิเทศชี้แจงประมวลรายวิชาและระเบียบในการฝึกปฏิบัติ 2) การเตรียมความพร้อมนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยได้แก่ กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ กิจกรรมเสริมสร้างพลังในการฝึกปฏิบัติการ พยาบาลบนหอผู้ป่วย, กิจกรรมพัฒนาทักษะปฏิบัติ การพยาบาล 3) การสร้างสัมพันธภาพและ ความคุ้นเคยกับอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ และ 4) การเตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมในคลินิก ซึ่งการจัดกิจกรรมการเตรียม ความพร้อมนี้ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาให้นักศึกษามีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานตามสมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลทั้ง 6 ด้าน อันประกอบไปด้วย ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2556)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาผลของการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ว่าจะผลต่อความเครียดและการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล หรือไม่ เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากการฝึกภาคปฏิบัติ สามารถยอมรับและปรับตัวกับปัญหา

ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น มีเจตคติที่ดี สามารถให้การพยาบาลผู้ป่วย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการฝึกภาคปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นของนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อเปรียบเทียบความเครียดในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังโปรแกรมการเตรียมความพร้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม ที่ฝึกปฏิบัติงานรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม ที่ฝึกปฏิบัติงานรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งหมด 134 คน และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองวิจัย ได้แก่

1.1 แบบแผนการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบแผนการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย (ศุภรัตน์ แจ่มแจ้ง และคณะ, 2561) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม วิเคราะห์หลักสูตร และวัตถุประสงค์ของรายวิชา ประกอบไปด้วยกิจกรรม 4 กิจกรรม โดยใช้เวลา 1 สัปดาห์ รวม 30 ชั่วโมง ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศชี้แจงประมวลรายวิชา และระเบียบในการฝึกปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 2 เตรียมความพร้อม นักศึกษาในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยแบ่งเป็น 3 กิจกรรมย่อย 1) กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ได้แก่การสอบ Pre-clinic การทบทวนความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล การเขียนแผนการพยาบาล การสืบค้นข้อมูล ทาง Internet และรูปแบบและแนวทาง การเรียนการสอนในคลินิก เช่น การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (Nursing care conference) เป็นต้น 2) กิจกรรมเสริมสร้างพลัง ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยได้แก่ กิจกรรมการเสริมสร้างพลังใจ, กิจกรรม “เรียนรู้จากเรื่องเล่า ประสบการณ์การปฏิบัติงานบนหอ ผู้ป่วยจาก

รุ่นที่” 3) กิจกรรมพัฒนาทักษะปฏิบัติเฉพาะการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ได้แก่ ฐานบริหารยาในเด็ก, ฐานประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการ, ฐานการตรวจร่างกายทารกแรกเกิด, ฐานการพยาบาลทารกในตู้อบและได้รับการส่องไฟรักษา และฐานวัคซีนในเด็ก

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมสร้างสัมพันธภาพ และความคุ้นเคยกับอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 4 เตรียมความพร้อมด้าน สภาพแวดล้อมในคลินิก ได้แก่ กิจกรรมปฐมนิเทศ และพบผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึก และเยี่ยมชมหอผู้ป่วยและสถานที่ต่าง ๆ ของโรงพยาบาลและการปฐมนิเทศหอผู้ป่วยและสร้าง ความคุ้นเคยกับบุคลากรในหอผู้ป่วยที่เป็นแหล่ง ฝึก โดยหัวหน้าหอผู้ป่วยแนะนำการบริหารงานบนหอผู้ป่วย ประเภทผู้ป่วย บุคลากร แนวทางการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยตลอดจนแนะนำสถานที่ต่าง ๆ ในหอผู้ป่วย

1.2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1.2.1 ด้านสถานที่และระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงาน ได้มีการปฐมนิเทศอาจารย์พี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึก มีการแยกหอผู้ป่วยชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย หอผู้ป่วยอภิบาลทารกแรกเกิด หอผู้ป่วยเด็กเล็ก และหอผู้ป่วยเด็กโต และกำหนดระยะเวลาการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยละ 2 สัปดาห์

1.2.2 ด้านประสบการณ์ที่ได้รับมอบหมาย มีการพัฒนางานที่นักศึกษาต้องปฏิบัติ ได้แก่ การกำหนดทักษะคุณภาพในการปฏิบัติการพยาบาล การเขียนรายงานกรณีศึกษาประกอบด้วย การวางแผนทางการพยาบาล (Nursing care plan) ผังการดูแลผู้ป่วย (Care map) การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (Nursing care conference) และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพยาบาลเด็ก ได้แก่ กิจกรรมการเล่น (Play activity) กิจกรรมสอนสุขศึกษา (Health education) และกิจกรรมการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence based practice)

1.2.3 ด้านอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ ได้มีการปฐมนิเทศและชี้แจงการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และมีการกำหนดอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้นำแบบแผนการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนทางการพยาบาล ซึ่งเป็นผู้สอนภาคปฏิบัติวิชาชีพหลักการเด็กและวัยรุ่น และมีประสบการณ์ในการสอนและนิเทศการปฏิบัติการพยาบาลเป็นเวลาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงในเนื้อหา และให้ครอบคลุมและเหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ครั้งนี้ มี 2 ชุดคือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ซึ่งผู้วิจัยซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบประเมินความเครียดกรมสุขภาพจิต (SPST - 20) จำนวน 20 ข้อ เป็นมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคอร์ท (Likert Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้คือ เครียดมากที่สุดให้ 5 คะแนน, เครียดมากให้ 4 คะแนน, เครียดปานกลาง ให้ 3 คะแนน, เครียดน้อย ให้ 2 คะแนน และไม่เครียด ให้ 1 คะแนน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรม วิเคราะห์หลักสูตรและวัตถุประสงค์ของรายวิชา เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล ด้านละ 6 ข้อ รวมจำนวน 36 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้คือ มากที่สุดให้ 5 คะแนน, มากให้ 4 คะแนน, ปานกลางให้ 3 คะแนน, น้อย ให้ 2 คะแนน และไม่มี ให้ 1 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนทางการพยาบาล ซึ่งเป็นผู้สอนภาคปฏิบัติวิชาปฏิบัติหลักการเด็กและวัยรุ่น และมีประสบการณ์ในการสอนและนิเทศการปฏิบัติการพยาบาลเป็นเวลาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน และได้ปรับปรุงแก้ไขความตรงตามเนื้อหาและความชัดเจนด้านภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่าความตรงของเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และ 0.90 ตามลำดับ และผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม จำนวน 30 คน (Burns, N. & Grove, S., 2009) เพื่อตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 และ 0.74 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. แจกเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การทำวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย โดยแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบและให้แสดงความยินยอมในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ด้วยตนเองก่อนการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลบน

หผู้ป่วย ผู้วิจัยจึงดำเนินกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้ระยะเวลา 30 ชั่วโมงเป็นห้องเรียนรวมและแบ่งกลุ่มย่อยตามกิจกรรมการเตรียมความพร้อม และภายหลังการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยซ้ำ และให้ตอบแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล หลังจากนั้นผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามเพื่อให้ได้ครบตามจำนวน 134 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนไปตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

4. นำข้อมูลที่ได้มาไปบันทึกเพื่อนำไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับตรวจสอบความถูกต้องแล้ว มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนำมา แจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ
2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย โดยใช้การทดสอบที (Pair t - test)
3. ระดับการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 มีอายุส่วนใหญ่ที่ 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 93.3 เป็นเพศหญิงร้อยละ 94.78 ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.64 มีผลการเรียนเกรดเฉลี่ยสะสมที่ 3.00 – 3.50 รองลงมาคือ 2.51 - 2.59 คิดเป็นร้อยละ 20.15 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเจตคติต่อวิชาชีพที่ชอบมาก ร้อยละ 64.92 รองลงมาคือชอบปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.13 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (n = 134)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
20 ปี	5	3.7
21 ปี	125	93.3
22 ปี	4	3.0
เพศ		
หญิง	127	94.78
ชาย	7	5.22

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เกรดเฉลี่ยสะสม		
2.51 - 2.59	27	20.15
3.00 - 3.50	96	71.64
3.51 - 4.00	11	8.21
เจตคติต่อวิชาชีพ		
ชอบมากที่สุด	12	8.95
ชอบมาก	87	64.92
ชอบปานกลาง	35	26.13
ชอบน้อย	-	-
ไม่ชอบ	-	-

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคะแนนการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล จำนวน 134 คน พบว่าร้อยละ 55.22 มีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 30.61 มีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาล เท่ากับ 69.72 (S.D. = 8.31) เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายด้าน พบว่าการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลด้านคุณธรรมจริยธรรม ร้อยละ 66.43 และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ร้อยละ 69.41 มีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับสูง ส่วนการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลด้านความรู้ ร้อยละ 63.43 ด้านทักษะทางปัญญา ร้อยละ 66.41 ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 68.66 และด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล ร้อยละ 58.95 มีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นของนักศึกษาพยาบาล (n = 134)

ข้อมูล	ระดับ			ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	สูง จำนวน (ร้อยละ)		
การรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาล โดยรวม	19 (14.17)	74 (55.22)	41 (30.61)	69.72	8.31
การรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาล ราย ด้าน					
ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4 (2.98)	41 (30.59)	89 (66.43)	19.42	4.40

ข้อมูล	ระดับ			ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	สูง จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านความรู้	21 (15.67)	85 (63.43)	28 (20.90)	15.24	2.43
ด้านทักษะทางปัญญา	22 (16.41)	89 (66.41)	23 (17.18)	16.76	2.38
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความ รับผิดชอบ	15 (11.19)	26 (19.40)	93 (69.41)	19.87	1.86
ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	21 (15.67)	92 (68.66)	21 (15.67)	16.89	2.68
ด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล	12 (8.95)	79 (58.95)	43 (32.10)	15.82	2.13

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยก่อนและหลังการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติงาน

คะแนนเฉลี่ยความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยก่อนการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติงาน เท่ากับ 68.82 แต่หลังการเตรียมความพร้อมคะแนนเฉลี่ยความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยเท่ากับ 49.53 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเครียดในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยระหว่างก่อนการเตรียมความพร้อมและหลังการเตรียมความพร้อม ด้วยสถิติ t - test พบว่า ภายหลังการเตรียมความพร้อมนักศึกษาพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยต่ำกว่าก่อนการเตรียมความพร้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยก่อนและหลังการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติงาน (n = 134)

Stress score in clinical setting	$\bar{X}$	S.D.	t	p - value
Pre – Preparing	68.82	8.52	8.37	.000
Pre – Preparing	49.53	8.43		

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นของนักศึกษาพยาบาล

จากผลการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลทำให้นักศึกษามีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลโดยรวม ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 69.72, S.D. = 8.31) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการ

พยาบาลเด็กและวัยรุ่น ของวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคามนั้น ซึ่งได้มีการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีในชั้นปีที่ 2 และมีการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยในปีที่ 3 นั้นอาจทำให้นักศึกษามีความไม่ต่อเนื่องของเนื้อหา และอาจไม่สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาผลของการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยอย่างมีแบบแผนสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครบุรี ที่พบว่า นักศึกษามีความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .35) เนื่องด้วยเป็นครั้งแรกของนักศึกษาที่จะต้องขึ้นฝึกภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ซึ่งนักศึกษาพยาบาลจะต้องนำความรู้จากทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการพยาบาลแก่ผู้ป่วยในสถานการณ์ที่เป็นจริง ได้เห็น ได้สังเกต และได้ทดลองปฏิบัติกับผู้ป่วย เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ทั้งทางสติปัญญา เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และทักษะการปฏิบัติการพยาบาล (ศุภรัตน์ แจ่มแจ้ง และคณะ, 2561) นอกจากนี้ยังพบว่าการรับรู้ความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง โดยการรับรู้ความสามารถในการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน เป็นตัวแปรที่สามารถร่วมกันอธิบายความสุขในการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาล และการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักศึกษารับรู้ความสามารถของตนเองได้มาก จะทำให้นักศึกษามีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้นทั้งเมื่อนักศึกษาสามารถปฏิบัติการพยาบาลสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ จะทำให้เกิดความสุขในการเรียนบนหอผู้ป่วย (นพรัตน์ จำปาเทศ และคณะ, 2558)

เมื่อพิจารณาค่าคะแนนการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลออกเป็นรายด้าน พบว่าการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติพยาบาลด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 19.42$, S.D. = 4.40) และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 19.87$, S.D. = 1.86) มีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจอธิบายได้จากข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 94.78 และมีเจตคติต่อวิชาชีพที่ชอบมาก ร้อยละ 64.92 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีความชื่นชอบในวิชาชีพพยาบาล และนักศึกษาหญิงจะมีลักษณะที่มีความอ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ และเข้าถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การวางแผนและการออกแบบกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการบนหอผู้ป่วย โดยผู้รับผิดชอบรายวิชาได้มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลัง ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยได้แก่ กิจกรรมการเสริมสร้างพลังใจ กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพและความคุ้นเคยกับอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ กิจกรรม “เรียนรู้จากเรื่องเล่าประสบการณ์การปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจากรุ่นพี่” และกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมในคลินิก ได้แก่ กิจกรรมปฐมนิเทศ และพบผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึก และเยี่ยมชมหอผู้ป่วยและสถานที่ต่าง ๆ ของ โรงพยาบาล อาจเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลในด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะกิจกรรมเรื่องเล่า ประสบการณ์จากรุ่นพี่ และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพกับอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ ได้ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้แนวทางในการปฏิบัติงาน และมีเจตคติที่ดีในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งได้รับกำลังใจและคำแนะนำที่ดีให้แกกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าการเพิ่มประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จด้วยตนเองให้กับนักศึกษา การได้เห็นตัวแบบที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับตน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามและตอบข้อสงสัย การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความเครียด พร้อมทั้งการสรุปและกล่าวคำชมเชยช่วยให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นและส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน อีกทั้งช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับนักศึกษาในก่อนการปฏิบัติในสถานการณ์จริง (ยุพเรศ พญาพรหม, 2562)

ในขณะเดียวกันจะพบว่าการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติพยาบาลด้านความรู้ ($\bar{X} = 15.24$, S.D. = 2.43) ด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X} = 16.76$, S.D. = 2.38) ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 16.89$, S.D. = 2.68) และด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล ($\bar{X} = 15.82$, S.D. = 2.13) มีการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง อาจอธิบายได้เนื่องจากเนื้อหาในรายวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น มีความซับซ้อนและมีรายละเอียดในเนื้อหา โดยจุดมุ่งหมายรายวิชาคือเพื่อให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด เด็กและวัยรุ่นที่มีปัญหาสุขภาพในระบบต่าง ๆ ของร่างกายทั้งด้านอายุรกรรมและศัลยกรรมในระยะเฉียบพลัน วิกฤต เรื้อรัง และระยะสุดท้าย ทำให้นักศึกษายังไม่มีความมั่นใจในทักษะการฝึกปฏิบัติการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะปฏิบัติเฉพาะการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น เช่น การบริหารยาในเด็ก การประเมินการเจริญเติบโต และพัฒนาการ การการตรวจร่างกายทารกแรกเกิด การพยาบาลทารกในตู้อบและได้รับการส่องไฟรักษา และการให้วัคซีนในเด็ก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความเข้าใจ และละเอียดรอบคอบ อีกทั้งนักศึกษายังไม่มีประสบการณ์การขึ้นฝึกปฏิบัติการบนหอผู้ป่วยเด็กมาก่อน ย่อมทำเกิดระดับการรับรู้สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลที่ไม่สูง สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความคิดว่าตนเองมีข้อจำกัดด้านความรู้และประสบการณ์ซึ่งไม่มากพอที่จะให้การพยาบาลบนหอผู้ป่วยหรือครอบครัวได้ จึงขาดความมั่นใจและวิตกกังวลว่าผู้ป่วยจะได้รับอันตรายจากการปฏิบัติงานของตน ซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังอย่างสูง เพราะหากเกิดข้อผิดพลาดขึ้นย่อมหมายถึงอันตรายและชีวิตของผู้ป่วย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดสูง อาจทำให้นักศึกษาไม่มั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยได้ (นิภา รุ่งนันทกุล และจงกล พุทธิกุล, 2554) นอกจากนี้การศึกษาศึกษาการรับรู้สมรรถนะปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน พบว่าสมรรถนะด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล การคิดวิเคราะห์ และการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ วางแผนแก้ปัญหา การประเมินผลการปฏิบัติงานและการเขียนบันทึกอยู่ในระดับต่ำกว่าสมรรถนะอื่น และควรมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการอ่านและเขียน

ควบคู่ไปกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล (ยาวเรศ ประภาชนนท์ และคณะ, 2559)

2. เพื่อเปรียบเทียบความเครียดในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังโปรแกรมการเตรียมความพร้อม

จากผลการวิจัยเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเครียดในการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ระหว่างก่อนการเตรียมความพร้อมและหลังการเตรียมความพร้อม พบว่าภายหลังการเตรียมความพร้อม นักศึกษาพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยต่ำกว่าก่อนการเตรียมความพร้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องด้วยแบบแผนการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย ได้ช่วยพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลทั้ง 6 ด้าน อันประกอบไปด้วย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล โดยใช้ระยะเวลาในการเตรียมความพร้อม 1 สัปดาห์ จำนวน 30 ชั่วโมงประกอบไปด้วย 4 กิจกรรมหลักดังนี้ กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศชี้แจงประมวลรายวิชา และระเบียบในการฝึกปฏิบัติ กิจกรรมที่ 2 เตรียมความพร้อมนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยแบ่งเป็น 3 กิจกรรมย่อย 1) กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ 2) กิจกรรมเสริมสร้างพลัง ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย 3) กิจกรรมพัฒนาทักษะเฉพาะปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมสร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคยกับอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ และกิจกรรมที่ 4 เตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมในหอผู้ป่วย ซึ่งในการจัดกิจกรรมอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และอภิปรายร่วมกัน ถึงปัญหาและอุปสรรคที่นักศึกษาเกิดความเครียดและวิตกกังวลในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย โดยส่วนใหญ่ นักศึกษาจะมองว่าความรู้และ ลักษณะเด็กป่วยและผู้ปกครอง รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้และลักษณะหอผู้ป่วย เป็นสิ่งที่นักศึกษาเกิดความเครียดเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการดูแลและให้การพยาบาล ผู้ป่วยเด็กมาก่อน รวมทั้งมีความเครียดเกี่ยวกับการเขียนรายงานการวางแผนการพยาบาลในเด็กป่วย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้และการทักษะในการประเมินและดูแลที่ละเอียด รอบคอบ เพื่อให้ทันต่ออาการเปลี่ยนแปลงของเด็กป่วยและจำเป็นต้องมีความนุ่มนวล เอื้ออาทรในการให้การพยาบาล สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าความเครียดของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติการครั้งแรกบนหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการฝึกปฏิบัติการบนหอผู้ป่วยเป็นการกระทำโดยตรงต่อชีวิตและความปลอดภัยของผู้รับบริการ ที่นักศึกษาต้องลงมือปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย รวมถึงการเขียนแผนการพยาบาล และการประชุม ก่อนและหลังการพยาบาล เป็นสิ่งที่จะต้องทำควบคู่กับการฝึกปฏิบัติและเป็นการนำความรู้

ภาคทฤษฎีมาบูรณาการใช้ในการขึ้นปฏิบัติการพยาบาลในผู้ป่วยที่ได้รับผิดชอบ เป็นสิ่งที่ยาก และทำให้นักศึกษาไม่มีความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดความเครียดได้ (กฤตพัทธ์ ฝึกฝน และคณะ, 2561) นอกจากนี้กิจกรรมการเขียนแผนการพยาบาลต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวมาก ทั้งมีงานที่จะต้องรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วยตามสภาพจริง เมื่อการเขียนรายงานไม่เสร็จตามกำหนดเวลา และไม่ครบถ้วนตามที่อาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติให้ข้อเสนอแนะ ก็จะทำให้เกิดความเครียดมากขึ้น (มณฑา ล้มทองกุล และสุภาพ อารีเอื้อ, 2552) ซึ่งกิจกรรมในแบบแผนการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยได้มีการวางแผนให้ครอบคลุมตามประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียดในระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การเตรียมความพร้อมนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยอย่างมีแบบแผน ช่วยลดความวิตกกังวลในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ศุภรัตน์ แจ่มแจ้ง และคณะ, 2561) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ โดยเฉพาะการทบทวนความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล การเขียนแผนการพยาบาล และกิจกรรมพัฒนาทักษะปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะในการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น สามารถช่วยให้นักศึกษาลดความเครียดที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมีผลทำให้อลดความเครียดต่อการฝึกปฏิบัติการบนหอผู้ป่วยรายวิชาการศึกษาพยาบาลเด็กและวัยรุ่น และอาจสามารถเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ข้อเสนอแนะควรมีการพัฒนาแบบแผนการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลให้หลากหลาย และครอบคลุมรายวิชาอื่น เพื่อช่วยลดความเครียดของนักศึกษาระหว่างการฝึกปฏิบัติการพยาบาล อีกทั้งช่วยเพิ่มให้นักศึกษามีความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติงานและให้การพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลตามที่หลักสูตรกำหนด นอกจากนี้ควรมีการทำวิจัยติดตามผลสัมฤทธิ์ในการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาที่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการฝึกภาคปฏิบัติ ภายหลังการฝึกปฏิบัติเสร็จสิ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพัทธ์ ฝึกฝน และคณะ. (2561). ความเครียดและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการขึ้นฝึกปฏิบัติทางการพยาบาลครั้งแรกบนหอผู้ป่วย. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, 19(1), 161-168.
- นพรัตน์ จำปาเทศ และคณะ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านนักศึกษาและด้านการจัดการเรียนการสอนกับความสุขในการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของ

- นักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
วารสาร มฉก.วิชาการ, 19(37), 1-14.
- นิภา รุจันันตกุล และจกมล พุฒิกุล. (2554). การประเมินทัศนคติความเครียดในการฝึกปฏิบัติ
วิชาชีพปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2
วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี. จังหวัดเพชรบุรี: วิทยาลัยพยาบาล
พระจอมเกล้าเพชรบุรี.
- มณฑา ลิ้มทองกุล และสุภาพ อารีเอื้อ. (2552). แหล่งความเครียด และผลลัพธ์การเผชิญกับ
ความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. รามาธิบดีพยาบาลสาร, 15(2), 192-205.
- มารุต พัฒนพล. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสุขในการ
เรียนรู้ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุพเรศ พญาพรหม. (2562). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนของ
นักศึกษาพยาบาลในการให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพแก่ผู้สูงอายุในชุมชน. วารสาร
ครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(4), 386-406.
- เยาวเรศ ประภาษานนท์ และคณะ. (2559). การรับรู้สมรรถนะปฏิบัติการพยาบาลครอบครัว
และชุมชนของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์.
วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 26(2), 23-33.
- ศุภรัตน์ แจ่มแจ้ง และคณะ. (2561). ผลการเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบน
หอผู้ป่วยอย่างมีแบบแผนสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 วิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี, 20(3), 147-163.
- สภาการพยาบาล. (2556). สมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์
(Competencies of Registeres Nurses). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศิริยอด
การพิมพ์.
- Burns, N. & Grove, S. (2009). The practice of nursing research: Appraisal, synthesis
,and generation of evidence (6th ed.). St. Louis: W. B. Saunders.
- Kaplagawanni, N. C. & Useh, U. (2013). Analysis of nursing students learning
experiences in clinical practice. literature review. Studies on Ethno -
Medicine, 7(3), 181-185.

แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอ
เมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1*
SOLUTION GUIDELINES OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN EARLY
CHILDHOOD EDUCATION OF SCHOOLS IN THE DISTRICT
OF TAK DISTRICT UNDER THE OFFICE OF PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA TAK 1

กาญจนา จันทร์ประจํา

Kanchana Chanpracham

ขวัญชัย ขวณา

Khwanchai Khuana

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

E-mail: kanjananamsri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของครูใน โรงเรียนอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 และ 2) ศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูระดับปฐมวัย และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 151 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ภาพรวมพบว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 พบว่า ทั้ง 6 ด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 ภาพรวมพบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขต

* Received 22 January 2021; Revised 31 January 2021; Accepted 21 February 2021

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการในระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้ง 17 คน ได้ให้แนวทางดังนี้ โรงเรียนควรจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของวัยและพัฒนาการของเด็กให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

คำสำคัญ: ปัญหาการบริหารงานวิชาการ, แนวทางการบริหารงานวิชาการ, การศึกษาระดับปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the problem of academic administration in the early childhood education of teachers in Muang Tak District School under Tak Primary Educational Service Area Office 1 and 2) study solutions to problems of academic administration at the early childhood level of teachers in Muang Tak District School, Tak Primary Educational Service Area Office 1. This research is Survey Research. The study of the population academic administration Namely Primary Teachers and School Administrators, 151 people. Obtained from tool - specific randomization. Tools used in this research included 1) questionnaire and 2) interviews. Data were analyzed by baseline statistics : mean, standard deviation and content analysis. The results of the research were as follows: 1) The study results of the state of early childhood education management in schools in the Muang Tak district group under the Tak Primary Education Service Area Office 1, all 6. The average was at a high level and The study results of problems of early childhood education management in schools in the Muang Tak district group under the Tak Primary Education Area Office 1, all 6 aspects were at a high level. 2) Guidelines for early childhood academic administration Schools in the Muang Tak District are under the Tak Primary Educational Service Area Office. From interviews with 17 experts, the guidelines were given as follows As such, schools should provide experiences that are suitable for local conditions, provide experiences to suit the age and development needs of children, and involve parents in creating curriculum formulas for schools.

Keywords: Problem of Academic Administration, Solution Guidelines of Academic Administration, Early Childhood Education

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มุ่งพัฒนาเด็กบนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา หรือการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี อารมณ์แจ่มใส มีความประพฤติดี มีวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การอบรมเลี้ยงดูที่มีผลดีต่อพัฒนาการของเด็ก คือ การที่ผู้ใหญ่ให้ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับความคิดเห็นของเด็ก การใช้เหตุผล ผู้ใหญ่ที่ดูแลเด็กจะต้องเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก การสร้างวินัยเชิงบวกในการอบรมบ่มนิสัย ซึ่งจะช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีเป้าหมายชีวิต มีวินัยในตนเอง สามารถจัดการกับความเครียดและปัญหาได้ การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ครอบครัวและสถานศึกษาของเด็กระดับปฐมวัยต้องปฏิบัติอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย พบว่า การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยยังมีปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ปัญหางานวิชาการการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านการนิเทศภายใน รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอนและงานที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ (รัตนา อินทะชัย, 2559)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติการสอนระดับปฐมวัย ในโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ ปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยและการศึกษาหาแนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เพื่อนำแนวทางที่ได้มาใช้ในการดำเนินการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 52 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 99 คน รวมทั้งหมด 151 คน ในปีการศึกษา 2560 ในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพและปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 5) การนิเทศการศึกษา 6) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสภาพการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
2. แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
3. แบบสัมภาษณ์บริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี ปรัชญาและแนวคิดจากเอกสาร บทความ คู่มือการบริหารงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยนำกรอบแนวคิดการบริหารงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการทำการศึกษากำหนดขอบเขตในการสร้างเครื่องมือ
2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) จากตำราของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3. การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามของมัทนา ฉวนพัยค์ (มัทนา ฉวนพัยค์, 2558) มาปรับปรุงและหาคุณภาพของเครื่องมือใหม่เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเนื้อหา ภาษาและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับ ซึ่งการหาค่าต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60 - 1.00
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนระดับปฐมวัย กลุ่มละ 15 คน
6. นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นในด้านสภาพเท่ากับ 0.92 และในด้านปัญหาเท่ากับ 0.94 (Cronbach, L. J., 1990)
7. นำแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขแล้วดำเนินการจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการและครูผู้สอนระดับปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเวลาที่มีการอบรมครูปฐมวัยและมีการจัดประชุมคณะครูประจำกลุ่มอำเภอและเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง
3. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ทั้งหมด จำนวน 151 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของแต่ละตัวเลือกในข้อคำถาม
2. วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 ทั้ง โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)
2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1.1 สภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 ทั้ง 6 ด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร 2) ด้านนิเทศการศึกษา 3) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ 6) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลฯ	4.19	0.73	มาก
2. ด้านนิเทศการศึกษา	4.11	0.74	มาก
3. ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	3.55	0.59	มาก
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.51	0.63	มาก

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		
	μ	σ	แปลผล
5. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.37	0.58	ปานกลาง
6. ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.29	0.56	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.67	0.45	มาก

1.2 ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 ทั้ง 6 ด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร 2) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ 6) ด้านนิเทศการศึกษาตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

รายการ	ระดับปัญหา		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลฯ	4.19	0.73	มาก
2. ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.19	0.73	มาก
3. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.09	0.53	มาก
4. ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	3.93	0.53	มาก
5. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.79	0.44	มาก
6. ด้านนิเทศการศึกษา	3.75	0.54	มาก
รวมเฉลี่ย	3.99	0.47	มาก

2. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครู ในโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของวัยและพัฒนาการ 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ โรงเรียนควรจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เครื่องเล่นให้เหมาะสมและเพียงพอ การจัดสภาพแวดล้อมที่สนองความต้องการ ความสนใจ และพัฒนาการ 3) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ คือ จัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเองส่งเสริมกระบวนการสังเกต การฟัง การตั้งคำถาม การกล้าแสดงออก 4) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน คือ จัดให้มีการประเมินผลการพัฒนาการตามสภาพจริง มีการประเมินพัฒนาการเด็กทุกด้านและการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง 5) ด้านการนิเทศการศึกษา คือ การกำหนดนโยบายและทิศทางการนิเทศภายในผู้เชี่ยวชาญได้

เสนอแนวทางพัฒนาด้านการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย คือ สถานศึกษาโดยครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน การจัดปฐมนิเทศและประชุมผู้ปกครอง และ 6) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร คือ ผู้สอนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาเด็ก ผู้สอนควรปรึกษา พูดคุยกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ จัดสัมมนาเผยแพร่ความรู้สู่ผู้ปกครองในการพัฒนาเด็ก โรงเรียนแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองทราบ ผู้สอนกับผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1.1 สภาพการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 พบว่า ทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร 2) ด้านนิเทศการศึกษา 3) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ 5) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่นๆ และ 6) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน สอดคล้องกับ มัทนา ฉวนพยัคฆ์ พบว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (มัทนา ฉวนพยัคฆ์, 2558) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวเนื่องมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้ก่ออาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็กทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานต่างจากตนได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ อภิเชษฐ์ บุญพยอม พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา งานพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่นๆ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ได้แก่ งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา (อภิเชษฐ์ บุญพยอม, 2560) สอดคล้องกับ คนาวรรณ พันธุ์โชติและพงษ์ธร สิงห์พันธ์ พบว่า สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติในด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมมากที่สุด รองลงมา (คนาวรรณ พันธุ์โชติและพงษ์ธร สิงห์พันธ์, 2560) คือ ด้านการบูรณาการเรียนรู้อื่นๆ และต่ำที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะทุกสถานศึกษาต้องมีการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ กนกรัตน์ เชษฐเจริญรัตน์ พบว่า สภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โดยรวม มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (กนกรัตน์ เชษฐเจริญรัตน์, 2551) คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็กและการเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย พบว่า มีสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกันในด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านบูรณาการการเรียนรู้ ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้ปกครอง

1.2 ผลการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 พบว่า ทั้ง 6 ด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่นๆ และด้านนิเทศการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากที่มีผลต่อการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ แอน สุชะจิระ พบว่า สภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (แอน สุชะจิระ, 2558) สอดคล้องกับ สุมิตรา ไสแสง พบว่า การศึกษาปัญหาการบริหารวิชาการระดับปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน (สุมิตรา ไสแสง, 2553) พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการวัดและการประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านนิเทศการสอน ด้านการบริหารหลักสูตร และสอดคล้องกับ รัตนภรณ์ เตปินตา พบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา (รัตนภรณ์ เตปินตา, 2555) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมในปัจจุบันกับสังคมสมัยก่อนมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและค่านิยมในการดำรงชีวิต พ่อแม่ต้องช่วยกันทำงาน ไม่มีเวลาให้กับบุตรหลาน ในส่วนของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ จึงมีการสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในปัจจุบัน

2. จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คนได้แนวทางดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเรียงลำดับดังนี้ จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของวัย

และพัฒนาการของเด็ก ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยเลือกตัวแทนผู้ปกครองมาเป็นคณะกรรมการโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้สอนระดับปฐมวัย ให้ชัดเจน มุ่งพัฒนาเด็กทั้งปกติ เด็กพิเศษและเด็กด้อยโอกาส

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรียงลำดับดังนี้ โรงเรียนควรจัดหา สื่อ อุปกรณ์ เครื่องเล่นที่เหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนเด็ก จัดสภาพแวดล้อมที่สนองความต้องการ ความสนใจและพัฒนาการของเด็ก จัดจำนวนนักเรียนไม่เกิน 20 คน ต่อครู 1 คน เพื่อที่จะได้ดูแลได้ทั่วถึง สร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายและได้ออกกำลังกาย โรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้เรียงลำดับดังนี้ จัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมกระบวนการสังเกต การฟัง การตั้งคำถาม การกล้าแสดงออก จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5

2.4 ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนเรียงลำดับดังนี้ มีการประเมินผลการพัฒนาการตามสภาพจริง การนำผลการประเมินพัฒนาการมาใช้ในการปรับปรุงและจัดประสบการณ์ให้เด็ก การประเมินพัฒนาการเด็กครอบคลุมทุกด้าน การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองในการประเมินพัฒนา การวางแผนการจัดประสบการณ์ผ่านการเล่นด้วยกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

2.5 ด้านการนิเทศ สถานศึกษามีควรมีการกำหนดนโยบายและทิศทางการนิเทศภายในสถานศึกษาให้ ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศ การเรียนการสอน มีการจัดปฐมนิเทศและประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อการดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอน การควบคุม กำกับ ติดตาม การนิเทศงานวิชาการและมีการประเมินผล งานวิชาการตามแผนที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

2.6 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร ครูผู้สอนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กและปรึกษา พูดคุยกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอจัดให้มีการสัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่ผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กโรงเรียนควรมีการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองทราบเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาและหาแนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 พบว่า 1.1) สภาพการบริหารวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัย ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 1.2) ปัญหาการ

บริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการในระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 พบว่า แนวทางที่โรงเรียนควรดำเนินการ คือ 2.1) การจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของวัยและพัฒนาการของเด็ก 2.2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนควรจัดหาสื่ออุปกรณ์ให้เหมาะสมและเพียงพอ 2.3) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และ 3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนในด้านอื่น ๆ เพื่อนำข้อมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น 3.2) ควรมีการจัดการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่น ๆ 3.3) ควรมีการจัดการจัดการศึกษาระดับอื่น ๆ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ เชษฐเจริญรัตน์. (2551). สภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คนาวรรณ พันธุ์โชติและพงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2560). สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วารสารราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, 1(1), 12-26.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มัทนา ฉวนพยัคฆ์. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตนา อินทะชัย. (2559). แนวทางการบริหารงานวิชาการการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รัตนารณ์ เตปินตา. (2555). ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุมิตรรา ไสแสง. (2553). ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิเชษฐ์ บุญพยอม. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- แอน สุชะจิระ. (2558). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน* COMMUNITY MANAGEMENT IN SUFFICIENCY ECONOMY

ไมตรี อินทรีย์

Mitree Intria

ทวิช บุญธีรศรี

Tawit Bunthirasmi

จิรสดา ปลายยอด

Jirasuda Plaiyod

อัญมณี ชุมณี

Anyamanee Chumanee

อภิชาติ มหาราชเสนา

Apichat Maharachseña

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Learning Institute For Everyone, Thailand

E-mail: ladyjim04@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองข้อสงสัยที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดการชุมชน ทำอย่างไรเศรษฐกิจพอเพียงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงเป็นการค้นหาความพอเพียงในชุมชน คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้าง ไม่ได้หมายถึงความมีพอสำหรับใช้เท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน หากคนเราพอในความต้องการ มีความโลภน้อย การเบียดเบียนคนอื่นน้อย มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นแนวทางการดำเนินงานหรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนทุกระดับยึดถือในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด คือ ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข แนวทางดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน อาศัยหลักการพึ่งตนเองของแต่ละคนในทุกสาขาอาชีพ ควรดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การพึ่งพาตนเอง รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน ดำเนินชีวิตทางสายกลาง รวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ทำอะไร ๆ ที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด และ

* Received 22 January 2021; Revised 2 February 2021; Accepted 23 February 2021

พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ให้สูงขึ้น เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้แต่ละคนเก่ง ดี มีความสุขเพิ่มขึ้น ดังนั้น การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ไม่สุดโต่ง ไม่โหมมาก มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชน เพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนเข้มแข็ง ดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเองโดยชุมชนเพื่อชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วยความพอเพียง

คำสำคัญ: การจัดการ, เศรษฐกิจพอเพียง, ชุมชน

Abstract

The purposes of this research were to; address the question of whether sufficiency economy is a way of managing the community; How can a self - sufficient economy truly benefit as a search for self - sufficiency in the community? The word “self - sufficiency” has a broad meaning. It doesn't just mean there's enough to use, but it means that there's enough to eat. If people are aware of their desire, less greed, less abuse, aware of what to do to suffice, not extreme, not greedy, people will be happy. Sufficiency economic management in the community is a way of implementing or creating a stable and sustainable living for the people. Sufficiency Economy has encouraged people and communities at all levels to adhere to their livelihoods and operations in order to lead to the highest ambitions: the nation and the people to live well. This approach is based on a central line that takes into account the key principles: modesty, rationality, and immunity. The approach of Relying on each person's self - reliance principles in all professions should be on the basis of self - awareness; to be self - aware, to share, to help others according to their strength, Live the middle line, gather and give generously to each other, not to do any harms of themselves and others, no overspending, no overinvestment, and to seek higher potential of themselves. This will result in each person being better and happier. Therefore, managing with the sufficiency economy in the community, there will be generosity between community members to make people happy and strong communities, lives on the basis of self - awareness by communities for communities, societies and nations with self - sufficiency.

Keywords: Management, Sufficiency Economy, Community

บทนำ

หลักของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงต่อไป” (พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัทยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517) “คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงความมีพอสำหรับใช้ของตนเอง แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง” (พระราชดำรัสในวโรกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540) “การแก้ไขอาจต้องใช้เวลาไม่ใช่น้อย ง่ายๆ โดยมากคนใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็สามารถที่จะแก้ไขได้” (พระราชดำรัสในวโรกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541) “คนเราถ้าพอในความต้องการ มีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้มิใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข” (พระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2542)

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราโชวาทแก่กรรมการสหกรณ์เกษตร สหกรณ์การประมง และสหกรณ์นิคมทั่วประเทศ ณ โครงการสวนพระองค์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 มีความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าใคร่จะปรารภกับทุกท่านถึงแนวพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่าจะต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกินพอใช้ เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด ให้พอเหมาะ พอสมควรกับอัตภาพและสภาวะแวดล้อม ไม่ควรทุ่มเทสร้างฐานะความเป็นอยู่เจริญอย่างรวดเร็ว เพราะถ้าผิดพลาดล้มเหลวแล้วจะแก้ไขได้ยาก เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ (พระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2542)

หลักของทฤษฎี เศรษฐกิจพอเพียง คือต้องการตั้งลำดับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐาน การใช้เทคโนโลยี และมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นโดยการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติคือระดับครอบครัว/บุคคล ควรจะมีวิถีชีวิตที่พอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ ระดับชุมชน ร่วมมือกันทำกิจกรรม ร่วมตัดสินใจ พัฒนาเกษตร ใช้เทคโนโลยีไม่ซับซ้อนเพื่อพัฒนาชุมชน และระดับประเทศ (สุทิน ลีปิยะชาติ, 2549) “ในการพัฒนาประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกิน มีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัด ระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

ให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาด ล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์” (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงมิได้เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว แต่ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนทุกระดับจะต้องพอเพียงในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุและจิตใจ หรือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการบริหาร ความพอเพียงหมายถึง ทางสายกลางที่มีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งไม่อาจขาดประการใดประการหนึ่ง ได้แก่

หนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ กินอยู่ใช้แต่เพียงพอดีตามกำลังความสามารถ

สอง ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

สาม การมีภูมิคุ้มกันหมายถึงการสร้างหรือเตรียมตัวให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกลด้วยความไม่ประมาท

ทั้งนี้ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนต้องอาศัยความรู้ และการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนในชุมชน แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่บุคคลและ/หรือหน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาหรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทาง วิธีทาง หรือมรรควิธี (Means) ที่นำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (Ultimate Goal) คือประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยแนวทาง วิธีทาง หรือมรรควิธี ดังกล่าวนี้นี้ประกอบด้วยหลายขั้นตอน ซึ่งในที่นี้ จะได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่การคิด (Thinking) การลงมือปฏิบัติงานจริง (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) ทั้งนี้ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน รวมตลอดถึงการใช้ความรู้และคุณธรรมในปฏิบัติงานด้วย

ความสำคัญและความเป็นมาของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ในส่วนของประชาชนบางส่วนยังคงมีความโลภ บริโภคอย่างฟุ่มเฟือย ตกอยู่ในภาวะหนี้สินอย่างถอนตัวไม่ออก และขาดหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ทำให้ถูกนำไปสู่การกระทำที่เบียดเบียนกันได้ง่ายมากขึ้น ประกอบกับปัจจัยภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในทุกชุมชนจำนวนไม่น้อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือย และต่อเนื่อง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสภาพ เสื่อมสลาย หรือถูกทำลายเป็นจำนวนมาก โดยบางอย่างหมดสิ้นไปและไม่อาจหาทดแทนได้อาจเปรียบเทียบได้ว่าประชาชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3 ส่วน ขณะที่ทำนุบำรุงได้เพียง 1 ส่วน หากปล่อยให้แนวคิด แนวทางการพัฒนาและแนวทางการจัดการภายในประเทศของไทยยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ประเทศชาติและประชาชนย่อมได้รับความเสียหายและเดือดร้อนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือประเทศชาติเจริญก้าวหน้าแบบกระจุกตัวเฉพาะบางพื้นที่บางชุมชนโดยไม่กระจายความเจริญไปยังพื้นที่หรือชุมชนอื่นด้วยอย่างสมดุล เกิดการต่อสู้แข่งขันเพื่อสร้างความร่ำรวยอย่างเกินความจำเป็น เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น และระบบทุนนิยมยังทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้หมดสิ้นไปเสื่อมสลายด้วยคุณภาพหรือใช้อย่างไม่คุ้มค่าเป็นจำนวนมากมหาศาลเพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ทำให้เหลือและปล่อยทิ้งกากพิษสารพิษออกมาจากปลายทางของการผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศของชุมชนเสียความสมดุลและเกิดภัยธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของประชาชนต้องเผชิญกับความเดือดร้อนทุกข์ยาก เช่น ประชาชนขาดคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวและชุมชนแตกแยก เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันต้องต่อสู้ดิ้นรนและแสวงหาเกินความจำเป็น รวมทั้งเกิดการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประชาชนและชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย ผนวกกับแนวทางการพัฒนาประเทศหรือแนวทางการจัดการภายในประเทศและในชุมชนที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควร

สาเหตุจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในประเทศที่มีความสัมพันธ์กัน ได้สร้างความเสียหายและเดือดร้อนแก่ประเทศชาติและชุมชนได้นำมาสู่การเกิดหรือการนำเสนอแนวคิดและแนวทางการจัดการตามแนวทาง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริที่จะเห็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการจัดการหรือการพัฒนาประเทศชาติและชุมชนไทย พร้อมกับคาดหวังให้ประชาชนยึดถือการจัดการและการดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้เป็นหลักพื้นฐาน อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสำคัญ คือประเทศชาติรวมทั้งประชาชนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

หลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

หลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอาจศึกษาและประมวลได้จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งได้นำเสนอไว้ตามลำดับดังนี้

- 1) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517 “คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงความมีพอสำหรับใช้ของเท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง”
- 2) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม 2540 “อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”
- 3) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม 2541 “ปีที่แล้วพูดว่า เศรษฐกิจพอเพียงเพราะหาคำอื่นไม่ได้. และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ.....ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ....หมายความว่าวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ต้องทำทั้งหมด และขอเดิมว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้. ถ้าครอบครัวหนึ่ง หรือแม้หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละเก้าสิบก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน สมัยคนอยู่ในอุโมงค์หรือในถ้ำ ซึ่งไม่ต้องอาศัยหมู่อื่น เพราะว่าหมู่อื่นก็เป็นศัตรูทั้งนั้น ตีกัน ไม่ใช่ร่วมมือกัน จึงต้องทำเศรษฐกิจพอเพียง แต่ละคนต้องหาที่อยู่ ก็หาอุโมงค์ถ้ำ ถิ่นหาอาหาร คือไปเด็ดผลไม้หรือไปล่าตามที่มี หรือไปใช้อาวุธที่ได้สร้างได้ประดิษฐ์เอง ไปล่าสัตว์. กลุ่มที่อยู่ในอุโมงค์ในถ้ำนั้น ก็มีเศรษฐกิจพอเพียง 100 เปอร์เซ็นต์ก็ปฏิบัติได้
- 4) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 23 ธันวาคม 2542 “....ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกินมีความสงบและทำงานตั้งอธิฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกินไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่มีความความพออยู่พอกิน มีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้.....ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความคิดและอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขอย้ำพอควรพออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล”
- 5) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2546 “.....ความสะดวกให้สามารถที่จะสร้างอะไรได้มาก นี่คือเศรษฐกิจพอเพียงสำคัญว่า จะต้องรู้จัก ขั้นตอนถ้านึกจะทำอะไรให้เร็วเกินไปพอเพียงถ้าไม่เร็วเกินไป หรือถ้าช้าเกินไป ก็ไม่พอเพียง ต้องให้รู้จักกำหนดโดยที่ไม่ทำให้คนเดือดร้อน อันนี้เศรษฐกิจพอเพียงคงได้ศึกษามาแล้ว เราพูดมาตั้ง 10 ปีแล้ว ต้องปฏิบัติด้วย

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่าพระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาประเทศหรือการจัดการที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงผลที่มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนามาตามลำดับขั้นตอนที่ต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต ทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาหลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทำให้ประมวลและสรุปสาระสำคัญเป็น “หลักการที่สำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ” ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนเน้นการผลิตและบริโภคโดยยึดถือทางสายกลาง ความพอเพียง และความพอดี ในเวลาเดียวกันก็ก้าวให้ทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ด้วย ตัวอย่าง ความพอประมาณในระดับบุคคล เช่น เน้นการผลิต การบริโภค และการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด สำหรับความพอประมาณในระดับชุมชน เช่น เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่ส่งเสริมให้ชุมชนและเครือข่ายสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี ประสพการณ์ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือกัน

ประการที่สอง ความมีเหตุผล หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

ประการที่สาม การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรในการเตรียมความพร้อม รู้เท่าทันต่อผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

ประการที่สี่ การพึ่งตนเอง หมายถึง ประชาชนและชุมชนสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น โดยเน้นความสามารถของประชาชนและชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงปัจจัยต่าง ๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ ตัวอย่างการพึ่งตนเองในระดับบุคคล เช่น ประชาชนในชุมชนมีการพึ่งตนเองมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อตนเอง ชุมชนและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม

และเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง สำหรับการพึ่งตนเองในระดับชุมชน เช่น แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระมีเกียรติและมีความภาคภูมิใจว่าขึ้นได้ด้วยขาของตนเอง

ประการที่ห้า การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน หมายถึง การเสริมสร้างจิตใจของประชาชน และชุมชนทุกระดับในชาติ เช่นการมีคุณธรรม การละความชั่วและทำความดี การไม่เบียดเบียน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน ความรอบคอบ ความประหยัด ความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคี เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่นการสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนไทยให้คงอยู่ตลอดไป

ประการที่หก การรวมกลุ่ม หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม โดยประชาชนหรือองค์กรในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ ค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน เมื่อประชาชนหรือองค์กรในชุมชนได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว ประชาชนในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสถานการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นด้วย

ประการที่เจ็ด การสร้างเครือข่ายหมายถึงประชาชนและชุมชนร่วมมือกันสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันและร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน เช่นในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ การบริหารจัดการเทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่ยึดการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

ประการที่แปด ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึงการสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนยึดถือการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการใช้พื้นที่มียูในสังคมให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงามของท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2551)

จุดเด่นของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญคือหนึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมหรือชุมชนไทยสองชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนในทิศทางที่ควรจะเป็น เพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีความสุขพ้นจากปัญหาและวิกฤตต่าง ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน สาม เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบมีขั้นตอนและไม่ได้เจาะจงเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรหรือเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงประชาชนและชุมชนทุกชุมชนทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและสี่ นำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกชุมชน

ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นความพอเพียงระดับก้าวหน้าเป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังในกลุ่มหรือสหกรณ์หรือการทำธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ คือเมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้ว ก็จะรวมกลุ่มกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตนเอง (จุไรักษ์ แสนใจรักษ์, 2553)

แนวคิดการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

แนวคิดการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนมีความสำคัญสืบเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจโลกของประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เสรีนิยม หรือบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน ผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นความเจริญก้าวหน้า การขยายตลาด และการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ๆ แนวคิดดังกล่าวนี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อแนวคิดแนวทางการพัฒนา และแนวทางการจัดการภายในประเทศและในชุมชนของไทยที่ผ่านมา

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นมิตรกับการพัฒนาคนเพราะกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีชีวิตที่ดีไม่ใช่ความมั่งคั่งแต่เป็นเรื่องของความยั่งยืนเป็นความคิดแกนกลางในการเข้าใจถึงความจำเป็นในความมั่นคงของคนและการเพิ่มขีดความสามารถของคนให้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ (สมบูรณ์ ศิริสรหรือ, 2550) โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธาเชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงพยายามไปสู่ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป (ยุบลวรรณ ตันธีรรัตน์, 2551)

หลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยังได้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับแต่ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 - 10 ดังนี้

แนวคิด หลักการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) มุ่งเน้นการพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้การพัฒนา มีความสมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืนสามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนคุณค่าของสังคมไทยไว้ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

แนวคิด หลักการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ให้ความสำคัญกับการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นได้จากการระบุไว้อย่างชัดเจนใน พันธกิจว่าให้ยึดถือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวปฏิบัติเมื่อเป็นเช่นนี้ จึงได้นำวิสัยทัศน์และพันธกิจมาเสนอไว้เป็นเบื้องต้นก่อน คือ วิสัยทัศน์ของประเทศไทยคือมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (green and happiness society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยังยืนอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่ง ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)

ความมุ่งหมายของการพัฒนาคนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความต้องการให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน คือ เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ ความ พอมีพอกินสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่โลภมากและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การแลกเปลี่ยน ร่วมมือ และช่วยเหลือกันเพื่อทำให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์ และ นำไปสู่'การพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน กระบวนการพัฒนาทั้งสองรูปแบบไม่สามารถแยกส่วนกันได้แต่จะเป็นกระบวนการทำงานที่สอดประสานกันเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานจะทำให้เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้ามีความแข็งแกร่งและมีความเจริญก้าวหน้าได้ดี

แนวทางสู่การสร้างชุมชนพอเพียง พอดี พองาม กินพอดี อยู่พอดี มีคุณธรรม มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน ระหว่างคนกับธรรมชาติ ครอบครัวยุบอุ่น พ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันหรือไม่ มีเวลาพูดคุยกันบ้างไหม ชุมชนอยู่ร่วมกันฉันพี่น้อง สามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล กันหรือไม่ หรือต่างคนต่างอยู่ งานบุญ งานประเพณีที่ดึกดำบรรพ์ยังมีอยู่ จัดอยู่ ทำอยู่ วัฒนธรรมที่ดีในวิถีชุมชนยังรักษาไว้หรือไม่ มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่หรือไม่ ชุมชนมีสุขภาพดีหรือไม่ มีคนเจ็บไข้ได้ป่วยมากไหม มีใครดูแลช่วยเหลือ มีคนพิการ คนเฒ่า คนแก่ เคยถูกทอดทิ้งในชุมชนหรือไม่ ดินน้ำ ป่า อากาศ สิ่งแวดล้อมยังดีอยู่

หรือเสื่อมโทรมไปมากแล้ว มีการใช้สารเคมี มีการเผาหญ้า หรือไม่ เคยมีการจัดทำข้อมูลชุมชนว่ามีรายรับ รายจ่าย ทั้งชุมชนเท่าไร หรือไม่ ทำไม่จึงเป็นหนี้ เป็นสิน เคยร่วมกันหาทางแก้ไขหรือไม่ สภาพเศรษฐกิจ มีพอกิน พอใช้ หรือไม่ หรือลำบาก ยากแค้น ขาดแคลน (เสรี พงศ์พิศ, 2552) และแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึง ระดับรัฐ (เกษม วัฒนชัย, 2549)

แนวคิดการจัดการเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะความหมายของคำว่า พอเพียง หรือความพอเพียง ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรนั้น น่าจะมีพื้นฐานแนวคิดมาจากคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะ “หลักธรรม มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งแปลว่า ทางสายกลาง คือ ความพอเพียงนั้นมีเป้าหมายของการผลิตและการบริโภคที่ต้องการทำให้ระบบดำเนินต่อเนื่องไปได้ในลักษณะที่ยั่งยืน ทำให้ประชาชนสามารถลดความทุกข์และเข้าถึงความสุขในแต่ระดับขั้นได้ การบริโภคอย่างพอเพียงจึงเป็นการบริโภคพอประมาณ ไม่สร้างความโลภทางใจให้เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมานทางกาย อันเป็นลักษณะของการ “กินอยู่แต่เพียงพอดี” มิใช่ “กินดีอยู่ดี”

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน

การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างแยกจากกันไม่ออก เห็นได้จากตัวอย่าง 10 ประการ คือ 1) การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวข้องกับชุมชนทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับ บุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน ประเทศ หรือรัฐ ประชาคมโลก เป็นต้น 2) มุ่งพัฒนาหรือส่งเสริมชุมชนหรือประชาชนในชุมชนให้เป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา 3) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน 4) ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองของประชาชนในชุมชน ชุมชนอยู่ได้ด้วยตัวเองไม่ต้องพึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่น 5) เน้นเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชน 6) เน้นเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อให้มีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ 7) เน้นการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนเช่น กลุ่มอาชีพการเกษตร ผสมผสาน กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มธุรกิจชุมชน และกลุ่มกองทุนชุมชน 8) ดำเนินการในรูปของเครือข่ายชุมชนทุกระดับอย่างเป็นระบบโดยประสานงานและร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการ และข้อมูลข่าวสาร 9) ให้ความสำคัญกับการผสมผสานหรือบูรณาการความเข้มแข็งของชุมชนพร้อมกันทุกด้านไม่ว่าด้านเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรม และ 10) เป็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับคน เงิน และงานหรือกิจกรรมทั้งหลายของชุมชนหรือประชาชนในชุมชน

มูลนิธิชัยพัฒนา ได้บันทึกการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสังคมแต่ละระดับไว้ในหนังสือ “หลักธรรม/ทำตามรอยพระยุคลบาท ซึ่งมีคุณค่ายิ่ง ดังนี้ เช่น

ระดับชุมชน ประกอบด้วยบุคคล/ครอบครัวที่มีความเพียงพอแล้ว รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชน ทำให้เกิดพลังทางสังคม และการพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

สรุป

การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ของแต่ละคนในทุกสาขาอาชีพ ควรดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน ดำเนินชีวิตทางสายกลาง รวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สอดคล้องกับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม ไม่ทำบาปใด ๆ ที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด และควรใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เต็มที่ พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ให้สูงขึ้นและหลากหลายมากขึ้น เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้แต่ละคนเก่ง ดี มีความสุขเพิ่มขึ้น รวมทั้งการประกอบสัมมาชีพของชาวบ้านที่เน้นการร่วมมือกันในรูปกลุ่มกิจกรรมการเกษตร ต่อเนื่องการเกษตรและนอกภาคเกษตรในระดับครอบครัว เพื่อพอกินพอใช้ จากนั้น กิจกรรมลักษณะกลุ่มอาจขยายตัวสู่ระดับชุมชน และสู่ภูมิภาคในอนาคต เพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนเข้มแข็ง รากฐานของเศรษฐกิจเน้นการเกษตร เน้นการพึ่งตนเอง เน้นการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ในท้องถิ่น และเน้นการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน สนับสนุนรากฐานการผลิตทางการเกษตรของชุมชน ให้เป็นอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ขนาดย่อมที่ละก้าว โดยให้ชุมชนเป็นทั้งผู้ประกอบการและเจ้าของทุนในเวลาเดียวกัน ด้วยความพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- เกษม วัฒนชัย. (2549). การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- จุไรรักษ์ แสนใจรักษ์. (2553). ชุมชนพอเพียง. (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไฉไล.
- พระบรมราชาโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2542). ประมวลพระราชดำรัส และพระบรมราชาโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปี พุทธศักราช 2541. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2551). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารจัดการชุมชน. การศึกษาหน่วยที่ 8 - 15. จังหวัดนนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยุบลวรรณ ตันเจียรรัตน์. (2551). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดและการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนา. วารสารนักบริหาร, 28(3), 62-66.

- สมบูรณ์ ศิริสรริหิรัญ. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนา ทุมนมนุษย์. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 3(2), 19-27.
- สุทิน ลีปิยะชาติ. (2549). พระบารมีปกเกล้า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). วิธีสู่ชุมชนพอเพียง.(พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลังปัญญา.

ผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี
ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี
หน่วยการเรียนรู้ ปริมาณสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*
REPORT ON THE USE OF THE PROBLEM - SOLVING SKILLS IN
CHEMISTRY CALCULATION TOGETHER WITH ORGANIZING VARIOUS
LEARNING ACTIVITIES IN CHEMISTRY THE STOICHIOMETRY
LEARNING UNIT OF THE 10TH GRADE STUDENTS

พงศ์รัตน์ ธรรมชาติ

Phongrat Thammachat

โรงเรียนเดชะปัตตยานุกูล จังหวัดปัตตานี

Dechapattayanukul School, Pattani Province, Thailand

E-mail: thammachatdews@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญห และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ประชากรได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเดชะปัตตยานุกูล จังหวัดปัตตานี และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 32 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดทักษะการแก้ปัญห 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบ แบบวัดทักษะการแก้ปัญห และแบบประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่

* Received 23 January 2021; Revised 3 February 2021; Accepted 24 February 2021

หลากหลายวิชาเคมี กลุ่มภาคสนาม ด้านความรู้ ด้านทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 80.14/79.01 และ 79.82/78.11 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่าง ด้านความรู้ด้านทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 82.81/81.15 และ 82.08/80.78 ตามลำดับ ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50 , S.D. = 0.50)
คำสำคัญ: ทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี, กิจกรรมการเรียนรู้, วิชาเคมี

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the effectiveness of the practice of solving chemical problems with various learning activities of chemistry subjects 2) compare learning achievement and problem - solving skills and 3) study students' satisfaction with the use of mathematics problem solving skills with various learning activities of chemistry subjects. This research was the quasi-experimental research. The population included the fourth - year student's secondary school of Dechapattanayanukul School. The sample consisted of 32 students in class of 4/2 by using cluster random sampling. The research instrument consisted of 1) a practice test for problem solving skills in calculating chemistry problems; 2) a test to measure academic achievement; 3) a problem solving skill test, and 4) an assessment of student satisfaction with the use of the skill exercise. Data collection were from the quiz, problem solving skills test and satisfaction assessment form. Data was analyzed by content analysis, percentage, mean, standard deviation, and t - test dependent samples. The research results were found that; 1) The results of the study the effectiveness of the practice problem solving skills for calculating chemistry problems with a variety of learning activities for chemistry subject, in aspect of the field group, problem solving skills were 80.14/79.01 and 79.82/78.11, respectively, and a sample of problem solving skills knowledge were 82.81/81.15 and 82.08/80.78 respectively, which was effective on criteria 75/75. 2) Academic achievement and problem solving skills that organizes learning activities by skill training solving chemistry problems with a variety of learning activities in chemistry subject were higher at the significantly .05. 3) Satisfaction of students were the highest level ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.50).

Keywords: Solving Chemistry Problems Skill, Learning Activities, Chemistry

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลง ในด้านของ การพัฒนาประเทศให้มีความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างทุนของ ประเทศที่มีอยู่ให้ความเข้มแข็งและมีกำลังเพียงพอในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การพัฒนาได้ อย่างรวดเร็วโดยเฉพาะการพัฒนากำลังคนหรือทุนมนุษย์ให้พร้อมรับมือกับการแก้ปัญหา สถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารและ ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง “ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” ขึ้น เนื่องจาก หน่วยงานเห็นความจำเป็นที่เยาวชนจะต้องมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลก แห่งศตวรรษที่ 21 จึงได้พัฒนายุทธศาสตร์และกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เยาวชนต้องมี ซึ่งมีองค์ประกอบได้แก่ การอ่าน การเขียนคณิตศาสตร์ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศและ เทคโนโลยี รวมทั้งการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ (วิจารณ์ พานิช, 2555) การพัฒนา ประเทศไทย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) อยู่ในหัวเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้าน การพัฒนาประเทศไทย ไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวได้นั้น ประเทศ ต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม การยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะมุ่งเน้นการนำความคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่า การพัฒนาในช่วง 5 ปี ต่อจากนี้ไป จะเป็นช่วงที่มุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญา ที่เกิดจากการใช้ความรู้และทักษะการใช้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ดังนั้นการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของ ประชากร ในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มี ศักยภาพสูง การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตาม ความเหมาะสม เช่น เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นพัฒนาทักษะ การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และมีความ คิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การพัฒนาต้องปรับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จริง สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย เน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีด้านวิศวกรรมศาสตร์ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านศิลปะ และด้านภาษาต่างประเทศ และ สนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและ ทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพื่อให้

ประเทศไทยพัฒนาเข้าสู่สังคมนวัตกรรมและเตรียมการก้าวสู่ประเทศรายได้สูงในอนาคต แนวทางการพัฒนาในช่วงระยะเวลา 5 ปี จะต้องให้ความสำคัญกับการใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผลงานวิจัยและพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ต้องสร้างบรรยากาศและสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความคิด สร้างสิ่งจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ และพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติว่ารัฐต้องดำเนินการ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริม และสนับสนุน ให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล การศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มาตรา 69 รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคมและเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 1 บทความทั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2562)

วิชาเคมีเป็นสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ ลักษณะธรรมชาติของเคมีจึงมีลักษณะเหมือนกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ เช่น ความรู้ทางเคมีสามารถอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ธรรมชาติได้เคมีต้องการหลักฐานในการอธิบายปรากฏการณ์ทางเคมี ลักษณะความรู้ทางเคมีมีความเฉพาะเจาะจงเพราะความรู้มุ่งเน้นอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสารและสมบัติของสาร การอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ทางเคมี อาศัยกระบวนการทางเคมีในด้านการปฏิบัติหรือการทดลอง การจำแนก และการคิด ขาดรี ฝ่ายคำตา วิชาเคมีเป็นวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับสาร ทั้งสมบัติและการเกิดปฏิกิริยาเคมีของสาร ซึ่งสารนั้นมีความเกี่ยวข้อง

โดยตรงกับนักเรียนทุกคน ความรู้ในวิชาเคมีจึงสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพในอนาคตได้ เนื้อหาของวิชาเคมีมีทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและส่วนที่เป็นคำนวณในส่วนที่เน้นคำนวณนั้นเป็นเรื่องค่อนข้างเข้าใจยากและซับซ้อน ผู้เรียนต้องอาศัยความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณที่มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบจึงจะสามารถแก้ปัญหาโจทย์คำนวณได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเกิดทักษะในการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมีดีขึ้น (ชาตรี ฝ่ายคำตา, 2563)

แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหนึ่ง ที่ผู้สอนใช้ฝึกทักษะหลังจากที่ผู้เรียน ได้เรียนเนื้อหาจากแบบเรียน ใบความรู้ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ มาแล้ว สร้างขึ้นเพื่อเสริมสร้างทักษะให้แก่ผู้เรียน มีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถ ของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้แก่ การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการจัดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน โดยมี การประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมร่วมกับความรู้ใหม่ และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อใช้แก้ปัญหา หลักการสำคัญในวิธีการสอนแก้ปัญหา คือ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้เน้นทักษะการแสวงหาความรู้ การค้นพบ การสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในขั้นตอนการจัดกิจกรรม (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเอง และด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดนำเสนอความคิดของตนเอง ไปสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม การสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง จะเป็นความรู้ที่คงทน สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดี และเป็นฐานให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ทิตินา แคมมณี, 2560) ที่สามารถนำไปจัดการเรียนรู้แบบการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD เป็นการเรียนรู้ที่แบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการทางสังคม ผู้เรียนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มที่ต้องช่วยและร่วมกันเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนส่งผลต่อผลรวมของกลุ่ม (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2552) การเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้มีประสบการณ์หลากหลายกับปัญหาปลายเปิดที่มีลักษณะหลาย ๆ คำตอบอันเกิดจากกระบวนการแก้ปัญหาหลากหลายวิธีที่นักเรียนคิดออกมา จะทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล (วิจารณ์ พานิช, 2557) และการจัดการเรียนรู้ด้วยวัฏจักรการเรียนรู้ 5Es เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและช่วยให้มีพัฒนาการด้านกระบวนการการคิดที่หลากหลาย (สกุล มูลแสดง, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี หน่วยการเรียนรู้ ปริมาณ สัมพันธ์ จำนวน 6 เรื่องต่อชุด ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (Learning Cycle) การเรียนรู้ แบบแก้ปัญห (Problem Solving) การเรียนรู้แบบการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) การเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD (Student Teams - Achievement Division) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาเคมี หน่วยการเรียนรู้ ปริมาณสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเดชะปัตตยานุกูล จังหวัดปัตตานี เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญห ก่อนและหลัง การใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ หลากหลายวิชาเคมี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญห ก่อนและหลังการใช้แบบ ฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชา เคมี 3) การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ จำนวน 7 ห้องเรียน รวม 210 คน โรงเรียน เดชะปัตตยานุกูล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วยแบบฝึกทักษะการ แก้ปัญหาคำนวณเคมีจำนวน 6 ชุด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้

(Learning Cycle) การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา(Problem Solving) แบบการเรียนรู้แบบการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) การเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD (Student Teams - Achievement Division) ที่มีลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.2.1 แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา จำนวน 3 ข้อ ที่มีความเชื่อมั่น เท่ากับ .96

2.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี หน่วยการเรียนรู้ ปริมาณสัมพันธ์ เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ได้ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.31 - 0.72 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.22 - 0.63 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .84

2.2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย วิชาเคมี จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การออกแบบและสร้างแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี และหาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหา โจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี และหาค่า ประสิทธิภาพของแบบทดสอบ แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา และแบบประเมินความพึงพอใจ

3.3 ประเมินผลก่อนเรียนด้วยแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหา โจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลาย เมื่อเสร็จสิ้นแล้วประเมินผลหลังเรียนด้วยแบบวัดทักษะการแก้ปัญหา แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน และแบบวัด ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับการพัฒนาแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และหาค่าประสิทธิภาพ โดยคำนวณค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเปรียบเทียบการคิดแก้ปัญหา ก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าที (t – test dependent Samples) และประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การผลิตรายงานผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี หน่วยการเรียนรู้ปริมาณสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นดังนี้

1. การศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ตามเกณฑ์ 75/75 กลุ่มทดลองภาคสนาม และกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียด ดังตารางที่ 1 - 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี กลุ่มทดลองภาคสนาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

รายการ	ร้อยละคะแนน กระบวนการ (E ₁)	ร้อยละคะแนน ทดสอบหลังเรียน (E ₂)	ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ ร่วมกับการจัดกิจกรรม E ₁ / E ₂
ด้านความรู้	80.14	79.01	80.14/79.01
ด้านทักษะการแก้ปัญหา	79.82	78.11	79.82/78.11

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี จากกลุ่มทดลองภาคสนาม ด้านความรู้ และด้านทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 80.14/79.01 และ 79.82/78.11 ตามลำดับ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี กลุ่มตัวอย่าง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

รายการ	ร้อยละคะแนน กระบวนการ (E ₁)	ร้อยละคะแนน ทดสอบหลังเรียน (E ₂)	ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ ร่วมกับการจัดกิจกรรม E ₁ / E ₂
ด้านความรู้	82.81	81.15	82.81/81.15
ด้านทักษะการแก้ปัญหา	82.08	80.78	82.08/80.78

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี พบว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ด้านความรู้ และด้านทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 82.81/81.15 และ 82.08/80.78 ตามลำดับ นั่นคือ แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ของกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียด ดังตารางที่ 3 - 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

คะแนนผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	คะแนนเต็ม	n	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	32	9.44	2.23	
หลังเรียน	30	32	24.34	1.93	27.727*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี หลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

การคิดแก้ปัญหา	คะแนนเต็ม	n	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	20	32	7.84	1.05	
หลังเรียน	20	32	16.16	1.83	26.132*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียน มีทักษะการแก้ปัญหา หลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ของกลุ่มตัวอย่างรายละเอียด ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี

ความพึงพอใจของนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.56	มากที่สุด
ด้านแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี	4.46	มาก
ด้านการวัดและประเมิน ผล	4.50	มาก
ภาพรวม	4.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี พบว่า มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแบบฝึกทักษะ ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี ได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนาอย่างมีระบบสามารถจัดองค์ประกอบ ในการทำกิจกรรมได้ครอบคลุมผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการพัฒนาแบบฝึกทักษะ แล้วนำมาปรับปรุงจัดลำดับขั้นตอนกิจกรรมให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ปรับปรุงการเขียนสื่อความในการทำกิจกรรม กำหนดรายรายละเอียด ที่สามารถปฏิบัติได้ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มีการปรับปรุงการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีรายละเอียดในการทำกิจกรรมของนักเรียน ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพ จากการดำเนินการอย่างมีระบบ และมีขั้นตอนดังกล่าว จึงทำให้แบบฝึกทักษะ ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้ครอบคลุมผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่กำหนด นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนมีโอกาสนำไปศึกษาและฝึกทักษะเพิ่มเติมนอกเวลา จึงทำให้แบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Billow, F. L. ที่กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีนั้นจะต้องดึงดูดความสนใจและสมาธิของนักเรียน เรียงลำดับจากง่ายไป

ยาก เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกเฉพาะอย่าง ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัย วัฒนธรรมประเพณี ภูมิหลังทางภาษาของนักเรียน แบบฝึกทักษะที่ดีควรเป็นแบบฝึกสำหรับนักเรียนที่เรียนเก่ง และซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อนในขณะเดียวกัน (Billow, F. L., 1962)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องจุดประสงค์การเรียนรู้แตกต่างกันออกไป การจัดกิจกรรมจึงใช้วิธีการสอนแตกต่างกัน ดังนั้นการคัดสรรวิธีสอนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบกับมีแบบฝึกทักษะที่มีคุณภาพร่วมใช้ในการจัดกิจกรรม จึงทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจากแบบฝึกทักษะ ได้ทบทวนความรู้ระหว่างครู กับนักเรียน นักเรียนได้นำเสนอผลงานและอภิปรายร่วมกันซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วและคงทน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Good, C. V. กล่าวว่า การเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ เป็นเทคนิคหรือกลวิธีที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความอยากรู้อยากเห็นแสวงหาความรู้โดยการถามคำถาม และพยายามค้นหาคำตอบให้พบด้วยตนเอง (Good, C. V., 1973) อัมพร ม้าคนอง กล่าวว่า การสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ (อัมพร ม้าคนอง, 2546) และวิจารณ์ พานิช กล่าวว่า Open Approach เป็นการพัฒนการเรียนรู้ของตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน ผู้เรียนได้ยกระดับความรู้ และเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้แก้ปัญหาและสร้างสรรค์ (วิจารณ์ พานิช, 2557)

และทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี พบว่าทักษะการแก้ปัญหานักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากแบบฝึกทักษะและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสตระหนักรู้ปัญหา สามารถค้นหาสาเหตุและรวบรวมข้อมูล กำหนดประเด็นของปัญหา หาแนวทางแก้ปัญหาและค้นหาข้อสรุป ตลอดจนการประยุกต์การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนมีความสามารถในการทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สเตนิช (Stanish. B., 2555) ที่กล่าวว่าในการฝึกการแก้ปัญหามีทักษะและมีการฝึกเป็นขั้นตอน และ สอน อีโนละคร กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา คือ สังเกตและกำหนดปัญหา ครูเสนอข้อมูลหรือสถานการณ์หรือสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาโดยการซักถาม ใช้ข้อความ บทความ รูปภาพ หรืออื่น ๆ ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาว่าเกิดจากสาเหตุใดบ้าง สร้างทางเลือก นำสาเหตุของปัญหาที่สำคัญที่สุดหาแนวทางแก้ไข โดยพิจารณาแนวทางให้หลากหลาย เก็บข้อมูลและประเมินทางเลือกบันทึกผลการปฏิบัติงาน ไม่ว่าได้ผลหรือไม่เพียงใดสรุป เป็นการกำหนดวิธีการแก้ปัญหา (สอน อีโนละคร, 2544)

3. ความพึงพอใจของนักเรียน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากวิชาเคมีเป็นวิชาที่เป็นนามธรรม การมีแบบฝึกทักษะให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมทำให้เกิดความชำนาญ ทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนวิชาเคมี อีกทั้งการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ครูจัดอย่างหลากหลาย ทำให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม ที่แตกต่างกันออกไป นักเรียนจึงสนใจทำกิจกรรมตามที่ครูมอบหมาย และสนใจต่อการเรียนตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็อล็อง มาสจรัส และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ กล่าวถึงหลักการสร้างแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ในส่วนของเนื้อหาต้องถูกต้องตามหลักวิชา ใช้ภาษาเหมาะสม มีคำอธิบายและคำสั่งที่ชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติตาม เป็นไปตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคล มีคำถาม และกิจกรรมที่ท้าทาย ส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ของธรรมชาติวิชา มีกลยุทธ์การนำเสนอ การตั้งคำถามที่ชัดเจนน่าสนใจ ปฏิบัติได้ สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้อย่างต่อเนื่อง (ฌ็อล็อง มาสจรัส และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้ 1) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี กลุ่มภาคสนาม ด้านความรู้ ด้านทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 80.14/79.01 และ 79.82/78.11 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่าง ด้านความรู้ ด้านทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 82.81/81.15 และ 82.08/80.78 ตามลำดับ ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 การใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี จะใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามแนวคิดของตนเอง ครูต้องคอยดูแล แนะนำอย่างใกล้ชิด เตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม สำหรับให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม และควรจัดนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 4 คน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหา ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไปเปรียบเทียบกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบ Problem Based Learning และศึกษาทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือการคิด เช่น การคิดสังเคราะห์ การคิดเชิงเหตุผล เป็นต้น และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี

ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมี หน่วยการเรียนรู้ ปริมาณสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.50) ซึ่งการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโจทย์คำนวณเคมี ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิชาเคมีไปพร้อม ๆ กัน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ ได้ฝึกปฏิบัติ ได้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรม นักเรียนจะไม่เบื่อหน่ายการเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียน ซึ่งจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหา จึงควรนำไปใช้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- ชาติรี ฝ่ายคำตา. (2563). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เคมี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวัลย์ มาศจรัส และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. (2548). นวัตกรรมการศึกษา ชุดการนิเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ชารอักษร.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (6 เมษายน 2560).
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). Open Approach - วิธีประยุกต์การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2560 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/568714>
- สกุล มูลแสดง. (2554). สัมมนาการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนอง อินละคร. (2544). เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุนทร สันธพานนท์. (2560). ครุยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้ สู่การศึกษา 4.0. กรุงเทพมหานคร: 9119เทคนิคพรินติ้ง.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2552). 21 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

- อัมพร ม้าคนอง. (2546). คณิตศาสตร์ : การสอนและการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Billow, F. L. (1962). The Teacher Work Out His Own Exercises : The Techniques of Language Teaching. London: Green and Company Ltd.
- Good, C. V. (1973). Dictionary of education. New York: McGeaw - Hill Book.
- Stanish, B. (2555). กระบวนการคิดแก้ปัญหา. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2560 จาก <http://thinkingekawit.blogspot.com/>

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจแผนที่เดินดิน: ชุมชนมอญ
บ้านเสากรโดง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
THE COMMUNITY PARTICIPATION IN SURVEYING FOR
THE GEO - SOCIAL MAPPING: MON COMMUNITY OF
BAN SAOKRADONG, BANG PA - IN DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เอนก รักเงิน

Anek Rukngern

สุธี โกสิทธิ์

Sutee Kosit

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

E-mail: analaumon@aru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจแผนที่เดินดิน ของชุมชนมอญบ้านเสากรโดง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการวิจัยภาคสนามเชิงสำรวจกายภาพชุมชน ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ให้ชุมชนเป็นผู้ร่วมสร้างแผนที่เดินดินด้วยตนเอง ของชุมชนมอญบ้านเสากรโดง หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำเสนอผลการวิจัยด้วยชิ้นงานแผนที่เดินดินชุมชนฉบับสมบูรณ์พร้อมข้อมูลกายภาพของชุมชนบ้านเสากรโดง โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการศึกษาชุมชนภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมอญบ้านเสากรโดง เป็นชุมชนมอญที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสำรวจแผนที่เดินดินชุมชนนั้น เป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยใช้แผนที่เดินดินชุมชน ซึ่งแผนที่เดินดินนี้ถูกแขวนติดไว้ที่ชุมชนเป็นแผ่นรูปภาพไว้นิไลขนาดใหญ่ เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนหรือบุคคลภายนอกได้ศึกษาเรียนรู้ หรือใช้เป็นข้อมูลเริ่มต้นทางกายภาพในการพัฒนาชุมชนด้านอื่นต่อไป การตั้งบ้านเรือนของชุมชนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านหน้าของชุมชนติดกับถนนบางปะอิน - อยุธยา ส่วนด้านหลังของชุมชนติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา แผนที่เดินดินชุมชนอาจมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อย ๆ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน

* Received 24 January 2021; Revised 4 February 2021; Accepted 25 February 2021

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือเหตุปัจจัยอื่น ๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องอัปเดตข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แผนที่เดินดินเป็นปัจจุบัน และเชื่อมโยงแผนที่การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนแก่นักท่องเที่ยวภายนอกจะเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายในชุมชนมากขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, แผนที่เดินดิน, ชุมชนมอญบ้านเสากระโดง

Abstract

The Objectives of this research article were to study community participation about exploring the geo - social community mapping in Ban Saokradong, Bang Pa - In District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, It was an action research for geo - social community mapping of the Mon Community which qualitative method. The Participation of Community in surveying for the geo - social mapping by Mon Community of Ban Saokradong, Bang Pa - In District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, was one part to restore the Mon's cultures of people in the community in order that these people could help to conserve, succeed, and continue the cultures as well as traditions to people of new generation. Also, this was to encourage the villagers to realize the importance of their own community development by using geo - social community mapping as a tool. This community is an old village of Mon people; most villagers have been settled down here since their ancestors from generations to generations. There were not many houses then compared to now. The number of population keeps increasing as a result of the development. However, the geo - social community mapping may be constantly changing depending on the social relationship of people in the community, the economic growth, or other factors. Therefore, the related agencies should update their data regularly in order for making updated geo - social mapping and to link the tourism mapping of the community to the tourists outside in order to gain more economic benefits for the community.

Keywords: Participation, Geo - Social Mapping, Mon Community of Ban Sao Kradong

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 จนถึงฉบับปัจจุบันเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง แผนชุมชนจึงได้รับความสนใจมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดความร่วมมือที่จะสนับสนุนให้เกิดประชาคม เพื่อบูรณาการแผนการพัฒนาในระดับตำบล ที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาของชุมชน และตอบสนองความต้องการของชุมชน ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้ส่งเสริมให้หมู่บ้านใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง บนพื้นฐานของข้อมูล การคิด การตัดสินใจ และลงมือกระทำของคนในชุมชน โดยดำเนินการส่งเสริมกระบวนการแผนชุมชนในหมู่บ้านเรื่อยมา มีเป้าหมายให้ทุกหมู่บ้านมีแผนชุมชนและใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และวางรากฐานวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในหมู่บ้าน (กระทรวงมหาดไทย, 2533) นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ของประเทศไทยแม้ว่าได้ดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี มีการขยายการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นระบบโครงข่ายมากขึ้น แต่อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยยังปรับตัวช้าเมื่อเทียบกับหลายประเทศ เนื่องจากคุณภาพคนต่ำ การลงทุนในการวิจัยและพัฒนายังมีน้อยคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานยังไม่ดี และปัญหาการบริหารจัดการภาครัฐและกฎระเบียบต่าง ๆ ล้าสมัยและขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโลกและภัยพิบัติธรรมชาติ ทำให้เศรษฐกิจไทยผันผวนได้ง่าย และเศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวในอัตราที่ต่ำกว่าศักยภาพมาต่อเนื่องหลายปี อีกทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ประกอบกับสภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมากขึ้นประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงในชุมชนมากขึ้น (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2563)

แผนที่เดินดินจึงเป็นเครื่องมือชิ้นแรกที่สำคัญและเหมาะสมที่จะเป็นบันไดขั้นแรกของการศึกษาชุมชน เพราะทำให้เห็นภาพรวมของชุมชนได้อย่างครบถ้วน ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากที่สุดเพราะได้มาจากการสังเกตด้วยตัวเอง ทำให้เห็นกลุ่มเป้าหมายที่จะทำงานต่อได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง การรู้จักและเข้าใจโครงสร้างองค์กรชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจะช่วยให้เราเห็นได้ชัดเจนถึงมิติความสัมพันธ์ในชุมชนว่าคนกลุ่มไหนมีบทบาทต่อชุมชนเชิงการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรหรือขัดแย้งกับกลุ่มไหนบ้าง เป็นข้อมูลที่จะช่วยให้เราจัดการความสัมพันธ์ของเรากับชุมชนได้ ศักยภาพของชุมชนอยู่ในการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือเครือข่าย องค์กรชุมชนจึงเป็น “ทุนทางสังคม” ที่สำคัญในการแก้ปัญหาและการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง (เครือข่ายจิตอาสา, 2563) กระบวนการทำแผนที่เดินดินมุ่งเน้นไปที่การเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ แผนที่เดินดินมีความละเอียดและแม่นยำระดับหนึ่ง ในส่วนของผังครัวเรือน สถานที่สำคัญในชุมชน คูคลอง ระดับน้ำท่วม

และนอกเหนือจากนั้นยังแสดงให้เห็นถึงเส้นทางการคมนาคม ทั้งในขณะปกติและเมื่อเกิดภัยพิบัติ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อการจัดการขณะเกิดภัยพิบัติได้ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการทำความเข้าใจแผนที่ภูมิศาสตร์ มีขั้นตอนของการระดมความคิดเพื่อประยุกต์เอาความรู้ที่ได้เรียนมาปรับใช้จริง มีความละเอียดในระดับหลังคาเรือน มีทิศทางที่ถูกต้องแม่นยำ แต่ปัญหาของฐานข้อมูลดังกล่าวคือ ไม่ใช่ข้อมูลที่อัปเดตเป็นปัจจุบัน จะทำให้ข้อมูลบางส่วน เช่น คราวเรือนใหม่ ๆ เส้นทางเดินในชุมชนหรือคูคลองบางส่วนอาจขาดหายไป ซึ่งขั้นตอนการทำแผนที่ชุมชนก็จะต้องมีในส่วนของ การอัปเดตข้อมูลเหล่านี้เพิ่มเติมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับจะนำไปสู่การช่วยหนุนเสริมชุมชนเพื่อจัดทำแผนการจัดการภายในชุมชนเพื่อรับมือกับภัยพิบัติได้ (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2560) แผนที่เดินดินมีความสำคัญในการศึกษาชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจะเข้าถึงชุมชนในเชิงบวกเพราะการเรียนรู้และจัดทำแผนที่ ทำให้สามารถบอกถึงเรื่องราว ความเป็นไปในชุมชนสถานการณ์สำคัญ ๆ จุดแข็ง ขุมพลังของชุมชน สถานที่ที่ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนทำให้เข้าใจสังคมของชาวบ้านได้ดียิ่งขึ้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2563)

ปัจจุบันปัญหาการจัดทำแผนที่เดินดิน ยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ ปัญหาที่พบในการทำงานชุมชน พบว่า นักพัฒนาชุมชนยังไม่รู้จักชุมชนทั่วถึงต้องใช้ระยะเวลาเรียนรู้จักชุมชนยังไม่ทั่วถึง รู้จักเฉพาะบ้านที่เราไปติดต่อด้วยบ่อย ๆ เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น ยังไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นศึกษาชุมชนอย่างไร จึงจะครอบคลุมในระยะเวลาอันสั้น แสดงให้เห็นถึง “ทำงานชุมชน แต่ไม่รู้จักชุมชนอย่างแท้จริง” (จตุพร วิศิษฐ์โชติอังกูร, 2563) ผู้วิจัยในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคมถึงเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นโดยการใช้เครื่องมือการศึกษาชุมชนขั้นต้น จึงได้จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจแผนที่เดินดิน: ชุมชนมอญบ้านเสากะโดง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มุ่งเน้นศึกษาวิจัยในประเด็นของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำแผนที่เดินดินชุมชน สามารถแสดงทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชน และเพื่อใช้ในการศึกษาเรียนรู้และเข้าถึงชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในเชิงบวกได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นอกจากนั้นแผนที่เดินดินชุมชนยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้คน กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ด้วยซึ่งเครื่องมือศึกษาชุมชนชนิดนี้มีประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้และเข้าถึงชุมชนในเชิงบวก และยังเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับนักพัฒนา แผนที่เดินดินจึงเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาสินทรัพย์ชุมชน ซึ่งจัดว่าเป็นทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม

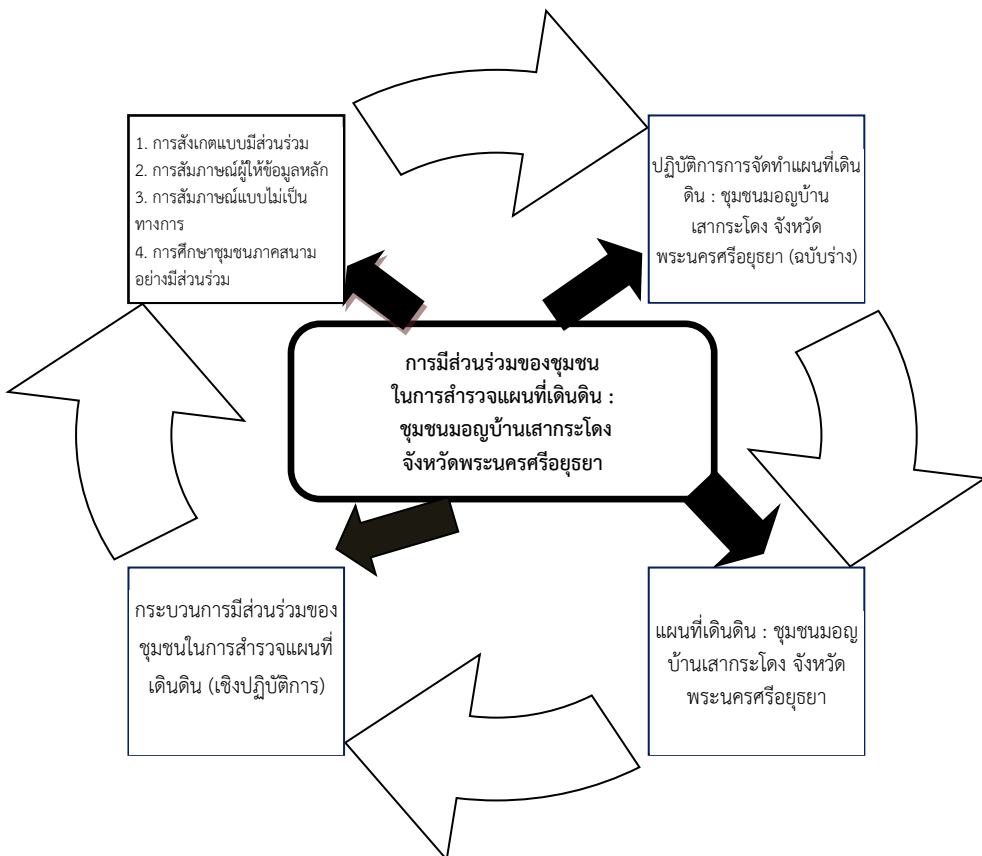
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจแผนที่เดินดิน ของชุมชนมอญบ้านเสากระโดง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาทรัพย์สินของชุมชน และร่วมสร้างแผนที่เดินดินด้วยตนเอง และเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจกายภาพชุมชน ของชุมชนมอญบ้านเสากระโดง หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัยด้วยชิ้นงานแผนที่เดินดินของชุมชนบ้านเสากระโดง หมู่ที่ 4 และ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นหลัก ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

1.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

1.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key - Information Interview)

ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ ราษฎรชาวบ้าน และผู้นำทางจิตวิญญาณ เช่น เจ้าอาวาส เป็นต้น

1.3 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information - Interview) ตัวแทนชาวบ้าน และกลุ่มประชาชนทั่วไปในชุมชนที่เข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการในกระบวนการสร้างแผนที่เดินดิน ซึ่งกระบวนการนี้มีกลุ่มชาวบ้านทั้งหมดที่ 4 และหมู่ที่ 5 เข้าร่วมประชุมและสร้างแผนที่เดินดินชุมชนร่วมกัน

1.4 การศึกษาชุมชนภาคสนามอย่างมีส่วนร่วม โดยการทำแผนที่เดินดินโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางพื้นที่ภูมิศาสตร์ (Geographic area Approach)

งานวิจัยครั้งนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) ศึกษาชุมชนเชิงกายภาพ ทีมงานผู้วิจัยลงศึกษาพื้นที่และค้นหาประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมกับชาวบ้านและใช้กระบวนการกลุ่มให้ชาวบ้านให้สร้างแผนที่เดินดินชุมชนของตนเองร่วมกัน โดยมีพื้นที่ทำการวิจัยที่ชุมชนมอญบ้านเสากระโดง หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของพื้นที่ศึกษาและมีกลุ่มคนให้ความสนใจขับเคลื่อนงานโดยจะเริ่มศึกษาบริบทชุมชนโดยรอบทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งทรัพยากร และสภาพแวดล้อมของชุมชน จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลเริ่มทำแผนที่เดินดินของชุมชนแสดงภูมิศาสตร์และที่ตั้งสถานที่สำคัญที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาได้ในอนาคต

2. จัดกลุ่มสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยนัยหมายเพื่อมาประชุมร่วมกัน

ผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจชุมชนมอญบ้านเสากระโดง หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนที่จะลงมือทำแผนที่เดินดินเป็นจำนวน 2 ครั้ง เริ่มแรกเป็นการสำรวจสภาพชุมชนโดยรอบเพื่อประเมินลักษณะพื้นที่ในการทำแผนที่เดินดิน พร้อมทั้งปรึกษาทีมคณะนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และศึกษาสภาพลักษณะชุมชนเบื้องต้น เสนอกรอบงานวิจัยแก่คณะผู้วิจัย ชุมชน จากนั้นเป็นการตกลงทำความเข้าใจกับชุมชนถึงกระบวนการทำงานในอนาคตที่จะต้องมีการลงพื้นที่ของทีมนักวิจัย เพื่อการทำแผนที่เดินดินชุมชน และจึงได้ลงพื้นที่ชุมชนมอญบ้านเสากระโดง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อีกครั้งหนึ่งเพื่อสำรวจถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของพื้นที่ในการทำแผนที่เดินดิน ถือเป็นการประเมินสภาพชุมชน ให้เข้าใจลักษณะพื้นที่ทางกายภาพ (Physical Space) ดังนั้นการลงพื้นที่ครั้งที่ 2 นี้ เป็นการทำ

ความเข้าใจสภาพชุมชนร่วมกันทั้งกับผู้วิจัย และเริ่มต้นตั้งกลุ่มปฏิบัติการร่วมกับชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้ทุกคนเข้าใจการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน

ภาพที่ 2 การนำเสนอหัวข้อวิจัยและอธิบายขอบเขตของงานแก่ทีมงานและชาวบ้านชุมชนมอญ บ้านเสากระโดง หมู่ 4 และหมู่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน

3. ทีมนักวิจัยและผู้ช่วยเริ่มต้นด้วยการเดินเท้าโดยรอบชุมชน

การเดินเท้าโดยรอบชุมชนเพื่อให้คุ้นเคยกับสภาพทางกายภาพและทางสังคมอย่างรวดเร็ว สร้างความคุ้นเคยกับชุมชนควบคู่กับการทำแผนที่เดินดิน แวะทักทายชาวบ้านตามชุมชน ร้านค้า สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่สำคัญ สิ่งแวดล้อม ข้อมูลต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเห็นได้ทั่วไปทางกายภาพ ครั้งแรกของการลงพื้นที่นั้นทีมผู้วิจัยเดินสำรวจทุกตารางนิ้วของชุมชนมอญบ้านเสากระโดง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนสามารถร่างแผนที่ออกมาเป็นแผนที่เดินดินฉบับร่างได้สำเร็จ ซึ่งแผนที่เดินดินฉบับร่างนี้ทำขึ้นมาเพื่อการตรวจสอบข้อมูลกับทางชุมชนแล้วจึงจัดทำฉบับแก้ไขต่อไป

ภาพที่ 3 ผู้วิจัยสำรวจโดยรอบชุมชน

4. แบ่งกลุ่มทำแผนที่เดินดินฉบับร่าง

แบ่งกลุ่มทำแผนที่เดินดินฉบับร่าง โดยการเดินสำรวจโดยรอบชุมชน เป้าหมายของกระบวนการทำแผนที่เดินดิน คือ

4.1 ต้องการเห็นภาพรวมของชุมชนให้ครบถ้วนที่สุด

4.2 พยายามเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุดในช่วงเวลาที่สั้นที่สุด

4.3 ค้นหาข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำ น่าเชื่อถือ ด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์จากประชาชนในชุมชน

ภาพที่ 4 ปฏิบัติการจัดทำแผนที่เดินดินชุมชนชุมชนมอญบ้านเสากระโดง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การลงพื้นที่ทำแผนที่เดินดินในครั้งแรกนั้นทุกคนถือกระดาษเพื่อบันทึกภาพและข้อมูลสำคัญของชุมชนมอญบ้านเสากระโดง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยละเอียด จากนั้นทีมวิจัยกลับไปร่างแผนที่เดินดินร่วมกันลงกระดาษ และกลับมาที่ชุมชนอีกครั้งหนึ่งในสัปดาห์ต่อมา ซึ่งการทำแผนที่เดินดินนั้นควรทำซ้ำ 1 - 2 ครั้งในระยะเวลาใกล้เคียงกัน เพื่อความต่อเนื่องของข้อมูลการลงพื้นที่สำรวจชุมชนในครั้งที่ 2 ถัดมานี้แบ่งทีมงานสำรวจชุมชนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกใช้จักรยาน ทบหาความถูกต้องด้านกายภาพของข้อมูล อีกกลุ่มหนึ่ง ใช้การเดินเท้าสำรวจชุมชน พูดคุย สัมภาษณ์ และเก็บตกข้อมูลต่าง ๆ ที่อาจจะละเอียดไปในครั้งแรก และเมื่อเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 เสร็จแล้วทีมวิจัยกลับไปทบทวนร่างแผนที่เดินดินอีกครั้งหนึ่งที่ได้ทำกันไว้ในครั้งแรก ตรวจสอบความ

ถูกต้องของข้อมูล เพื่อเตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์ชุมชนและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกระบวนการต่อไป

5. สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

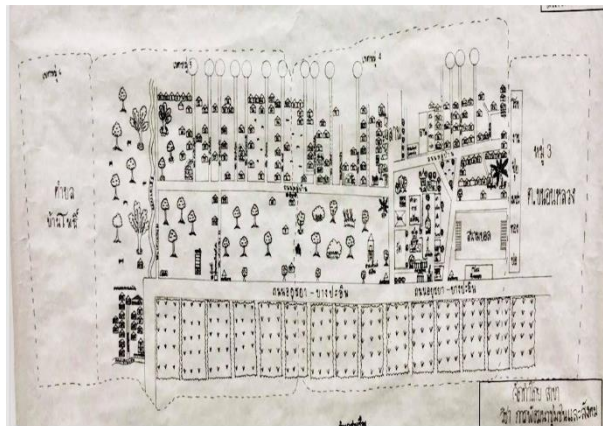
กระบวนการในครั้งนี้เป็นการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างเต็มรูปแบบทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งขั้นตอนนี้ทีมวิจัยลงชุมชนอีก 2 ครั้งในระยะเวลาที่แตกต่างกัน ภายใต้การสัมภาษณ์จากประชากรในชุมชนคนละกลุ่มกัน เพื่อความแม่นยำและถูกต้องของข้อมูล

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

ในขั้นตอนนี้ ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์ พูดคุย สอบถาม และสังเกตจากผู้มีส่วนร่วมหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน ภาครัฐ และประชาชนทั่วไปจนสามารถรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องที่สุดได้ และเป็นที่น่าดีใจว่า แผนที่เดินดินฉบับร่างทั้ง 2 ฉบับของทีมวิจัยนั้น ข้อมูลถูกต้องเกือบทั้งหมด สิ่ง que ทีมวิจัยได้ข้อมูลเพิ่มเติมและคำแนะนำจากชุมชนที่อยากให้ใส่ลงในแผนที่เดินดิน ส่วนมากเป็นการขยายความจากรูปภาพถึงพื้นที่รกร้างว่างเปล่า และเพิ่มเติมตรงสัญลักษณ์สำคัญของชุมชนให้ชัดเจนขึ้น

7. สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

เป็นขั้นตอนการทำงานขั้นสุดท้ายของทีมวิจัย ชุมชน ชาวบ้าน และคณาจารย์ในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม เพื่อจัดทำแผนที่เดินดินชุมชนฉบับสมบูรณ์เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางกายภาพของชุมชนต่อไป

ภาพที่ 5 แผนที่เดินดินชุมชนชุมชนมอญบ้านเสากระโดง หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ฉบับร่าง)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ชุมชนได้ร่วมสร้างแผนที่เดินดินชุมชนขึ้นมาด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาชุมชน ที่ให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการสร้างและร่วมค้นหาสินทรัพย์ในชุมชนร่วมกัน การรวมกลุ่มที่ผ่านมาจะพบว่าชาวบ้านส่วนหนึ่งได้ร่วมกันเรียบเรียงประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเอง ทำความเข้าใจระหว่างกัน และได้รู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น ทำให้ได้ผลการวิจัยออกมาเป็น “แผนที่เดินดินชุมชนชุมชนมอญบ้านเสากระโดงหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5” และยังได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนมอญบ้านเสากระโดงในรูปแบบที่ได้รับการเรียบเรียงแล้วจากปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชนในระดับต่าง ๆ ไปจนถึงชาวบ้านในชุมชนของตนเอง

ซึ่งแผนที่เดินดินที่ได้นี้ เป็นแผนที่เดินดินชุมชนฉบับสมบูรณ์ที่เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน พิมพ์เป็นภาพขนาดใหญ่ติดเอาไว้ในพื้นที่ที่สำคัญภายในชุมชน หากการพัฒนาชุมชนจะเริ่มต้น กระบวนการขั้นแรกที่ต้องเป็นการรวบรวมข้อมูลชุมชนที่ได้ประสิทธิภาพเป็นอย่างดีในขั้นตอนการพัฒนา คือการทำแผนที่เดินดินชุมชน จะเป็นการนำเสนอข้อมูลกายภาพชุมชนทั้งหมด สถานที่สำคัญ ขอบเขตของชุมชนและประชากรทุกครัวเรือน

ภาพที่ 6 แผนที่เดินดินชุมชน ชุมชนมอญบ้านเสากระโดง หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลหนองหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ฉบับสมบูรณ์)

ชุมชนมอญบ้านเสากระโดงหมู่ที่ 4 (ชาวบ้านเรียกว่า “บ้านเหนือ”) มีบ้านเรือนจำนวน 79 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวม 289 คน โดยแยกเป็น จำนวนประชากร เพศชาย 128 คน จำนวนประชากรเพศหญิง 161 คน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ของวัดทองบ่อเกือบทั้งหมด ประมาณร้อยละ 50 ครัวเรือนเป็นพื้นที่ของวัด เป็นพื้นที่ที่ไม่มีโฉนดที่ดิน ส่วนหมู่ที่ 5

(ชาวบ้านเรียกว่า “บ้านไ้”) มีโฉนดที่ดินเป็นบางครัวเรือน บ้านเรือนมีจำนวน 80 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 234 คน แยกเป็นเพศชาย 111 คน และเพศหญิง 123 คน

ขอบเขตพื้นที่หมู่บ้านของทั้ง 2 หมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อกับ โกดังปุยเจียไ้ (ท่าเรือเพชรทองบ่อ) ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ถนนบางปะอิน - อยุธยา ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ แม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ ติดต่อกับ วัดบ้านเลน(บางกระจับ) ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชุมชนมอญบ้านเสากระโดง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรียกว่า ชุมชนบ้านเสากระโดง ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีความเชื่อกันว่า บรรพบุรุษชาวมอญแห่งนี้นี้มาจากเมืองมอญ เข้ามาทางจังหวัดเชียงใหม่ แล้วเดินทางมาทางเกวียนมาก่อตั้งหมู่บ้าน ในระยะแรกมีอาชีพทำนา ค้าเกลือ เผาอิฐ ในช่วงอพยพเข้ามาประมาณ ปีพ.ศ. 2360 หมู่บ้านเสากระโดง เดิมเรียกกันตามภาษามอญว่า กวานปราสาท และวัดทองบ่อ ก็มีเรียกกันแต่เดิมว่า “เพี้ยปราสาท” ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นวัดทองบ่อ เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านในอดีตเป็นด้านขนอน (ด้านเก็บภาษีอากรในสมัยกรุงศรีอยุธยา) ส่วนที่มาของชื่อหมู่บ้านเสากระโดง เนื่องจากในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการใช้เรือสำเภาในการขนส่งสินค้า และเดินทางเกิดเหตุอัปปางลง เรือพร้อมเสากระโดงลอยมาติดอยู่แถวหมู่บ้าน จนทำให้ผู้คนผ่านไปมาเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านเสากระโดง ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้มีการประกาศจัดตั้ง “บ้านเสากระโดง” ขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันเสากระโดงได้มีสถานที่เก็บรักษาไว้ในบริเวณวัดทองบ่อ เป็นโบราณวัตถุและเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านเสากระโดง ชุมชนมอญบ้านเสากระโดงหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 เป็นหมู่บ้านมอญเก่าแก่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ตั้งรกรากอยู่อาศัยในบริเวณนี้มาหลายชั่วอายุคน บ้านเรือนสมัยก่อนมีไม่มากเหมือนปัจจุบัน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นภายหลัง เพราะการแยกครัวเรือนของบุตรหลาน แสดงให้เห็นว่ามีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน แต่การตั้งบ้านเรือนยังคงปลูกอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีลักษณะใกล้ชิดสนิทสนม ประชากรส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะประกอบอาชีพรับราชการ เช่น ทหาร ตำรวจ ครู พยาบาล ฯลฯ เป็นพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม อาชีพรับจ้าง และค้าขาย

ภาพที่ 7 เสากระโดงเรือที่มาของชื่อหมู่บ้าน

ในยุคก่อตั้งชุมชนนั้นสันนิษฐานว่าวัดทองบ่อ น่าจะสร้างพร้อม ๆ กับการเกิดขึ้นของชุมชนแห่งนี้ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ประมาณ พ.ศ. 2360 ซึ่งไม่ปรากฏแน่ชัดว่า ได้รับวิสุงคามสีมาครั้งแรกเมื่อใด แต่ได้รับวิสุงคามสีมาครั้งที่ 2 เมื่อพ.ศ. 2494 เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์ภิกษุญายม และยังได้มีการสร้างเสากระโดงไว้ด้านหน้าของโบสถ์ ซึ่งเสากระโดงนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญแสดงถึงความเป็นมอญ (ยุพิน สุขประเสริฐ, ผู้ใหญ่บ้าน, 2561)

ในชุมชน มีการสร้างเจดีย์ประธานวัดทองบ่อ ตั้งหันหน้าเข้าหาแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านทิศตะวันตก เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมเพิ่มมุมก่อสร้างด้วยอิฐ ฉาบผิวด้วยปูนหมัก และขัดทับด้วยปูนดำ ในสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยได้รับอิทธิพลจากศิลปะล้านนาจากฐานประทักษิณที่มีขนาดใหญ่ บันไดขึ้นเจดีย์ทางทิศตะวันตก สร้างปิดทับช่องประตูรูปเกือกม้า ซึ่งเดิมคงมีลวดลายประดับอยู่ องค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานสูงรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ฐานล่างสุดเป็นทางเดินรูปเกือกม้าด้านละ 6 ช่อง เหนือขึ้นไปเป็นทางเดินประทักษิณ มีราวระเบียงเจาะเป็นช่องล้อมรอบ โดยมีฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมสี่ฐาน ฐานชั้นที่สองเจาะเป็นซุ้มรูปเกือกม้า ฐานชั้นที่สามเป็นฐานหน้ากระดานย่อมุมไม้สิบสองก่อเป็นช่องประตูหลอกไว้ ทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ สันนิษฐานว่าเดิมคงเป็นซุ้มสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปปูนดำ ฐานชั้นที่สี่หน้ากระดานมีบัวรดเกล้า คาตรองรับชุดฐานสิงห์ย่อมุมไม้ยี่สิบ และฐานบัวลดหลั่นกันสามชั้น บัวปากกระฆังรองรับบัวย่อมุมไม้ยี่สิบประดับลายปูนปั้นบัวคอเสื้อหลังระฆัง ต่อขึ้นไปด้วยบัลลังก์ย่อมุมไม้สิบสอง มีภาชนะเครื่องเคลือบลายครามทรงสูงเป็นเสารองรับบัวฝาละมีและปล้องไฉน ซึ่งมีเส้นลวดคั่นลดหลั่นกัน มีบัวคั่นรับปลียอดที่รองรับเม็ดน้ำค้าง ซึ่งในการสร้างเจดีย์นี้ไม่ทราบว่าจะสร้างขึ้นเพื่ออะไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่ระบุแน่ชัด (พระครูอาทรพิพัฒน์โกศล เจ้าอาวาสวัดทองบ่อ, 2561)

ภาพที่ 8 เสาหงส์ภายในวัดทองบ่อ สัญลักษณ์ความเป็นมอญของชุมชน

ชุมชนมอญบ้านเสากระโดงนั้นไม่ได้ประกอบอาชีพทำนา แต่ประกอบอาชีพค้าขายทางเรือมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยจะล่องเรือแจวค้าขายสินค้าไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก โดยเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยานั้น ล่องขึ้นเหนือไปจนถึงปากน้ำโพและล่องลงใต้จนกระทั่งถึงปากอ่าวย่านมหาชัย บางขุนเทียน บางพลัด ส่วนแม่น้ำป่าสัก ล่องไปจนถึงเพชรบูรณ์ หล่มสัก เลย สินค้าส่วนใหญ่ที่ขายคือ ตับจาก เนื่องจากในอดีตการปลูกเรือส่วนใหญ่ใช้ตับจากในการมุงหลังคา โดยซื้อจากชาวมอญที่พายเรือทวนน้ำขึ้นมาขายยังเมืองปากน้ำโพ และเพชรบูรณ์ ตับจากที่ถือว่ามีความคุณภาพดีนั้นมาจากมหาชัย บางขุนเทียน และบางพลัด ส่วนตับจากที่มีคุณภาพดียิ่งกว่ามาจากคลองด่าน สมุทรปราการ

ในยุคของการพัฒนาเป็นยุคที่เริ่มมีโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เข้ามาสู่ชุมชนมอญบ้านเสากระโดง โดยเริ่มจาก ปี พ.ศ. 2506 โครงการต่าง ๆ ของทางภาครัฐ ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงทุกชุมชน จึงได้มีการสร้างถนนเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้การเดินทางออกไปยังภายนอกชุมชน สะดวกมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การเดินทางทางเรือลดน้อยลง ผู้คนเริ่มออกไปศึกษาเล่าเรียนไกลขึ้น และทำงานภายนอกชุมชน เช่น การไปทำงานยังเขตโรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียง และบางครัวเรือนก็มีโทรทัศน์ วิทยุ ซึ่งสามารถ รับรู้ข่าวสารและติดต่อกับบุคคลจากภายนอกชุมชนได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น และเครื่องใช้ไฟฟ้าเหล่านี้ยังแสดงถึงสถานะทางเศรษฐกิจอีกด้วย

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมมากมายในเขตพื้นที่ใกล้เคียง เกิดอารยธรรมต่างถิ่นจากบุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาผสมผสานกับอารยธรรมแบบเดิม จึงทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมอญบ้านเสากระโดงเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของสังคม ดังนั้นแผนที่เดินทางชุมชนอาจมีรายละเอียดเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องจึงต้องอัพเดทข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จะทำให้แผนที่เดินดินเป็นปัจจุบัน และเชื่อมโยงแผนที่การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนแก่คนทั่วโลก

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำแผนที่เดินดินเชิงปฏิบัติการของชุมชนนั้น ทำให้ชาวบ้านในชุมชนรู้จักประวัติศาสตร์ชุมชนตนเองได้ดีขึ้น ได้ทราบถึงความเป็นมาทางชาติพันธุ์ของชุมชนตนเอง ได้ทราบถึงข้อมูลสารสนเทศ ไปจนถึงการเรียนรู้ด้านกระบวนการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสัน ศรีบุญเรือง และณรงค์ พันธุ์คง ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดทำแผนที่ออนไลน์เชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนปากแพรก อำเภอมือเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่สำรวจข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน และจัดทำแผนที่ชุมชน แต่แตกต่างกันที่งานของคมสัน ศรีบุญเรือง และณรงค์ พันธุ์คง เป็นแผนที่ชุมชนแบบออนไลน์ ส่วนงานชิ้นนี้เป็นพื้นที่ชุมชนเป็นแบบชิ้นงานที่จะพิมพ์ออกมาเป็นผ้าใบหรือป้ายไว้นิลขนาดใหญ่ เพื่อแขวนไว้ในชุมชนให้ชาวบ้านทุกคนสามารถมาเรียนรู้ร่วมกันได้ตลอดเวลา นอกจากนั้น การทำแผนที่เดินดินชุมชนมอญบ้านเสากระโดงนั้น (คมสัน ศรีบุญเรือง และ ณรงค์ พันธุ์คง, 2563) ยังสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานของ นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และพรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ ที่ได้ศึกษาชุมชนบ้านลาวผ่านแผนที่เดินดิน ที่ศึกษาสภาพทางกายภาพของชุมชน ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ไปจนถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮย จังหวัดอ่างทอง ซึ่งงานของนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และพรศักดิ์ ทรัพย์สมบัตินั้น แสดงถึงกระบวนการทำแผนที่เดินดินโดยให้ประชาชนในชุมชนมาช่วยกันทำเชิงปฏิบัติการ ทำให้ชาวบ้านในพัฒนาศักยภาพตนเอง และ พัฒนาชุมชนของตนเองได้ด้วยเช่นกัน (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และพรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ, 2562) ส่วนกระบวนการทำงานด้านการทำแผนที่เดินดินชุมชนของชุมชนมอญบ้านเสากระโดงนั้น สอดคล้องกับวิธีการของ น้ำเงิน จันทรมณี, โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, เรวดี อุลิต และอรอนงค์ พลอยวิเลิศ และสุกัญญา ดวงอุปมา ที่ใช้กระบวนการทำแผนที่เดินดินจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งการศึกษาชุมชนด้วยแผนที่เดินดินนั้นยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ชุมชนด้วยตนเอง จัดว่าเป็นอีกหนทางหนึ่งของการพัฒนาชุมชนจากการระเบิดจากภายใน (น้ำเงิน จันทรมณี, 2551); (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2545); (เรวดี อุลิต และ อรอนงค์ พลอยวิเลิศ, 2554); (สุกัญญา ดวงอุปมา และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หากเป็นนักพัฒนาชุมชน การทำแผนที่เดินดินมีความสำคัญมากและเป็นสิ่งแรกที่ต้องทำเพราะเป็นวิธีที่จะทำให้เราเห็นภาพรวมชุมชนได้ดี รวดเร็ว และได้ปริมาณข้อมูลมาก

ในระยะเวลาที่สั้นที่สุด อีกทั้งยังช่วยอุดรอยรั่วของการรู้จักชุมชนไม่ทั่วถึง แผนที่เดินดินของชุมชนทำให้การศึกษาชุมชนมีความละเอียดและครอบคลุมทั้งพื้นที่ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะแต่พื้นที่ที่เราเคยชิน ซึ่งสิ่งที่แผนที่เดินดินต้องการเน้นมากที่สุดคือ “ต้องสำรวจให้ทั่วถึง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านที่ตกสำรวจท้ายหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งการทำแผนที่เดินดินเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ชุมชนและชาวบ้านทั้ง 2 หมู่ ได้ตระหนักถึงขอบเขต ทรัพยากร และเข้าใจกระบวนการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ได้มีการประชุม พูดคุย ทารือ อีกทั้งยังได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม เนื่องจากว่าชุมชนมอญบ้านเสากระโดงทั้ง 2 หมู่ มีพื้นที่ติดกันจนแทบจะกลายเป็นหมู่บ้านเดียวกันอยู่แล้ว ชาวบ้านภายในชุมชนมีความสนิทสนมและรักใคร่กลมเกลียวกันดี การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ จึงจัดว่าเป็นการกระตุ้นจากภายในชุมชน ให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ถึงทุนทางสังคมของชุมชนด้วยตนเอง ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาแบบยั่งยืนที่จะช่วยต่อยอดการพัฒนาชุมชนในอนาคต ซึ่งผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับแผนที่เดินดินสามารถใช้แผนที่เดินดินชุมชนเป็นเครื่องมือในศึกษาต่อยอดเพื่อการศึกษาหรือค้นหาสินทรัพย์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชน เกิดเป็นประโยชน์ในแง่เศรษฐกิจ และสามารถใช้แผนที่เดินดินเพื่อศึกษาถึงสถานที่สำคัญของชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดสถานที่เหล่านั้น พร้อมทั้งระดมสมองร่วมกับทางชุมชนเพื่อพัฒนาสถานที่สำคัญของชุมชนให้เป็น “สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน” ให้ชุมชนได้ร่วมค้นหาทุนทางสังคมของชุมชนด้วยตนเอง เพื่อชุมชนจะได้รู้ถึงจุดแข็ง/จุดอ่อน ที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2533). สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2545). วิถีชุมชน : คู่มือการเรียนรู้ที่ทำให้ชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก. กรุงเทพมหานคร: บริษัทไชส์ จำกัด.
- คมสัน ศรีบุญเรือง และ ณรงค์ พันธุ์คง. (2563). การจัดทำแผนที่ออนไลน์เชิงประวัติศาสตร์ชุมชนปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์อย่างมีส่วนร่วม:สู่การเป็นแผนที่ชุมชนอัจฉริยะ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 40(1), 1-15.
- เครือข่ายจิตอาสา. (2563). แผนที่เดินดิน. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <https://www.volunteerspirit.org>
- จตุพร วิศิษฐ์โชติอังกูร. (2563). ทำงานชุมชนแต่ไม่รู้จักชุมชน ได้อย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <https://www.scbfoundation.com>
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และพรศักดิ์ ทรัพย์สมบัติ. (2562). ชุมชนบ้านลาวผ่านเครื่องมือการศึกษาชุมชน : แผนที่เดินดิน. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏ

- กรุงเทพฯ” ประจำปี พ.ศ. 2562 วันที่ 12 – 13 ธันวาคม พ.ศ. 2562 (หน้า 216 – 222). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- น้ำเงิน จันทรมณี. (2551). แผนที่เดินดิน : เครื่องมือสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 2(5),39-42.
- พระครูอาทรพิพัฒนโกศล. เจ้าอาวาสวัดทองบ่อ. (24 กันยายน 2561). ประวัติศาสตร์ชุมชน มอญบ้านเสากระโดง. (เอนก รักเงิน, ผู้สัมภาษณ์)
- มูลนิธิสยามกัมมาจล. (2560). แผนที่เดินดิน. เรียกใช้เมื่อ 2563 ธันวาคม 20 จาก <https://www.facebook.com/SCBFOUNDATION>
- ยุพิน สุขประเสริฐ. ผู้ใหญ่บ้าน. (15 กันยายน 2561). ชุมชนมอญบ้านเสากระโดง. (เอนก รักเงิน, ผู้สัมภาษณ์)
- เรวดี อุลิต และ อรอนงค์ พลอยวิเลิศ. (2554). ผังตำบล : ผังชีวิต - ผังชุมชนสู่การจัดการตนเอง. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). แผนที่เดินดิน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2563). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุกัญญา ดวงอุปมา และคณะ. (2559). การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืนของครัวเรือนเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษานโนสง่า ตำบลหนองกุ้ง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 4(2), 212-223.

ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า*

A STUDY OF THE CRISIS OF THAI SOCIETY FROM CASES OF VIOLATION OF THE FIVE PRECEPTS

พระโอภาส โอภาโส (นาครฤทธิ์)

Phraopas Opaso (Nakrit)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)

Phra Nattapong Yanameetee (kraithep)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammaraj Campus, Thailand

E-mail: opas_nakrit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า 2) เพื่อศึกษาสาเหตุภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า โดยศึกษาจากเอกสารหนังสือพิมพ์รายวันและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องสภาพภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกเนื้อหาข่าว แบบวิเคราะห์ข้อมูลจากการอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า ยังมีความรุนแรงโดยจำแนกได้ว่า มีการละเมิดด้านสุรา ยาเสพติดและสิ่งมีนเมา (ศีลข้อ 5) มากที่สุด รองลงมาเป็นกรณีการละเมิดด้านชีวิตและร่างกาย (ศีลข้อ 1) การละเมิดทรัพย์สิน (ศีลข้อ 2) การละเมิดทางวาจา (ศีลข้อ 4) และการละเมิดและล่วงเกินทางเพศ (ศีลข้อ 3) ตามลำดับ 2) สาเหตุภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิด ศีลห้า พบว่า 1) ด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย (ศีลข้อ 1) เกิดจากอาการเครียดและปัญหาส่วนตัว 2) ด้านการละเมิดทรัพย์สิน (ศีลข้อ 2) เกิดจากการโฆษณาสินค้าชวนเชื่อเพื่อหวังเงินจากผู้บริโภค 3) ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ (ศีลข้อ 3) เกิดจากสื่อลามกมีการแพร่หลายและเข้าถึงได้ง่ายต่อคนทุกกลุ่ม 4) ด้านการละเมิดทางวาจา (ศีลข้อ 4) เกิดจากการใช้คำพูดที่รุนแรง เสียดสี และหยาบคาย จนเกิดการทะเลาะวิวาทกัน 5) ด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติดและสิ่งมีนเมา (ศีลข้อ 5) เกิดจากการความเครียดและการเข้าถึงแหล่งจำหน่ายได้ง่าย

คำสำคัญ: ภาวะวิกฤต, สังคมไทย, การละเมิดศีลห้า

* Received 25 January 2021; Revised 7 February 2021; Accepted 26 February 2021

Abstract

The Objectives of this research article were to study the state of Thai social crisis from the violations of the Five Precepts and to study the causes of the Thai social crisis from the violation of the Five Precepts By studying from daily newspaper papers and interviews with ten key informants / person, who are experts in the state of the Thai social crisis from violations of the Five precepts. The research tool is news content form. Data analysis form for reading newspaper news and structured interviews Analyze the data by distributing the frequency. The results of the study showed that 1) the state of Thai social crisis from the violation of the Five Also has a violent classification The most violations of alcohol, drugs and intoxication (5th precepts), followed by life and physical violations (precepts 1), property violations (precepts number 2), verbal violations (precepts 4), and Sexual abuse and harassment (precepts number 3), respectively 2) causes of the crisis in Thai society from the violations of the Five precepts, it was found that 1) the abuse of life and the body (precepts number 1) caused by stress and personal problems 2) Property infringement (precepts number 2) was caused by advertising of convincing products for money from consumers, 3) sexual harassment (precept number 3), caused by pornography, widespread and accessible to all groups of people. 4) Verbal Abuse (Precept No. 4) Caused by the use of words that are harsh, sarcastic and rude to the cause of controversy 5) The abuse of alcohol, drugs and intoxication (Precept No. 5) is caused by stress. And easy access to distribution sources.

Keywords: Crisis, Thai Society, Violation of the Five Precepts

บทนำ

สถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งปัจจุบันนี้รายการหมอดูทางเคเบิลทีวีและโทรทัศน์ดาวเทียม กลายเป็นรายการที่ดึงดูดผู้ชม เป็นรายการที่ได้รับความนิยมในอันดับต้น ๆ และสร้างรายได้ให้ผู้จัดรายการอย่างมาก และในปัจจุบันมีคนยึดอาชีพเป็นหมอดูเพิ่มมากขึ้น จากปีละนับร้อยเป็นหลายพันคน เพราะคนไทยบางส่วนมีทุกข์ทางใจขาดที่พึ่งทางใจ จึงหันหน้าไปพึ่งพาโหราศาสตร์

สังคมไทยยังถูกซ้ำเติมด้วยทัศนคติอันตราย จากผลการสำรวจความเห็นของประชาชน ใน 28 จังหวัดทั่วประเทศ โดยสำนักวิจัยเอแบคโพล พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ยอมรับว่ารัฐบาล จะมีการทุจริตคอร์รัปชัน ขอแต่เพียงทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนที่ทัศนคติแบบนี้มีทั้งเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ นักธุรกิจ แม้แต่ผู้ที่จบสูงกว่าปริญญาตรี

ผลการสำรวจครั้งนี้ตรงกับผลการสำรวจครั้งก่อน ๆ ที่พบว่าคนไทยไม่รังเกียจการทุจริตคอร์รัปชัน มีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้ง ๆ ที่ระดับการศึกษาก็เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ช้ำยังได้เผยแพร่ และปลูกฝังทัศนคติแบบนี้ไปยังบรรดาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ให้สืบทอดเป็นวัฒนธรรมต่อไปอย่างไม่ขาดสาย จึงน่าเป็นห่วงว่าอนาคตของประเทศไทยอาจเต็มไปด้วยรัฐบาลคอร์รัปชัน และประชาชนทุจริตที่เกิดจากการละเมิดกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์หลักปฏิบัติ (ผู้จัดการออนไลน์, 2564)

ความคิดเห็นแบบนี้ เป็นทัศนคติที่อันตราย จากผลการสำรวจครั้งก่อน ๆ พบด้วยว่ากลุ่มตัวอย่างที่ถูกสอบถามพร้อมที่จะขายเสียงให้นักการเมืองมากขึ้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเห็นโง่กึ่งไม่เป็นไร เป็นการสนับสนุนนักการเมืองให้ซื้อเสียง และสนับสนุนให้ใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์ เพื่อนำเงินไปซื้อเสียงของเหล่านักการเมือง และใช้อำนาจในการปกครองประเทศ (สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์, 2562)

สภาพปัจจุบันของสังคมไทยได้แปรเปลี่ยนไปจากสภาพเดิม อันเป็นผลเนื่องจากการพัฒนาประเทศไปอย่างรวดเร็ว จึงเกิดให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนได้มีการปรับเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรม และบังเกิดค่านิยมความทันสมัยตามรูปแบบของประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในด้านที่อยู่อาศัย ถนนหนทาง และวัฒนธรรมการบริโภค ตลอดจนศีลธรรมจริยธรรม และในสังคมไทยปัจจุบันเหตุการณ์บ้านเมืองมีหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสังคมโดยเฉพาะในเรื่องของข่าวสารบ้านเมืองที่มีคดี หรืออาชญากรรมต่าง ๆ โดยเริ่มเกิดจากพฤติกรรมของประชาชนที่มีผลเกี่ยวเนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนแปลง ถ้าหากมองถึงปัญหาอาชญากรรม และการแก้ปัญหาทางสังคมจะพบว่า มีปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลห้าหลายประการซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดคดีอาชญากรรมไว้ทั้งหมด 5 หมวดด้วยกัน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2562)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เห็นสภาพปัญหาจากการละเมิดศีลห้า ซึ่งถ้าล่วงละเมิดไปแล้วอาจจะเกิดผลกระทบต่อประชาชน และสังคมไทยอย่างมาก จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงสภาพปัญหาพฤติกรรมของการละเมิดศีลห้า ของประชาชนในสังคมปัจจุบันจากการที่ได้อยู่ในสังคมไทยและได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด แม้ว่าจะหาวิธีการแก้ไขปัญหาลำดับนี้แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ผู้วิจัยมองเห็นว่าในปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญและแสดงความเป็นห่วงต่อเด็ก เยาวชน และสังคมไทยจึงได้นำหลักการแก้ปัญหาพฤติกรรมการละเมิดศีลห้า อย่างยั่งยืนอันเป็นหัวข้อของการวิจัยที่มีชื่อว่า ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า
2. เพื่อศึกษาสาเหตุภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) คือ หนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอข่าวเกี่ยวกับการละเมิดศีลห้าของสังคมไทย และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย คณะสงฆ์จังหวัดตรัง และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้กำหนดแบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกแบบวิเคราะห์การเสนอข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวัน และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากหนังสือพิมพ์รายวัน โดยจัดหาหนังสือพิมพ์วันละ 3 ฉบับ ได้แก่หนังสือพิมพ์จากสำนักพิมพ์ข่าวสด สำนักพิมพ์ไทยรัฐ และสำนักพิมพ์เดลินิวส์ อย่างละ 1 ฉบับ เพื่อนำมาวิเคราะห์ในแต่ละวัน โดยใช้เวลาวิเคราะห์ทั้งหมดเป็นเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม 2563 ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข่าวลงในแบบวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมเอาไว้ โดยวิเคราะห์ถึงเนื้อหาข่าวโดยสังเขป และสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์ตามข่าว

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ จากนั้นนำคำตอบและบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้ความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้น

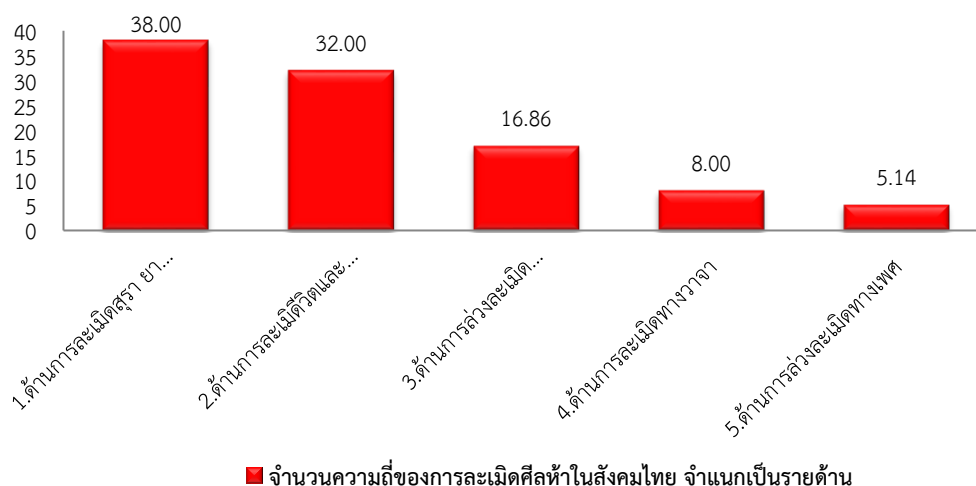
การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร คือ การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าหนังสือพิมพ์ข่าวสด ไทยรัฐ เดลินิวส์ ฉบับรายวัน และวิเคราะห์ศึกษาภาวะวิกฤติสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า โดยแยกออกเป็นแต่ละด้าน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ รวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย โดยแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า มีการละเมิดศีลห้าในรอบระยะเวลา 3 เดือนที่ศึกษา ในทุกด้านรวมจำนวน 350 ครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการละเมิดศีลห้าด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติด และของมีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาคือด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย, ด้านการละเมิดทรัพย์สิน, ด้านการละเมิดทางวาจา คิดเป็นร้อยละ 32.00, 16.86, 8.00 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการละเมิดน้อยที่สุดใน 5 ด้าน คือ ด้านการล่วงละเมิดทางเพศมีสภาพวิกฤตน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.14 โดยแสดงรายละเอียดตามแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนความถี่ของการละเมิดศีลห้าในสังคมไทย จำแนกเป็นรายด้าน

และผลจากการสัมภาษณ์เรื่อง “สภาพภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า” เมื่อระบุแยกเป็นรายข้อแล้ว พบว่า

“ควรที่จะมีการให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิต เพื่อที่จะลดเหตุการณ์เหล่านี้ลงและช่วยบรรเทาความเครียดของคน เสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิตรู้จักการแก้ปัญหาของชีวิตเมื่อมีปัญหาเข้ามาเพื่อลดการหาทางออกของปัญหาในทางที่ไม่ถูกต้อง รู้จักการมีเมตตาและให้อภัยซึ่งและกัน ไม่ควรตัดสินหาทางออกโดยการใช้ความรุนแรง แก้ปัญหาด้วยสันติวิธี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1, 2563)

“ควรมีการวางแผนการใช้จ่าย ทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อความมั่นคงในทรัพย์สินและยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ลดการใช้ชีวิตอย่างหรูหรา

พุ่มเฟื่อย โดยการประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น พอใจในสิ่งที่ตนมี ปลุกฝังให้คนรู้จักขยันทำมาหากิน รู้จักความยากลำบาก มากกว่าการปลุกฝังให้รู้จักรักสบาย รู้จักวางแผนในการประกอบอาชีพและต้องต่อยอดพัฒนาในสาขาอาชีพที่ตนเองถนัดเพื่อรองรับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2563)

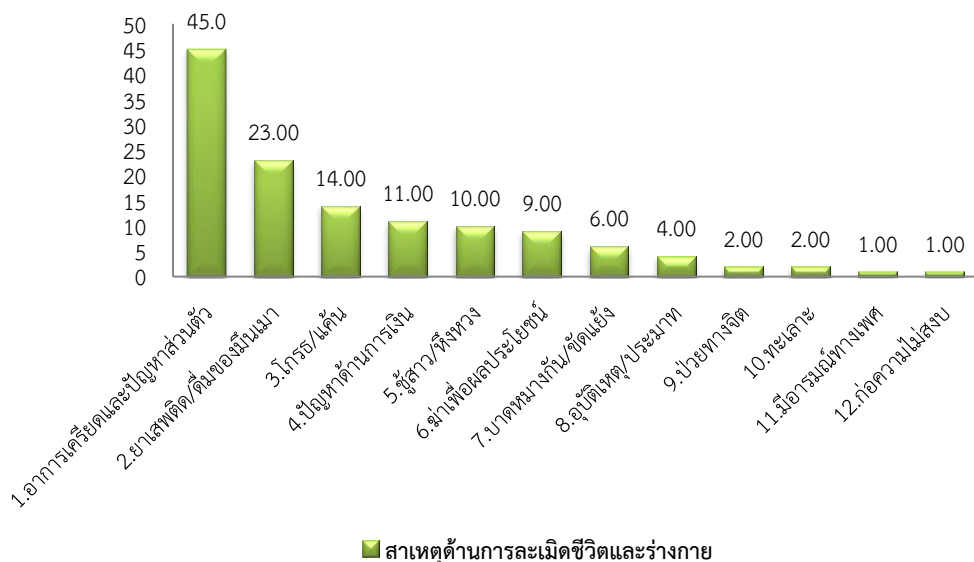
“ด้านการล่องละเมียดทางเพศ เช่น ครอบครัวต้องดูแลอบรมสั่งสอนลูกหลานอย่างใกล้ชิด เพิ่มเติมการอบรมสั่งสอนที่ดี ต้องให้คำแนะนำในการแต่งกายที่เหมาะสมที่ควร การแต่งกายต้องมิดชิดและไม่ล่อแหลมเพื่อลดปัญหาการถูกล่อลวงทางเพศ ควบคุมดูแลการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างใกล้ชิดและต้องตามให้ทันกับสังคมเพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเหยื่อของการล่องละเมียดทางเพศ เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5, 2562)

“ด้านการละเมียดทางวาจา เช่น ควรแนะนำเรื่องการพูดให้ดี ดังคำที่ว่า “พูดดีเป็นศรีแก่ปากพูดมากพูดไร้สาระระรังปากจะมีสี” ควรระมัดระวังในการพูด พูดจาแต่คำสัตย์จริง ต้องรู้จักที่จะคิดก่อนพูดเพื่อจะเกิดสิ่งดี ๆ มีคุณประโยชน์ในการพูดแก่ตนเองและบุคคลอื่นควรพูดคุยนับแบบสร้างสรรค์ พยายามงดพูดเรื่องไร้สาระที่หาประโยชน์อะไรไม่ค่อยจะได้ การพูดอะไรก็ตามต้องดูกาลเทศะ ไม่ใช่ว่าพูดตามความคิดของตน ต้องคิดพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาด้วย เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2563)

“ด้านการละเมียดสุรา ยาเสพติด และสิ่งมีนเมา เช่น สิ่งเหล่านี้ต้องเริ่มจากตนเองเป็นลำดับแรก ต้องอดทนต่อสิ่งเร้า และควรที่จะลดละเลิกจากสิ่งเหล่านี้เพื่อสุขภาพร่างกายของตนเอง ทุกส่วนต้องสร้างความเข้มแข็งเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง โดยสถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐานในการรณรงค์ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองควรบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่ควรปล่อยปละละเลยจนเกินไป กำหนดการจำหน่ายสุราให้กับผู้ดื่มและอยากให้ทางบ้านเมืองให้ความสำคัญถึงเรื่องแบบนี้เพราะเรื่องแบบนี้เป็นเรื่องที่มีอยู่ทุก ๆ ที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติดต้องกวาดล้างเป็นพิเศษ เพื่อให้ลดลงให้มากกว่าเดิม เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4, 2563)

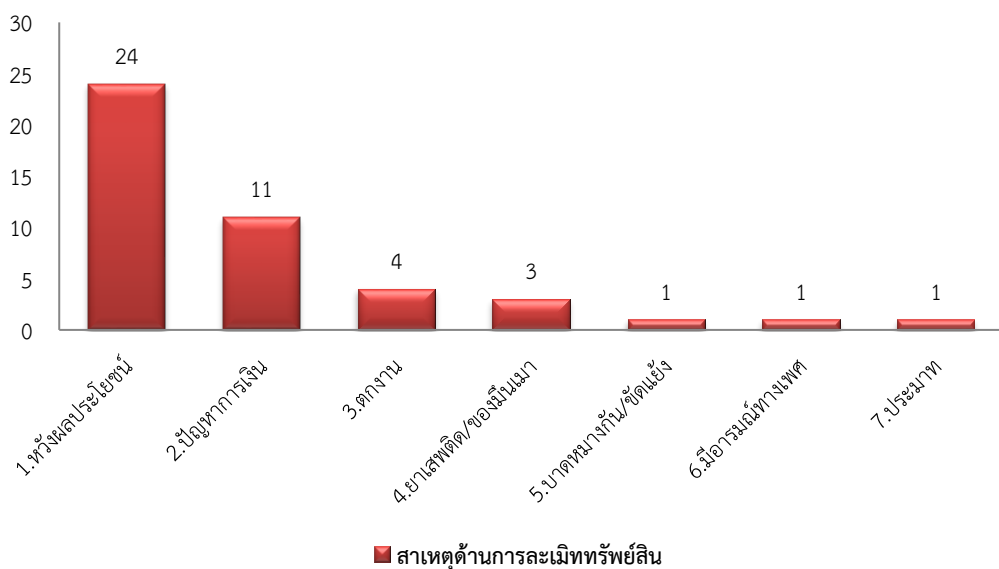
2. สาเหตุภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า เมื่อจำแนกสาเหตุภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้าในแต่ละด้าน พบว่า

2.1 ด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย มีทั้งหมด 12 สาเหตุ เช่น สาเหตุจากอาการเครียดและมีปัญหาส่วนตัวอยู่ก่อนแล้ว การติดยาเสพติด โกรธแค้นเพราะมีเรื่องฝังใจ มีปัญหาเรื่องเงินและหนี้สิน เป็นต้น ซึ่งแสดงข้อมูลความถี่ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงความถี่สาเหตุด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย

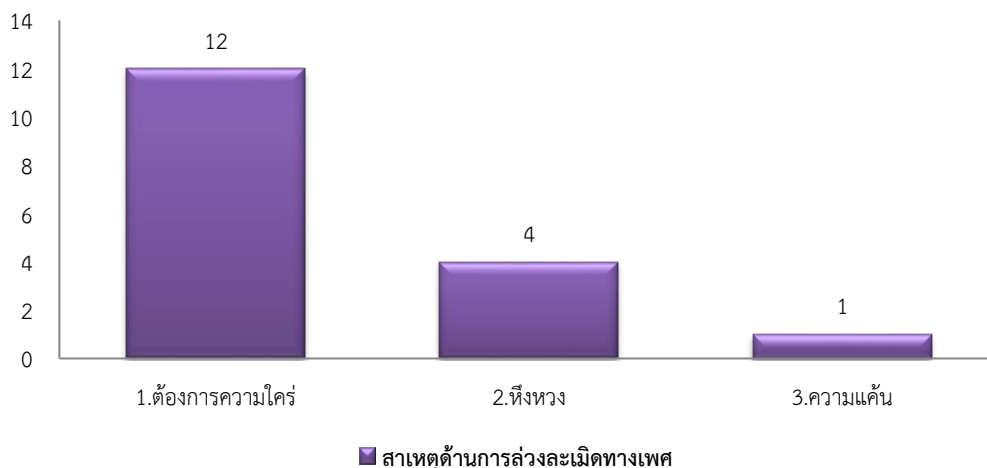
2.2 ด้านการละเมิดทรัพย์สิน มีทั้งหมด 7 สาเหตุ เช่น หวังผลประโยชน์จากผู้อื่นมาเป็นของตน มีปัญหาทางการเงินอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น ซึ่งแสดงข้อมูลความถี่ ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงความถี่สาเหตุด้านการละเมิดทรัพย์สิน

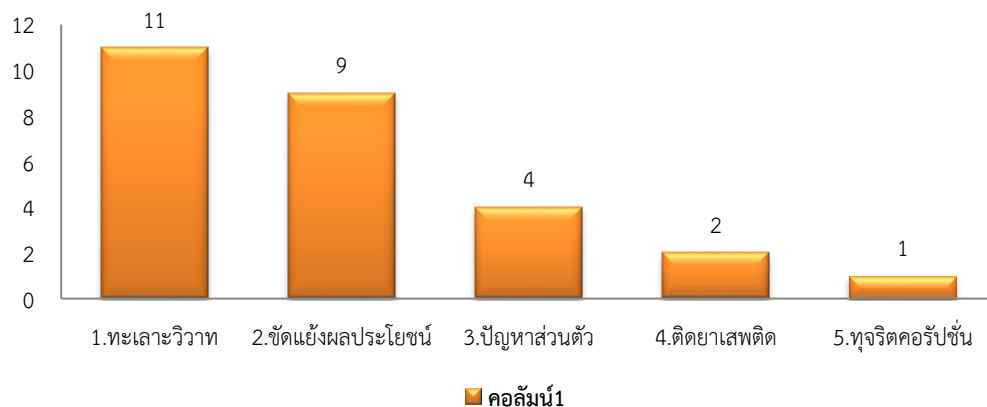

2.3 ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ มี 3 สาเหตุ ได้แก่ ต้องการความใคร่ ความหึงหวง และ ความแค้น ซึ่งแสดงข้อมูลความถี่ ดังนี้

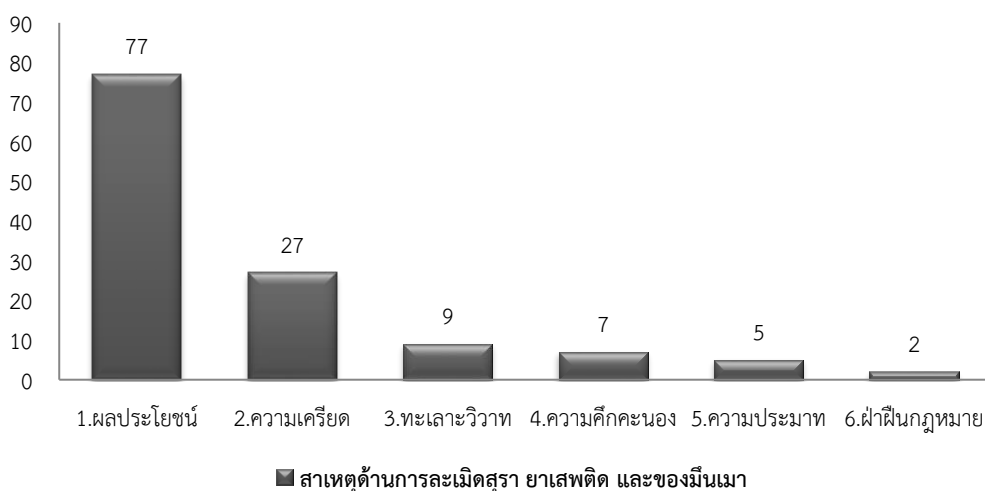
ภาพที่ 4 แสดงความถี่สาเหตุด้านการล่วงละเมิดทางเพศ

2.4 ด้านการละเมิดทางวาจา มี 5 สาเหตุ ได้แก่ ทะเลาะวิวาท ขัดแย้งผลประโยชน์ ปัญหาส่วนตัว ยาเสพติด และ ทุจริตคอร์รัปชั่น ซึ่งแสดงข้อมูลความถี่ ดังนี้

ภาพที่ 5 แสดงความถี่สาเหตุด้านการละเมิดทางวาจา

2.5 ด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติด และของมีเงินเมา มี 6 สาเหตุ ได้แก่ มีผลประโยชน์ร่วมกัน ความเครียด ทะเลาะวิวาท ความคึกคะนอง ความประมาท และ ฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งแสดงข้อมูลความถี่ ดังนี้

ภาพที่ 6 แสดงความถี่สาเหตุด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติด และของมีนเมา

สรุปได้ว่า ภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า นั้น มีการละเมิดศีลห้าในรอบระยะเวลา 3 เดือนที่ศึกษา ในทุกด้านรวมจำนวน 350 ครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการละเมิดศีลห้าด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติด และของมีนเมา มีสภาพวิกฤตมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาคือด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย, ด้านการละเมิดทรัพย์สิน, ด้านการละเมิดทางวาจา คิดเป็นร้อยละ 32.00, 16.86, 8.00 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการละเมิดน้อยที่สุดใน 5 ด้าน คือ ด้านการล่วงละเมิดทางเพศมีสภาพวิกฤตน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.14 และ สาเหตุภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า นั้น ด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย มีทั้งหมด 12 สาเหตุ ด้านการละเมิดทรัพย์สิน มีทั้งหมด 7 สาเหตุ ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ มี 3 สาเหตุ ด้านการละเมิดทางวาจา มี 5 สาเหตุ ด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติด และของมีนเมา มี 6 สาเหตุ ซึ่ง ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยแต่ละสาเหตุในแต่ละด้านนั้นมีข้อบ่งชี้ตามค่าความถี่ที่ว่า สภาพสังคมเป็นตัวบ่งชี้ที่ทำให้เกิดการละเมิดศีลห้าทั้งห้า ด้าน และเมื่อศึกษาจากผลสัมฤทธิ์แล้วนั้นก็สามารถสรุปได้ว่า การรักษาศีลห้า จะเป็นเครื่องกำหนดภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบันได้

อภิปรายผล

สภาพภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า มีการละเมิดศีลห้าในรอบระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา พบว่า ในทุกด้านรวมจำนวน 350 ครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการละเมิดศีลห้าด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติด และของมีนเมา มีสภาพวิกฤตมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาคือด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย, ด้านการละเมิดทรัพย์สิน, ด้านการละเมิดทางวาจา คิดเป็นร้อยละ 32.00, 16.86, 8.00 ตามลำดับ ส่วนด้านที่

มีการละเมิดน้อยที่สุดใน 5 ด้าน คือ ด้านการล่วงละเมิดทางเพศมีสภาพวิกฤตน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.14 อีกทั้ง พระมหาภาสิต สุขวรรณดี (สุภาสิโต) ได้ศึกษาเรื่อง การรักษาศีล 5 ของนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2547 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการรักษาศีล 5 บางวันมากกว่ารักษาทูวัน มีความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ ในระดับสูงและมีความสนใจในพระพุทธศาสนา มากแต่มีการศึกษาหลักธรรมในวันอาทิตย์มีน้อย ส่วนความสนใจในพระพุทธศาสนาและการศึกษาหลักธรรมบางข้อ มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีล 5 คือ 1) การพูดคุยหรือสนทนาธรรมกับเพื่อน ๆ 2) มีโอกาสไปพักที่วัดและอยู่ปฏิบัติธรรม 3) ศึกษาธรรมจากหลักสูตรพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 4) ศึกษาธรรมจากโครงการเข้าค่าย คุณธรรม 5) ศึกษาธรรมจากการอ่านหนังสือธรรมะและสิ่งตีพิมพ์ มีความสัมพันธ์กับระดับการรักษาศีล 5 คือ $p < 0.05$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้นอกจากนี้นักศึกษา ยังได้เสนอแนะว่าควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติธรรมรักษาศีลและรู้โทษของการละเมิดศีลด้วย (พระมหาภาสิต สุขวรรณดี (สุภาสิโต), 2547) และ พระสมพงษ์ ดิग्ฆมโม (ราชเจริญ) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาแนวคิดเรื่องมุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า การละเมิดศีลข้อมุสาวาท เป็นสิ่งที่ไม่ต้องการของ ใคร ๆ แต่ในส่วนลึกแล้ว คนส่วนมากก็ชอบและพอใจมากกว่าที่จะให้ใครพูดจริงตำหนิวิพากษ์วิจารณ์ถึง ข้อผิดพลาด ความไม่ดีหรือข้อเสียของตนอย่างตรงไปตรงมา การละเมิดศีลข้อมุสาวาทจึงมีอยู่แพร่หลายในการดำเนินชีวิตและประกอบหน้าที่การงานในทุกสาขาอาชีพ ทั้งที่เป็นไปโดยมารยาท ทางสังคมและนำไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง และทำลายผลประโยชน์ของผู้อื่น และคนส่วนมากก็คงจะเคยถูกผู้อื่นละเมิดศีลข้อมุสาวาททำให้เสียผลประโยชน์ให้เจ็บช้ำน้ำใจมาแล้วมาก บ้างน้อยบ้างต่างกันไป การที่จะแก้ไขปัญหการละเมิดศีลข้อมุสาวาทให้ลดน้อยลงไปได้นั้น จะต้องนำข้อบัญญัติแห่งการรักษาศีลข้อมุสาวาทมาปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้คนในสังคมมองเห็นโทษที่เกิดจากการละเมิดศีลข้อมุสาวาทและอานิสงส์แห่งการรักษาศีลข้อมุสาวาทอย่างแท้จริง การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวได้นั้นจะต้องแก้ไขโครงสร้างและค่านิยมของคนในสังคมที่ชอบคำพูดยกย่องสรรเสริญเยินยอโป้ปดมะจบสอพลอทั้งหมด ด้วยการฝึกฝนอบรม ปลูกฝังอุดมการณ์ ค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่ในสถาบันศึกษาตั้งแต่เยาว์วัยเช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้า ฝึกฝนอบรมสามเณรอาฬมโหสิให้ละเมิดศีลข้อมุสาวาทแม้แต่เพียงเพื่อหัวเราะเล่น โดยการรณรงค์คัดค้านต่อต้าน การละเมิดศีลข้อมุสาวาทให้เห็นเป็นรูปธรรมทุกรูปแบบและเพิ่มบทลงโทษในทางกฎหมายให้หนักขึ้นและแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อสารมวลชนให้เห็นว่า ใครก็ตามที่ละเมิดศีลข้อมุสาวาทโทษภัยอันตรายและผลแห่งกรรมชั่วก็จะติดตามมา ยิ่งทำมากเท่าไรคุณงามความดีก็หมดไปเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงต้องรักษาศีลข้อมุสาวาทด้วยตนเอง ชักชวนให้ผู้อื่นรักษา พยายามในการรักษาและกล่าวถึงคุณประโยชน์ในการรักษาและเปิดใจกว้างรับฟังความจริงอย่างตรงไปตรงมาและไม่ตำหนิไม่ลงโทษ ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้น้อยที่ทำผิดแล้วกล่าวพูดความจริง

โดยการชมเชยให้กำลังใจในการพูดความจริง ให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น มิให้เกิดขึ้นอีกและตำหนิลงโทษผู้ที่ประจบสอพลอเอาผลงานความดีเฉพาะต่อหน้า แต่ลับหลัง นินทาและ ไม่ยอมรับแม้แต่คำชมที่ไม่จริงที่ไม่มีอยู่ในตน หากทำได้เช่นนี้ ก็จะทำให้คนในสังคม มีความจริงใจต่อกันและกล้าพูดความจริงมากขึ้น การละเมิดศีลข้อมุสาวาทก็จะลดน้อยลงไปในที่สุด ความเจ็บช้ำน้ำใจที่เกิดจากการละเมิดศีลข้อมุสาวาทก็จะไม่เกิดขึ้น (พระสมพงษ์ ติกขธมโม (ราชเจริญ), 2551)

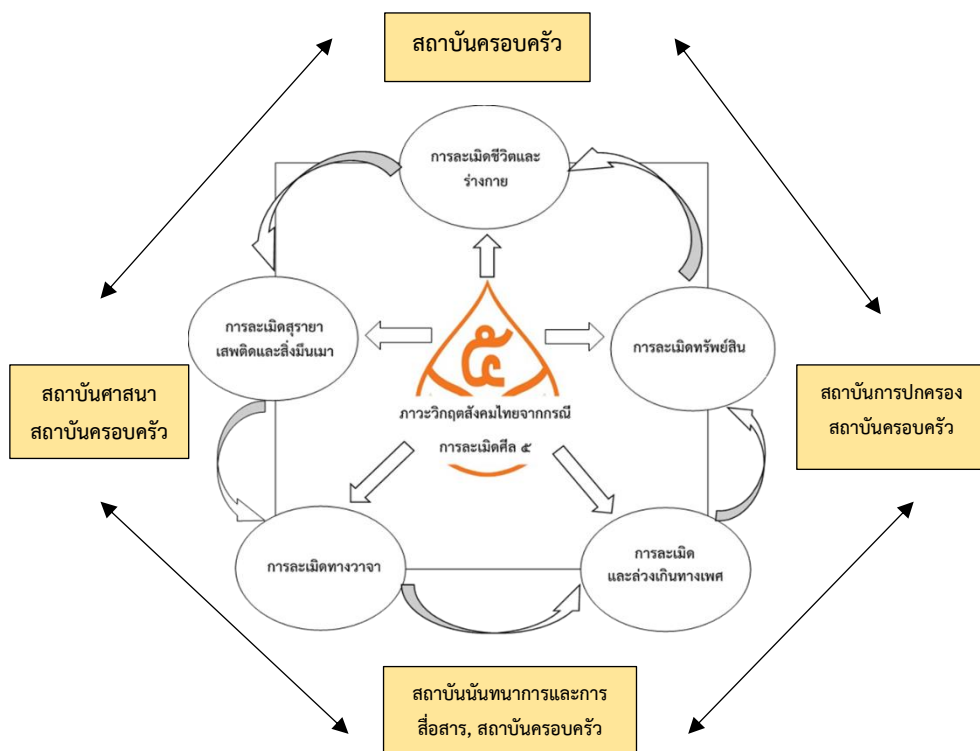
สาเหตุภาวะวิกฤติสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า นั้น ด้านการละเมิดชีวิตและร่างกาย มีทั้งหมด 12 สาเหตุ ด้านการละเมิดทรัพย์สิน มีทั้งหมด 7 สาเหตุ ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ มี 3 สาเหตุ ด้านการละเมิดทางวาจา มี 5 สาเหตุ ด้านการละเมิดสุรายาเสพติด และของมีเงินเมา มี 6 สาเหตุ ซึ่งภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในสังคมไทยแต่ละสาเหตุในแต่ละด้านนั้นมีข้อบ่งชี้ตามค่าความถี่ที่ว่า สภาพสังคมเป็นตัวบ่งชี้ที่ทำให้เกิดการละเมิดศีลทั้งห้าด้าน และเมื่อศึกษาจากผลสัมฤทธิ์แล้วนั้นก็สามารถสรุปได้ว่า การรักษาศีลห้า จะเป็นเครื่องกำหนดภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบันได้ อีกทั้งพระใบฎีกาสุชาติ ญาณมทรัพย์ ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ของครูโรงเรียน อนุบาลนครปฐม สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผลการการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ของครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ของครู โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนสอดคล้องไปทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านมุสาวาทา เวมณี สิกขาบทัง สมาธิยามิ (เว้นจากการพูดเท็จหรือ หลอกลวง) รองลงมาคือกาเมสุมิฉฉาจารา เวมณีสิกขาบทัง สมาธิยามิ (เว้นจากการประพฤตินอกใจ) และต่ำที่สุดด้านปาณาติปาตา เวมณีสิกขาบทัง สมาธิยามิ (เว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิต) และความคิดเห็นของข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่มากที่สุดคือด้าน ปาณาติปาตา เวมณี สิกขาบทังสมาธิยามิ (เว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิต) (พระใบฎีกาสุชาติ ญาณมทรัพย์, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาภาวะวิกฤติในสังคมไทยจากการละเมิดศีล 5 ครั้งนี้ พบว่าสังคมไทยยังมีภาวะวิกฤติจากการละเมิดศีลห้า เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) การละเมิดสุรายาเสพติด และสิ่งมีเงินเมา 2) การละเมิดชีวิตและร่างกาย 3) การละเมิดทรัพย์สิน 4) การละเมิดทางวาจา และ 5) การละเมิดและล่วงเกินทางเพศ ซึ่งข้อปฏิบัติที่จะทำให้ไม่เกิดการละเมิดศีล 5 ในแต่ละข้อ ได้แก่ 1) การละเมิดชีวิตและร่างกาย ต้องมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาในการใช้ชีวิต ดำเนินชีวิต และยึดปฏิบัติตามหลักคุณความดี 2) การละเมิดทรัพย์สิน ต้องมีการส่งเสริมในเรื่องของการรู้จักเก็บ เพื่อไม่ให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัวจนทำให้เกิดการล่วงละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น 3) การล่วงละเมิดทางเพศ เหตุพื้นฐานในกรณีที่เกิดการล่วงละเมิดทางเพศ มีปัจจัยหลักหลัก

คือพื้นฐานในด้านครอบครัว ซึ่งสถาบันครอบครัวจำเป็นต้องมีการปลูกฝังในเรื่องของค่านิยมที่ทำให้ไม่เป็นสาเหตุที่จะทำให้เกิดการล่วงละเมิดทางเพศขึ้น 4) การละเมิดทางวาจา ต้องเน้นย้ำในเรื่องของการใช้จีสจิริต อันทำให้เกิดความยินดีแก่ผู้อื่นที่ได้รับฟัง เพื่อไม่ให้เกิดการล่วงละเมิดต่อผู้อื่นในด้านการละเมิดทางวาจา 5) การละเมิดสุรยาเสพติดและของมีนเมา เนื่องด้วยหากสังคมเกิดวิกฤตจากสิ่งเสพติดและของมีนเมา จะเลียงไม่ได้เลยในส่วนของการละเมิดผู้อื่นอันเนื่องมาจากจากสิ่งเสพติด สุรา และของมีนเมา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเข้มงวดในเรื่องของการจำหน่าย หรือมีข้อระเบียบที่รัดกุมยิ่งขึ้นในการซื้อ - ขายสุราของมีนเมาต่าง ๆ

ภาพที่ 7 แบบจำลองความรู้วิกฤตในสังคมไทยจากการละเมิดศีล 5

Knowledge model of the crisis in Thai society from the violation of the 5 precepts

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข่าวการละเมิดศีลห้าของสังคมไทยจากหนังสือพิมพ์รายวันเป็นระยะเวลา 90 วัน พบว่ามีข่าวการละเมิดศีลห้ารวมในทุกด้านเป็นจำนวนถึง 350 ครั้ง และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิด

ศีลห้า ทำให้ทราบว่าสังคมไทยมีสภาพภาวะวิกฤติจากกรณีการละเมิดศีลห้า เป็นอย่างมาก ซึ่งถือเป็นภาวะวิกฤตอย่างรุนแรงของสังคมไทย โดยเฉพาะการละเมิดศีลห้า ด้านการละเมิดสุรา ยาเสพติด และของมีค่า ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้คนในสังคมไม่ได้ใช้ศีลธรรมในการแก้ไขปัญหา ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจ ใส่ใจแนวทางการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ ไม่มีคุณธรรม ขาดศีลธรรมประจำใจ ทำให้ขาดความรักใคร่ปรองดองกัน ขาดความเมตตาต่อกัน ขาดการช่วยเหลือแบ่งปันกัน การพุดจาให้ร้ายกัน การหลอกลวงกัน และการทำร้ายทำลายกัน ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากปัญหาสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ตกต่ำ ทุกคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา หากแต่ว่าทุกคนทุกฝ่ายร่วมแรงร่วมใจกันยึดเอาศีลธรรมเป็นเครื่องค้ำครองใจ นำหลักการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีพออยู่ พอกิน พอใช้ ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาหรือช่วยลดปัญหาการละเมิดศีลห้าในสังคมได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้สถาบันทางสังคมอย่างน้อย 4 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการปกครอง และสถาบันนันทนาการและการสื่อสาร จะต้องทำหน้าที่ของตนอย่างเข้มแข็ง ข้อเสนอแนะ จากการวิจัยพบว่า สังคมไทยยังมีภาวะวิกฤติจากการละเมิดศีลห้า เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การละเมิดด้านสุรายาเสพติด และสิ่งมีค่า การละเมิดด้านชีวิตและร่างกาย การละเมิดด้านทรัพย์สิน การละเมิดด้านวาจา และการละเมิดด้านร่างกายและการล่วงเกินทางเพศ เป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากดั่งนั้น ชุมชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พัฒนาศูนย์ชุมชน นำข้อมูลของปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ประชุมร่วมกันและสรุปสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมการป้องกันและวิธีแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). ไทยรัฐ. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2564 จาก <https://mgronline.com/crime/photo-gallery/9640000012875>
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1. (30 สิงหาคม 2563). ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า. (พระโอภาส โอภาโส (นาคฤทธิ), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (2 กันยายน 2563). ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า. (พระโอภาส โอภาโส (นาคฤทธิ), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (25 สิงหาคม 2563). ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า. (พระโอภาส โอภาโส (นาคฤทธิ), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4. (6 กันยายน 2563). ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า. (พระโอภาส โอภาโส (นาคฤทธิ), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5. (27 สิงหาคม 2562). ศึกษาภาวะวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีลห้า. (พระโอภาส โอภาโส (นาคฤทธิ), ผู้สัมภาษณ์)

- พระใบฎีกาสุชาติ ถนอมทรัพย์. (2556). การปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ของครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภาสิต สุขวรรณดี (สุภาสิต). (2547). การรักษาศีล 5 ของนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2547. ใน วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระสมพงษ์ ตีฆธมโม (ราชเจริญ). (2551). ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมูสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์. (2562). วิกฤตการณ์สังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก <http://www.thairath.co.th/content/147694>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2562). ข้อกำหนดคดีอาชญากรรมไว้ทั้งหมด 5 หมวด. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก <https://www.royalthaipolice.go.th/>

การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทาน
ตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา 904*
PROMOTION OF PUBLIC MIND UNDER THE ROYAL VOLUNTEER
SPIRIT PROJECT ACCORDING TO THE ROYAL INITIATIVE VOLUNTEER
SPIRIT COURSE 904

รวีวรรณ วงศ์เดชานันท์

Raveewan Wongdechanun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

ศักดิ์ดา ทารเทศ

Sakda Hanthet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: noonoi.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

การสร้างจิตสำนึกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมเป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องการเป็นอย่างมาก การแก้ปัญหาสังคมจากคนเพียงคนเดียวหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ยากที่ปัญหานั้นจะถูกคลี่คลายหรือประสบความสำเร็จ การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีและความร่วมมือจากทุกคนในสังคม เพราะเราทุกคนล้วนเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะอันเกิดขึ้นจากสังคมเช่นเดียวกัน โครงการจิตอาสาพระราชทาน ตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา 904 เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้คนในสังคมไทยมีจิตสาธารณะเพิ่มมากยิ่งขึ้น ผ่านหลักสูตรต่าง ๆ มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว เป็นโครงการที่ปลูกฝังให้คนในสังคม มีจิตสาธารณะอันเป็นหัวใจสำคัญของพัฒนาสังคม ให้เป็นสังคมที่น่าอยู่และเกิดการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ การปลูกฝังจิตอาสาเป็นการปลูกฝังคุณธรรมหลาย ๆ ด้าน เช่น ความเสียสละ ความเมตตา ความกรุณา ทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ รวมถึงต่อโลกใบนี้ อีกทั้งยังสามารถลดความเห็นแก่ตัวให้น้อยลงได้ จิตสาธารณะจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากความสมัครใจ และร่างกายแรงใจที่เข้มแข็ง มีจิตที่มุ่งหวังเพื่อการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม โครงการจิตอาสาเป็นโครงการที่ช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในสังคม โดยแบ่งประเภทจิตอาสา ออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) จิตอาสาพัฒนา มีวัตถุประสงค์

* Received 26 January 2021; Revised 7 February 2021; Accepted 26 February 2021

เพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) จิตอาสาภัยพิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อ
เฝ้าตรวจ และเตรียมการรองรับภัยพิบัติ ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และที่เกิดจากสาเหตุอื่น
3) จิตอาสาเฉพาะกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ปฏิบัติในงานพิธีหรือการรับเสด็จในโอกาสต่าง ๆ

คำสำคัญ: การส่งเสริม, จิตสาธารณะ, จิตอาสา

Abstract

Raising awareness to help others and the public is a crucial part that is so much in need in Thai society. Solving social problems from a particular person or group is difficult for the problem to be solved, mitigated, or successful. Solving problems requires unity and cooperation from people in society because we are all an important cog in driving society to be better and owning public properties. The Royal Volunteer Project under the Royal Volunteer Program 904 is a project that encourages people in Thai society to have more public minds through courses both short and long term. The project nurtures people in the society to have the public mind, public mind is the heart of developing society into a better society and developing the country in different dimensions. Volunteer cultivation cultivates many virtues, such as sacrifice, kindness, compassion for affecting both fellow human beings and animals, also to the planet. It can also reduce selfishness. The public mind can be caused by voluntary commitment, strong physical strength, also with the mentality that aims to benefit the public. Volunteer projects are projects that help reduce the problems that can arise in society by dividing volunteers into 3 categories: 1) Development Volunteer aims to improve communities and local communities to have a better quality of life 2) Disaster Volunteer aims to monitor and prepare for disasters caused by nature and other causes. 3) Specific Unit Volunteer aims to perform at ceremonies or receptions on various occasions.

Keywords: Promotion, Public Mind, Volunteerism

บทนำ

การพัฒนาที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและมุ่งพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคม มีค่านิยมที่ให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าความสำคัญทางด้านจิตใจ สังคมในปัจจุบันจึงกลับเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัด อันแสดงผลปรากฏในรูปแบบของปัญหา

ต่าง ๆ อย่างที่ได้เห็นกันบนสื่อออนไลน์หรือหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ปัญหาการเห็นแก่ตัวของคนในสังคม เริ่มเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขาดการปลูกฝังจิตสำนึกหรือปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม การแก้ปัญหาความเห็นแก่ตัวจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการแก้ไข และเร่งปลูกฝังจิตสำนึก ให้กับบุคคล เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบัน จึงมีการกล่าวถึงคำว่า “จิตสาธารณะ” เพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะมากกว่าตนเอง นั้นหมายถึงว่า ทุกคนต้องมีการให้มากกว่า การรับ เพราะสิ่งเหล่านี้ หากคนในสังคมได้รับการปลูกฝังไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือเยาวชน สังคมไทยย่อมจะได้รับแต่ความสงบสุข เพราะจะเป็นสังคมที่มีแต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) คำว่า จิตสาธารณะ จึงมีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์ โดยส่วนรวมการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับบุคคลต่าง ๆ ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ก็เพราะการปลูกฝังจิตสำนึกจากภายใน ปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนรู้จัก การเสียสละ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ที่เรียกว่า จิตอาสา หรือจิตสาธารณะ (ดุขฎิ มัชฌิมภาโร, 2556)

การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ได้แก่ การลดความเห็นแก่ตัว และเสียสละแรงกายและใจเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติ เช่น ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ห้องสมุดประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร เป็นต้น รวมทั้งช่วยกันตักเตือนหรือห้ามปรามบุคคลไม่ให้ทำลายสาธารณสมบัติหรือสิ่งแวดล้อม การฝึกกาย วาจา และใจให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม เพื่อให้การปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มในสังคมนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ได้แก่ การเอาใจใส่ ตั้งใจ และมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนอย่างเต็มความสามารถ ถวายทอดความเป็นไทยสืบต่อไปยังคนรุ่นหลังได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า “จิตสาธารณะ” หมายถึง “ความรู้สึกรู้สึกคิดที่เป็นส่วนรวม” หรือพูดและฟังได้ง่าย ๆ ว่า “การตระหนักรู้ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมร่วมกัน การตระหนักรู้ตน ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น การศึกษาแนวทางและความสำคัญของการมีจิตสาธารณะเพื่อให้เกิดในจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่เราควรกระทำ เพื่อสังคมที่นำอยู่การส่งเสริมจริยธรรมเป็นอย่างยิ่งก่อให้เกิดพัฒนาการด้านสังคม

จิตสาธารณะ

1. ความหมายของจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะ (Public mind) หมายถึง จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เพราะคำว่า “สาธารณะ” คือ สิ่งที่มีได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใด จิตสาธารณะจึงเป็นความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษาร่วมกัน เช่น การช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ หลอดไฟที่ให้แสงสว่างตามถนนหนทาง แม้แต่การประหยัดน้ำประปา หรือไฟฟ้าที่เป็นของส่วนรวม โดยให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนร่วมมือกระทำเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม

ความหมายจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนา

พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่าจิตสาธารณะ คือการสำนึกในสาธารณะซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและสันติหรือกล่าวอีกนัย หนึ่งว่าคือจิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจิตสุขเมื่อได้ทำความดีเป็นจิตที่เป็นเปี่ยมด้วย “บุญ” คือ ความสงบเย็นและพลังแห่งความดี (พระไพศาล วิสาโล, 2544)

พระนรินทร์ คำเรือง กล่าวว่า ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น ต้องการเป็นผู้มีส่วนในการเข้าไปแก้ไขปัญหาดัง ๆ โดยรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนพึงกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหา โดยการเรียนรู้และแก้ไขร่วมกันของคนในสังคม การกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการเอาใจใส่ดูแลเป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม (พระนรินทร์ คำเรือง, 2555)

จากข้างต้นก็อาจสรุปได้ว่า จิตสาธารณะก็คือ ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นส่วนรวม หรือพูดและฟังได้ง่าย ๆ ว่า “การตระหนักรู้ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมร่วมกัน การตระหนักรู้ตน ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ที่เป็นสังคมเดียวกัน เป็นการแสดงออกเพื่อสังคมส่วนรวม

2. ความสำคัญของจิตสาธารณะ

การที่มนุษย์ในสังคมจะแสดงออกซึ่งการมีจิตสาธารณะนั้นเป็นเรื่องที่ยาก หากไม่ได้รับการเลี้ยงดูมาแบบส่งเสริมหรือเอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ สังคมก็จะเป็นไปแบบเห็นแก่ตัว คือ ตัวใครตัวมัน ไม่สนใจสังคมรอบข้างคิดแต่ประโยชน์แห่งตนเท่านั้น ชุมชนอ่อนแอ ไม่เกิดการพัฒนา และมีแนวโน้มว่าจะเกิดปัญหาในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เพราะคนในชุมชนมองเฉพาะปัญหาของตนเองเป็นสำคัญ ขาดจิตอาสาและผู้นำในการพัฒนา สาเหตุอันจะเป็นเพราะกลัวเสียทรัพย์ กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น ดังนั้น การศึกษาแนวทางและความสำคัญของการมีจิตสาธารณะเพื่อให้เกิดในจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนนั้น

เป็นเรื่องสำคัญที่เราควรกระทำ เพื่อสังคมที่น่าอยู่ต่อไป และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของสังคม ส่งผลให้ การเมือง เศรษฐกิจ ศิลธรรมในสังคมนั้นดีขึ้นจิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึกตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิตใจ และส่งผลมาสู่การกระทำภายนอก

สมพงษ์ สิงหะพล กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นความรู้สึกนึกคิดภายในบุคคล และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ผ่านการเรียนรู้ จิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นแล้วยากนักที่จะหยุด หรือหมดหายไปคนที่มีจิตสำนึกที่ดีจะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับจิตสำนึกนั้น และใช้จิตสำนึกของตน เพื่อประโยชน์ต่อสิ่งต่าง ๆ ตามมา เช่น บุคคลที่มีจิตสำนึกด้านระเบียบวินัย จะไม่กระทำความผิดกฎหมาย หรือบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะจะทำลายสมบัติอันเป็นของสาธารณะ (สมพงษ์ สิงหะพล, 2542) และ ดวงเดือน พันธมนาวิน กล่าวถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมว่าเด็กช่วงแรกเกิดจนถึงก่อน 10 ขวบ เป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการรับการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม และวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งเพราะเด็กยังเป็น “ไม้อ่อนที่ดัดง่าย” ฉะนั้น การปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกาย และโดยเฉพาะเหมาะสมกับพัฒนาการทางจิตใจของเด็กจะเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ได้มากการที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากัน คนในสังคมซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2538)

3. ปัญหาของสังคมเมื่อคนขาดจิตสาธารณะ

3.1 ปัญหาต่อบุคคล

3.1.1 สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองในการทำงานหรือการทำหน้าที่ต่าง ๆ ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การที่คนเราไม่มีความรับผิดชอบ จะเป็นจุดเริ่มต้นของความล้มเหลวทั้งหมด ลองพิจารณาดูว่า ถ้าหากคนเราทุกคนในบ้านซึ่งเป็นหน่วยเล็กของประเทศ ต่างขาดความรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ของตนแล้วจะเกิดอะไรขึ้น จากสังคมครอบครัวสู่สังคมโรงเรียน ชุมชนและประเทศชาติ ถ้าทุกคนละเลยและไม่รับผิดชอบในหน้าที่ของตนจะเกิดอะไรขึ้น สังคมคงจะวุ่นวาย ขาดระเบียบ ทุกอย่างไม่เป็นไปตามระบบและไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางหรือคาดหวังไว้ คนที่ขาดความรับผิดชอบ ย่อมจะไม่เป็นที่ต้องการและไม่ได้รับความไว้วางใจในการทำงานสำคัญใด ๆ จากเพื่อนร่วมงานทั้งยังได้รับคำตำหนิในการทำงาน ทำให้บุคคลนั้นกลายเป็นคนเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น ไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคใด ๆ ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ กลายเป็นคนไม่มีความสามารถ และไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งคนที่ขาดความรับผิดชอบ มักจะทำงานใด ๆ ไม่บรรลุจุดหมาย ไม่ทันเวลาแถมยังเป็นตัวถ่วงทำให้ผู้อื่นไม่สามารถสานงานต่อจากผู้ที่ไม่รับผิดชอบได้

3.1.2 สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่นคือ การไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นเมื่อก้าวถึงสิทธิและหน้าที่ต้องยอมมองในระยะเริ่มแรกมนุษย์ก็คงจะไม่แตกต่างไปจากสัตว์ ซึ่งต่างก็จะต้องดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีการ

อยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว เป็นชนเผ่า เป็นรัฐตามลำดับ ความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้นในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ความไม่สงบสุข ความเอารัดเอาเปรียบ ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นบางครั้งถึงขนาดเป็นการป่าเถื่อนไม่มีมนุษยธรรม มนุษย์ จึงต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองมีความปลอดภัยตลอดจนได้รับสิทธิต่าง ๆ ของตนเองอันจะพึงมี มนุษย์จึงได้พิจารณาถึงสิทธิตามธรรมชาติ (เสนห์ จามริก, 2545)

3.2 ปัญหาระดับองค์กร

การที่องค์กรขาดบุคคลที่มีจิตสาธารณะ องค์กรนั้นก็ จะไม่มีความเจริญก้าวหน้า เพราะคำว่าจิตสาธารณะนั้น มีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า เห็นแก่ตัว หากองค์กรใดขาดบุคคลที่มีจิตสาธารณะ นั้นก็ย่อมหมายความว่า องค์กรนั้นเต็มไปด้วยคนเห็นแก่ตัว การทำงานก็จะทำตามหน้าที่เฉพาะที่รับผิดชอบ ซึ่งงานที่เขาก็จะทำแค่ให้เสร็จ ๆ ตามหน้าที่ หากมีอะไรที่ยังบกพร่องอยู่ แต่ไม่ได้รับคำสั่งก็จะไม่ทำ องค์กรที่มีคนเหล่านี้นำนานมาก การทำงานก็จะมีปัญหาและไม่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันหลาย ๆ องค์กรเมื่อจะรับบุคลากรเข้ามาทำงานจึงต้องพิจารณาถึงจิตสาธารณะหรือจิตอาสาเป็นอันดับแรก ๆ

3.3 ปัญหาในระดับชุมชน

3.3.1 ชุมชนย่อมอ่อนแอและขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชน มีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนา และยิ่งนานไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลงเพราะขาดสำนึกร่วมกัน คือขาดความสามัคคีที่เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการหล่อหลอมให้คนในชาติมีความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน และทำให้บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองรอดพ้นจากภัยทั้งปวง ดังนั้นกล่าวได้ว่า ความสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างและการดำรงอยู่ของประเทศชาติ

3.3.2 อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง เพราะขาดสามัญสำนึกที่ดีไม่ยึดหลักศีลธรรมจึงทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางศีลธรรม ปัจจุบันสังคมไทยมีวัฒนธรรมทางวัตถุ เจริญล้ำหน้ากว่าวัฒนธรรมทางจิตใจ ฉะนั้นผู้ที่ขาดการอบรมทางจิตใจจึงประกอบอาชญากรรม เพื่อแสวงหาวัตถุอันเป็นสิ่งปรารถนาและมีค่านิยมที่ผิด เช่น การเป็นนักเลงโต สร้างกลุ่มอิทธิพลอำนาจ การขัดแย้งในค่านิยม ของมีค่ามีอยู่จำกัดแต่มีผู้ต้องการมากจึงต้องแข่งขันต่อสู้ชิงกันเมื่อมีความต้องการรุนแรง ไม่มีความชอบธรรมจะได้มา ก็ฉ้อโกง ลัก ปล้น

3.3.3 ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำในการแก้ไขปัญหา ขาดจิตอาสา นำพาการพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพยากรกลัวเสียเวลาหรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่นเพราะมัวแต่กลัวและห่วงผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นคือชาวบ้านในชุมชนไม่รู้ว่าสิ่งที่มีหรือทุนที่มีอยู่ในชุมชนเหล่านั้น จะสามารถนำมาใช้ต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองชุมชนอย่างไร เลยมองข้าม ละเลยในการดูแลรักษาทุนเหล่านั้น เช่น ทุนมนุษย์ที่มีความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่มีการนำความรู้ที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ปล่อยให้สูญหายไปกับคนเถาคนแก่ ซึ่งภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่สร้างเกิดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละ

ละชุมชนจึงเป็นการดีที่การพัฒนาที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสอดคล้องของทุนมนุษย์ของแต่ละชุมชน

3.4 ปัญหาในระดับชาติ

3.4.1 วิฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้ง และแก้ปัญหาไม่ได้ เกิดการเปื่อยเปื่อยทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนรวม ถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสำนึกสาธารณะจะทำให้เกิดปัญหา เช่น การเอาเปรียบของนายทุนก่อให้เกิดปัญหาความยากจน แม้ปัญหาความยากจนมีแนวโน้มดีขึ้นในปัจจุบัน โดยสัดส่วนคนจนลดลง คนจนส่วนใหญ่อาศัยในชนบทประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร และหัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาชั้นประถมหรือไม่มีการศึกษาแต่ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ของชั้นรายได้มากขึ้น นอกเหนือจากความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว ความไม่เท่าเทียมของรายได้ที่กระจายระหว่าง ภูมิภาคก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ตัวอย่างปัญหาความยากจน ความยากจนที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาความยากจน ที่มีผลสืบเนื่องมาจากสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้ปริมาณ ผลผลิตทางเกษตรกรรมตกต่ำส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ถึงแม้ว่าปัจจุบันคนไทยจะมีอายุยืนยาวขึ้น เนื่องจากการพัฒนาทางด้านสาธารณสุข แต่กระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม รวมทั้งการเป็นสังคมเมืองมากขึ้นมี ผลทำให้วิถีชีวิตของประชากรไทยโดยเฉพาะชุมชนเมืองเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาสุขภาพจิตมีมากขึ้น ปัญหาสารเสพติดทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดปัญหาสังคม

3.4.2 ประเทศชาติไม่พัฒนา เนื่องจากคนในสังคมไม่ร่วมมือกัน เมื่อมีการออกนโยบายต่าง ๆ แต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน การพัฒนาก็ยอมเป็นไปได้อย่างสังคมไทยจึงมีลักษณะอ่อนแอเพราะสังคมไทยเต็มไปด้วยคน “เห็นด้วย” แต่ “ไม่เอาด้วย” และพวก “ซังหัวมัน” เยอะไปหน่อยพวกนี้กลัวจะเปลืองตัวทำตัวเป็นผู้ฉลาดรอบรู้เป็นพวกโลกสวย แต่ความจริงเป็นพวกซังฉลาดตาขาวไม่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ชอบแอบอยู่หลังผู้มีอำนาจทำตัวเป็นเหยื่อหมาคอยเกาะดูเลียดไปวัน ๆ ไม่มีค่าไม่มีความหมายต่อชุมชนและสังคม แม้แต่น้อยมีหน้าซำยังเป็นกาฝากกัดกินสังคมด้วยซ้ำไป

3.5 ปัญหาในระดับโลก

3.5.1 เมื่อแต่ละประเทศไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และมีความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้น ก็ย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ต่างฝ่ายต่างเห็นแก่ประโยชน์ของตน ขัดกันเรื่องผลประโยชน์ ส่งผลให้เป็นที่มาของความขัดแย้งและก่อสงครามได้ในที่สุด ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3.5.2 เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ด้อยพัฒนามากกว่า เนื่องจากประเทศที่มีอำนาจหรือกว่าก็ย่อมได้เปรียบในด้านการต่อลง ส่งผลให้ประเทศเล็ก ๆ ขาดการพัฒนาหรือถูกเอาเปรียบในด้านการค้าระหว่างประเทศ คนในชาติย่อมได้รับผลกระทบเพราะสินค้าต่าง ๆ ไม่ได้รับการส่งออกหรือโดนเก็บภาษีที่สูงขึ้น

3.5.3 เกิดการดูหมิ่นเรื่องชาติพันธุ์ เนื่องจากประเทศที่เจริญกว่า ย่อมเกิดความรู้สึกดูหมิ่นประเทศที่ด้อยพัฒนาว่า ลดศักดิ์ศรีหรือความเป็นมนุษย์ของอีกชาติ ถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น ความสำคัญของการมีจิตสำนึกสาธารณะ หากสามารถปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้เด็กมีจิตสำนึกด้านสาธารณะ ด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้อย่างสมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่า ไม่ทำลายสมบัติต่าง ๆ ที่เป็นของส่วนรวม เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นตัวแทนหรือเป็นตัวอย่างในการรักษาสมบัติอันเป็นของส่วนรวมหรือสมบัติอันเป็นของโลก

จิตอาสา

1. ความหมายของจิตอาสา

จิตอาสา หมายถึง จิตแห่งการให้ จิตแห่งการอนุเคราะห์ สิ่งดี ๆ ทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์ โดยเต็มใจ สมัยครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ พร้อมทั้งจะเสียสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ ในการทำกิจกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดาย เมื่อพบเห็นปัญหา หรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี (นพมาศ ธีรเวคิน, 2539)

“จิตอาสา” อาจจะเป็นคำใหม่ที่เริ่มเป็นที่รู้จักกันในวงกว้างไม่ถึง 10 ปี ผู้นำคำนี้มาใช้ครั้งแรกได้แก่เครือข่ายพุทธิกา ในโครงการ “ฉลาดทำบุญด้วยจิตอาสา” ต่อมาคำนี้ได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายจิตอาสา คือ จิตที่ไม่นิ่งดูดายต่อสังคม หรือความทุกข์ยากของผู้คน และปรารถนาเข้าไปช่วยเหลือด้วยการให้ทาน ให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย ด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นจะเน้นว่าไม่ใช่แค่ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นอย่างเดียวแต่เป็นการพัฒนา “จิตวิญญาณ” ของเราด้วย “จิตอาสา” คือผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเผื่อแผ่ให้กับส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัว เป็นตนของตนเองลงได้บ้าง “อาสาสมัคร” เป็นงานที่เกิดจากผู้ที่มี จิตอาสา ซึ่งมีความหมายอย่างมาก กับสังคมส่วนรวมเป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อ เสียสละ เวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือ สังคมให้เกิด ประโยชน์ และความสุขมากขึ้นการเป็น “อาสาสมัคร” ไม่ว่าจะเป็นงานใด ๆ ก็แล้วแต่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ในทางบวก ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เราควรทำทั้งสิ้น คนที่จะเป็นอาสาสมัครได้นั้น ไม่ได้จำกัดที่ วัย การศึกษา เพศ อาชีพ ฐานะ หรือ ข้อจำกัด ใด ๆ ทั้งสิ้น หากแต่ต้องมีจิตใจ เป็น “จิตอาสา” ที่อยากจะช่วยเหลือผู้อื่น หรือสังคม

2. ความสำคัญของจิตอาสา

จิตอาสาทำให้บุคคลมีความคิดขั้นสูงช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาเพราะจิตอาสามุ่งเน้น การให้มากกว่าการรับ ทำให้ได้พบความสุขที่เกิดจากการให้ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ บุคคลที่มีจิตอาสาย่อมเป็นที่รักใคร่ของบุคคลรอบข้าง เพราะมองเห็นคุณค่าในคนที่อยู่ในบุคคลนั้น มากกว่ามูลค่าของทรัพย์สินใด ๆ นอกจากนี้ ยังเป็นการผูกมิตรแท้ได้อย่างยั่งยืนทำให้สังคมมีการแบ่งปันการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งของ สาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันรวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัวทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ พึงพาอาศัยซึ่งกัน และกัน (ประพันธ์ ศุภสร และคณะ, 2555)

จิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ

ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใย และทรงคำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นสำคัญ และพระองค์ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะทำให้ ประเทศชาติ มั่นคง เป็นปึกแผ่น มีความรัก ความสามัคคีและประชาชน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยมีพระราชปณิธานที่จะสืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริต่าง ๆ ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชน และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดโครงการจิตอาสาขึ้นในครั้งแรกเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พุทธศักราช 2560 ณ โรงเรียนสุโขทัย เขตดุสิต กทม.โดยมีพระราโชบาย ให้เริ่มทำจากจุดเล็กไปใหญ่ โดยเริ่มจากการดูแลรักษาบ้านและบริเวณรอบบ้านของตนเองให้สะอาดก่อน จึงเกิดโครงการจิตอาสา เราทำความดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (พระลาน, 2560)

1. ประเภทของจิตอาสาตามแนวพระราชดำริ

การแบ่งประเภทของจิตอาสา มี 3 ประเภท ดังนี้

1.1 จิตอาสาพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ รวมทั้งการสาธารณสุข ฯลฯ

1.2 จิตอาสาภัยพิบัติ ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเฝ้าตรวจ และเตรียมการรองรับภัยพิบัติ ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และที่เกิดจากสาเหตุอื่นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยรวม และการช่วยเหลือบรรเทาการเดือดร้อนของประชาชนจากภัยพิบัติดังกล่าวเช่น อุทกภัยวาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น

1.3 จิตอาสาเฉพาะกิจ ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์ให้ปฏิบัติในงานพิธีหรือการรับเสด็จในโอกาสต่าง ๆ เป็นการใช้กำลังพลจิตอาสาปฏิบัติกับส่วน

ราชการที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาร่วมงาน รวมทั้ง การเตรียมการ การเตรียมสถานที่และการฟื้นฟูสถานที่ภายหลังการปฏิบัติในพระราชพิธีและการเสด็จนั้น ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2. หลักสูตรการฝึกอบรมจิตอาสา 904 ตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้มีการฝึกหลักสูตรจิตอาสาโดยในงานพระราชพิธี ถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และงาน “อุ่นไอรัก คลายความหนาว” มีประชาชนจำนวนมากได้สนใจลงทะเบียนเป็นจิตอาสาเฉพาะกิจ จำนวน 4 ล้านคนเศษ จึงจำเป็นต้องมีการคัดบุคคลเพื่อฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อให้เป็นผู้นำของจิตอาสาเหล่านั้นในด้านต่าง ๆ และขยายผลให้มีทักษะการปฏิบัติงาน ปลูกฝังในเรื่องความมั่นคง ในชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในการเข้ารับการฝึกหลักสูตรนี้ จะพิจารณาบุคคลเข้ารับการฝึกอบรม และคัดเลือกวิทยากรให้เหมาะสม ให้มีชั่วโมงในการทำงานและมีประสบการณ์ เมื่อจบหลักสูตรจะได้บุคคลที่เป็นแนวร่วมในการช่วยพัฒนาและป้องกันประเทศ และสร้างประชาชนที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 3 ระดับ ได้แก่

2.1 หลักสูตรทั่วไป มีระยะเวลาฝึกอบรม จำนวน 7 วัน

2.2 หลักสูตรหลักประจำ มีระยะเวลาฝึกอบรม จำนวน 6 สัปดาห์

2.3 หลักสูตรพิเศษ มีระยะเวลาฝึกอบรม จำนวน 3 เดือน

ปัจจุบันได้ดำเนินการฝึกไปแล้ว คือ หลักสูตร “หลักประจำ” รุ่นที่ 1 พระราชทานชื่อรุ่นว่า “เป็นเบา เป็น แม่พิมพ์” โดยมีข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ทั้ง 4 เหล่าทัพ เข้ารับการฝึกอบรม ในห้วงเดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายนที่ผ่านมา โดยทำการฝึก ณ พื้นที่กองพันฝึกส่วนหลัง กองบัญชาการทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ เขตพระราชฐานในพระองค์ “วิภาวดี” ทั้งได้ทรงพระกรุณาวินิจฉัยเนื้อหาทุกวิชาของหลักสูตร และ พระราชทานพระราชทรัพย์ในการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ฝึก และค่าใช้จ่าย พระราชทานเสื้อ เครื่องช่วยฝึก และพระราชทานอาหาร ตลอดห้วงการฝึก

3. วัตถุประสงค์ของฝึกอบรมจิตอาสา

3.1 เพื่อเป็นวิทยากรชั้นเลิศสามารถอบรมขยายผลให้เหล่าทัพของตนเองและพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย

3.2 เป็นแกนนำให้กับจิตอาสาทั่วไป เพื่อทำหน้าที่จิตอาสา 3 ประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงให้ข้อเสนอแนะงานด้านจิตอาสาหลาย ๆ ด้าน นำเทคนิคที่ได้รับการอบรมจากหลักสูตรนี้ไปช่วยเหลือประชาชนตลอดจนภัยพิบัติต่าง ๆ โดยเน้น 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัย 4 ,การศึกษา, การรักษาพยาบาลและอาชีพ

3.3 ต้องทราบปัญหาภาพรวมของประเทศและสามารถสืบสภาพปัญหาในพื้นที่ให้ข้อเสนอแนะงานจิตอาสาในภูมิภาคเพื่อให้ทางศูนย์อำนวยการใหญ่มาวิเคราะห์ช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

3.4 เพื่อให้มีองค์ความรู้ มีวินัย และบุคลิกภาพตลอดจนทักษะช่วยเหลือประชาชน นำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติและเป็นมวลชนที่เป็นตัวอย่างที่ดีของประเทศชาติต่อไป

3.5 สามารถเป็นครูฝึกจิตอาสาในรุ่นต่อไป

การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ

จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และได้รับการพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการที่จะฝึกฝนอบรม จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ ฝึกระเบียบวินัยให้มีความรับผิดชอบตามวัย เปิดโอกาสให้ลูกเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น การข้ามถนนตรงทางม้าลาย หรือสะพานลอย ทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง การมีกิจกรรม และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม

การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน ดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน การปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น ควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ เช่น การใช้ลานกิจกรรมของชุมชน การพาลูกไปสวนสาธารณะ การใช้ห้องสมุดประชาชนฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริงเพื่อให้เด็กเกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึก อบรม ปลูกฝัง หรือพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กนั้น ควรมีครู หรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกแนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคม จะเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้อง

การปลูกฝัง อบรม การฝึกปฏิบัติ การได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ ปัจจัยเหล่านี้จะค่อย ๆ โน้มนำใจของเด็กให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้อง และการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น จำต้องอาศัยสถาบันทางสังคมหลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกันร่วมมือกับโรงเรียนในการปลูกฝังจิตสาธารณะสถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐานของสังคม หากครอบครัวไม่มีความมั่นคงสังคมก็พลอยไม่มั่นคงไปด้วย และเด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่ไม่มั่นคง ก็จะส่งผลต่อจิตสาธารณะไปด้วย เพราะการได้รับการอบรมสั่งสอนของสถาบันครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ควรดำเนินการให้สอดคล้องประสานไปในทิศทางเดียวกันกับการสอนการอบรมของสถาบันการศึกษา และ

สถาบันทางศาสนาเพื่อปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกต่อสาธารณะตั้งแต่เด็ก เพื่อที่เด็กจะเติบโตไปเป็นกำลังในการสร้างสรรค์สังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุขต่อไป

1. แนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาในครอบครัว

สิ่งสำคัญในครอบครัวคือพ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี จิตใต้สำนึกของลูกจะเปิดกว้างขณะอยู่กับพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่คิดดี ทำดี ลูกก็จะคิดดี ทำดีตาม การปลูกฝังจิตใต้สำนึกที่ได้ผลอย่ามุ่งแต่พูดจาสั่งสอน โดยไม่ได้ทำให้ลูกเห็นเป็นตัวอย่างลูกจะฟังแบบเข้าหูซ้ายทะลุหูขวาสิ่งที่พ่อแม่พูดจะไม่เข้าถึงไปถึงจิตใต้สำนึก แต่จะต้องเกิดขึ้นจากการกระทำและคำพูดของพ่อแม่ให้ลูกได้เห็นและได้ยินอย่างสม่ำเสมอถึงจะได้ผลความรักเป็นพลังที่ ฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึก ไม่ใช่สมอง ถ้าพ่อแม่รักลูกและมอบความรักให้ลูกผลตอบแทนของความรักที่พ่อแม่มีต่อลูก จะทำให้ลูกรักและเชื่อฟังพ่อแม่เมื่อโตขึ้น รู้จักมอบความรักต่อผู้อื่นเป็นอย่าใช้อารมณ์หรือพฤติกรรมที่รุนแรงกับลูก เพราะการกระทำเช่นนั้นเพียงครั้งเดียวก็จะกลายเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีให้ลูกมีความทรงจำในเชิงลบไปตลอดชีวิต ยากที่ลูกจะลืมแม้ว่าก่อนหน้าหรือหลังจากนั้นจะทำดีกับลูกมากแค่ไหนก็ตามพูดกับลูกเชิงบวกทุกวันเพื่อให้คำพูดเหล่านั้นประทับเข้าไปถึงจิตใต้สำนึกของลูก

สิ่งที่ควรระวังคือคำพูดในเชิงลบเช่น “อย่าทำแบบนี้อีกนะ” แต่ให้พูดในเชิงบวกว่า “แม่เป็นห่วงลูกกลัวลูกจะเป็นอันตราย” หรืออย่าพูดในลักษณะต่อว่าดูต่ำเช่น “อย่าดื้อได้ไหม” แต่ลองเปลี่ยนเป็น “เป็นเด็กดีนะลูก” มีหลายประโยคมากมายที่พ่อแม่สามารถนำมาใช้เป็นคำพูดบวกแทนคำพูดลบ เพราะวิธีการพูดที่แตกต่างกัน มันให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันมากมายการกระทำต้องสอดคล้องกับการพูดก็คือเรื่องการกระทำ เพราะพูดอย่างเดียวไม่เกิดผลดีเท่าเมื่อพูดแล้วก็ลงมือกระทำดีให้ลูกเห็นด้วยรวมถึงหมั่นพาลูกไปทำกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ดีที่เกิดประโยชน์และสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้วยเพื่อฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ ตนเองไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนโตขึ้นก็จะมีความสุขและสามารถส่งต่อความสุขไปสู่สังคมได้ด้วย

2. แนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาในชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง สันติสุข เศรษฐกิจมีคุณธรรม เสถียรภาพ และเป็นธรรม จิตอาสาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในส่วน ตัวของบุคคลที่จะทำให้มีจิตสาธารณะ ทุกค่านึงถึงสาธารณะซึ่งอยู่เหนือความเป็นส่วนตัว มากกว่าการคิดถึงความเป็นธุรกิจ การทำถูกทำชอบ ได้ชื่อว่าทำความดี เพราะเห็นคุณค่าของความดีจิตอาสาทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกัน และกัน ค่านึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กวัยเรียน เพราะจิตอาสาและจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง ดังสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่ายไม้แก่ดัดยาก” กระบวนการในการสร้างเสริมจิตอาสาให้กับคนในชุมชน มีแนวทางที่หลากหลายเพื่อให้คนในชุมชน เกิดความรู้และความเข้าใจที่สามารถนำออกมาใช้ได้ในลักษณะการมีจิตอาสาต่อตนเองและต่อผู้อื่นในชุมชน ซึ่งในการเสริมสร้างให้กับผู้เรียนผู้รู้ก็มีหลากหลายวิธีการที่จะช่วยให้คนใน

ชุมชนได้รับรู้และเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง ธรรมนองคลองธรรมเพื่อไปสู่การมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อกันในชุมชนต่อไป

3. แนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาในสังคม

คนที่อยู่ร่วมกันเพื่อความสงบสุข ควรจะมีคุณธรรมคือความเสียสละ คือ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพราะถ้าต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อน เมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้ว ความสุขความสงบก็จะเกิดขึ้นได้อย่างไร ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีความใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวความเสียสละ จึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

การเสียสละเป็นกิจกรรม สำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวอันเป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ต้องเสียสละความสุขส่วนตัวให้แก่กัน เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความเหนียวยากลำบากให้แก่กัน ทั้งในยามปกติและคราวจำเป็นดังจะเห็นได้จากการที่มีการเสียสละและบริจาคทรัพย์ สิ่งของเพื่อช่วยเหลือกัน ในเมื่อมีภัยพิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแก่คนในที่ใดที่หนึ่ง ก็มักจะมีการบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของ ไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น หรือไม่ก็มีการบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปสร้างเป็นสาธารณประโยชน์ให้แก่ สังคมส่วนรวมบุคคลผู้มีน้ำใจเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคม ช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ เห็นใครควรแก่การช่วยเหลือก็ช่วยเหลือตามกำลังมากบ้างน้อยบ้าง หรือบางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังกาย บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังทรัพย์ บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังสติปัญญา ทุก ๆ ครั้งที่ช่วยเหลือ ก็มี ความกรุณาสงสารเป็นเบื้องหน้า มุ่งที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

4. แนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาในองค์กร

วิธีการสร้างจิตอาสาภายในองค์กรการมีส่วนร่วมของพนักงานในหลายครั้งเริ่มต้นจากการที่องค์กรต้องพยายามโน้มน้าวชักชวนพนักงานมาเข้าร่วมกิจกรรมให้ได้หมดสมัยของการบังคับหรือเกณฑ์แต่หากองค์กรดำเนินงานด้วยการชักชวนอย่างต่อเนื่องหรือเรียกได้ว่าโดยให้พนักงานมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในงานมากขึ้นพนักงานจะเริ่มมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของกิจกรรมความผูกพันกับองค์กรจะสูงขึ้นรวมทั้งงานเป็นทีมฝ่ายต่าง ๆ จะมีประสิทธิภาพสูงขึ้นพนักงานเห็นคุณค่าต่อการสร้างประโยชน์กับสังคมที่ไม่ได้เกิดผลดีต่อองค์กรฝ่ายเดียวแต่เกิดกับตัวพนักงานด้วยทั้งนี้เมื่อพนักงานเข้าใจถึงมิติการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมก็เกิดการมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานที่มกัดีเท่ากับการเปิดคุณค่าในตัวพนักงานและเป็นสิ่งที่จะอยู่ติดกับตัวต่อไป

5. แนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาในประเทศไทย

การพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้องผ่านสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้องต่าง ๆ แนวทางการพัฒนาเพื่อให้คนในระดับต่าง ๆ มีจิตสำนึกที่ปรารถนาดังที่กล่าวไว้ต้องเริ่มที่การพัฒนาจิตสำนึกในระดับบุคคลเพราะคนถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของชุมชน และสังคม (สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, 2552) การพัฒนาจิตสำนึกควรมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ กล่าวคือเป็นการพัฒนาที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง จริยธรรม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้การดำเนินชีวิตคุณภาพมีความสุข เพื่อให้คน ชุมชน และสังคมสามารถพัฒนาตนเองไปสู่อุดมคติตามความปรารถนาได้ มนุษย์ฐานะที่เป็นผู้สร้างชุมชนและสังคมควรมีจิตสำนึกที่ถูกต้องเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนและสังคมในอุดมคติของแต่ละคน ซึ่งการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องในมิติคนต่าง ๆ พลเมืองที่มีคุณธรรมของความเกี่ยวข้องกัน พลเมืองอันเป็นปัจจัยสำคัญที่มีศักยภาพในการพัฒนามากที่เป็นพลเมืองสูงสามารถตระหนักถึงการเป็นสมาชิกศักยภาพของตนบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองของตนร่วมมือร่วมใจพัฒนาสังคมส่งผลให้การพัฒนาสังคมประสบผลสำเร็จแม้คุณธรรมของความเป็นพลเมืองจะเป็นเรื่องที่เข้าใจยากมีความเป็นนามธรรมสูงแต่โดยตัวคุณธรรมของความเป็นพลเมืองก็มีจุดกำเนิด มีวิวัฒนาการของตัวเองมีความเหมือน ความแตกต่างหลากหลายกันไปตามสภาพการณ์ของสังคมนั้น ๆ

สรุป

การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา 904 เป็นการส่งเสริมให้สังคมไทยน่าอยู่และเกิดการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของสังคมให้น่าอยู่การมีจิตอาสาเพื่อให้ความดีทั้งหมดทั้งปวงกับเพื่อนมนุษย์ด้วยความเต็มใจ ยินดีเสียสละให้ความร่วมมือเต็มใจช่วยเหลือ ลงแรงกาย หวังเพียงเพื่อการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม ส่วนหนึ่งก็เพื่อช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในสังคม ช่วยในการแก้ไขปัญหาสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขกับสังคมโดยรวมทั้งหมดนอกจากนี้ยังช่วยคอยเอาใจใส่รู้ว่ตนเองควรทำอะไร ตรงไหน ให้เกิดด้านดี ๆ สูงสุดกับส่วนรวมไม่ใช่เพื่อของตนเองมีความสำนึกในความยุติธรรม ยึดมั่นต่อจริยธรรมอันดีงามรู้สึกละอายต่อการกระทำผิด มีความรับผิดชอบ เน้นความประหยัด เรียบง่าย ให้เกิดความสมบูรณ์ต่อสังคมมากที่สุดวิธีการทำให้สังคมไทยน่าอยู่ด้วยการทำตัวเป็นจิตอาสา

การมองเห็นส่วนรวมก่อนเรื่องของตนเองเสมอการมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนนับเป็นวิธีการแรกสำหรับจิตอาสาทุกคนที่ต้องการให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขในเมื่อเราคิดถึงแต่ประโยชน์ของคนอื่นก็จะไม่เกิดความโลภ ความอิจฉา ริษยา หรือความ

ต้องการอยากได้อะไรที่มีในสิ่งที่ไม่ใช่ของตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้สังคมไทยของเราก็จะอยู่ได้อย่างสงบสุข ปราศจากการทำร้าย ไม่พอใจ หรือมองว่าตนเองต้องดีที่สุดในใจช่วยเหลืออย่างมุ่งมั่น แม้บางคนจะบอกว่าตนเองนั้นตั้งใจช่วยเหลือแต่การกระทำบางอย่างมันสามารถดูออกได้ว่าจริงแล้วความมุ่งมั่นตั้งใจดังกล่าวเต็มใจทำหรือว่าจำใจทำ การเลือกเป็นจิตอาสาเพื่อต้องการให้สังคมไทยน่าอยู่ควรมาจากจิตสำนึกภายในไม่ใช่มาจากการบังคับ คราวนี้เมื่อความรู้สึกมันออกมาจากด้านในโอกาสต่าง ๆ ก็จะแสดงออกมาด้วยความเต็มใจพร้อมช่วยเหลืออย่างเต็มที่ทุกสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์.
- ดวงเดือน พันธุนาวัน. (2538). จริยธรรมในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ดุขฎิ มัชฌิมากิโร. (2556). การพัฒนาจิตสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา, 10(46), 13-23.
- นพมาศ อีระเวคิน. (2539). การเสียสละและพฤติกรรมเพื่อสังคมจิตวิทยาสังคมกับชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประพันธ์ ศุภสร และคณะ. (2555). กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนรินทร์ คำเรือง. (2555). จิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท = Public mind in theravada Buddhism. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระไพศาล วิสาโล. (2544). วิธีสังคมไทยประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิฑู.
- พระลาน. (2560). จิตอาสาพระราชทาน. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2564 จาก <http://phralan.in.th/aboutus.php?id=4>
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2542). ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่. สยามจารย์, 13(27), 15-17.
- สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร. (2552). ถิ่นบัณฑิตอาสา: 40 ปี สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสน่ห์ จามริก. (2545). พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3*
DEVELOPING GUIDELINES FOR STRENGTHENING STUDENTS'
SELF - DISCIPLINE UNDER THE OFFICE OF KALASIN PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA 3

ศุภวรรณ ทองลาด

Supawan Tonglad

พชรวิทย์ จันทศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: kukkik5257@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 2) พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียน จำนวน 132 โรงเรียน จำนวน 264 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จากการศึกษาสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีเยี่ยม Best Practice จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียน ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และหัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป หรือครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียน จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง การประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน

* Received 27 January 2021; Revised 8 February 2021; Accepted 27 February 2021

มาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, แนวทาง, การเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the current and desirable states and the priority need index of students' self - disciplines reinforcement of Primary Educational Service Area, Kalasin 3 2) to study the guidelines of students' self - disciplines reinforcement of Primary Educational Service Area, Kalasin 3. The research was divided into 2 stages. The first stage was to study the current and desirable states of students' self - disciplines reinforcement of Primary Educational Service Area, Kalasin 3 and the samples were directors and teachers who are responsible for the students' self - disciplines from 132 schools with 264 key informants by stratified random sampling technique. The research instrument was questionnaire. The statistics used in data analysis were arithmetic mean, standard deviation. and 2) to develop the guidelines of students' self - disciplines reinforcement of Primary Educational Service Area, Kalasin 3. The interview from best practice obtained 3 directors and 3 teachers by purposive sampling. The research instruments were semi - structure interview form and the assessment form in appropriation and possibility of guidelines by purposive sampling. The statistics used in data analysis were arithmetic mean, standard deviation. The results as follow; 1. The current states as a whole was at the medium level while the desirable state of students' self - disciplines reinforcement of Primary Educational Service Area, Kalasin 3 as a whole was the very high level. 2. The guidelines of students' self - disciplines reinforcement of Primary Educational Service Area, Kalasin 3; the result of the assessment in appropriation and possibility was at high level.

Keywords: Development, Guidelines, Students' Self - Disciplines Reinforcement

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกำลังประสบปัญหาวิกฤติค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรม และเกิดการเชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤตินี้ทัศนคติ และคุณธรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นผลกระทบจากที่วัฒนธรรมต่างชาติได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย โดยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เด็กและเยาวชนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าควรที่จะเลือกเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ดีได้อย่างเหมาะสม ทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมลดลงและศักยภาพของคนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไม่มีความสำนึกที่ดี อาจจะทำให้ประชากรของประเทศไม่มีคุณภาพ จะเห็นได้ว่าหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ ด้วยประชากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งเป็นผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมของผู้เรียนไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ การพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน เป็นการส่งเสริมผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) และเป็นต้นทุนชีวิตให้ผู้เรียนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีคุณลักษณะที่ดีในอนาคต (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, 2552)ซึ่งองค์ประกอบของทุนชีวิตมี 5 องค์ประกอบ คือ บ้าน ชุมชน โรงเรียน เพื่อน และตัวตน และความสามารถในการจุดใจตนเองที่จะดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขก็คือ วินัยในตนเอง (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะที่กล่าวมา ข้างต้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริม ควบคู่ไปกับ วิชาความรู้และทักษะการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ดังนั้นหน้าที่สำคัญของโรงเรียนจึงเป็นการเตรียมเด็กให้เป็นพลเมืองดีโดยเฉพาะการปลูกฝังความมีวินัย

วินัยในตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะในสังคมย่อมต้องมีกฎเกณฑ์ ร่วมกัน หากคนในสังคมไม่รักษากฎเกณฑ์ย่อมไม่มีความสุขในสังคม การรู้จัก

ปกครองตนเองให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักต่อบทบาทหน้าที่ภายในจิตใจของตนเองและดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้มีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สำหรับวินัยในตนเองของนักเรียนจะส่งผลต่อทั้งโรงเรียนและสังคมส่วนรวมทั้งปัจจุบันและอนาคต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) การมีวินัยในตนเองจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ ส่งผลให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอน ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าต่อตนเอง คุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีวินัยในตนเองนั้น จากการวิเคราะห์แนวคิดของ นักวิชาการหลาย ๆ ท่าน พอสรุปได้คือ ผู้มีวินัยในตนเองต้องเคารพในสิทธิของผู้อื่น มีระเบียบและพฤติกรรมตามกฎเกณฑ์ของสังคม มีความตรงต่อเวลา ยอมรับการกระทำของตนเอง เชื้อมั่นในตนเอง ตั้งใจจริง เป็นผู้กระทำและมีความอดทน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นในการทำงาน อยู่ในกรอบของศีลธรรมที่พึงปรารถนาของสังคม รวมถึงความเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมในอนาคตต่อไป ที่สำคัญคือ ต้องรู้จักวินัยของตนเป็นอย่างดี และเคร่งครัดในวินัยเป็นอย่างดีตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของการรู้จักหน้าที่ (กฤษณา พันธุมวานิช, 2550)

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 ได้จัดกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบให้นักเรียนหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมการอบรมนักเรียนหน้าเสาธง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ สวดสัปดาห์ และกิจกรรมการทำเขตรับผิดชอบ แต่ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ส่งผลให้นักเรียนมีระเบียบวินัยเท่าที่ควร จากสภาพปัญหาในปัจจุบัน ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอน ได้พบเห็นปัญหาการขาดระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นประจำและเป็นปัญหาที่สถานศึกษาทุกแห่งประสบเช่นกัน คือ ไม่ตั้งใจเรียน ติดเกมส์ การใช้โทรศัพท์เวลานาน การทะเลาะวิวาท เป็นทาสอบายมุข เสพสิ่งเสพติด ขาดความรับผิดชอบ ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษาและสังคม สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม ไม่สนใจงานที่ครูมอบหมายให้ ซึ่งนักเรียนที่ประพฤติกฎการขาดวินัยในตนเองนี้ จะส่งผลกลายเป็นคนที่ไม่มีความวินัยในตนเองต่อไปเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ย่อมทำให้มีโอกาสประสบความล้มเหลวในการดำเนินชีวิต นอกจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียนเองแล้วยังส่งผลต่อสังคม และประเทศชาติต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3, 2562)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยของนักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยในตนเอง เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน จึงมีความสนใจที่จะพัฒนานักเรียนโดยจะใช้แนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ซึ่งแนวทางนี้จะช่วย

เสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้ที่คุณลักษณะที่ดีขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคมและต่อประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
2. การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของวินัยในตนเองของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 132 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยอาศัยขนาดของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์แบ่งชั้น เพื่อจัดออกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 3 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากตามจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 132 คน และครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียน จำนวน 132 คน รวม 264 คน จาก 132 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert วิเคราะห์โดยหาเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practice) โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practice) โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

1.1 เป็นโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับการพัฒนาด้านความมีวินัยของนักเรียน

1.2 ผลงานความสำเร็จทางด้านการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน ในระดับภาค ระดับชาติ เป็นที่ประจักษ์และยอมรับโดยทั่วกัน

2. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือครูผู้รับผิดชอบงานวินัย จำนวน 3 คน จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียน ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ได้แก่ โรงเรียนคำบงพิทยาคม โรงเรียนสมเด็จพระพนครุเคราะห์ และโรงเรียนสกลพิทยาคม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

การจัดกระทำข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practice) มาสรุปหลอมรวมตามประเด็นขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 7 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. จบการศึกษาดั้งแต่ระดับปริญญาโท หรือ
2. ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี หรืออาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย
3. เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับงานด้านวินัยของนักเรียนและด้านอื่น ๆ ในระดับภาคและระดับประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

วินัยในตนเอง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	modified	ลำดับ
1. ความมุ่งมั่น	2.77	0.76	ปานกลาง	4.61	0.57	มากที่สุด	0.664	2
2. ความอดทน	2.84	0.65	ปานกลาง	4.65	0.51	มากที่สุด	0.637	3
3. ความรับผิดชอบ	2.80	0.61	ปานกลาง	4.67	0.54	มากที่สุด	0.668	1
4. ความเชื่อมั่นในตนเอง	2.94	0.71	ปานกลาง	4.60	0.59	มากที่สุด	0.565	4
รวม	2.84	0.40	ปานกลาง	4.63	0.33	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านความมุ่งมั่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 เมื่อพิจารณารายด้านที่มีเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน เรียงลำดับ ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบ (PNI_{modified} = 0.637) ความมุ่งมั่น (PNI_{modified} = 0.664) ความอดทน (PNI_{modified} = 0.637) และความเชื่อมั่นในตนเอง (PNI_{modified} = 0.565) ตามลำดับ

2. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยมีแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน 4 องค์ประกอบ 18 แนวทาง ดังรายละเอียด ดังนี้ ความมุ่งมั่น จำนวน 4 แนวทาง ความอดทน จำนวน 4 แนวทาง ความรับผิดชอบ จำนวน 6 แนวทาง ความเชื่อมั่นในตนเอง จำนวน 4 แนวทาง โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในด้านความเหมาะสม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความเป็นไปได้ โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง รองลงมา คือ ความอดทน ความรับผิดชอบและความมุ่งมั่น จากที่กล่าวมาอาจเนื่องมาจากการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนทุกที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้จัดบูรณาการในการเรียนการสอน และส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ซึ่งอาจจะมีผลกระทบจากหลาย ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อวินัยของนักเรียน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยเบญญาภา หลวงราช ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านโรงเรียน (เบญญาภา หลวงราช, 2560)

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรับผิดชอบ รองลงมา ความอดทน ความมุ่งมั่น และความเชื่อมั่นในตนเอง ตามลำดับ ที่ปรากฏผลดังกล่าวน่าจะมาจากผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัยในตนเองซึ่งต้องใช้กิจกรรมและเทคนิคต่าง ๆ เข้ามาช่วยสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ คัสเตศรี ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคแม่แบบ พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบขยันหมั่นเพียรในการเรียนที่ดีขึ้น นักเรียนมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้เป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นในตนเองในการกล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสมปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และนักเรียนมีความ อดทนในการทำงานที่สูงขึ้นหลังจากเข้าร่วมชุดกิจกรรม (พัชรินทร์ คัสเตศรี, 2560)

1.3. ผลการศึกษาลำดับความต้องการจำเป็น (PNImodified) ในการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า เมื่อพิจารณา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นความอดทน และความเชื่อมั่นในตนเอง ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานวินัยของนักเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญญาภา หลวงราช ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ได้แก่ โรงเรียนต้องมีการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี ครูต้องให้ความรัก ความเอื้ออาทร ดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน และนักเรียนต้องตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาความมีวินัยในตนเอง (เบญญาภา หลวงราช, 2560)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ การเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน มีวินัยในตนเองของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ซึ่งวินัยในตนเองซึ่งต้องมีการพัฒนาและแก้ไขมาตลอด โดยสามารถอภิปรายผลรายละเอียดดังนี้ มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียนอย่างชัดเจน โดยมีคณะกรรมการสถานักเรียนร่วมกันวางแผนงานจัดอบรม ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกกิจกรรมที่สร้างความเป็นผู้นำและผู้ตามอย่างสร้างสรรค์ อบรมในชั้นเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องประพฤติดนเป็นตัวอย่างที่ดี 4) กำหนดระยะเวลา รายงานผลเมื่อสิ้นปีการศึกษาเพื่อปรับปรุงในปีถัดไป เช่น มีการยกย่องความดี ให้กับนักเรียน พัฒนาการมีความอดทนโดยสอดแทรกในชีวิตประจำวัน โดยเชิญชวนนักเรียนให้ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ กฎระเบียบในชีวิตประจำวัน การเรียนและการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องขมเขย 탄ที่ ชัดเจน และเข้าใจง่าย ครูให้นักเรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เน้นกระบวนการจิตอาสา แบ่งงานเป็นระบบโดยไม่บังคับ ไม่เหน็ดเหนื่อย ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงอยู่บ่อย ๆ มีการปรับปรุงแก้ไขจุดด้อย และพัฒนาจุดเด่นอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ เช่น การแต่งกายให้ถูกระเบียบ การเตรียมอุปกรณ์การเรียน การส่งเสริมกิจกรรมรักการอ่าน ปลูกฝังเรื่องทักษะชีวิต โดยเน้นในเรื่องของหน้าที่โดยธรรมชาติและหน้าที่โดยตำแหน่ง ใช้กิจกรรมที่ทำทนายเพื่อกระตุ้นนักเรียนและยังให้ชุมชนเป็นตัวช่วยในการฝึกความรับผิดชอบ มีการสรุปผลงานประจำปีเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงในปีการศึกษาต่อไป ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เป็นกระบวนการวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ เริ่มฝึกความรับผิดชอบของนักเรียนตั้งแต่เด็กเพื่อทำให้นักเรียนได้เกิดความเคย

ชินได้รู้จักหน้าที่ของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุบชัย โกสินาม ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ยกย่องคนที่มีความเพียรพยายามในการแก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าแสดงออกตามความสามารถของตัวเองได้อย่างเต็มที่และความเป็นผู้นำ ส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ โดยได้รับการตอบสนองในทางบวก เพื่อที่จะทำให้นักเรียนมีมโนคติต่อตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาด้านบุคลิกภาพนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกเพื่อสร้างความมั่นใจ (สุบชัย โกสินาม, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ตามองค์ประกอบวินัยในตนเองของนักเรียน 4 องค์ประกอบ 18 แนวทาง ดังรายละเอียด ดังนี้ ความมุ่งมั่น จำนวน 4 แนวทาง ความอดทน จำนวน 4 แนวทาง ความรับผิดชอบ จำนวน 6 แนวทาง ความเชื่อมั่นในตนเอง จำนวน 8 แนวทาง มีการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก **ข้อเสนอแนะทั่วไป** จากผลการวิจัย พบว่าสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง รองลงมา คือ ความอดทน ความรับผิดชอบและความมุ่งมั่น ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จึงควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และหาแนวทางในการพัฒนาการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน และควรทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้นำเสนอการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ด้านความมุ่งมั่น ด้านความอดทน ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 หรือโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียง ควรได้ศึกษาแนวทางดังกล่าว และพิจารณาไปประยุกต์ใช้ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับวินัยในตนเองของนักเรียนในแต่ละด้าน โดยแยกตามช่วงชั้น เช่น ช่วงชั้นอนุบาล ช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 เนื่องจากความแตกต่างของช่วงวัยผู้เรียน เพื่อที่จะได้ทราบแนวทางการส่งเสริมและปรับปรุงพัฒนาต่อไป 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนในด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของสภาพปัจจุบันเป็นการเฉพาะ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษณา พันธุ์วานิช. (2550). คนมีคุณธรรมความรับผิดชอบในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2563 จาก <http://www.med.swu.ac.th/librarymd/index/>
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). ลักษณะชีวิตสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- เบญญาภา หลวงราช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา . มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรินทร์ คัสเตศรี. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคแม่แบบ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. (2562). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ 2562. กาฬสินธุ์: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุปชัย โกสินาม. (2557). การพัฒนาการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองฮีอำเภอยักษ์ภูมิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ. (2552). ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย. โครงการก้าวอย่าง
เข้าใจภายใต้การสนับสนุนของกองทุนโลก กระทรวงสาธารณสุข องค์การแพธ(PATH).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียนตุลา.

วิเคราะห์อภยวิญญานในนิกายโยคอาจารย์
บนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน*
ANALYZING ĀLAYAVIJÑĀNA OF YOGĀCĀRA BASE ON
THE LIGHT OF MAHĀYĀNA BUDDHIST PHILOSOPHY

พระพจน์ อภิวิฑฒโน

Phra Pojanun Apiwuttano

พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี

Phramaha Wilaisak Hongsri

พระต้นตระกูลรัตน์ ศรีปาน

Phra Tontagarn Sripan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: poj.j.dxn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนะอภยวิญญานของนิกายโยคอาจารย์วิเคราะห์อภยวิญญานในนิกายโยคอาจารย์บนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน และเพื่อประยุกต์ทัศนะอภยวิญญานเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า อภยวิญญานหมายถึง วิญญานหรือหน่วยความรู้สำนึกที่เป็นแหล่งสะสมรอยประทับต่าง ๆ ของกรรมหรือสรรพพืชทั้งกุศลและอกุศลของสัตว์ในวัฏฏะสงสาร และเป็นรากฐานและเชื่อมโยงกับวิญญานอีกเจ็ดตัว หน้าที่หลักของอภยวิญญานคือ รู้เก็บ รู้ก่อ และรู้ปรุง การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าอภยวิญญานมีธรรมชาติเดิมแท้อันบริสุทธิ์ เป็นตถาคตตรรกะและพุทธภาวะ ด้วยเหตุนี้อภยวิญญานจึงมีอิทธิพลต่อการเวียนว่ายในสังสารวัฏและการหลุดพ้น ตามการไหลเวียนอย่างต่อเนื่องของพืชจากวิญญานสู่จิตและจากจิตสู่วิญญานทั้งเจ็ด อภยวิญญานในฐานะเป็นจิตเดิมแท้มีธรรมชาติบริสุทธิ์และประภัสสร แต่ถูกทำให้เศร้าหมองตามการทำงานผิดพลาดของมนัสที่คิดปรุงแต่งโดยอิทธิพลของอุปกิเลส อย่างไรก็ตามหากจิตสะสมกรรมดี มีกุศลพืชมากอภยวิญญานก็ย่อมถึงความบริสุทธิ์ ดังนั้นอภยวิญญานจึงมีคุณูปการต่อชีวิตประจำวัน

* Received 29 January 2021; Revised 9 February 2021; Accepted 28 February 2021

ทำให้จิตคลายความยึดมั่นในอัตตา และรู้สึกถึงการปล่อยวาง เพราะอาลัยวิญญาณเป็นจุดกึ่งกลางเชื่อมโยงระหว่างโลกกับความหลุดพ้น เมื่อบุคคลสิ้นสุดการยึดมั่นในอัตตา ผลที่ตามมาคือบุคคลสามารถจัดการแบ่งแยกและทวิภาวะ และนำสังคมสู่สันติภาพในท้ายที่สุด

คำสำคัญ: นิกายโยคอาจารย์, อาลัยวิญญาณ, สังสารวัฏ

Abstract

The objectives of this research article were to study the *Ālayavijñāna* of Yogācāra Buddhism, to analyze the *Ālayavijñāna* in Yogācāra Buddhism based on the Mahayana Buddhist philosophy, and to apply the *Ālayavijñāna* perspective for the daily - life. This research is qualitative research conducted by the study of relevant documents. Analysis data using a content analysis method and the gathered data were interpreted by the descriptive analysis. The results of the research revealed that the *Ālayavijñāna* refers to the spirits or units of consciousness that are collections of various imprint of karma or all things seeds, both wholesome and unwholesome of all - Beings in Samsara and is the foundation and connected with seven other spirits. The main function of the *Ālayavijñāna* is knowing accumulation, knowing creation, and knowing the mental formation. Analysis indicates that the *Ālayavijñāna* have pure, original nature, be the tathāgatagarbha and Buddhahood. For this reason, the *Ālayavijñāna* influence the samsara and liberation depending on the continuous flow of seeds from soul to soul and from spirit to the seven - soul. The *Ālayavijñāna* as the original mind has true, pure and luminous nature but was blemish by defect function of Manas, made up by the influence of defilements. However, if the mind accumulates good karma, get a lot of wholesome - seed then the *Ālayavijñāna* was indeed pure. Therefore, the *Ālayavijñāna* are qualified to daily - life that make the mind loosen their adherence to the ego And feel unattachment sense because the *Ālayavijñāna* is the center of the link between world and liberation. When a person ends up holding on to the ego, as a result common people can eliminate division and duality and ultimately bring society to peace.

Keywords: Yogācāra, *Ālayavijñāna*, Samsara

บทนำ

พุทธปรัชญามหายานนิกายโยคจารย์มีทัศนะที่แตกต่างจากระบบความคิดอื่น ๆ ก็คือการยอมรับความเป็นจริงที่มีอยู่เพียงสิ่งเดียวของวิชญาณหรือจิต ไม่มีความจริงอื่นใดนอกจากจิต และการปฏิเสธความเป็นจริงของวัตถุภายนอก เพราะสิ่งที่มีอยู่จริงคือจิต (วิชญาณ) ส่วนสรรพสิ่งภายนอกในโลกที่เราเห็นนั้นไม่มีอยู่จริง แต่เป็นการสร้างขึ้นของจิตเท่านั้น ไม่มีความเป็นจริง ดังนั้น คำสอนของนิกายนี้จึงมักจะกำหนดโดยคำว่า มีเพียงจิตเท่านั้น (วิชญาณมาตร, จิตตมาตร) หรือ มีการรับรู้เท่านั้น (วิชญูปติมาตร) (Thomas, E. W., 1994) ด้วยเหตุนี้จิตจึงเป็นรากฐานของการสำนึกถึงความจริงเชิงอัตวิสัยที่รองรับทุกภาวะที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ความสำนึกนี้เกิดจากระบบการทำงานของจิต ทั้งหมดนั้นชี้ให้เห็นว่าหลักการของโยคจารย์อยู่ภายใต้แนวคิดจิตตมาตระ (Citta - Matra) ที่แปลว่า จิตหนึ่ง หรือจิตเดียว (The Mind Only) จิตเท่านั้นเป็นตัวสร้างปรากฏการณ์ กล่าวคือ สำหรับนิกายโยคจารย์ร่างกายแขนขา ตลอดจนถึงทรัพย์สมบัติทั้งหลายของเราย่อมมีไม่ได้หากไม่มีจิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งเหล่านี้เมื่อทอนลงจนถึงที่สุดแล้วก็คือผลผลิตของจิตนั่นเอง จักรวาลนี้จึงมีเพียงจิตและผลผลิตของจิต (สมภาร พรหมทา, 2534) ไม่ว่าความรู้ ความจริง หรือแม้แต่ความหลุดพ้นก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้น ดำเนินไป และจบสิ้นที่กระบวนการทำงานของจิตทั้งสิ้น ดังนั้น การมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของวัตถุภายนอกจึงไม่ใช่เรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่ความรู้แจ้งหรือความหลุดพ้น อีกทั้งวัตถุภายนอกจะมีหรือไม่มีอยู่จริงไม่อาจยืนยันได้จึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550)

การนิยามคำว่า “จิต” ของโยคจารย์ มีความหมายครอบคลุมและเป็นที่สุดของทุกสรรพสิ่ง แม้ว่าจะมีนักปราชญ์ชาวพุทธหลายท่านแสดงทัศนะว่า “จิต” กับ “วิชญาณ” มีความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ แต่ผู้ศึกษาเรื่องจิตในนิกายมหายาน มีทัศนะว่า “จิต” ถูกใช้ในความหมายที่กว้างและอยู่นอกกว่า “วิชญาณ” โดยเฉพาะโยคจารย์ยอมรับหลักการ “จิตเดียว” แต่มีวิชญาณทำหน้าที่แตกต่างกันถึงแปดตัว (อ้างแล้ว เรื่องเดียวกัน) ด้วยเหตุนี้โยคจารย์จึงให้ความหมายของ “จิต” อย่างกว้างขวางและครอบคลุมไปถึงวิชญาณ โดยให้นิยามของคำว่า “จิต” ว่าหมายถึง ระบบของความรู้สำนึก (Consciousness) ทั้งหมดที่เกิดขึ้นและดำเนินไปตามกฎเกณฑ์หรือหน้าที่ตามธรรมชาติ ส่วนนิยามของคำว่า “วิชญาณ” นั้นหมายถึงหน่วยความรู้สำนึกหรือเป็นตัวสร้างสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีหน้าที่รับรู้ แยกแยะ ไตร่ตรอง และตัดสินใจ (Suzuki D. T., 1972) ซึ่งวิชญาณมีทั้งหมดแปดตัว มีชื่อเรียก และหน้าที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะวิชญาณตัวที่แปด ที่เรียกว่า อลยวิชญาณ ซึ่งนอกจากจะเป็นวิชญาณหลักแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งรองรับเมล็ดพันธุ์ของกรรมที่เรียกว่า พิชะ เมื่อเรากระทำความชั่วจะทิ้งเมล็ดพันธุ์แห่งกรรมไว้ในอลยวิชญาณ ซึ่งมีทั้งพิชะที่เป็นกุศล อกุศล และอัปยาคฤต ดร.ชัชเทธรจี ชีว่าอลยวิชญาณไม่ใช่ความรู้สึกสำนึกที่ไม่เปลี่ยนแปลงซึ่งดำรงอยู่ในระหว่างขั้นตอนแห่งการวิวัฒนาการ มันเป็นกระแสน้ำของแต่ละขณะทีประกอบด้วยลำดับต่อเนื่องของวาสนาและวิบากกรรม ต่างไหลเรื่อยไปเหมือนกับสายน้ำ (Chatterjee, A. K., 1987)

อภยวญญณซึ่งเป็นวญญณทัวที่แปด จงมีบพททสํคญในการเก็บรอยประทบ
ท่ง ๆ ของกรรมอย่งต่อเนองเป็นสันตติ รวมถึงมีอิทธิพลต่อวญญณอิกเจ็ดตัว คุณลักษณะ
ของจิต และความเป็นไปของชีวิตในสังสารวัฏจนกว่าจะหลุดพ้นด้วยการเข้าถึงนิพพาน ปัญหา
สํคญที่ ต้องพิจารณา ก็คือ จะวิเคราะห์ความมีอยู่ของอภยวญญณอย่งไร และ
อภยวญญณนี้เกี่ยวข้องกับชีวิตในสังสารวัฏ จงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยตั้งเป็นประเด็นเพื่อศึกษา
วิเคราะห์อภยวญญณในนิกายโยคจารบนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทศนะอภยวญญณของนิกายโยคจาร
2. เพื่อวิเคราะห์อภยวญญณในนิกายโยคจารบนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน
3. เพื่อประยุกต์ทศนะอภยวญญณเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการที่
เกี่ยวข้องกับทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ เรื่องวญญณจากคัมภีร์ของพุทธปรัชญามหายาน คือ ลังกาวดารสูตร รวมถึงหนังสือ ตำรา ดุษฎีนิพนธ์ บทความ เอกสาร งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ เรื่องอภยวญญณจากคัมภีร์ของพุทธปรัชญามหายาน สำนัก โยคจาร ซึ่งใช้คัมภีร์ชั้นต้น คือ ลังกาวดารสูตร และคัมภีร์ชั้นรอง คือ คัมภีร์มหายานศรทโรตปาทศาสตร์ คัมภีร์ตริสรวาวนिरเทศ รวมถึงหนังสือ ตำรา ดุษฎีนิพนธ์ บทความ เอกสาร งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. วิเคราะห์ประเด็น “อภยวญญณในนิกายโยคจารบนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน”
4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเชิงคุณภาพด้านเอกสาร ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ทศนะอภยวญญณของนิกายโยคจาร จากการศึกษพบว่าสาระสํคญของอภยวญญณเกี่ยวข้องกับจิต อันเป็นหลักการสํคญของนิกายนี้ การจะเข้าใจแนวคิดเรื่องจิตจำเป็นต้องศึกษาเรื่องวญญณให้ชัดเจนเสียก่อน ซึ่งผู้วิจัยค้นพบสาระสํคญในความหมายของอภยวญญณ ดังนี้

ความหมายของอาลยวิญญาน

อาลยวิญญาน มีรากศัพท์มาจากคำว่า “อาลยะ” และ “วิญญาน” โดยคำว่า “อาลยะ” แปลว่า แหล่ง หรือที่อยู่ ส่วนคำว่า “วิญญาน” แปลว่า หน่วยของความรู้สำนึก เมื่อนำสองคำนี้มารวมกันทำให้ได้ความหมายว่า หน่วยความรู้สำนึกที่เป็นแหล่งรวบรวม สะสม เมล็ดพันธุ์แห่งกรรม ด้วยเหตุนี้อาลยวิญญานจึงอยู่ในระดับอุตรภาพ (จิตใต้สำนึก) และเป็นรากฐานของวิญญานอื่น ๆ อีกเจ็ดตัว ซึ่งจะกล่าวถึงข้างนี้ นิกายโยคจารให้ความหมายของอาลยวิญญานไว้ 2 นัย ดังนี้

นัยที่ 1 อาลยวิญญาน หมายถึง วิญญานที่เป็นแหล่ง เป็นที่อาศัย หรือเป็นเสมือนคลังสำหรับเก็บเมล็ดพันธุ์ทั้งหลาย (สรวพิชก) เช่น กิเลสละเอียดอ่อน (อาศระยะ/อนุตย์) อัสมิมานะ ผลกรรมติดกรรมชั่ว และวาสนาซึ่งก็คือ ความเคยชินหรืออุปนิสัยต่าง ๆ ที่กระทำอยู่เสมอ

นัยที่ 2 อาลยวิญญาน หมายถึง วิญญานที่ยึดมั่นถือมั่น เนื่องจากคำว่า “อาลยะ” มีรากศัพท์มาจาก “อา+ลิ” หมายถึง ยึดมั่น ยึดถือ ผูกพัน และยังพบว่าในคัมภีร์ชั้นรองของโยคจาร นิยมใช้อัลยวิญญานในความหมายทั้งสองนัยควบคู่กันไป เช่น เป็นวิญญานที่ตกอยู่ในสังสารวัฏบ้าง เป็นบ่อเกิดแห่งสังสารวัฏบ้าง เป็นที่เก็บวิบากกรรมและกรรมชั่วบ้าง เป็นต้น

รวมความว่า อาลยวิญญาน หมายถึง วิญญานหรือหน่วยความรู้สำนึกที่เป็นแหล่งสะสมรอยประทับต่าง ๆ ของกรรมหรือสรรพพิชะทั้งกุศลและอกุศลของสัตว์ในวัฏฏะสงสาร และเป็นรากฐานของวิญญานอีกเจ็ดตัว ซึ่งรวมอยู่ในจิตหนึ่ง

วิญญานในทัศนะโยคจาร

นิกายโยคจารมีทัศนะว่า วิญญานเป็นหน่วยของความรู้สำนึก ที่ทำหน้าที่รับรู้ แยกแยะ ไตร่ตรอง และตัดสินใจ วิญญานจึงเป็นองค์ประกอบของจิต โดยจิตอยู่ในฐานะเป็นระบบความรู้สำนึกที่ครอบคลุมไปถึงวิญญาน ดังนั้นจิตหนึ่งหรือจิตเดียวจึงมีวิญญานถึงแปดตัว เป็นองค์ประกอบ อันได้แก่ ปัญจวิญญาน มโนวิญญาน กลิชฌมโนวิญญาน (มนัส) และอาลยวิญญาน จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประพตวิญญาน หรือปรวฤตติวิชญาณ เป็นวิญญานที่ทำหน้าที่รับรู้โลกภายนอกหรือโลกแห่งประสบการณ์ ประพตวิญญานประกอบด้วยวิญญานหกตัว คือ 1) ปัญจวิญญานทั้งห้า และ 2) มโนวิญญาน วิญญานทั้งหกนี้ล้วนมีหน้าที่รับรู้โลกภายนอกหรือโลกแห่งประสบการณ์ คือ

1. ปัญจวิญญาน หมายถึง วิญญานทั้งห้าตัว ได้แก่ จักขุวิญญาน (วิญญานทางตา) โสตวิญญาน (วิญญานทางหู) ฆาตวิญญาน (วิญญานทางจมูก) ชิวหาวิญญาน (วิญญานทางลิ้น) และกายวิญญาน (วิญญานทางกาย) ปัญจวิญญานทำหน้าที่รับรู้โลกภายนอกผ่านอายตนะทั้งห้าเกิดขึ้นเมื่ออายตนะภายใน (ตา หู จมูก ลิ้น และกาย)

สัมผัสกับอายตนะภายนอก (รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส) ทำให้วิญญาณตัวใดตัวหนึ่งหรือทั้งหมดทำหน้าที่รับรู้โลกภายนอกและสร้างโลกและวัตถุทั้งหลายอีกด้วย ปัญจวิญญาณจะรับได้เฉพาะอารมณ์ในปัจจุบันเท่านั้น แล้วส่งข้อมูลต่อให้มนโวิญญาณ

ทัศนะของพุทธปรัชญามหายานที่ปรากฏในลังกาวตารสูตร ชี้ให้เห็นว่าการเกิดขึ้นของวิญญาณเหล่านี้ต้องอาศัยปัจจัย 4 ประการ คือ 1) การยึดเกาะโลกภายนอก โดยไม่รู้ว่านั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากจิต 2) การยึดเกาะรูป (Form) และความเคยชินที่สะสมไว้กลายเป็นนิสัย (Habit Energy) ซึ่งความเคยชินนี้เกิดจากการสะสมทิวติที่ผิด ๆ ใวนานจนนับเวลาไม่ได้ 3) ธรรมชาติของสภาวะ (Self - Nature) ที่แฝงอยู่ โดยมีความสัมพันธ์กับวิญญาณในกลุ่มที่เหลือ, และ 4) ความทะยานอยาก ที่จะก่อให้เกิดรูปหรือภาพปรากฏอื่น ๆ

2. มโนวิญญาณ หมายถึง วิญญาณที่ทำหน้าที่รับรู้ข้อมูลภายนอกจากปัญจทวาร (ซึ่งเป็นข้อมูลปัจจุบัน) โดยรับรู้ สร้าง และยึดถืออารมณ์ภายนอก (โลกและวัตถุ) ในโลกของประสบการณ์และการรับรู้เชิงประจักษ์ ยิ่งไปกว่านั้นมโนวิญญาณยังมีหน้าที่คิดเพื่อประมวลผลสิ่งที่รับรู้ ออกมาเป็น ปทัรณะต่าง ๆ (เช่น สี รูปร่าง คุณสมบัติ และลักษณะ) และเพื่อคิดไตร่ตรองอันนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อโลกภายนอก ผ่านการรับรู้ข้อมูลปัจจุบันจากปัญจทวารรวมถึงรับอารมณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันอีกด้วย

เมื่อมโนวิญญาณทำหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็จะส่งข้อมูลไปยังอาลัยวิญญาณให้เก็บรักษาข้อมูล และส่งข้อมูลไปยังมโนหรือกลิขภูมิโนวิญญาณ ซึ่งเป็นตัวเจตจำนง (Will Agency) ที่ผูกตัวตนไว้กับการคิดในแต่ละครั้ง ตรงนี้แสดงให้เห้นว่ามโนวิญญาณกับมโนสทำงานคู่กันเสมอ การทำงานดังกล่าวทำให้มโนวิญญาณอยู่ในสภาพที่เป็นได้ทั้งกุศล อกุศล และอัปยาคฤต มโนวิญญาณจะขาดตอนต่อเมื่อบุคคลอยู่ในสภาพนอนหลับสนิท ไม่ฝัน หรือสลบเข้าสู่สัญญิภพ (ภพที่ไม่มีสัญญา ไม่เสวยเวทนา) และสัญญาเวทิตนิโรธสมาบัติ (นิโรธสมาบัติ เป็นภาวะสงบประณีตที่ดับแล้วซึ่งสัญญาและเวทนา เป็นภาวะที่ละเอียดคล้ายกับนิพพาน ซึ่งเข้าถึงได้เฉพาะอริยบุคคล)

กลุ่มที่ 2 กลิขภูมิโนวิญญาณ เรียกอีกชื่อว่า มนัส หรือ มนินทริย หมายถึง หน่วยความรู้สำนึกที่เชื่อมโยงอยู่กับมโนวิญญาณกับอาลัยวิญญาณ เป็นวิญญาณตัวเดียวที่ทำหน้าที่รับรู้โลกภายใน หรือรับรู้และพิจารณาเฉพาะอารมณ์ภายใน กลิขภูมิโนวิญญาณยึดเอาอาลัยวิญญาณอย่างเดียวเป็นอารมณ์ ในลักษณะหมุนวนไปรอบ ๆ และแนบชิดกับอาลัยวิญญาณ โดยปกติแล้วมโนสมีธรรมชาติเป็นกลางและอยู่พ้นจากระดับความคิด แต่การที่มโนสอยู่แนบชิดอยู่กับอาลัยวิญญาณ ทำให้มันมีความยึดถือว่าอาลัยวิญญาณเป็นตัวตนอย่างเที่ยงแท้ถาวร โดยสะท้อนอาลัยวิญญาณว่าคือตัวฉัน อุปมาดังคนที่นิยมองกระจก แล้วคิดว่าในกระจกเป็นคนอื่นคนหนึ่งที่ยกจากตัวเอง มนัสก็ทำหน้าที่คล้ายกับกระจกดังกล่าว ปัญหาสำคัญคือ การสะท้อนภาวะต่าง ๆ ของอาลัยวิญญาณถือเป็นการทำงานที่ผิดพลาดของมโนสและยังผลให้มโนวิญญาณรู้สึกโน้มเอียงไปในทางกุศลและอกุศล (ทิศทางเดียวกับมโนส) เนื่องจาก

มนัสมีความเป็นตัวฉัน ของฉันเกิดขึ้นและสร้างทวิภาวะ ยังผลให้เกิดอกุศลพีชะกับ อาลยวิญญูณ ทำให้อาลยวิญญูณกลายเป็นตัวรับรู้ (ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วเป็นตัวผู้รู้) อันเป็นปัจจัย ที่ทำให้สรรพสัตว์ต้องเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ

กลุ่มที่ 3 อาลยวิญญูณ มีชื่อเรียกอย่างอื่นเช่น มุลวิญญูณ วิปาก วิญญูณ สรรพพีชวิญญูณ อาทานวิญญูณ ปัจจุบันนวิญญูณ และ Storehouse Consciousness นอกจากจะเป็นวิญญูณที่เชื่อมโยงกับมโนวิญญูณและมนัสแล้ว อาลยวิญญูณยังเป็นแหล่งสะสมพีชะอันเป็นเมล็ดพันธุ์แห่งกรรม อาลยวิญญูณมีลักษณะเป็น ธาตุรู้และเป็นรากฐานของวิญญูณอื่น ๆ ทั้งเจ็ดตัวอีกด้วย

อาลยวิญญูณในโยคการ

นิกายโยคการมีทัศนะว่า อาลยวิญญูณเชื่อมโยงการทำงานกับ วิญญูณอีกเจ็ดตัว ซึ่งสามารถแทนด้วย 6 คำนี้คือ “จิต วลปะ วิชัญปติ มโน วิชญาณ อาลยะ” ทั้ง 6 คำนี้เป็นคำไวพจน์ของจิต แต่มีเพียง 3 คำ คือ จิต มนัส และวิญญูณ ที่ใช้แสดงถึง บทบาทหน้าที่ของจิตในระดับที่แตกต่างกัน ดังปรากฏในคัมภีร์ลัทธิกาวตารสูตรที่อธิบายว่า 1) จิตหรืออาลยวิญญูณ เป็นจิตประเภทกลาง ๆ หรือ อัมพา กฤต ไม่อาจตัดสินในเชิง จริยธรรมได้ว่าเป็นจิตดีหรือไม่ดี 2) มนัส สลึงจรไปในสองทิศทางหรือทำหน้าที่สองอย่าง คือ ก. กำหนดหมาย (มนยติ) ในอาลยวิญญูณ และ ข. ทำอาลยวิญญูณให้เป็นอารมณ์ของตน ด้วยการคิดปรุงแต่งให้เกิดทวิภาวะ ซึ่งขัดแย้งกับธรรมชาติเดิมแท้ของจิต และ 3) วิญญูณทั้งหกทำหน้าที่รับรู้อารมณ์ที่ปรากฏทางอายตนะ ซึ่งการรับรู้ในขั้นนี้ยังไม่ถือว่าเป็นกุศลหรืออกุศล ดีหรือไม่ดี เพราะอารมณ์ยังไม่ถูกปรุงแต่งด้วยมนัส ที่กล่าวข้างต้นท่าน ดิ.ที.สุชุกี อุปมาอย่าง ย่อว่า “จิตเรจระบำเหมือนนกฟ้อน มนัสเหมือนผู้กำกับการแสดง วิญญูณทั้งหกเหมือนผู้ชม การแสดงบนเวที”

ด้านหน้าที่ของอาลยวิญญูณนั้น สุมาลี มหณรงค์ชัย ที่มีทัศนะว่า อาลยวิญญูณมีหน้าที่หลัก 3 ประการ คือ 1) **รู้เก็บ** คือ สามารถเก็บรอยประทับต่าง ๆ ของกรรม อุปมาเสมือนยุ่งฉางเก็บข้าวเปลือก 2) **รู้ก่อ** คือ สร้างอัตตาให้เกิดขึ้นกับตัวเอง ก่อให้เกิดเป็นอารมณ์ต่าง ๆ แบบทวิภาวะ จึงมีผู้มองกับสิ่งที่ถูกมอง การที่อาลยวิญญูณมอง ตัวเองและแยกตัวเองออกมาทำหน้าที่รับรู้ตัวเอง ทำให้ดูเหมือนแยกตัวเองออกมาเป็นวิญญูณ ตัวใหม่ จึงมีชื่อเรียกตัวใหม่ว่า มนัส หรือ กลิขภูมิโนวิญญูณ และ 3) **รู้ปรุง** คือ ปรุงแต่ง อารมณ์ตามเหตุปัจจัย อันเอื้อต่อการทำกรรมใหม่ตามรอยประทับที่มีอยู่ อย่างเช่น ถ้ามีกุศลพี ชะอยู่มากก็ทำให้จิตใจที่อยากจะทำดีมีมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป ซึ่งทั้งหมดนั้นก็ไปในแนวทาง เดียวกับทัศนะของท่าน ดิข นัท ฮันท์ ที่อธิบายว่า อาลยวิญญูณมีหน้าที่หลัก 3 อย่าง คือ 1) **หน้าที่ในการเก็บรักษาพีชะ** แห่งโลกประสบการณ์หรือข้อมูลการรับรู้ของเราเอาไว้ อาลยวิญญูณดึงพีชะเหล่านี้ทั้งหมดเข้ามารวมอยู่ด้วยกัน 2) **หน้าที่เป็นพีชะในตัวมันเอง** กล่าวคือ อาลยวิญญูณนอกจากจะเป็นแหล่งที่เก็บพีชะทั้งหลายแล้ว ตัวมันเองยังเป็นพีชะไป

พร้อมกันด้วย และ 3) **หน้าที่เป็นแหล่งของความยึดถือว่ามีตัวตน** เกิดจากการทำงานที่ผิดพลาดของมนัสต่ออalayavijñāna มนัสยึดเอาบางส่วนของอalayavijñāna ว่าเป็นตัวตนที่เที่ยงแท้ถาวร หากวิเคราะห์สภาพการณ์เช่นนี้จะพบว่าความทุกข์เกือบทั้งหมดของเราเป็นผลจากการทำงานที่ผิดพลาดของมนัสนั่นเอง

2. วิเคราะห์อalayavijñāna ในนิกายโยคอาจารย์ฐานจิตพุทธปรัชญามหายาน การวิเคราะห์ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยค้นพบสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

อalayavijñāna คือ จิตเดิมแท้

พุทธปรัชญามหายานมีฐานคิดเรื่องอalayavijñāna ตามคัมภีร์ลังกาวตารที่เรียกอalayavijñāna อีกชื่อหนึ่งว่า “จิตเดิมแท้” ซึ่งคำว่า “จิตเดิมแท้” ในลังกาวตารสูตรสามารถแยกออกเป็น 2 คำ ได้แก่ คำว่า “จิต” และคำว่า “เดิมแท้” คำว่าเดิมแท้นี้มีสองนัยนัยแรกแสดงถึง “ประภัสสร” สว่างหรือมีรัศมี เช่น “Shining” หรือ “Very Bright” หรือ “Luminous” หรือ “Radiant” ดังคำบาลีว่า “ปรกฤติปรภาสวร” แปลว่า ประภัสสรหรือเปล่งประกายโดยธรรมชาติ (Luminous By Nature) และคำว่า “ปรกฤติปริศุทธ” แปลว่า บริสุทธิ์โดยธรรมชาติ เพราะมีความบริสุทธิ์จึงประภัสสร อีกนัยแสดงถึง ปกติ ภาษาสันสกฤตเรียกว่า “ปรกฤติ” (ปรกฤติ) แปลตามศัพท์ว่า “การกระทำอันเป็นปฐม” (ปฐม กติ ปกติ) ที่เป็นรูปแบบธรรมชาติดั้งเดิม หรือสภาวะตามธรรมชาติ

ตามทัศนะของท่านฮุยหยวน (Hui - Yuan) ได้ให้นิยามของ “อalay” ว่า “ไม่เคยสูญเสีย” (Never loses) คือ จิตที่ไม่เคยสูญเสียธรรมชาติเดิมแท้ของมัน แม้จะท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏยาวนานเท่าไรก็ตาม จิตก็ยังสามารถรักษาธรรมชาติเดิมแท้ของมันไว้ได้ โดยท่านแบ่งvijñāna 8 ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) **จิตแท้** หมายถึง จิตที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นแก่นแท้ จิตประเภทนี้มี 2 ด้าน คือ ด้านที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ เรียกชื่อว่า อalayavijñāna และด้านธรรมชาติเดิมแท้ อันมีความบริสุทธิ์โดยธรรมชาติ มีตถาคตครุ มีธรรมชาติแห่งพุทธะ (พุทธธาตุ) ซึ่งธรรมชาติด้านนี้ไม่เคยสูญเสียไปแม้จะอยู่ในสังสารวัฏนานเท่าใดก็ตาม เรียกชื่อว่า อมลvijñāna หมายถึง วิญญาณที่ไร้มลทิน และ 2) **จิตเทียม** หมายถึง วิญญาณ 6 และอาหวนvijñāna (มนัส) วิญญาณกลุ่มหลังนี้เป็นจิตเทียม เพราะมีการทำงานผิดพลาดแปรปรวนไปตามการรับรู้อารมณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่านอกจากการทำงานที่ผิดพลาดของมนัสตามการคิดปรุงแต่งอันอยู่ภายใต้อิทธิพลของอุปกิเลสซึ่งมีกิเลส 4 อย่าง คือ อาตมทณฺหิ อาตมเสนหะ อัสมิมานะ และอวิชชา จะเป็นสาเหตุให้จิตเดิมแท้มีความเศร้าหมองแล้ว ยังมีสาเหตุที่สำคัญมากอีกอย่างคือ ตัณหา วาสนาอันหมายถึง ความเคยชินหรืออุปนิสัยต่าง ๆ ที่เป็นผลพวงจากการสังสมกิเลส วิบากกรรมเป็นเวลานานถึงข้ามภพข้ามชาติ อันส่งผลเป็นแรงโน้มนำไปสู่ที่สูงหรือที่ต่ำ ในความเป็นจริงแม้กิเลสจะเป็นปัจจัยแห่งวาสนา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ถ้าละกิเลสตัวนั้น ๆ ได้แล้วจะเปลี่ยนแปลงให้วาสนาดีขึ้น เพราะวาสนาเป็นระดับของจิตไร้สำนึก ที่อยู่เลยโพ้น

ระดับความคิด ดังที่เราเคยสัมผัสถึงพฤติกรรมบางช่วงบางเวลาที่เกิดขึ้นโดยที่เจตนาของเรามีได้ ต้องการเป็นเช่นนั้น เช่น กิริยาเรียบร้อยหรือหลุกหลิก คำพูดกระซอกโฮกฮาหรือนุ่มนวล คำติดปากที่หยาบหรือสุภาพ เป็นต้น

การกล่าวข้างต้นนั้นก็อยู่ในแนวทางเดียวกับการให้ความหมายของ “จิต” ที่ปรากฏในสัมมัตติโมจนสูตรที่ว่า “ที่ชื่อว่าจิต เพราะพอกพูน (อาจิต) และสังสม (อุปจิต) อารมณ์ทั้งหกอันมีนัยถึงคำว่าวาสนา และสอดคล้องกับคัมภีร์ไตรปิฎกที่กล่าวว่า “อภยวิญญานเรียกว่าจิต เพราะสังสมพีชะแห่งสังกิเลสและวาสนา และปวัตติวิญญานเรียกว่าจิต เพราะเป็นไปโดยอาการอันวิจิตร” ซึ่งท่าน ดี.ที. ชูสุกิ ได้ขยายความว่า วิจิตร หมายถึง การสร้างหรือการปรุงแต่งอารมณ์ที่รับเข้ามาหรือที่เก็บสังสมไว้ให้วิจิตรพิสดาร ด้วยเหตุนี้ วาสนาจึงเปรียบเป็นอณูรูปหนึ่งของอภยวิญญาน เพราะโดยเนื้อแท้แล้ววาสนาเป็นไปได้ทั้งสองทางคือ สะสมกุศลพีชะมากก็เป็นไปในทางดี แต่หากสะสมอกุศลพีชะมากก็เป็นไปในทางร้ายหรือต่ำ เปรียบเช่นเดียวกับอภยวิญญาน ดังนั้นการปรากฏของจิตแท้ ก็คือ การอยู่ในครรลองของวาสนาดี ที่อยู่บนฐานของจิตที่มีความบริสุทธิ์และแปลงปรกายโดยธรรมชาติ เปรียบดังดวงอาทิตย์ที่มีประกายแสงโดยปกติ คือ พอกพูน (อาจิต) และสังสม (อุปจิต) อารมณ์ 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ เหตุผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า จิตเดิมแท้มีความหมายตรงกับอภยวิญญานอันเป็นจิตระดับมูลฐาน อันเป็นหน่อเชื้อของการบ่มเพาะพุทธภาวะต่อไป

อภยวิญญานมีอิทธิพลต่อการเวียนว่ายในสังสารวัฏ

ทัศนะเรื่องอภยวิญญานกับการหลุดพ้นจากสังสารวัฏนั้น ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหายานศรัทโธตปาตศาสตร์ ซึ่งอธิบายว่า วงจรความทุกข์หรือการเวียนว่ายตายเกิดนั้นเริ่มต้นขึ้นเมื่อ 1) จิตของปุถุชนไม่รู้กระแสความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของจิต ก่อให้เกิดแรงโน้มถ่วงของกรรม (ในภาษาของมหายานเรียกว่าวิบากวาสนา) พลังงานนี้มีการสั่นไหวเพื่อแยกตัวเองออกมาจากความเป็นหนึ่งเดียวกัน 2) เริ่มมองเห็นตัวเอง แต่การเห็นว่ามีตัวอยู่นี้ยังอยู่ในระดับของจิตใต้สำนึก และละเอียดอ่อนเกินกว่าจะรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสธรรมดา กล่าวคือ เราไม่อาจมีประสบการณ์ตรงเช่นนี้ได้ นอกจากจะฝึกฝนจิตอย่างหนักมาแล้วเท่านั้น และ 3) เมื่อมีตัวตน ก็ทำให้มีการรับรู้ทางประสาทสัมผัสเกิดขึ้น ซึ่งเราสามารถมีประสบการณ์หรือสังเกตได้ในขั้นตอนหลังนี้ ในช่วงระหว่างสามขั้นตอนนี้ จิตปุถุชนได้สร้างแง่มุมการมองโลกขึ้นมาเป็นลำดับ ๆ เริ่มต้นจากการใช้เหตุผล (Intellect) ของจิตในการพิจารณาแบ่งแยกสิ่งทั้งหลาย จากความชอบและความไม่ชอบ จิตเริ่มรับรู้ถึงความพอใจจากสิ่งที่ชอบ และความเจ็บปวดจากสิ่งที่ไม่ชอบ เกิดเป็นแม่พิมพ์ทางความคิดครอบงำจิตไว้ ผลักดันให้เกิดเป็นความผูกพัน (Attachment) ในสุขเมื่อชอบและทุกข์ใจเมื่อชังขึ้นในจิต พัฒนาไปสู่การจัดการระบบความรู้ด้วยภาษา ขั้นนี้จิตได้นิยามและกำหนดนามรูปให้กับสิ่งต่าง ๆ ราวกับว่ามีอยู่จริงตามที่จิตสร้างขึ้นมีอุปทานเป็นผล หลังจากนั้นก็เกิดอกุศลกรรม (Giving Rise to Evil Karma) เนื่องจากเกิดการทำความต่าง ๆ และผลของกรรม (วิบาก) ก็เกิดขึ้น เปรียบเสมือน

มนุษย์เริ่มผลักรวงล้อแห่งกรรมของตนให้เคลื่อนที่ วงล้อนี้ก็คือ การเวียนว่ายตายเกิด ในที่สุดแล้วก็บังเกิดความไม่ปกติ (Anxiety) หรือความทุกข์ เป็นภาวะที่เกิดสืบเนื่องมาจากอุปาทานและวงล้อแห่งกรรม เมื่อถึงตรงนี้บุคคลมีความเข้าใจเรื่องโลก วัตถุ และจิต ว่าเป็นเรื่องที่แยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิง ทั้งที่ความจริงมันไม่ได้มีอะไรมากไปกว่าขณะจิตที่สืบสันตติต่อกัน เมื่อมีจึงยึด ยิ่งยึดก็ยิ่งทุกข์ จิตไม่อาจเป็นอิสระ ต้องมัวหมองเพราะถูกรอบงำด้วยอวิชชาหรืออวิชชาของจิตเองทำให้บุคคลต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏต่อไป

หากวิเคราะห์แง่มุมการมองโลกตามข้อความดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการมองโลกเช่นนี้เป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นกับบุคคล จิตของคนเราย่อมเคยผ่านกระบวนการสร้างและมองโลกดังกล่าว ซึ่งอภิปรัชญานับว่ามีบทบาทสำคัญมากที่สุด ในทัศนะของโยคจาริกอีกมุมหนึ่งเห็นได้ว่า ในสังสารวัฏไม่มีอะไรเลยที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของจิต ซึ่งมีอภิปรัชญาครอบคลุมการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ทุกอย่าง แม้แต่วิญญาณภายในจิตก็ยังมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนถ่ายพิชชะเข้าและออกจากอภิปรัชญาอย่างสม่ำเสมอ ทุก ๆ ครั้งที่มีการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้น ผลของการกระทำกรรมจะถูกแรงเหวี่ยงนำให้มาประทับติดในอภิปรัชญาอยู่เสมอ ในขณะเดียวกัน รอยประทับเหล่านี้ เมื่อสะสมมากเข้าก็กลายเป็นแรงโน้มถ่วงให้เกิดการกระทำครั้งใหม่ต่อไป ผ่านการแยกตัวของมนัสและมโนวิญญาณที่แสดงความเป็นตัวกู - ของกู

เมื่อพิจารณาในแง่การกระทำกรรม อภิปรัชญามีอิทธิพลต่อการเวียนว่ายในสังสารวัฏและการเข้าถึงนิพพาน ทั้งนี้เพราะอภิปรัชญามีหน้าที่หลักสองประการ คือ 1) เป็นตัวรองรับรอยประทับแห่งกรรมของวิญญาณทั้งหลาย และ 2) เป็นตัวก่อให้เกิดวิญญาณทั้งหลาย โดยการบ่มเพาะหรือสะสมรอยประทับแห่งกรรมเหล่านั้น แสดงให้เห็นว่าอภิปรัชญาหรือจิตเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังสารวัฏและคำจนความเป็นไปในสังสารวัฏเนื่องจากในวัฏจักรของชีวิตนั้น กรรมและวิบากล้วนเกิดขึ้นและดำเนินไปภายในจิต โดยจิตของบุคคลมีการสั่นไหว เปลี่ยนแปลง และเต็มไปด้วยพลังงานไหลเวียนเข้าออก ในขณะที่จิตหนึ่ง ๆ มีทั้งรอยประทับของกุศลกรรม อกุศลกรรม และอัปยาคฤตกรรม อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าจิตของมนุษย์คือสังสารวัฏ จึงเป็นแหล่งเกิด - แหล่งดับของภาวะทั้งหลาย เริ่มจากจิตสร้างวิญญาณ จากนั้นวิญญาณก็สร้างโลก กระบวนการเกิดของสรรพชีวิตและสรรพสิ่งทั้งปวงอธิบายให้จบได้ภายในจิต ดังนั้น จิตจึงเป็นแหล่งดับความทุกข์ด้วย ด้วยเหตุผลว่าในเมื่อจิตมีบทบาทสำคัญดังกล่าวข้างต้น จิตจึงอยู่ตรงกลางระหว่างความทุกข์กับความหลุดพ้น อภิปรัชญาในตัวมนุษย์จึงเป็นจุดกึ่งกลางเชื่อมโยงระหว่างโลกกับความหลุดพ้นจากสังสารวัฏนั่นเอง

อภิปรัชญาในฐานะเป็นตถาคตครรภ์

คำว่า “ตถาคตครรภ์” (Tathagata - garbha/ the Womb of Thus - come) ตามทัศนะ โยคจาริกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเกิดและการดับของภาวะต่าง ๆ แต่การดับในที่นี้ไม่ได้แปลว่าจิตหรือวิญญาณที่สร้างโลกภายนอกดับสิ้นหรือสูญสลายไป ไม่ได้

แปลว่าขณะแห่งการสำนึกรู้ (The flow of consciousness) ขาดหายไป แท้จริงแล้วการดับในทัศนะโยคจาร หมายถึง การสิ้นสุดแห่งอัตตา ตัวตน การแบ่งแยก และทวิภาวะ เกิดขึ้นเมื่อจิตยังเห็นความเป็นตถตา อันเป็นการเห็นความดำเนินไปของกระแสการรับรู้อยู่ตลอดเวลา มองว่าสิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นและมีอยู่ได้เพราะจิตเป็นผู้สร้างขึ้น จึงไม่ควรยึดถือเป็นจริงเป็นจัง ซึ่งการทำงานของวิญญานต่าง ๆ ยังคงดำเนินต่อไป การรับรู้ไม่ได้ขาดตอน

จิตในด้านที่บริสุทธิ์ของปุณฺชนก็คือพุทธภาวะที่แผ่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล พุทธภาวะนี้เป็นศักยภาพอันไร้ขอบเขตที่มนุษย์สามารถเข้าถึงความหลุดพ้นได้เช่นเดียวกับพระพุทธองค์ เป็นช่องว่างที่เราทั้งหลายจะได้เติมความเป็นพุทธะลงไป จึงเรียกจิตในด้านที่บริสุทธิ์นี้ว่า “ตถาคตรร” อันที่จริงแล้วเป็นคำที่มีความหมายทั้งพุทธศาสนานิกายเถรวาท และนิกายมหายานโดยคำว่า “ตถาคต” เป็นคำที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เรียกหรือตรัสถึงพระองค์เอง อันแสดงถึงภาวะหรือลักษณะทั่วไปของผู้หลุดพ้นอย่างสิ้นเชิง แต่ในมหายานให้ความหมายที่ครอบคลุม กว้าง และลึกซึ้งมากกว่า กล่าวคือ “ทรงมาเพื่อเป็นเช่นนั้นเอง” (Thus - come) โดยนำคำว่า “ตถตา” (Tathata - Thusness) ที่แปลว่า “ความเป็นเช่นนั้นเอง” มาใช้แทนกัน ส่วนคำว่า “ครร” ในลัทธิการสวดสูตร ให้ความหมายว่า เป็นช่องว่างหรือที่สำหรับบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งพุทธภาวะในอันที่จะเจริญเติบโตต่อไป ทั้งนี้เพราะตถาคตรรก็คือออลวิญญาน ซึ่งประกอบด้วยรอยประทับของกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้เพราะมีอวิชชาเป็นเหตุให้ออลวิญญานแปดเปื้อน ซึ่งสามารถเปลี่ยนถ่ายไปสู่ความบริสุทธิ์ได้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ภาวะจิตที่กลายเป็นตถาคตรรนั้น เริ่มต้นเมื่อจิตขึ้นไปสู่ระดับของความหลุดพ้น สภาพของจิตบริสุทธิ์หรือออลวิญญานปราศจากรอยประทับของอกุศลกรรมหรือไม่มีอกุศลพิษที่จะนำไปสู่การเวียนว่ายในสังสารวัฏ เป็นภาวะจิตที่สามารถเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ผู้ฝึกจิตให้เข้าถึงความบริสุทธิ์หรือหมดสิ้นกิเลส ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนมีธาตุรู้ (ออลวิญญาน) ติดตัวมาแต่กำเนิด จึงมีโอกาสเข้าถึงได้ทุกคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพแห่งการฝึกจิตของตนเอง ภาวะจิตแบบตถาคตรรนี้ พุทธศาสนามหายานยุคหลังเรียกว่าการกลับไปสู่ธรรมชาติจิตเดิมแท้ มีชื่อเรียกใหม่ว่า “อมลวิญญาน” (Amalavijnana - the Immaculate Consciousness) ถือว่าเป็นวิญญานตัวที่เก้า

3. การประยุกต์ทัศนะออลวิญญานเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ในการการประยุกต์ทัศนะออลวิญญานเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยค้นพบประเด็นหลัก ที่สำคัญดังนี้

การสิ้นสุดแห่งอัตตา ตัวตน

ทำให้เกิดการปล่อยวาง มนุษย์เกิดมามีอุปสรรคกับความทุกข์มากบ้าง น้อยบ้าง ทำให้ดูเหมือนชีวิตนี้หนักเหลือเกินกับการที่ต้องแบกความทุกข์ ความหนักใจไว้ตลอดทั้งชีวิต ความทุกข์ที่เข้ามาในการดำเนินชีวิตประจำวันทำให้เรารู้สึกเหนื่อยล้าเหลือเกินกับการที่ต้องกระทบกระทั้ง อารมณ์หลากหลาย หัวเราะ ร้องไห้ ยินดี ยินร้าย ที่ถาโถมเข้ามา

ตลอดเวลาทุกวันนี้ หากมองในภาพใหญ่ขึ้น ก็อาจรู้สึกเบื่อเหลือเกิน..กับการเวียนเกิด เวียนตาย อยู่ในสังสารวัฏอันยาวไกล โดยไม่รู้จุดหมายปลายทาง และจะยังวนเวียนไปอีกเท่าไรหนอลองหยุดคิดสักนิดแล้วถามตัวเองว่า เราทุกข์เพราะสิ่งใด เรากำลังแบกอะไร เราจะวางลงได้ไหม เราจะวางอย่างไร....? คำตอบก็คือ การปล่อยวาง ด้วยการตระหนักถึง จิตเดิมแท้ คือพุทธภาวะที่แฝงอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล พุทธภาวะนี้เป็นศักยภาพอันไร้ขอบเขตที่มนุษย์ที่จะก้าวข้ามการยึดมั่นถือมั่น กล่าวคือ การดับของภาวะต่าง ๆ อันเกิดจากการยึดติดกับอดีต ตัวตนของจิตเนื่องจากอภิปรัชญาเป็นจุดกึ่งกลางเชื่อมโยงระหว่างโลกกับความหลุดพ้น ทำให้เรามีจิตที่หลุดพ้นได้

ขจัดทวิภาวะและการแบ่งแยก

จิตของปุถุชนดำรงอยู่ในโลกียวิสัยตามปกติ ก็ย่อมมีความรู้สึกนึกคิดในเชิงแบ่งแยก เปรียบเทียบ มีความแตกต่าง ในที่สุดก็ก่อให้เกิดข้อขัดแย้ง อย่างเช่น ความดีกับความชั่ว สุขกับทุกข์ ความสำเร็จกับความล้มเหลว ชีวิตกับความตาย เป็นต้น แสดงนัยยะว่าชอบสิ่งหนึ่ง และปฏิเสธอีกสิ่งหนึ่ง แต่จิตหรืออภิปรัชญา มีธรรมชาติเป็นกลาง ๆ หรืออภิปรัชญา ไม่อาจตัดสินในเชิงจริยธรรมได้ว่าเป็นจิตดีหรือไม่ดี อภิปรัชญาในฐานะเป็นจุดกึ่งกลางเชื่อมโยงระหว่างโลกกับความหลุดพ้น การหยั่งรู้ถึงธรรมชาติเดิมแท้ของอภิปรัชญาเท่ากับการบ่มเพาะพุทธภาวะ (Buddhahood) ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ไม่เกิด ไม่ดับ ไม่ดี ไม่ชั่ว กล่าวคือมีอำนาจเหนืออิทธิพลของมนัสเพื่อการอยู่เหนือโลกและข้ามพ้นการแบ่งแยกและทวิภาวะ ทั้งหมดนั้นถือเป็นการพัฒนาทางจิตวิญญาณ ดังนั้น ทวิภาวะจะมีความสำคัญแต่เฉพาะการพัฒนาในทางจิตวิญญาณอย่างเดียวก็หาไม่ หากยังมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและกิจกรรมในทางโลกอีกด้วย โดยลดความขัดแย้งและการเผชิญหน้า ท้ายที่สุดก็สามารถลดความรุนแรงในสังคม

อภิปรายผล

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์อภิปรัชญาในนิกายโยคจารบนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน ผู้วิจัยอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การศึกษาทัศนะอภิปรัชญาของนิกายโยคจาร พบว่า อภิปรัชญา มีรากศัพท์มาจากคำว่า “อาลยะ” และ “วิญญาณ” โดยคำว่า “อาลยะ” แปลว่า แล่ง หรือที่อยู่ ส่วนคำว่า “วิญญาณ” แปลว่า หน่วยของความรู้สำนึก ด้วยเหตุนี้ อภิปรัชญาจึงมีหมายถึง หน่วยความรู้สำนึกที่เป็นแหล่งรวบรวม สะสมเมล็ดพันธุ์แห่งกรรมหรือสรรพพืชทั้งกุศลและอกุศลของสัตว์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี มหณรงค์ชัย ที่พบว่าเราสามารถแยกวิเคราะห์อาลยะออกมาเป็นสองส่วนกว้าง ๆ ได้คือ อาลยะในด้านที่แปดเปื้อนซึ่งเป็นจิตของปุถุชนทั่วไปกับอาลยะในด้านที่บริสุทธิ์ซึ่งเป็นจิตของพระอริยบุคคล (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2541) อาลยะในด้านที่แปดเปื้อนประกอบด้วยอาสวพิษ (วิบากวาสนา) ที่คอยชักนำให้เกิด

ความหลงผิด แต่อาละยะในด้านที่บริสุทธิ์ประกอบด้วย อนาสวพีชะ (นิชยันทवासนา) ที่ไม่ก่อให้เกิดกรรมทั้งจาก ความคิด วาจา และการกระทำ นอกจากนี้อาละยะวิญญานยังเป็นรากฐานของวิญญานอีกเจ็ดตัว คือ ปัญจวิญญาน มโนวิญญาน และกลียฆมโนวิญญาน โดยอาละยะวิญญานมีหน้าที่หลัก 3 ประการ คือ รู้เก็บ รอยประทับต่าง ๆ ของกรรมหรือพีชะแห่งโลกประสบการณ์ รู้ก่อ สร้างอัตราให้เกิดขึ้นกับตัวเอง ก่อให้เกิดเป็นอารมณ์ต่าง ๆ แบบทวิภาวะ และ รู้ปรุง ยึดถือว่ามีตัวตน ซึ่งเกิดจากการทำงานที่ผิดพลาดของมนัสต่ออาละยะวิญญาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ กรุณาฤทธิโยธิน ที่พบว่าอาละยะวิญญานตามแนวคิดของสำนักโยคศาสตร์เป็นอภิปรัชญาจิตนิยม เพราะโยคศาสตร์ถือว่า “อาละยะวิญญานเป็นความจริงแท้เพียงอย่างเดียว วัตถุภายนอกไม่มีอยู่จริงเป็นเหมือนความฝันหรือภาพลวงตา มีความหมายอยู่ 3 นัย คือ 1) รู้เก็บ 2) รู้ก่อ และ 3) รู้ปรุง โดยประเภทของอาละยะวิญญานมี 8 ทั้งหมดมีอยู่เพื่อรับรู้โลกภายนอกและสร้างโลกภายใน โดยเฉพาะอาละยะวิญญานคือปฐมวิญญานเป็นมูลฐานโลกเก็บก่อสร้างสรรค์สรรพสิ่ง

2. การวิเคราะห์อาละยะวิญญานในนิกายโยคศาสตร์บนฐานคิดพุทธปรัชญามหายาน พบว่า อาละยะวิญญาน คือ จิตเดิมแท้ และอาละยะวิญญานมีอิทธิพลต่อการเวียนว่ายในสังสารวัฏ ซึ่งแนวคิดจิตตมาตรในโยคศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางตรงกับอาละยะวิญญาน จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (พรธนา) ที่พบว่าคัมภีร์ชั้นรองของนิกายโยคศาสตร์ส่วนใหญ่ก็กล่าวถึงจิตตมาตรในบริบทของการรับรู้โลกของปุถุชน แสดงให้เห็นว่าจิตตมาตรเป็นแนวคิดที่มุ่งอธิบายปัญหาความทุกข์ในสังสารวัฏที่สัมพันธ์กับการรับรู้โลกอย่างผิดพลาดของปุถุชน (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (พรธนา), 2552) ซึ่งต้นเหตุของความผิดพลาดคือจิตที่ทำงานภายใต้การครอบงำของกิเลสพระพุทธานุศาสนิกชนมีแนวคิดหลายอย่างที่ น่าจะเป็นรากฐานแนวคิดจิตตมาตรของนิกายโยคศาสตร์ เช่นแนวคิดเรื่องนรกสวรรค์ทางอายตนะ (นรกสวรรค์ทางจิตวิทยา) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถนิษฐ์ ฉัตรโชติธรรม ที่พบว่าจิตเดิมแท้ของนิกายเซน เป็นจิตที่มีความบริสุทธิ์และเปล่งประกายโดยธรรมชาติ มีหน่ออ่อนแห่งความเป็นตถาคต และมีความงดงามโดยธรรมชาติ แต่เศร้าหมองเพราะมนัสคิดปรุงแต่งสร้างกรรมอันวิจิตรพิสดารต่าง ๆ ภายใต้การครอบงำของอุปกิเลส (อรรถนิษฐ์ ฉัตรโชติธรรม, 2555) จากนั้นผลแห่งกรรมอันวิจิตร วาสนา อุปนิสัยความเคยชินต่าง ๆ ก็ถูกเก็บสะสมไว้ในจิต (อาละยะวิญญาน) ส่วนจิตเดิมแท้ในนิกายเซนจริง ๆ เป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ สะอาดสว่างโดยตัวของจิตเอง หรือธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะเป็นสิ่งสากลมีอยู่แล้วในชีวิตของคนทุกคน เป็นธรรมชาติเดิมแท้ของสรรพสัตว์ทั้งหลาย แต่เศร้าหมองเพราะถูกกิเลสบดบังธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ และการวิเคราะห์ว่าอาละยะวิญญานในฐานะเป็นตถาคตครุร์ร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพุทธรักษ์ ปราบนอก ที่พบว่า ในคัมภีร์มหายานสูตราลังการ อสังคะเรียกสิ่งที่เป็นความจริงสูงสุดด้วยคำต่าง ๆ เช่น ตถตา (ตถตา) ธรรมธาตุ (ธรรมธาตุ)

ตัดตะวะ (ตตตะวะ) พุทธตะวะ (พุทตะวะ) เป็นต้น (พระมหาพุทธรักษ์ ปราบนอก, 2547) คำทั้งหมดหมายถึง สิ่งสมบูรณ์หรือความจริงสูงสุดที่เป็นแก่นแท้ของสรรพสิ่ง เป็นสภาวะไม่มีทวิภาวะที่เป็นความสัมพันธ์กันระหว่างผู้รู้และสิ่งที่ถูกรู้ ตถตา แม้จะไม่แตกต่างจากสรรพสิ่ง แต่มันก็เป็นสิ่งบริสุทธิ์ได้ มันก็คือตถาคต เพราะฉะนั้น สัตว์ (สิ่งที่มีร่างกาย) ทั้งปวงจึงมีเชื้อ (ธรรมชาติ) ของตถาคต (คือเป็นตถาคตครุภ))

3. การประยุกต์ทศนะอาลยวิญญานเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน พบว่าการเข้าใจสาระสำคัญและหลักการของอาลยวิญญาน สามารถเข้าถึงการสิ้นสุดแห่งอัตตาตัวตน และสามารถจัดทวิภาวะและการแบ่งแยก ซึ่งทั้งการยึดในอัตตา - ตัวตน และทวิภาวะและการแบ่งแยกล้วนเป็นอวิชชานำมาแต่ความทุกข์ เนื่องจากการทำงานผิดพลาดของจิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิโก (พรณ) ที่พบว่า แนวคิดเรื่องสังสารวัฏในชีวิตประจำวัน แนวคิดเรื่องการคิดปรุงแต่งสร้างโลกแห่งตัวตน - ของฉันภายใต้อิทธิพลของกิเลส แนวคิดเรื่องความคิดคลาดเคลื่อน (จิตวิปลาส) เป็นต้น (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิโก (พรณ), 2552) ดังนั้น แนวคิดจิตตามาตรของนิคายโยคอาจารย์ควรได้รับการตีความว่าไม่ใช่แนวคิดที่ลดทอนโลกทางกายภาพลงไปหาจิตเพื่อยืนยันว่าจิตสมบูรณ์เท่านั้นมีอยู่จริงเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นแนวคิดทางจริยธรรมที่ลดทอนปัญหาความทุกข์ในสังสารวัฏของปุถุชนลงไปหาจิตแล้วเสนอทางออกจากทุกข์ด้วยการปฏิบัติสมาธิเพื่อพัฒนาจิต นั่นก็คือเพื่อเข้าถึงความบริสุทธิ์เดิมแท้ของอาลยวิญญาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โยคจารย์ถือว่าจิตเป็นความจริงแท้หนึ่งเดียวที่มีอยู่ วิญญานหมายถึงหน่วยของความรู้สำนึกและทำหน้าที่ รับรู้ แยกแยะ ตัดสิน วิญญานจึงเป็นส่วนหนึ่งของจิต จิตหนึ่งมีวิญญานถึงแปดตัวและอาลยวิญญานเป็นชื่อเรียกวิญญานตัวที่แปดซึ่งมีความหมายสามนัย คือ รู้เก็บ รู้ก่อ และรู้ปรุง โดยวิญญานทั้งหมดมีอยู่เพื่อรับรู้โลกภายนอกและสร้างโลกภายใน โดยเฉพาะอาลยวิญญาน คือปฐมวิญญานเป็นมูลฐานโลก เก็บก่อสร้างสรรค์สรรพสิ่ง ตามคัมภีร์ลังกาวัตร อาลยวิญญานก็คือ จิตเดิมแท้ซึ่งมีความสว่างหรือรัศมีและความบริสุทธิ์โดยเนื้อแท้ จิตนี้ไม่เคยสูญเสียธรรมชาติเดิมแท้ของมัน แม้จะท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏยาวนานเท่าไรก็ตาม ในสังสารวัฏไม่มีอะไรเลยที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของจิต ซึ่งมีอาลยวิญญานครอบคลุมการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ทุกอย่าง ด้วยเหตุนี้อาลยวิญญานจึงมีอิทธิพลต่อการเวียนว่ายในสังสารวัฏและการเข้าถึงนิพพาน สภาพจิตที่บริสุทธิ์ก็คือ ตถาคตครุภ ซึ่งเป็นอาลยวิญญานที่ปราศจากรอยประทับของอกุศลกรรมหรือไม่มีอกุศลพิษที่จะนำไปสู่การเวียนว่ายในสังสารวัฏ คุณประโยชน์ของทศนะอาลยวิญญานในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดเป็นจริงได้ก็คือ การบ่มเพาะความเป็นพุทธภาวะให้เกิดมีในตน เพื่อยกระดับจิตขึ้นสู่ความบริสุทธิ์ เป็นศักยภาพอันไร้ขอบเขตที่มนุษย์สามารถเข้าถึงความหลุดพ้นได้เช่นเดียวกับพระพุทธองค์ สำหรับข้อเสนอแนะ

ในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สารสำคัญอยู่ที่การเข้าใจแนวคิดเรื่องวิญญาน ซึ่งจะนำไปสู่การเห็นแจ้งในความไม่มีอยู่จริงแห่งอัตตา และทำให้เข้าใจเรื่องอาลัยวิญญานบนฐานคิดของโยคจาร อันมีความหลุดพ้นจากความทุกข์ในสังสารวัฏฏเป็นที่สุด เพราะสร้างความกระจ่างในการตอบปัญหาเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดได้อย่างชัดเจน รวมถึงเรื่องของการสั่งสมบุญกุศล วาสนา และเรื่องของผู้ได้ฌาน ไม่ใช่เรื่องที่ยากที่จะเข้าใจตามสามัญสำนึกอีกต่อไป ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประเด็นสำคัญที่สมควรขยายต่อคือ “ตถาคตครรรค์” อันหมายถึงพุทธภาวะ เป็นคำที่มีความหมายทั้งพระพุทธานุภาพและนิยามมหายาน มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจตรรกของการเกิดขึ้นของจิตเดิมแท้

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ กรุณาฤทธิโยธิน. (2561). ศึกษาวิเคราะห์อาลัยวิญญานตามแนวคิดของพุทธปรัชญาสำนักโยคจารใน ทศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพุทธรักษ์ ปราบนอก. (2547). การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์มหายานสูตรลังการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาสันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (พรธนา). (2552). จิตตมาตรของนิกายโยคจาร: การศึกษาเชิงวิเคราะห์บนฐานแนวคิดเรื่องจิตในพระพุทธานุคต. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา. (2534). พุทธศาสนามหายาน. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2541). อาลัยวิญญานในพุทธปรัชญานิกายโยคจาร. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2550). พุทธศาสนามหายาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- อรรณี ฉัตรโชติธรรม. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องจิตประภัสสรในพุทธปรัชญาเถรวาทกับแนวคิดจิตเดิมแท้ของนิกายเซน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Chatterjee, A. K. (1987). The Yogacara Idealism. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Suzuki, D. T. (1972). The Lankavatara Sutra. London and Boston: Routledge & Kegan Paul Ltd.

Thomas, E. W. (1994). *Mind Only: A Philosophical and Doctrinal Analysis of the Vijñāna*. Delhi: Shri Jainendra Press, IX.

การรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่ง
ในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

PERSONAL PERCEPTION IN PATIENTS WITH HYPERTENSION,
A SUB - DISTRICT IN BANG PA IN DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

นัตยา ดวงประทุม

Narttaya Duangpratoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University, Thailand

E-mail: narttaya.duang@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาระดับการรับรู้ส่วนบุคคล ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยาและการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างคือผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 152 คน สุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่าผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 52.60 รองลงมา มีการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 46.70 และการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 0.70 เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.70) ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูงในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.52)

* Received 1 February 2021; Revised 11 February 2021; Accepted 1 March 2021

และด้านการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การรับรู้ส่วนบุคคล, ผู้ป่วย, โรคความดันโลหิตสูง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) the personal perception of hypertensive patients in Bang Pa - in district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province 2) the level of personal perception included perceived susceptibility and risk of complication, perceived severity, perceived benefits of medicine taking and perceived barriers of medicine. This is a cross - sectional survey research. One hundred and fifty - two samples are hypertensive patients in Bang Pa - in district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province were purposive random sampling and collecting data by questionnaires. Then analyzes the data with computer program by descriptive statistic. The result showed hypertensive patients in Bang Pa - in district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province were highest perception level for 52.60 percent, high perception level for 46.70 percent and moderate perception level for 0.70 percent. The susceptibility and risk of complication perception was high level (mean = 4.39, S.D. = 0.70). The severity perception was high level (mean = 4.63, S.D. = 0.49). The benefits of medicine taking perception was highest level (mean = 4.45, S.D. = 0.52) and the barriers of medicine taking perception was high level (mean = 4.05, S.D. = 0.57) respectively.

Keywords: Personal Perception, Patient, Hypertension

บทนำ

ปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขในปัจจุบันที่ผู้คนมักกล่าวถึงและทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน คือโรคความดันโลหิตสูง (Hypertension) เนื่องจากเป็นโรคเรื้อรังที่มีอัตราการเกิดโรคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก (ณัฐนันท์ คำพิริยะพงษ์ และศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2560) มีอุบัติการณ์สูงขึ้นมากในประชากรไทยในผู้ที่มีอายุเกิน 40 ปีวัยกลางคนและโดยเฉพาะประชากรสูงอายุเกิน 65 ปี (สมาคมความดันโลหิตสูงแห่งประเทศไทย, 2563) โรคความดันโลหิตสูงคือภาวะที่มีระดับความดันโลหิตสูงเรื้อรังมีค่าตั้งแต่ 140/90 มิลลิเมตรปรอทขึ้นไป ผู้คนจำนวนมากมีภาวะความดันโลหิตสูงโดยที่ไม่ทราบว่าตนเองมีภาวะนี้ เนื่องจากเป็นโรคที่ไม่ค่อยปรากฏอาการที่ชัดเจนในช่วงแรกแต่เมื่อปล่อยนานไปโดยไม่ได้รับการดูแลรักษา แรงดันในหลอดเลือดที่สูงจะ

ไปทำลายผนังหลอดเลือดและอวัยวะที่สำคัญทั่วร่างกายจึงเรียกโรคนี้กันว่า “แพลงมาโตเซียม” (ธาริณี พังจันทน์ และนิทยา พันธุเวทย์, 2563) การลดความดันโลหิตให้กลับสู่ระดับปกติหรือใกล้เคียงปกติมากที่สุดเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งนอกจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้ว การการรักษาและรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอจะช่วยป้องกันหรือชะลอภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากโรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคเรื้อรังที่ไม่หายขาดต้องรักษาอย่างต่อเนื่องจึงทำให้มีผู้ป่วยจำนวนไม่น้อย เมื่อไม่มีภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้นจะไม่ได้รับการรักษา ไม่รับประทานยาหรือรับประทานยาไม่สม่ำเสมอ (สุกัญญา ลิ้มรังสรรค์ และพัชตริภา สุวรรณพรหม, 2556) ซึ่งพฤติกรรมรับประทานยาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ที่อธิบายว่า บุคคลจะแสวงหาแนวทางเพื่อจะปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อการป้องกันและฟื้นฟูสภาพทราบเท่าที่การปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคนั้นเป็นสิ่งที่มีความคุ้มค่ามากกว่าความยากลำบากที่จะเกิดขึ้น จากการปฏิบัติตามคำแนะนำดังกล่าวบุคคลจะต้องมีความรู้สึกลัวต่อโรคหรือรู้สึกว่าการดูแลสุขภาพของตนเองจะต้องมีความรู้สึกลัวว่าตนเองมีพลังที่จะต่อต้านโรคได้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ, 2563) ซึ่งต่อมาโรเซนสต็อกได้สรุปองค์ประกอบพื้นฐานของแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพไว้คือการรับรู้ของบุคคลและแรงจูงใจการที่บุคคลจะมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงจากการเป็นโรคจะต้องมีความเชื่อว่าเขามีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค โรคนั้น มีความรุนแรงและมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งการปฏิบัตินั้นจะเกิดผลดีในการลดโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคหรือช่วยลดความรุนแรงของโรคโดยไม่ควรมีอุปสรรคด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง เช่น ค่าใช้จ่าย ความไม่สะดวกสบาย ความเจ็บป่วยและความอาย เป็นต้น (Rosenstock, I. et al., 1994)

สาเหตุหลัก ๆ ที่ทำให้ผู้ป่วยมีความดันโลหิตสูงและเพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจากผู้ป่วยต้องรับประทานยาหลายเม็ด จึงมีความเชื่อที่ผิด ๆ ว่าควรเลือกรับประทานยาที่คิดว่าสำคัญบางชนิดเท่านั้นและมักจะหยุดยาเอง เพราะคิดว่าตนหายป่วยแล้ว ปัญหาที่พบบ่อยคือผู้ป่วยส่วนหนึ่งมีความเข้าใจเรื่องโรคและการใช้ยาไม่ถูกต้อง ซึ่งจากปัญหา ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้ยาที่เหมาะสมแก่ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ส่วนบุคคล ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยาและ การรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross - sectional survey study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 230 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้สูตรของแดเนียล (Daniel, W. W. , 1995) จำนวน 142 คน เก็บตัวอย่างเพิ่มร้อยละ 10 ของกลุ่มตัว เพื่อป้องกันความผิดพลาดของข้อมูล เป็น 152 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเข้า คือ 1) ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในเขตบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เป็นผู้ไม่มีภาวะแทรกซ้อนหรือโรคที่ต้องพักรักษาในโรงพยาบาล 3) สามารถฟังและสื่อสารภาษาไทยได้ และ 4) ยินดีและเต็มใจให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย อาชีพ และระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง

2. แบบสอบถามการรับรู้ส่วนบุคคล ได้แก่ ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูง ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา และด้านการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา จำนวน 18 ข้อ เป็นแบบสอบถามเลือกตอบตามข้อเท็จจริง โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ การแปลความหมายคะแนนระดับการรับรู้ส่วนบุคคลแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, J., 1981) คือ

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบข้อความต่าง ๆ ทางด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสม และตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item objective Congruence : IOC) มี

ค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน โดยแบบสอบถามการรับรู้ส่วนบุคคล ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70 และแบบสอบถามสิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.73

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจากคณะสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี และประสานงานกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ทราบถึงรายละเอียดของงานวิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรที่ต้องการศึกษาและขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้แก่กลุ่มตัวอย่างและผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทุกคน
3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม
4. ผู้วิจัยนำข้อมูลมาบันทึกข้อมูลลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสรุปผลและอภิปรายผล

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้มีการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระยะเวลาของการวิจัย สิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ระหว่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวออกจากการศึกษาในระหว่างดำเนินการได้โดยไม่ผิดต่อการพยาบาล การบริการ หรือการรักษาที่ได้รับแต่อย่างใด และข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ จะนำเสนอในภาพรวมไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) อธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.40 มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี ร้อยละ 36.20 อายุเฉลี่ย 60.22 ปี อายุต่ำสุด 35 ปี อายุสูงสุด 88 ปี มี

ดัชนีมวลกายระหว่าง 18.5 - 22.9 กิโลกรัม/เมตร ร้อยละ 40.10 ค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ย 24.62 กิโลกรัม/เมตร ต่ำสุด 16.33 กิโลกรัม/เมตร สูงสุด 44.82 กิโลกรัม/เมตร 2 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพร้อยละ 30.30 มีระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตระหว่าง 1 - 5 ปี ร้อยละ 65.80 ค่าระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิต เฉลี่ย 5.38 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 30 ปี ตามลำดับ

การรับรู้ส่วนบุคคล

ผลการศึกษาการรับรู้ส่วนบุคคลโรคความดันโลหิตสูงส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 52.60 รองลงมามีการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 46.70 และการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 0.70 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของระดับการรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (n = 152)

ระดับการรับรู้ส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด	80	52.60
การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก	71	46.70
การรับรู้ส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง	1	0.70

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ความรู้ความเข้าใจของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา และการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการรับรู้ความรู้ความเข้าใจของโรคความดันโลหิตสูง ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.88) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผล การรับรู้ส่วนบุคคลรายด้านของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง (n = 152)

การรับรู้ส่วนบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง	4.39	0.70	มากที่สุด
การรับรู้ความรู้ความเข้าใจของโรคความดันโลหิตสูง	4.63	0.49	มากที่สุด
การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา	4.45	0.52	มากที่สุด
การรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา	4.05	0.88	มาก
รวม	4.53	0.51	

ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูงในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ

หากรับประทานยาไม่สม่ำเสมอระดับความดันโลหิตจะสูงขึ้น ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.61) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 53.3 รองลงมาคือผู้ที่ เป็นโรคความดันโลหิตสูงนาน ๆ ถ้าไม่ได้รับการรักษามีโอกาสเกิดเส้นเลือดในสมองแตก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.72) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 48.7 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การรับประทานยา บางครั้งไม่ก่อให้เกิดอันตราย ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 1.39) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 19.10

ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูงในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ โรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.61) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ อาการของโรคความดันโลหิตจะรุนแรงขึ้นเมื่อขาดการรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.60) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 50.70 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การไม่ควบคุมระดับความดันโลหิตให้ปกติส่งผลต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.57) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 52.00

ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การรับประทานยาสม่ำเสมอสามารถควบคุมระดับความดันโลหิตได้ดี ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.50) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 53.3 รองลงมาคือ การรับประทานยาความดันโลหิตทำให้ระดับความดันปกติ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.54) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 50.00 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การรับประทานยาลดความดันทำให้อาการปวดศีรษะและทำยาลดลง ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.73) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 46.70

ด้านการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การรับประทานยาลดความดันโลหิตทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.73) โดยกลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 57.90 รองลงมา คือ อาการหน้ามืด ใจสั่น แขนขาไม่มีแรงทำให้ท่านไม่ยอมรับประทานยา ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.91) โดยกลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 47.40 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การทำงานทำให้ท่านไม่สามารถรับประทานยาได้ตรงตามเวลา ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 1.28) โดยกลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 32.90 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลการรับรู้ ส่วนบุคคลด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยาและการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง (n = 152)

การรับรู้ส่วนบุคคล การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อน ของโรคความดันโลหิตสูง	ระดับการรับรู้ จำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง		
1. หากรับประทานยาไม่สม่ำเสมอระดับความดันโลหิตจะสูงขึ้น	81 (53.30)	66 (43.40)	3 (2.00)	2 (1.30)	0 (0.00)	4.49	0.60
2. มีโอกาสเสี่ยงเป็นโรคหัวใจถ้าท่านไม่สามารถคุมระดับความดันโลหิตได้	61 (40.10)	75 (49.30)	14 (9.20)	2 (1.30)	0 (0.00)	4.28	0.65
3. หากเป็นโรคความดันโลหิตสูงนาน ๆ ถ้าไม่ได้รับการรักษามีโอกาสเกิดเส้นเลือดในสมองแตก	74 (48.70)	65 (42.80)	9 (5.90)	4 (2.60)	0 (0.00)	4.38	0.71
4. การลืมรับประทานยาบางครั้งไม่ก่อให้เกิดอันตราย*	18 (11.80)	29 (19.10)	26 (17.10)	34 (22.40)	45 (29.60)	3.39	1.39
การรับรู้ส่วนบุคคล การรับรู้ความรุนแรง ของโรคความดันโลหิตสูง							
1. โรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคที่อันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ	70 (46.10)	76 (50.0)	4 (2.60)	2 (1.30)	0 (0.00)	4.41	0.61
2. อาการของโรคความดันโลหิตสูงจะรุนแรงขึ้นเมื่อขาดการรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง	70 (46.10)	77 (50.70)	3 (2.00)	2 (1.30)	0 (0.00)	4.41	0.60
3. มีโอกาสพิการหรือ เสียชีวิตด้วยภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง เช่น อัมพาต โรคหัวใจ โรคไต ได้ง่ายหากท่านลืมรับประทานยาลดความดันโลหิตสูงเป็นเวลานาน	65 (42.80)	79 (52.00)	6 (3.90)	2 (1.30)	0 (0.00)	4.36	0.62
4. การไม่ควบคุมระดับความดันโลหิตให้ปกติส่งผลต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้	67 (44.10)	78 (51.30)	7 (4.60)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.39	0.57
การรับรู้ส่วนบุคคล การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา							
1. การรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอสามารถควบคุมระดับความดันโลหิตได้ดี	81 (53.30)	71 (46.70)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.53	0.50
2. การรับประทานยาลดความดันโลหิตป้องกันการเกิดอัมพาต	63 (41.40)	72 (47.40)	17 (11.20)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.30	0.66
3. การรับประทานยาลดความดันโลหิตป้องกันไม่ให้เกิดชีวิตจากโรคความดันโลหิตสูง	61 (40.10)	76 (50.00)	13 (8.60)	1 (0.70)	1 (0.70)	4.28	0.70

4. การรับประทานยาความดันโลหิตทำให้ระดับความดันปกติ	72 (47.40)	76 (50.00)	4 (2.60)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.45	0.54
5. การรับประทานยาลดความดันโลหิตทำให้อาการปวดมีนศีรษะและท้ายทอยลดลง	60 (39.50)	71 (46.70)	18 (11.80)	3 (2.00)	0 (0.00)	4.24	0.73
การรับรู้ส่วนบุคคลการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา							
1. การรับประทานยาลดความดันโลหิตมากกว่า 1 มื้อทำให้เกิดความสับสน*	7 (4.60)	29 (19.10)	21 (13.80)	40 (26.30)	55 (36.20)	3.70	1.26
2. การทำงานทำให้ไม่สามารถรับประทานยาได้ตรงตามเวลา*	7 (4.60)	36 (23.70)	13 (8.60)	46 (30.30)	50 (32.90)	3.63	1.28
3. เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในการรับประทานยาลดความดันโลหิตทุกวัน*	2 (1.30)	20 (13.20)	19 (12.50)	54 (35.50)	57 (37.50)	3.95	1.07
4. อาการหน้ามืดใจสั่นแขนขาไม่มีแรงทำให้ไม่อยากรับประทานยา*	3 (2.00)	7 (4.60)	10 (6.60)	60 (39.50)	72 (47.40)	4.26	0.91
5. การรับประทานยาลดความดันโลหิตทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย*	0 (0.00)	5 (3.30)	9 (5.90)	50 (32.90)	88 (57.90)	4.45	0.75

* ข้อคำถามเชิงลบ

อภิปรายผล

แนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินกลุ่มผู้ป่วยโรคต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ซึ่งประกอบด้วยประการสำคัญ 5 ด้านได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ถึงประโยชน์ของการรักษาและการรับรู้ความเสี่ยงหรืออุปสรรคต่าง ๆ เป็นความเชื่อของบุคคลว่าตนมีโอกาสเกิดโรค การที่จะหลีกเลี่ยงภาวะที่จะเกิดโรสดังกล่าวจำเป็นต้องมีพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคและเป็นการรับรู้ว่ามีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนสำหรับผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยแล้วซึ่งจะแตกต่างไปจากผู้มีสุขภาพดีทั่วไป (ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสรวง สุวรรณ, 2563) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้นำแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมาใช้ในการประเมิน ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงส่วนใหญ่มีการรับรู้ส่วนบุคคลโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 52.60 และการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 46.70 เมื่อศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูง ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ ซึ่งการศึกษาของทศพล ดวงแก้ว และพัชรินทร์ สิริสุนทร พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคมียาเฉลี่ยโดยภาพรวม 4.44 (S.D. = .428) อยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้ความรุนแรง

ของโรคมึค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 4.48 (S.D. = 327) อยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคมึค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 4.39 (S.D. = .290) อยู่ในระดับมาก และการรับรู้ต่ออุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคมึค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 3.17 (S.D. = .851) อยู่ในระดับปานกลาง (สุภาวดี พรหมแจ่ม และจิราพร เกศพิชญวัฒนา, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของอโนทัย ผลิตนนท์เกียรติ และคณะ ที่พบว่า ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีระดับการรับรู้แบบแผนความเชื่อด้าน สุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการรับรู้ ผลประโยชน์การรักษาและการป้องกันโรค ด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการรับรู้อุปสรรคการปฏิบัติตน และด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงและด้านความรุนแรงของโรค (อโนทัย ผลิตนนท์เกียรติ และคณะ, 2561) แต่การศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัญญานุช ไพรวงษ์ และคณะ ที่พบว่า ผู้ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคความดันโลหิตสูงและภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูงที่ต่ำ ส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพการดูแลตนเองที่ไม่ดี (ชัญญานุช ไพรวงษ์ และคณะ, 2560)

เนื่องจากการนำแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมาเป็นประยุกต์ใช้กับการศึกษาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของผู้ป่วยความดันโลหิตสูง มีส่วนช่วยให้เกิดความสำเร็จของระบบการจัดการสุขภาพระดับปฐมภูมิในเขตชุมชนเมือง อย่างไรก็ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพก็ยังมีข้อจำกัดในการนำมาอธิบายด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในบางมิติ นอกจากนี้การกระตุ้นให้ผู้ป่วยเกิดการรับรู้โอกาสเสี่ยง ความรุนแรง รวมถึงภาวะคุกคามของโรคที่เกิดขึ้นกับตนเองตามกระบวนการแนวคิดความเชื่อด้านสุขภาพ ทำให้ผู้ป่วยตระหนักถึงความรุนแรงหรืออันตรายที่อาจจะเกิดจากภาวะแทรกซ้อนของโรคได้ (ทศพล ดวงแก้ว และพัชรินทร์ สิริสุนทร, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross - Sectional Survey Study) ศึกษาการรับรู้ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีการรับรู้ส่วนบุคคลโรคความดันโลหิตสูงส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 52.60 รองลงมาเป็นการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 46.70 และการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 0.70 ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับการรับรู้ส่วนบุคคล เป็นการกระตุ้นให้ผู้ป่วยรับรู้ด้านต่าง ๆ ของตนเองและตระหนักถึงความรุนแรงหรืออันตรายที่อาจจะเกิดจากภาวะแทรกซ้อนของโรคได้ **ข้อเสนอแนะ** 1) ควรมีการศึกษาหาความสัมพันธ์ หรือตัวแปรที่มากขึ้น 2) ควรมีการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพไปจัดทำเป็นโปรแกรมเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมต่อไป

3) ควรมีการศึกษาหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีพฤติกรรมมารับประทานยาตามแผนการรักษาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยญานุช ไพรวงษ์ และคณะ. (2560). การศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 11(1), 107-116.
- ณัฐนันท์ คำพิริยะพงษ์ และศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2560). ผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมการใช้ยาในผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูง. วารสารแพทยนาวิ, 44(3), 67-83.
- ทศพล ดวงแก้ว และพัชรินทร์ สิริสุนทร. (2560). การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ของ Marshall H. Becker ในการศึกษาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชุมชนเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(3), 101-113.
- ธาริณี พังจันทน์ และนิตยา พันธุเวทย์. (2563). ประเด็นสารบรรณรณรงค์วันความดันโลหิตสูงโลก 2556. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2563 จาก www.thaincd.com/document/file/download/.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวริง สุวรรณ. (2563). พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขภาพศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมาคมความดันโลหิตสูงแห่งประเทศไทย. (2563). แนวทางการรักษาโรคความดันโลหิตสูงในเวช ปฏิบัติทั่วไป. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2563 จาก www.thaihypertension.org/files/GL%20HT%202015.pdf
- สุกัญญา ลีมรังสรรค์ และพัชร์วิภา สุวรรณพรหม. (2556). แบบจำลองการอธิบายเรื่องโรคความดันโลหิตสูงและการใช้ยาโรคความดันโลหิตสูงของผู้ป่วยโรงพยาบาลทางดงจังหวัดเชียงใหม่. วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ, 8(2), 66-77.
- สุภาวดี พรหมแจ่ม และจิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2561). ผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุที่มีโรคความดันโลหิตสูง. วารสารแพทยนาวิ, 45(3), 561-577.
- อโนทัย ผลิตนนท์เกียรติ และคณะ. (2561). แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 7(2), 43-52.

- Best, J. (1981). Research in Education. (4th ed). London: Prentice-Hall International.
- Daniel, W. W. (1995). Biostatistics: A Foundation for Analysis in the Health Sciences. (6th ed). New York: John Wiley & Sons.
- Rosenstock, I. et al. (1994). The health belief model and HIV risk behavior. In DiClemente, R. & Peterson, J. (Ed), Preventing AIDS: Theories and methods of behavioral interventions. New York: Plenum Press.

การศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชันเพื่อตอบสนองความต้องการ
ของผู้บริโภคสำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์*

STUDY OF APPLICATION COMPONENTS TO FULFIL CONSUMERS'
NEEDS FOR TRADING ORGANIC PRODUCTS

อรฉัตร อินสว่าง

Orachat Insawang

นิคม Lonkunthos

Nikom Lonkunthos

เทียงธรรม สิทธิจันทเสน

Teangtaum Sittichantasen

อัษฎา วรรณกายนต์

Asada Wannakayont

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: orachat_ins@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 250 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ค่าทางสถิติที่ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลการวิจัย พบว่า 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 188 คน ร้อยละ 75.2 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 127 คน ร้อยละ 50.8 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 115 คน ร้อยละ 46 มีอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 161 คน ร้อยละ 64.4 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาทต่อเดือน จำนวน 62 คน ร้อยละ 24.8 2) ความต้องการองค์ประกอบแอปพลิเคชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับที่มีความต้องการมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับที่มีความต้องการมากในทุกด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.64) 2.2) ด้านความปลอดภัยและความ

* Received 2 February 2021; Revised 10 February 2021; Accepted 1 March 2021

น่าเชื่อถือ ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.68) 2.3) ด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์ ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.77) 2.4) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.75) 2.5) ด้านการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.76) 2.6) ด้านการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.66) และ 2.7) ด้านราคา ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.77)

คำสำคัญ: การศึกษา, องค์ประกอบแอปพลิเคชัน, ความต้องการของผู้บริโภค, การซื้อขาย, ผลผลิตเกษตรอินทรีย์

Abstract

The objectives of this research article were to study application components to fulfil consumers' needs for trading organic products. The sampling group was consumers of organic products in Surin Province, totally 250 persons, using the accidental sampling method. The research tool was a questionnaire. For the research methodology, the researchers collected the data from the questionnaire responded by the consumers of organic products in Surin Province in 7 items comprising: 1) products and services, 2) price, 3) distribution channels, 4) promotion and public relations, 5) usability, 6) safety and reliability, and 7) direct - to - service for consumers. Then analyzed the assessment results from the application components to fulfil consumers' needs to trade organic products. The statistics used in this research were percentage, mean and standard deviation. The research results were found as the followings. 1) General information of the respondents found that most of the respondents were female with a total number of 188 persons as 75.2 percent; aged over 50 with a total number of 127 persons at 50.8 percent; graduated bachelor degrees with a total number of 115 persons as 46 percent; were occupation government officials/state enterprises with a total number of 161 persons as 64.4 percent, and had an average monthly income of more than 50,000 baht per month with a total number of 62 persons as 24.8 percent. 2) Requirements of application components to fulfil consumers' needs for the trading of organic products found that the overall level was high demand ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.71). When considered on each side, they were all needed comprising: 1) products and services ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.64), 2) safety and reliability ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.68), 3) promotion and public relations ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.77), 4) distribution channels ($\bar{x}$ = 4.09,

S.D. = 0.75), 5) direct - to - service for consumers ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.76), 6) usability ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.66), and 7) price ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.77). These items can be used to design and develop an application to fulfil consumers' needs for trading organic products.

Keywords: Education, Application Components, Consumer Demand, Trading, Organic Products

บทนำ

สาระสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งมีกรอบแนวคิดการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ภายใต้พื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสมดุล พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน สอดคล้องกับภูมิสังคมแต่ละพื้นที่และวิถีชีวิตดั้งเดิม ได้แก่ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน ที่เป็นระบบการผลิตเพื่อพึ่งตนเองเป็นหลัก ยึดตามวิถีธรรมชาติ และการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากล รวมถึงการสร้างตราสินค้า เกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรด้านเกษตรอินทรีย์ ทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเกษตรกร ให้เป็นเกษตรกรปรารถนาดีเรื่องเรื่องอินทรีย์ (Smart Farmer) กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง (Smart Group) และการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ (Smart Enterprise) (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560)

นอกจากนี้ยังมุ่งสร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการผลิตและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ ให้มีความสมบูรณ์ครอบคลุมทั้งทางด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด รวมถึงการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีทางเลือกด้านเกษตรอินทรีย์และนวัตกรรม ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ครอบคลุมการศึกษาและวิจัยปัจจัยการผลิต โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีต่าง ๆ เป็นต้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้า และการบริการเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประกอบด้วย การเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศ สร้างสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล ตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลอีกด้วย (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560)

ซึ่งมีบางจังหวัดโดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ในฐานะจังหวัดที่เคยประกาศนโยบาย “เมืองเกษตรอินทรีย์” มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เรื่อยมาถึงปัจจุบัน ภายใต้โครงการเกษตรอินทรีย์

วิสัยทัศน์ 4.0 นับว่าได้ดำเนินการสอดคล้องกับทิศทางของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติมาโดยตลอด ทั้งยังได้วิเคราะห์ศักยภาพและทุนภายใน ว่ามีจุดแข็ง (Strength) มีพื้นที่การเกษตรจำนวนมาก มีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ (มก.สร.) เป็นสิ่งจูงใจ รวมถึงมาตรฐานบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพสินค้า GI กระบวนการผลิตแหล่งที่มาของข้าว ให้ผู้ผลิตสามารถรักษามาตรฐานสินค้า ตามที่ได้ขึ้นทะเบียน และตามข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้า GI ที่ยอมรับได้ในระดับสากล เพื่อที่จะส่งขายไปยังต่างประเทศได้ (รอมิตา สิงหเสรี, 2560)

แต่กระนั้นยังพบว่ามีจุดอ่อน (Weakness) ทั้งด้านแหล่งน้ำและระบบชลประทานที่ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตรปริมาณสูง รวมถึงการผลิตแบบอินทรีย์มีขั้นตอนมาก ผู้เข้าร่วมจึงลดจำนวนลงเรื่อย ๆ เนื่องจากรายได้ของผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ตลอดจนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทางเทคโนโลยียังคงมีจำนวนไม่มาก นอกจากนี้เกษตรกรยังขาดความรู้ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตรอินทรีย์ และขาดการบูรณาการฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน

กระบวนการผลิตและการตลาดที่ผ่านมา ยังคงมีรูปแบบการค้าแบบดั้งเดิม คือค้าขายผ่านพ่อค้า คนกลาง ซึ่งกำหนดราคาไม่ต่างจากผลผลิตทั่วไปที่ใช้สารเคมีเป็นหลัก มีบางส่วนที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ผ่านตลาดชุมชน ตลาดสีเขียว หรือตลาดนัดที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดพื้นที่ให้อย่างจำกัด ในพื้นที่ที่ทางอำเภอจัดสรรให้ขายสินค้าอินทรีย์ รวมถึงการจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าเป็นบางส่วน ดังนั้นเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ จึงเป็นเกษตรกรกลุ่มเล็ก ๆ ที่ขาดช่องทางการตลาด ขาดเครื่องมือและเทคโนโลยีที่จะช่วยพัฒนาการตลาดมาโดยตลอด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563)

จากความสำคัญและปัญหาในข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้รักสุขภาพ และผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาเครื่องมือ และเทคโนโลยีที่จะช่วยเกษตรกรที่ขาดช่องทางการตลาด และผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ได้ติดต่อซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ได้สะดวก และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยขวัญฤดี ฮวดหุ่น ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันแอปพลิเคชันได้เข้ามามีอิทธิพลในการสื่อสารของโลกยุคปัจจุบันในเรื่องการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของมนุษย์ (ขวัญฤดี ฮวดหุ่น, 2560) ดังนั้น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ขึ้นมานั้น จึงเป็นช่องทางการตลาดในรูปแบบตลาดออนไลน์ ที่ช่วยในการติดต่อซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิตผลผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่ในการพัฒนาแอปพลิเคชันขึ้นมาใช้นั้น มีขั้นตอนและวิธีการในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ที่ต้องศึกษาความต้องการของผู้ใช้งานที่แท้จริงจึงจะทำให้แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นนั้น แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ดำเนินการศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชัน ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิต

เกษตรกรอินทรีย์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ ไปทำการวิเคราะห์องค์ประกอบแอปพลิเคชันที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบ และพัฒนาแอปพลิเคชันต่อไป

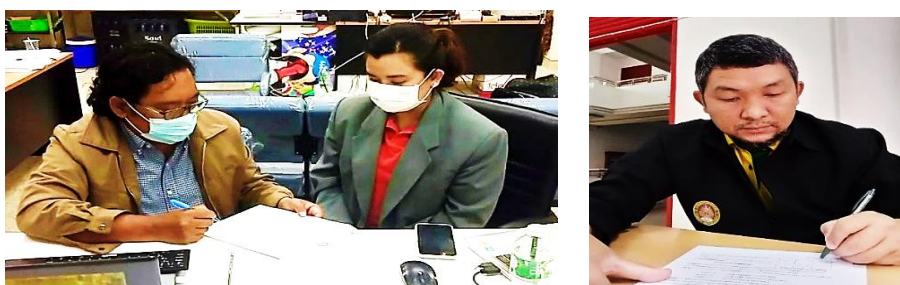
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 250 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 250 ชุด โดยแบ่งหมวดหัวข้อเป็น 2 หมวด ประกอบด้วย หมวดข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและหมวดความต้องการองค์ประกอบแอปพลิเคชัน
3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามกับผู้ทรงคุณวุฒิและหาความเชื่อมั่นแบบสอบถามกับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ที่ตลาดสินค้าเกษตรจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ตลาดสดเทศบาลเมืองสุรินทร์ ตลาดสี่แยก ตลาดกรีนมอ เป็นต้น โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีขั้นตอนดังนี้
 - 4.1 กล่าวทักทาย พร้อมแนะนำตัวเองและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้
 - 4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบแอปพลิเคชัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นอธิบายและชี้แจงถึง การตอบแบบสอบถาม จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบและเก็บแบบสอบถาม
 - 4.3 ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากข้อมูลการศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ มาวิเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันต่อไป

ภาพที่ 1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาพที่ 2 หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามกับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบแอปพลิเคชัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะการจำแนกข้อมูล	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ	ชาย	62	24.80
	หญิง	188	75.20
2.อายุ	ต่ำกว่า15 ปี	6	2.40
	15 - 20 ปี	6	2.40
	21 - 25 ปี	8	3.20
	26 - 30 ปี	10	4.00
	31 - 35 ปี	39	15.60
	36 - 40 ปี	33	13.20
	41 - 45 ปี	12	4.80
	46 - 50 ปี	9	3.60

ลักษณะการจำแนกข้อมูล	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
3.ระดับการศึกษา	มากกว่า 50 ปี	127	50.80
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	35	14.00
	ปริญญาตรี	115	46.0
	ปริญญาโท	94	37.60
	ปริญญาเอก	6	2.40
	อื่น ๆ	-	-
4.อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	15	6.00
	ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ	161	64.40
	พนักงานบริษัทเอกชน	22	8.80
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	45	18.00
	แม่บ้าน/พอบ้าน	7	2.80
	อื่น ๆ	-	-
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	36	14.40
	15,000 – 25,000 บาท	35	14.00
	25,001 – 35,000 บาท	42	16.80
	35,001 – 45,000 บาท	44	17.60
	45,001 – 50,000 บาท	31	12.40
	มากกว่า 50,000 บาท	62	24.80
รวม		250	100

จากตารางที่ 1 พบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีจำนวน 250 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 75.2 ด้านอายุ พบว่า อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 ด้านอาชีพ/การทำงาน พบว่า มีอาชีพ/การทำงานเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 64.4 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 50,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8

ภาพที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1.แอปพลิเคชันมีความหลากหลายโดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ของผลผลิตเกษตรอินทรีย์แต่ละประเภท	4.27	0.85	มาก
2. แอปพลิเคชันมีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ตามความต้องการผู้บริโภค	4.27	0.76	มาก
3. ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ซื้อผ่านแอปพลิเคชันมีคุณภาพดีหรือมีความปลอดภัย	4.25	0.80	มาก
4. ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ซื้อผ่านแอปพลิเคชันมีความแตกต่างจากแอปพลิเคชันอื่น	4.27	0.79	มาก
5. แอปพลิเคชันเป็นที่ยอมรับในการใช้	4.22	0.67	มาก
6. แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีสินค้าพร้อมจัดจำหน่าย	4.28	0.80	มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.26	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 การผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.64

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการแอปพลิเคชันที่เลือกซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีสินค้าพร้อมจัดจำหน่าย อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.80 รองลงมามีองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 รายการ ได้แก่ 1) แอปพลิเคชันมีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ตามความต้องการผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.76 2) ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ซื้อผ่านแอปพลิเคชันมีความแตกต่างจากแอปพลิเคชันอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.79 3) แอปพลิเคชันมีความหลากหลาย โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ของผลผลิตเกษตรอินทรีย์แต่ละประเภท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.85

2.2 ด้านราคา

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านราคา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. มีราคาสินค้าเหมาะสมเมื่อซื้อผ่านแอปพลิเคชันนี้	4.15	0.74	มาก
2. แอปพลิเคชันมีราคาสินค้าและปริมาณระบุชัดเจน	4.32	0.66	มาก
3. ราคาจัดส่งที่เหมาะสม	4.27	0.70	มาก
4. ได้รับส่วนลดหรือสิทธิพิเศษ เมื่อซื้อผ่านแอปพลิเคชันนี้	3.34	0.99	ปานกลาง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
คะแนนเฉลี่ย	4.02	0.77	มาก

จากตารางที่ 3 การผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ด้านราคา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.77

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความต้องการที่มาก ได้แก่ แอปพลิเคชันมีราคาสินค้าและปริมาณระบุชัดเจน อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.66 รองลงมา ได้แก่ ราคาจัดส่งที่เหมาะสม อยู่ในระดับที่มากที่สุด รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.70 และมีราคาสินค้าเหมาะสมเมื่อซื้อขายผ่านแอปพลิเคชันนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.74 ตามลำดับ

2.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. แอปพลิเคชันสามารถเชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ประเภทอื่นได้	4.29	0.73	มาก
2. แอปพลิเคชันมีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย	3.15	0.91	ปานกลาง
3. แอปพลิเคชันมีบริการจัดส่งที่ครอบคลุมทุกพื้นที่	4.33	0.67	มาก
4. แอปพลิเคชันมีการจัดส่งที่ตรงต่อเวลา	4.36	0.71	มาก
5. แอปพลิเคชัน สามารถสั่งซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา	4.32	0.74	มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.09	0.75	มาก

จากตารางที่ 4 การผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.75

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความต้องการที่มาก ได้แก่ แอปพลิเคชันมีการจัดส่งที่ตรงต่อเวลา อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.71 รองลงมา ได้แก่ แอปพลิเคชันมีบริการจัดส่งที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ อยู่ในระดับที่มากที่สุดรองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.67 และแอปพลิเคชัน สามารถสั่งซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.74 ตามลำดับ

2.4 ด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. มีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่แอปพลิเคชันให้เป็นที่รู้จัก	4.25	0.74	มาก
2. แอปพลิเคชันมีการส่งเสริมการขายสม่ำเสมอ	4.02	0.81	มาก
3. แอปพลิเคชันมีการคืนกำไรให้ผู้บริโภคที่ใช้บริการเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง	4.09	0.78	ปานกลาง
4. แอปพลิเคชันมีการส่งข้อมูล ข่าวสารติดต่อกับผู้บริโภคอยู่เสมอ	4.12	0.75	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	4.12	0.77	มาก

จากตารางที่ 5 การผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.77

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความต้องการที่มาก ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ แอปพลิเคชันให้เป็นที่รู้จัก อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.74 รองลงมา ได้แก่ แอปพลิเคชันมีการส่งข้อมูล ข่าวสารติดต่อกับผู้บริโภคอยู่เสมอ อยู่ในระดับที่มากที่สุดรองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.75 และแอปพลิเคชันมีการคืนกำไรให้ผู้บริโภคที่ใช้บริการเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.78 ตามลำดับ

2.5 ด้านการใช้งาน

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการใช้งาน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. แอปพลิเคชันใช้งานง่ายช่วยผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบาย	4.30	0.74	มาก
2. แอปพลิเคชันมีการออกแบบสวยงามและรูปถ่ายสินค้าที่ดึงดูดความสนใจ	4.20	0.76	มาก
3. แอปพลิเคชันมีการประมวลผลที่รวดเร็ว ถูกต้อง	4.29	0.40	มาก
4. แอปพลิเคชันสามารถช่วยผู้บริโภคได้ประโยชน์ความรู้และสาระจากการทำงาน	3.33	0.76	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	4.03	0.66	มาก

จากตารางที่ 6 การผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการใช้งาน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.66

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความต้องการที่มาก ได้แก่ แอปพลิเคชันใช้งานง่ายช่วยผู้บริโภคให้ได้รับความสะดวกสบาย อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.74 รองลงมา ได้แก่ แอปพลิเคชันมีการประมวลผลที่รวดเร็ว ถูกต้อง อยู่ในระดับที่มากที่สุดรองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.40 และแอปพลิเคชันมีการออกแบบสวยงามและรูปถ่ายสินค้าที่ดึงดูดความสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.76 ตามลำดับ

2.6 ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ

ตารางที่ 7 ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. แอปพลิเคชันมีแหล่งที่มาที่สามารถตรวจสอบได้	4.30	0.61	มาก
2. แอปพลิเคชันมีนโยบายหรือข้อบังคับ ในการเก็บข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าอย่างชัดเจน	4.20	0.63	มาก
3. แอปพลิเคชันมีระบบการชำระเงินและติดตามผลการส่งสินค้าที่ปลอดภัย	4.07	0.73	ปานกลาง
4. แอปพลิเคชันมีการจัดเก็บข้อมูลของผู้ซื้อสินค้าและบริการได้อย่างปลอดภัย	4.03	0.78	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	4.15	0.68	มาก

จากตารางที่ 7 การผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือพบว่า ในภาพรวมอยู่ใน ระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.68

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความต้องการที่มาก ได้แก่ แอปพลิเคชันมีแหล่งที่มาที่สามารถตรวจสอบได้ อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.61 รองลงมา ได้แก่ แอปพลิเคชันมีนโยบายหรือข้อบังคับ ในการเก็บข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าอย่างชัดเจน อยู่ในระดับที่มากที่สุดรองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.63 และแอปพลิเคชันมีระบบการชำระเงินและติดตามผลการส่งสินค้าที่ปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.73 ตามลำดับ

2.7 ด้านการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค

ตารางที่ 8 ผลการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. แอปพลิเคชันมีช่องทางติดต่อกับลูกค้าเป็นรายบุคคลได้สะดวก รวดเร็ว เช่น การสนทนาออนไลน์ อีเมล หรือระบบฝากข้อความ (inbox)	4.32	0.74	มาก
2. แอปพลิเคชันมีช่องทางการให้คำแนะนำลูกค้า	3.65	0.92	ปานกลาง
3. แอปพลิเคชันมีช่องทางช่วยแก้ปัญหาให้ลูกค้าได้ทันที กรณีเกิดความผิดพลาด	4.34	0.65	มาก

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
4. แอปพลิเคชันมีการติดตามหลังการขายอย่างสม่ำเสมอ	4.08	0.74	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	4.09	0.76	มาก

จากตารางที่ 8 การผลการศึกษาคำประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค พบว่า ในภาพรวมอยู่ใน ระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.76

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความต้องการที่มาก ได้แก่ แอปพลิเคชันมีช่องทางช่วยแก้ปัญหาให้ลูกค้าได้ทันที กรณีเกิดความผิดพลาด อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.65 รองลงมา ได้แก่ แอปพลิเคชันมีช่องทางติดต่อกับลูกค้าเป็นรายบุคคลได้สะดวก รวดเร็ว เช่น การสนทนาออนไลน์ อีเมล หรือระบบฝากข้อความ (Inbox) อยู่ในระดับที่มากที่สุดรองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.74 และแอปพลิเคชันมีช่องทางการให้คำแนะนำลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.74 ตามลำดับ

2.8 ภาพรวมของการศึกษา

ตารางที่ 9 ผลการศึกษาคำประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	4.26	0.64	มาก
2. ด้านราคา	4.02	0.77	มาก
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.09	0.75	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์	4.12	0.77	มาก
5. ด้านการใช้งาน	4.03	0.66	มาก
6. ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ	4.15	0.68	มาก
7. ด้านการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค	4.09	0.76	มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.10	0.71	มาก

จากตารางที่ 9 การผลการศึกษาคำประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับความต้องการที่มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.71

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความต้องการที่มาก ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ อยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.64 รองลงมา ได้แก่ ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ อยู่ในระดับที่มากที่สุดรองลงมา มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.68 และด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.77 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภคในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ พบว่า อยู่ในระดับความต้องการมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิภา ช่วยระดม ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสั่งซื้ออาหารผ่าน Food Panda Applications ที่ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มากที่สุดคือด้านผลิตภัณฑ์และความต้องการในการใช้งาน (ชนิภา ช่วยระดม, 2561)

2. จากการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภคในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านราคา พบว่า อยู่ในระดับความต้องการมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bauboniene, Z. & Guleviciute, G. ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ สินค้าทางออนไลน์ผ่านระบบ E - commerce พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค ซึ่งมีผลกระทบต่อการซื้อสินค้าทางออนไลน์ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุดสำหรับผู้หญิงได้แก่ ราคา (Bauboniene, Z. & Guleviciute, G., 2015)

3. จากการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภคในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า อยู่ในระดับความต้องการมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทียงธรรม สิทธิจันทเสน ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศ ตามหลักการวงจรการพัฒนาระบบ SDLC เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการตลาด ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมชุมชนจังหวัดสุรินทร์ พบว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมชุมชนจังหวัดสุรินทร์ มีปัญหาด้านการจำหน่ายสินค้า ทำให้มีความต้องการด้านระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดในการจัดจำหน่ายสินค้าให้ผู้บริโภคมีความสะดวก และง่ายในการติดต่อซื้อหรือขายวัตถุดิบในการทอผ้า (เทียงธรรม สิทธิจันทเสน, 2558)

4. จากการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภคในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์ พบว่า อยู่ในระดับความต้องการมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพร มิ่งสินธ์และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่องแอปพลิเคชันค้นหาร้านอาหารรอบสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร ผ่านระบบดาวเทียมบอกพิกัด เพื่อใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหารในจังหวัดยโสธร ให้กับนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวก ในการค้นหาข้อมูล สถานที่ท่องเที่ยว และร้านอาหารที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง (นิภาพร มิ่งสินธ์ และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัษฎา วรรณกายนต์ ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศตามกรอบ

แนวคิดวงจรการพัฒนาแบบ (SDLC) เพื่อการค้าของเกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งระบบสารสนเทศดังกล่าว สามารถนำมาใช้ตอบสนองความต้องการในการประชาสัมพันธ์กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ให้เป็นที่รู้จัก ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ที่เป็นตลาดกลางในการขายข้าวหอมมะลิอินทรีย์ สินค้าอินทรีย์ อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น (อัษฎา วรรณกานต์, 2558)

5. จากการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการใช้งาน พบว่า อยู่ในระดับความต้องการมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอริสา งามสรรพ ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการซื้อขายสินค้าออนไลน์ (E - Shopping) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับและความง่ายในการใช้งาน ส่งผลให้เกิดทัศนคติด้านบวกที่มีต่อการใช้และยอมรับในเทคโนโลยีการซื้อขายสินค้าออนไลน์ (อริสา งามสรรพ, 2553)

6. จากการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ พบว่า อยู่ในระดับความต้องการมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันทา ตระกูลสิทธิศรี ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้า ผ่านเฟสบุ๊คในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านระบบรักษาความปลอดภัย ในการชำระเงินและการเก็บรักษาข้อมูลของลูกค้า เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกทางอินเทอร์เน็ต เพราะจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจ และปลอดภัย ในการซื้อสินค้าผ่านเฟสบุ๊ค (สุนันทา ตระกูลสิทธิศรี, 2560)

7. จากการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ด้านการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค พบว่า อยู่ในระดับความต้องการมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ เล่าหะสัมพันธ์พร ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ ผ่านแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่าการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เป็นปัจจัยสำคัญในการใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ ผ่านแอปพลิเคชันดังกล่าว (วราภรณ์ เล่าหะสัมพันธ์พร, 2562)

เหตุผลของการศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อสนองต่อความต้องการผู้บริโภค ในการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิคม ลนขุนทดและคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจความต้องการข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ประเภทผักอินทรีย์ของผู้บริโภค พบว่า ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจนั้นจะนำมาใช้ในการสื่อสารทางการตลาด ในการจัดจำหน่ายผักอินทรีย์ของเกษตรกร ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นและการยอมรับในผลผลิตผักอินทรีย์ที่นำมาขาย (นิคม ลนขุนทด และคณะ, 2563)

ผลของการศึกษาอยู่ในระดับความต้องการมากนั้น เพราะ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาองค์ประกอบที่เป็น ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ธุรกิจต่าง ๆ นำมาใช้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาด ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบทางการตลาดที่ส่งผลให้ผู้บริโภคคำนึงถึงก่อนตัดสินใจซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ รวมไปถึงได้เพิ่มการศึกษาในส่วนของการใช้งาน ความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ และการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการในการชักจูง จูงใจ หรือกระตุ้นให้บุคคลที่คาดว่าจะเป็นผู้บริโภคเกิดความต้องการ ความมั่นใจ และการยอมรับในตัวสินค้า ในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าโดยตรงต่อผู้บริโภคที่สามารถตอบกลับมาเพื่อซื้อสินค้าจากผู้ผลิตสินค้าได้ทันที

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาองค์ประกอบแอปพลิเคชัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลองค์ประกอบที่แอปพลิเคชันพึงจะมีเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา แอปพลิเคชัน สำหรับการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการใช้และประชาสัมพันธ์ ด้านการใช้งาน ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ และด้านการให้บริการโดยตรงต่อผู้บริโภค ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ จะทำให้แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ที่ใช้สำหรับเป็นช่องทางการตลาดในรูปแบบตลาดออนไลน์ซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ผลิตผลผลิตเกษตรอินทรีย์ **ข้อเสนอแนะ** ควรศึกษาองค์ประกอบของแอปพลิเคชัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ จะต้องศึกษาหรือสำรวจข้อมูลความต้องการของผู้ใช้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบในแต่ละด้าน และองค์ประกอบในด้านอื่นที่อาจมีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อให้แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง และควรมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อค้นหาข้อผิดพลาดและปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่ได้มาว่าสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญฤดี ฮวดหุ่น. (2560). อิทธิพลของแอปพลิเคชันไลน์ในการสื่อสารยุคปัจจุบัน. วารสาร ศิลปะการจัดการ, 1(2), 75-76.
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). การวิเคราะห์ต้นทุนไม่ปัญหาผลผลิตเกษตรอินทรีย์. ใน เอกสารประกอบการประชุมเครือข่ายอาหารปลอดภัยในโรงเรียนและชุมชนจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2563. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ชนิภา ช่วระดม. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสั่งซื้ออาหารผ่าน Food Panda Applications ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 1(2), 43-55.
- เที่ยงธรรม สิทธิจันทเสน. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศ ตามหลักการวงจรการพัฒนา ระบบ SDLC เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการตลาด ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมชุมชนจังหวัดสุรินทร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- นิคม ลนขุนทด และคณะ. (2563). การสำรวจความต้องการข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนประเภทผักอินทรีย์ของผู้บริโภค. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชมงคลสุรินทร์” ครั้งที่ 11. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.
- นิภาพร มิ่งสินธ์ และคณะ. (2561). แอปพลิเคชัน ค้นหา ร้านอาหารรอบสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรผ่านระบบดาวเทียมบอกพิกัด. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- รมิตา สิงหเสรี. (2560). สุรินทร์จัดโครงการจัดทำมาตรฐานสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ข้าวหอมมะลิสุรินทร์เพื่อสร้างมาตรฐาน ปรับกลยุทธ์ สู่ระดับสากล. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564 จาก: <http://www.tnews.co.th/contents/322917>
- วรภรณ์ เลหาะสัมพันธพร. (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ ผ่านแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้าในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุนันทา ตระกูลสิทธิศรี. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความเต็มใจจ่าย ในการซื้อสินค้าเสื้อผ้าผู้หญิงจากร้านค้าในเฟสบุ๊คของคนในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อริสา งามสรรพ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการซื้อสินค้าออนไลน์ (E-Shopping) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัษฎา วรรณกายนต์. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศตามกรอบแนวคิดวงจรการพัฒนา ระบบ (SDLC) เพื่อการค้าของเกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Bauboniene, Z. & Guleviciute, G. (2015). E-Commerce Factors Influencing Consumers' Online Shopping Decision. Social technologies Mykolo Romerio University, 5(1), 74-81.

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด
ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*
LEGAL MEASURES ON DRUG ABUSERS' DIVERSION
FROM CRIMINAL JUSTICE

ศิลา ศรีเดช

Sila Sorndech

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: sornsila2019@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 2) ศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และ 3) ศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการ 2) อัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) ตุลาการศาล จำนวน 10 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยาเสพติด หลักการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนและไม่เหมาะสม มาตรการทางเลือกอื่นแทนการลงโทษทางอาญา การหันเหทางคดีและหลักการผันตัวผู้ที่เกี่ยวข้องคดียาเสพติด หลักการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด รูปแบบการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ นโยบายการผันตัวผู้เสพยาเสพติดของต่างประเทศ นิติเศรษฐศาสตร์และอุปทาน - อุปสงค์ และมายาคติทางสังคม 2) มาตรการกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด มี 3 ประเภท ได้แก่ 2.1) กฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศ 2.2) กฎหมายต่างประเทศ และ 2.3) กฎหมายยาเสพติดของประเทศไทย และ 3) แนวทางการปรับปรุงคือ ควรมีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดสามารถนำไปปฏิบัติและบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพและกลับคืนสู่สังคม

* Received 3 February 2021; Revised 12 February 2021; Accepted 2 March 2021

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การฟื้นตัวผู้เสพยาเสพติด, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the evolution of concepts and theories related to legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice, 2) study drug legal of international and drug legal of Thailand about legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice, and 3) study guidelines for improvement, amend or repeal drug legal about legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice. This research was a qualitative research use interviews and group discussions by purposive sampling that divided into 5 groups such as: 1) Scholars, 2) prosecutors, 3) investigators, 4) lawyers, and 5) court judges from 10 persons. By using content analysis and summarizing as an overview. The research found that: 1) The concepts and theories related to legal measures including: drugs, disproportionate and improper punishment principles, alternative measures of criminal penalties, criminal diversion and the principle of diversion related to drug cases, principles of reducing harm from drug use, drug abusers' treatment model, non - prison offender treatment, drug abusers' diversion policy of international, forensic economics and supply - demand and socialization. 2) The legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice are 3 types: 2.1) international drug legal, 2.2) foreign legal, and 2.3) drug legal of Thailand. And 3) guidelines for improvement is improvement and amend drug legal to enable drug users to effectively implement and enforce them and return to society.

Keywords: Legal Measures, Drug Abusers' of Diversion, Criminal Justice

บทนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเสพติดมาโดยตลอด เพราะปัญหาเสพติดเป็นปัญหาทางสังคมโดยรวม และขยายผลความรุนแรงสู่ภาพรวมของสังคมโลก ประกอบกับในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงและมีความเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่มีการแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบ นำไปสู่การประทุพทุฒในทางที่ผิดโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมมากขึ้น (พระสมุห์ธณภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงศ์) และคณะ, 2563) สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปราม

อาชญากรรมแห่งสหประชาชาติได้ดำเนินนโยบายและมาตรการเชิงรุกในการปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการที่ทำให้การค้ายาเสพติดและการเสพยาเสพติดเป็นสิ่งอันตรายและน่ากลัวมากยิ่งขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับการค้าขายสิ่งมอมเมาบางอย่าง แต่กฎหมายบัญญัติให้เป็นสิ่งถูกกฎหมาย ทั้ง ๆ ที่สิ่งมอมเมาเหล่านั้นสร้างปัญหาที่รัฐต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาล (คณะกรรมการการสากลว่าด้วยนโยบายยาเสพติด, 2562) และที่สำคัญร้ายแรงยิ่งกว่านั้นคือ นโยบายรัฐหลายประเทศได้ดำเนินมาตรการทางกฎหมาย โดยบัญญัติให้การกระทำทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมายทั้งสิ้น และต้องได้รับการลงโทษทางอาญา ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ กลายเป็นอาชญากรและมีประวัติอาชญากรรมติดตัวไปจนสิ้นลมหายใจไม่ต่างอะไรกับอาชญากรที่มีเจตนากระทำความผิดอาญาร้ายแรงส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งสมควรได้รับการลงโทษทางอาญาตามความเหมาะสมแห่งคดี ดังนั้น การปราบปรามผู้เสพยาเสพติดหลายประเทศในอดีตเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมและล่อลวงละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวของมนุษย์ทุกคนอันพึงจะต้องได้รับจากรัฐและเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายระหว่างประเทศอย่างเห็นได้ชัด โดยนโยบายและวิธีคิดการทำให้สังคมปลอดยาเสพติด (นันท์พรช ไซยอัศรพงศ์, 2555) มีแนวคิดว่ายาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมายต้องกวาดล้างให้หมดไปจากสังคม ไม่ยอมรับให้มีการผลิต การค้าและการเสพ และมาตรการปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรงและเข้มงวดนี้เอง ส่งผลให้นักโทษมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนมีสภาพล้นเรือนจำ (คณะกรรมการการสากลว่าด้วยนโยบายยาเสพติด, 2562)

รายงานผลการสำรวจสถิตินักโทษคดียาเสพติด เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562 ได้แยกประเภทนักโทษชายจำนวนทั้งสิ้น 250,408 คน นักโทษคดียาเสพติดหญิง จำนวนทั้งสิ้น 41,036 คน รวมนักโทษชายและนักโทษหญิงทั้งสิ้น 291,444 คน คิดเป็นสัดส่วนเมื่อเทียบกับผู้ต้องขังทั่วประเทศคิดเป็นร้อยละ 76.96 ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว ขนาดความจุของเรือนจำตามมาตรฐานสากลนั้น ได้กำหนดให้สามารถบรรจุนักโทษคดีต่าง ๆ ได้เพียง 100,000 คนเพียงเท่านั้น แต่เฉพาะจำนวนนักโทษคดียาเสพติดก็มากเกินไปเกินกว่าที่กรมราชทัณฑ์จะแบกรับไว้แล้ว และส่งผลให้คุณภาพชีวิตของนักโทษในเรือนจำต่ำอย่างเห็นได้ชัด ยังไม่รวมถึงจำนวนตัวเลขของนักโทษคดียาเสพติดที่หลบซ่อนอยู่ และยังไม่มีการเปิดเผยน่าจะมีจำนวนมากถึง 1,800,000 – 2,000,000 คนเลยทีเดียว (ฉัตรสมุน พลติภิญโญ, 2559) ขณะที่ผลการการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ 5 ปีย้อนหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2561 มีผลการปราบปรามยาเสพติด ดังนี้ ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 209,430 คดี จำนวนผู้ต้องหา 225,322 คน ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 179,700 คดี จำนวนผู้ต้องหา 194,376 คน ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 178,732 คดี จำนวนผู้ต้องหา 191,893 คน ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 197,438 คดี จำนวน 210,074 คน และปี พ.ศ. 2561 จำนวน 220,286 คดี จำนวน 230,984 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2561) และผลการบำบัด

ฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดทั่วประเทศ 5 ปีย้อนหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2562 มีผลดำเนินการ ดังนี้ ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 221,179 คน ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 179,503 คน ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 197,516 คน ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 208,050 คน (ข้อมูลจากการรายงานของ ศปก.ป.ป.ส.) และปี พ.ศ. 2562 จำนวน 184,907 คน (เชียงใหม่นิวส์, 2562) คติยาเสพติดนั้น ในทางอาชญาวิทยามองว่าการเสพยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่กฎหมายบัญญัติให้เป็น ความผิด (Mala Prohibits) ไม่ใช่การก่ออาชญากรรมที่ไปกระทบสิทธิผู้อื่น องค์การ สหประชาชาติและองค์รอนามัยโลกจึงให้ความสำคัญในฐานะเป็นผู้ป่วยที่ต้องเข้าสู่ กระบวนการบำบัดรักษามากกว่าต้องรับโทษจำคุกในเรือนจำ ดังนั้น กฎหมายเป็นข้อบังคับหรือ กฎเกณฑ์ควบคุมความประพฤติของมนุษย์เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในสังคม (วิชาญ เครือรัตน์, 2563) นโยบายการให้มีบทลงโทษจำคุกแก่ผู้เสพยาเสพติดจึงไม่ได้สัดส่วนกับ ความผิดและไม่เหมาะสมแต่ละบุคคลตามหลักเหตุผลทางทวารวิสัยและอัตวิสัย ซึ่งเป็นวิธีการไม่ ถูกต้องอย่างยิ่งตามหลักสิทธิมนุษยชนและไม่เป็นไปตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้ รับรองสิทธิมนุษยชน (ICCPR) เพราะการกระทำของเขาไม่ใช่การก่ออาชญากรรมที่ไปกระทบ สิทธิอื่นเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้อื่นแต่ประการใด หากแต่เป็นเพียงอาชญากรรมที่กฎหมาย บัญญัติได้ให้เป็นความผิด (Mala Prohibits) เท่านั้น และถึงแม้จะเป็นการบำบัดรักษาตาม นโยบายการแก้ปัญหายาเสพติดขององค์การสหประชาชาติและองค์รอนามัยโลก ด้วยการนำ ตัวนักโทษคดียาเสพติดในเรือนจำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาในระบบต้องโทษก็ตาม แต่เมื่อ ได้รับโทษจำคุกแล้วทราบไปได้ประทับคำว่า “อาชญากร” คติยาเสพติดจะติดตัวเขาตลอดไป (สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2560)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ความเป็นธรรมทางสังคมที่สะท้อนถึงความยุติธรรมที่ควรได้รับ ปกป้อง สิทธิ เมื่อเห็นว่า “ถูกละเมิดสิทธิ” หรือ “ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม” ในการให้สิทธิ ประโยชน์ทางสังคมที่ “ปราศจากการเลือกปฏิบัติ และการกดขี่” กฎหมายควรนำมาใช้อย่าง ยุติธรรม (เดโช แชน้ำแก้วและคณะ, 2562) สามารถสรุปประเด็นการผันตัวผู้เสพยาเสพติดฯ ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาการบำบัดรักษาระบบสมัครใจก่อนความผิดจะปรากฏต่อ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชกำหนดการป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 โดยกฎหมายกำหนดเงื่อนไขว่า ต้องสมัครใจเข้ารับการ บำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ ตำรวจเพียงเท่านั้น และทั้งนี้ต้องเป็นไปตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดใน กฎกระทรวง เป็นการปิดโอกาสให้ผู้เสพยาเสพติดซึ่งความผิดปรากฏแล้วนั้น ไม่สามารถ

ยินยอมหรือสมัครใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาได้ ถือว่าขาดความชอบธรรมและขาดหลักคุณธรรมทางกฎหมาย

2. ประเด็นปัญหาการบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ใช้วิธีการบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติด โดยกฎหมายไม่เปิดโอกาสให้เลือกที่จะยินยอมสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งถือว่าขาดความชอบธรรมและหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Legal Interest) เช่นกัน และวิธีการบังคับบำบัดนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้เกิดจากความยินยอมสมัครใจของผู้ต้องหาโดยตรง รวมทั้งการเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดได้นั้น ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขว่าด้วยลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. ประเด็นปัญหาการเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูก่อนนำขึ้นสู่การฟ้องคดี (Pre - Adjudication) ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 กำหนดเงื่อนไขเฉพาะผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้เสพ และผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้เสพและครอบครองยาเสพติดเท่านั้น โดยไม่กำหนดให้ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและผู้เสพและจำหน่ายให้เป็นผู้ต้องสงสัยตามประกาศฯ และต้องมีการครอบครองปริมาณยาเสพติดชนิดต่าง ๆ ไม่เกินที่กำหนดไว้

4. ประเด็นปัญหานโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาก่อนฟ้องคดี แต่มีการวางเงื่อนไขทางกฎหมายบางประการ ซึ่งมีความสับสนเสี่ยงต่อการได้รับการลงโทษจำคุกไว้อย่างชัดเจน จึงไม่สอดคล้องกับหลักการลดทอนความเป็นอาชญากรรมและหลักการเห็นแก่ดี

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดตามที่กล่าวมาข้างต้น เพราะประเด็นปัญหาตามที่กล่าวมานั้น เป็นการลดทอนความสำเร็จและไม่สามารถเอาชนะกับปัญหายาเสพติดได้ จึงควรศึกษาถึงปัญหาของการแก้ไขผู้เสพยาเสพติดในทุกมิติว่ามีจุดใดบ้างที่มองข้ามหรือไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่ามีความเสี่ยงของชนวนการแพร่ระบาดของยาเสพติด และเพื่อไม่นำผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่เงื่อนไขหรือช่องว่างทางกฎหมาย และไปสู่การเป็นนักโทษอาชญากรรมคดียาเสพติด ด้วยการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดบางมาตราที่ขัดกับแนวทางการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามหลักการแพทย์ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เป็นตัวแทนผู้เกี่ยวข้องกับกฎหมายยาเสพติดติดและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มี 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ 2) อัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) ตุลาการศาล จำนวนทั้งหมด 10 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการกฎหมายการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายยาเสพติดทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 พระราชกำหนดการป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรการลดทอนความรับผิดชอบทางอาญาด้วยการหันคดีติดยาเสพติด การบำบัดรักษา และการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาท จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.51 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติด 3) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย และ 4) แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออก

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติด (วิเคราะห์เอกสาร) ระยะที่ 2 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย

(แบบสัมภาษณ์) และระยะที่ 3 หาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายผันตัวผู้เสพยาเสพติด (การสนทนากลุ่ม)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้ Content Analysis และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่า มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวคิดและทฤษฎี	ความหมาย
1) ยาเสพติด	- ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้วไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีประเภทของยาเสพติด ประกอบด้วย 1) การแบ่งตามแหล่งกำเนิด 2) การแบ่งตามสถานะทางกฎหมาย 3) การแบ่งตามลักษณะของการออกฤทธิ์ต่อระบบภายในร่างกาย และชนิดของยาเสพติดให้โทษ ได้แก่ ตามพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ติดตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
2) การลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนและไม่เหมาะสมกับผู้เสพยาเสพติด	- การลงโทษจำคุกในคดียาเสพติดไม่ว่าจะเป็นการเสพ การครอบครอง และการจำหน่ายในปริมาณไม่มาก ต้องคำนึงถึงหลักสัดส่วนการลงโทษ และหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลเป็นสำคัญ การแก้ไขปัญหผู้เสพยาเสพติดด้วยการหันเหคดี โดยการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการฯ และนำเข้าสู่ไปบำบัดรักษา
3) มาตรการทางเลือกอื่นเพื่อการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	- นโยบายของแต่ละประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความแตกต่างกันไป มาตรการทางเลือกในการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรม 2) มาตรการทำให้ยาเสพติดไม่ผิดกฎหมาย และ 3) มาตรการทำให้ยาเสพติดไม่ต้องรับโทษทางอาญา ส่วนการที่แต่ละประเทศจะนำมาตราการใดไปบังคับใช้ควรจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและบริบทอื่น ๆ มาพิจารณาประกอบกัน เพราะสภาพสังคมโดยรวม และคตินิยมเกี่ยวกับยาเสพติดของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน
4) การหันเหทางคดีและการผันตัวของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติด	- หลักการผันตัวผู้เสพยาเสพติด มี 2 ประการ ได้แก่ 1) หลักการผันตัวผู้เสพยาเสพติดด้วยการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา มี 4 รูปแบบ ได้แก่ สมัครใจบำบัด ต้องโทษ บังคับบำบัด และยินยอมสมัครใจ ในขั้นตอนการบำบัดรักษา มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ การถอนพิษยา การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการติดตามดูแล และ 2) หลักการผันตัวผู้เสพยาเสพติดด้วยการบังคับใช้มาตรการทางปกครอง ลักษณะการลงโทษมาตรการปกครอง
5) การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดด้วยการผันตัวผู้เสพยาเสพติด	- การผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา แต่ผู้เสพยาเสพติดบางคนไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้

แนวคิดและทฤษฎี	ความหมาย
	ทันที เนื่องจากเสพยาเสพติดเป็นอาชญากรรม สามารถเข้าสู่กระบวนการลดอันตรายจากการใช้ยา
6) ขอบเขต และ รูปแบบ การบำบัดรักษาด้วยการผันตัวผู้เสพยาเสพติด	- รูปแบบการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบชุมชนบำบัด เป็นการจำลองชุมชนให้เปรียบเสมือนบ้าน มีลักษณะการรักษาในรูปแบบของครอบครัวและชุมชน เป็นการเพิ่มประสบการณ์และทักษะชีวิตให้ตัวเอง และรูปแบบทางสายใหม่ช่วยลดระยะเวลาการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด 4 - 6 เดือน
7) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดโดยไม่ใช้เรือนจำ	- การไม่ควบคุมตัวเป็นการแนะนำให้รัฐภาคีประเทศนำไปเป็นทางเลือกตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่เรือนจำ แต่ทั้ง 13 มาตรการ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีและกลับมาอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้อีกครั้ง
8) นโยบายการผันตัวผู้เสพยาเสพติดของต่างประเทศ	- หลายประเทศปรับเปลี่ยนมุมมองของการแก้ไขปัญหาเสพติดกลับมาให้ความสำคัญกับการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด และใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการลงโทษทางอาญา ด้วยวิธีการผันตัวผู้เสพยาเสพติดฯ
9) นิติเศรษฐศาสตร์ และอุปทาน – อุปสงค์ยาเสพติด	- นโยบายการแก้ไขปัญหาเสพติดที่มีความเข้มงวดและใช้ความรุนแรงในการปราบปราม หรือการบัญญัติกฎหมายยาเสพติดให้มีการห้ามซื้อขายยาเสพติดจึงส่งผลให้ปริมาณยาเสพติดขาดแคลน ในขณะเดียวกันราคาต่อหน่วยของยาเสพติดนั้นจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นมาก และทำให้ยาเสพติดกลายเป็นของที่มีคุณค่าและมีราคาแพง เป็นสินค้าที่ตามหาซื้อขาย
10) มายาคติทางสังคมเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด	- มายาคติความเชื่อเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด มักจะได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยการทดลองเพื่อศึกษาพฤติกรรมสัตว์ทดลอง แต่งานวิจัยดังกล่าวนี้ไม่สามารถนำมาสนับสนุนเพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงให้เกิดความเชื่อในพฤติกรรมกรรมการเสพติดได้ทั้งหมด

การศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด มีดังตารางที่ 2 - 4

ตารางที่ 2 กฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กฎหมายระหว่างประเทศ	สาระสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ
- อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ.1961 และพิธีสารวิทยาศาสตร์ โดยระบุข้อสารชนิดต่าง ๆ ที่ต้องควบคุม กำหนดมาตรการบังคับต่าง ๆ แก่ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษค.ศ. 1972	1) ควบคุมและกำหนดข้อจำกัดการใช้ยาเสพติดเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ โดยระบุข้อสารชนิดต่าง ๆ ที่ต้องควบคุม กำหนดมาตรการบังคับต่าง ๆ ให้สมาชิกออกกฎหมายควบคุมยาเสพติด แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ และ2) ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษและพยายามใช้ทุกวิถีทางเพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติดให้โทษในทางที่ผิด และให้ความสำคัญในการรักษา การให้ศึกษา การดูแลหลังจากการรักษา การติดตาม และการเข้าสู่สังคมใหม่
- อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971	1) ควบคุมและกำหนดข้อจำกัดการใช้วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ โดยระบุข้อสารชนิดต่าง ๆ ที่จะต้องควบคุม ใช้มาตรการบังคับเพื่อให้บัญญัติกฎหมายภายในประเทศ สร้างความร่วมมือระหว่าง

กฎหมายระหว่างประเทศ	สาระสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ
	ประเทศรัฐภาคีสมาชิกเพื่อควบคุมการใช้วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท และมอบให้คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ (INCB) ทำหน้าที่ควบคุมการผลิต การนำเข้า และ 2) ต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทไปในทางที่ผิด รวมทั้งต้องมีความพยายามค้นหายุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้การรักษา ให้การศึกษา ให้การดูแลภายหลังการรักษา พินฟู และกลับคืนสู่สังคม
- อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้า ยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988	1) กำหนดความผิดและบทลงโทษ รวมทั้งการริบทรัพย์ผู้จำหน่ายยาเสพติด สร้างความช่วยเหลือระหว่างประเทศทางด้านกฎหมาย และพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับการลงโทษ 2) ความผิดมีลักษณะไม่ร้ายแรง บรรดารัฐภาคี สมาชิกภาคี ควรกำหนดมาตรการอื่น ๆ แทนการตัดสินลงโทษก็ได้ พร้อมทั้งให้การดูแล ภายหลังกลับคืนสู่สังคม

ตารางที่ 3 กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ประเทศ	ด้านนโยบาย/สาระสำคัญกฎหมายยาเสพติด	ด้านความผิด/การลงโทษ	ด้านการบำบัดรักษา
1. สาธารณรัฐสิงคโปร์	- ยึดนโยบายความสงบเรียบร้อยของสังคม (Public Order) - บังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดและรุนแรง - ลดมิติการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	- กฎหมาย The Misuse of Drugs Act 1973 แบ่งยาเสพติดออกเป็น 3 ระดับคือ Class A Class B Class C - บัญชีแนบท้าย 1) บัญชีการแบ่งชั้นของยาเสพติด และ 2) บัญชีเกี่ยวกับการกำหนดโทษ	- Drug Rehabilitation Center: DRCs ทำหน้าที่ปลูกฝังระเบียบวินัยผู้บำบัดรักษา - ผ่านการบำบัดรักษามีการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายตลอด 2 ปี
2. ญี่ปุ่น	- เน้นการปราบปรามโดยใช้ยุติธรรมทางกฎหมาย - ใช้นโยบายปราบปรามอย่างเด็ดขาด ควบคุมไปกับนโยบายการป้องกันและการบำบัดรักษา	- คดียาเสพติดไม่ร้ายแรง ห้ามประกันตัวเวลา 2 - 3 เดือน - ผู้กระทำความผิดเป็นชาวต่างประเทศจะถูกเนรเทศออกนอกประเทศ 5 - 10 ปี	- บังคับบำบัดรักษาตามคำพิพากษา - สมัครใจบำบัดรักษา แต่ต้องเปิดเผยตัวตน
3. สาธารณรัฐโปรตุเกส	- มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรม โดยใช้มาตรการทางการปกครองและทางสาธารณสุข	- ใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การเตือน การห้ามเข้าออก - ไม่ลงประวัติอาชญากรรม ไม่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตและไม่มีโทษประหารชีวิต	- เน้นการบำบัดรักษาและลดอันตรายจากยาเสพติด - มาตรการช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติด
4. สหรัฐอเมริกา	- ในปีค.ศ.1962ประกาศทำสงครามยาเสพติด - ต่อมาหลังปี ค.ศ.1970 ปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นมาตรการลดทอนความเป็น	- กฎหมายระดับรัฐบาลกลางบังคับโทษคดียาเสพติดถึงจำคุกตลอดชีวิต และไม่มีทางเลือก - ไม่มีโทษประหารชีวิต	- สมัครใจบำบัดโดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน - มีโครงการแลกเปลี่ยนเข็มฉีดยาที่สะอาดและปลอดภัยเชื้อโรคแก่ผู้เสพยา

ประเทศ	ด้านนโยบาย/สาระสำคัญ กฎหมายยาเสพติด	ด้านความผิด/การลงโทษ	ด้านการบำบัดรักษา
	อาชญากรรม และลดอันตรายจากการใช้ยา	- รัฐร่างกฎหมายกำหนดรายละเอียดของการกระทำต้องห้ามให้อำนาจแต่ละรัฐ	- จัดตั้งเครื่องจำหน่ายเข็มฉีดยา
5. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	1) การป้องกัน 2) การบำบัดรักษา 3) การช่วยเหลือประกอบอาชีพ 4) การห้ามนำเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย	- อัยการมีอำนาจไม่ฟ้องคดียาเสพติดที่มีปริมาณไม่มากหรือมีไว้เพื่อใช้ส่วนบุคคล - ศาลสามารถยุติระหว่าง การพิจารณาตัดสินคดีได้แต่ต้องได้รับความยินยอมจากอัยการ	- ระบบบังคับบำบัด ศาลสามารถสั่งยกเลิกการบำบัดรักษาได้และใช้มาตรการคุมประพฤติแทน - มีโครงการแลกเปลี่ยนเข็มฉีดยา มีจำหน่ายเข็มฉีดยา
6. สหราชอาณาจักร	- มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมเฉพาะ กัญชาหากเสพส่วนบุคคล - ลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด	- เจ้าหน้าที่บังคับใช้ตามกฎหมาย - ลงโทษจำคุกตลอดชีวิต - ไม่มีโทษประหารชีวิต	- ครอบคลุมยาเสพติดปริมาณไม่มาก และเข้าสู่การบำบัดรักษา - ศาลเพิ่มเงื่อนไขการบำบัดรักษาไว้ในคำสั่งควบคุม
7. ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์	- ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของประชาชน - ป้องกันและการรักษาผู้เสพยา -ปราบปรามการผลิตและการจำหน่ายภายใน	- กฎหมายแบ่งยาเสพติดเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ยาเสพติดชนิดร้ายแรง และยาเสพติดชนิดไม่ร้ายแรง - ความผิดทางอาญาไม่ร้ายแรง	- ผู้กระทำความผิดยาเสพติดชนิดไม่ร้ายแรง รัฐจะสร้างระบบบำบัดรักษา - ประชาชนเข้าถึงและเสพยาเสพติดที่ไม่มีโทษรุนแรงได้

ตารางที่ 4 กฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

กฎหมายยาเสพติด	สาระสำคัญของกฎหมาย
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522	- เพื่อควบคุมยาเสพติดให้โทษทั้ง 5 ประเภท ด้วยมาตรการลงโทษ และให้โอกาสผู้เสพยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนความผิดจะปรากฏต่อเจ้าหน้าที่
- พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533	- เพื่อควบคุมการนำสารระเหยไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเอง ให้ความสำคัญเพื่อป้องกันกลุ่มเด็กและเยาวชน และให้โอกาสผู้เสพยาสารระเหยสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนความผิดจะปรากฏ
- พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559	- เพื่อเป็นไปตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท การผลิต การขาย การนำเข้า มิให้ใช้บังคับกับกระทรวงสาธารณสุข และให้โอกาสผู้เสพยาวัตถุออกฤทธิ์ สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนความผิดจะปรากฏต่อเจ้าหน้าที่
- พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545	- เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งขยายขอบเขตถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ

- ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 เรื่องการปฏิบัติต่อผู้สงสัยว่าการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูและการดูแลผ่านการบำบัดฟื้นฟู

- เพื่อให้ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้เสพยาเสพติด หรือผู้เสพยาเสพติดและมีไว้ในครอบครอง ซึ่งไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม ได้รับการบำบัดฟื้นฟูโดยการยินยอมสมัครใจ และได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องภายหลังผ่านการบำบัดฟื้นฟู

การศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยพบว่า แนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย มีดังนี้

1. พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 8/1 เหตุที่ต้องมีการเพิ่มเติม พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 8/1 เนื่องจากเพื่อช่วยคัดกรองผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่การบำบัดรักษาในสถานพยาบาล และป้องกันมิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งฉวยโอกาสจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด และทำการพอกตัวเองไม่เป็นผู้กระทำความผิด

2. พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 94 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 94 เนื่องจากให้ผู้เสพยาเสพติดและสำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าก่อนหรือหลังความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ

3. ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 มาตรา 155 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 มาตรา 155 เนื่องจากให้ผู้เสพวัตถุออกฤทธิ์และสำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าก่อนหรือหลังความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

4. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 มาตรา 24/2 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 มาตรา 24/2 เนื่องจากให้ผู้เสพสารระเหยและสำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าก่อนหรือหลังความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ เพื่อให้เป็นไปตามหลักผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

5. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 19 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 19 เนื่องจาก ให้ผู้ต้องหยาเสพติดที่สำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสยินยอมสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลจนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงาน

เจ้าหน้าที่แล้วให้พ้นจากความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และกลับคืนสู่สังคม ยกเว้นผู้เสพยาเสพติดจนเป็นนิสัยจะต้องบำบัดต่อไป

6. ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 ได้แก่ ข้อ 1 และข้อ 2 ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “2. ปริมาณยาเสพติดตาม 1.” เหตุที่ต้องมีการแก้ไข ข้อ 1 เพิ่มเติมคำว่า “เสพยาและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือเสพยาและจำหน่าย” เพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเช่นเดียวกับกฎหมายยาเสพติดฉบับอื่น เพราะมีการควบคุมปริมาณยาเสพติดตามบัญชียาเสพติดท้ายประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับนี้แล้ว แต่การเพิ่มเติมคำดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาผู้เสพยาและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือผู้เสพยาและจำหน่ายซึ่งยาเสพติด ซึ่งเป็นผู้ค้ารายย่อยที่กระทำการไปเพื่อนำเงินมาเลี้ยงปากท้องของตนเองและครอบครัว หรือถูกบังคับจากผู้มีอิทธิพลเหนือกว่า และเมื่อการบำบัดฟื้นฟูผ่านการประเมิน จะได้รับการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จึงควรตัดออกและใช้ “ 2. ปริมาณยาเสพติดตาม 1.” แทน เพื่อครอบคลุมผู้ต้องสงสัยทุกกลุ่ม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“เห็นด้วยกับการบังคับบำบัด และควรนำไปบังคับใช้แก่ผู้ติดยาเสพติดจนเป็นนิสัย เพราะมองว่าเป็นผู้ป่วยต้องทำการบำบัดรักษาทั้งหมด แต่ถ้าผลการบังคับบำบัดไม่สำเร็จควรนำสู่กระบวนการดำเนินคดี เพราะอย่างน้อยเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดเข้าถึงแหล่งยาเสพติดอีกต่อไป และจากประสบการณ์เป็นไปได้น้อยมาก เพราะถือว่าเป็นผู้ป่วยจึงต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ การลงโทษจำคุกเป็นเพียงปลายเหตุของการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการแก้ไขที่ดีที่สุดคือ การป้องกันยาเสพติด” (นายความ ท่านที่ 1, 2563)

และ“การลงโทษจำคุกนักโทษคดียาเสพติดเป็นวิธีการเดียวที่ดีที่สุด ที่จะสามารถแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย การมุ่งแต่จะลดจำนวนนักโทษของเรือนจำเพื่อลดงบประมาณรายจ่ายแต่ละปีเห็นว่าไม่ควร เพราะความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม สิทธิในชีวิตของสุจริตชนและสิทธิทรัพย์สินย่อมไม่สามารถประเมินราคาได้ หากปล่อยให้นักโทษกลุ่มนี้อยู่ร่วมกับสังคมและก่อคดีอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น คดีประเภทนี้ไม่เหมาะกับการเบี่ยงผู้กระทำความผิดออกไปจากกระบวนการยุติธรรมสายหลักคือ การฟ้อง ตัดสิน และจำคุก” (อัยการจังหวัด ท่านที่ 1, 2563)

อภิปรายผล

จากการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จากบทบัญญัติดังกล่าวมาตรการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศทั้ง 3 ฉบับนี้ ส่งผลให้บรรดารัฐภาคีสมาชิกดำเนินมาตรการทางกฎหมายออกมารองรับและบังคับใช้อย่างจริงจัง โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด

ติด ภายใต้การให้การศึกษา การบำบัดรักษา การดูแล การฟื้นฟู และรวมถึงภายหลัง การบำบัดรักษาด้วยเช่นกัน รวมทั้งกำหนดความผิดและบทลงโทษเพื่อแก้ไขสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดโลก ซึ่งครอบคลุมการเสพยาเสพติดส่วนบุคคล การครอบครองเพื่อเสพยาเสพติด หรือจำหน่ายยาเสพติด และการผลิตยาเสพติด ดังเช่นงาน ฉัตรสุมน วฤณิภิญโญ กล่าวถึง แนวคิดและทฤษฎีผู้เสพยาเสพติดว่า จากการทบทวนกฎหมายยาเสพติด ได้สรุปทฤษฎีผู้เสพยาเสพติด ดังนี้ 1) กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมตัวสารตามบัญชีอนุสัญญาระหว่างประเทศและที่ ได้เพิ่มเติมขึ้น กำหนด ความผิดและการลงโทษสำหรับการฝ่าฝืน 2) กฎหมายเกี่ยวกับการปราบปราม การริบทรัพย์สิน กำหนดนโยบายระดับชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) กฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ การดำเนินคดีการรับฟังพยานหลักฐาน และ 4) กฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูบำบัดรักษา ทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติดังกล่าวมาตรการ ควบคุมยาเสพติด (ฉัตรสุมน วฤณิภิญโญ, 2559)

จากการศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของ ประเทศไทยที่เกี่ยวกับการการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประเทศไทยมีความแตกต่างกับกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศหลายประการ รวมทั้งไม่เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ และปัญหาทางกฎหมายบางประการที่เกี่ยวข้องในการนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามหลักการแพทย์และกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข และของต่างประเทศสรุปได้คือ ใช้มาตรการบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติดในสถานพยาบาล เมื่อพบสารเสพติดในร่างกายจากผลการตรวจปัสสาวะ และเมื่อผลการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจ เช่น สาธารณรัฐโปรตุเกสใช้มาตรการปรับแผนการดูแลและบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับผู้เสพยาเสพติด และใช้มาตรการพักการพิจารณา และปิดการพิจารณาของคณะกรรมการยับยั้งการใช้อยาเสพติด สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องสงสัยว่าเสพยาเสพติดยินยอมสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล เมื่อเสร็จสิ้นและผลการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานเสพยาเสพติด และราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ใช้มาตรการบังคับบำบัดเฉพาะผู้เสพยาเสพติดจนเป็นนิสัย และใช้ “หลักเจตนาที่แท้จริง” ตามแนวคิดของยุโรป เป็นตัวชี้วัดความรุนแรงในการกระทำความผิดด้วยการเน้นลดจำนวนผู้ใช้ยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับฉัตรสุมน วฤณิภิญโญ ที่ว่ากฎหมายยาเสพติดต่างประเทศเน้นกำจัดยาเสพติดให้สิ้นไปจากมวลมนุษยชาติ กล่าวก็คือ องค์การสหประชาชาติได้มีมติกำจัดยาเสพติดให้หมดสิ้นไปและได้กำหนดเป็น อนุสัญญาระหว่างประเทศ อนุสัญญานี้ได้ทำให้ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องออกกฎหมายกำหนดฐาน ความผิดและโทษอาญารุนแรงที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดขึ้น แต่ผลการปราบปรามยาเสพติดกลับไม่ได้ บรรลุเป้าหมาย การอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายด้านยาเสพติดที่สำคัญได้เปลี่ยนไปสำหรับสหรัฐอเมริกา ประเทศต่าง ๆ ในอเมริกาใต้ในประเทศไทย รัฐบาลยังคงดำเนินนโยบายต่าง ๆ ในการปราบปรามยาเสพติดผิดกฎหมายเข้มงวด นโยบาย “ขจัดปัญหายาเสพติดด้วยการบำบัดแทนการลงโทษ” พบว่า มีปัญหาในการใช้ยา ภาวะพึ่งพิงยาและ

การกลับไปเสียซ้ำ เนื่องจากการให้บริการบำบัดรักษาภาวะพึ่งพิงยาายังมีอยู่จำกัด หรือยังไม่มีบริการที่มีแนวทางการบำบัดรักษาที่มีข้อมูลหลักฐานที่พิสูจน์ได้ในชุมชนผู้เข้าถูกติตรา และกระทำรุนแรงจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในประเทศไทยกำลังทบทวนและแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่มีบทลงโทษทางอาญาต่อผู้เข้า การออกแบบกฎหมาย ประมวลกฎหมายยาเสพติดจะเปิดช่องให้ศาลมี โอกาสใช้ดุลยพินิจในการลงโทษจำคุก หรือการปรับที่น้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เมื่อมีเหตุอันสมควรเฉพาะรายโดยพิเคราะห์ถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดฐานของผู้กระทำความผิด และพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ, 2559)

จากการศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย พบว่า ตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 24/2 แห่งพระราชกำหนดการป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 มาตรา 145 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 มีการวางเงื่อนไขทางกฎหมายบางประการ จนส่งผลให้ไม่เป็นไปตามหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Legal Interest) จึงไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว ค.ศ. 1990 (United Nations Standard Minimum Rules for Non - custodial Measures 1990) (พ.ศ. 2533) หรือข้อกำหนดโตเกียว (The Tokyo Rules) เห็นสมควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย เพื่อให้การผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สามารถนำไปปฏิบัติและบังคับใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้โอกาสผู้หลงผิดด้วยเหตุผลบางประการ ได้กลับคืนสู่สังคมเป็นพลเมืองดี และเป็นทรัพยากรมนุษย์สำคัญของชาติ รวมทั้งช่วยลดปัญหาจำนวนนักโทษคดียาเสพติดล้นเรือนจำด้วยเช่นกัน ซึ่งเห็นด้วยกับปราชญ์ พันธะอาด ที่ว่าเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติด โดยมีการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดสำหรับการใช้ยาเสพติดบางประเภทก่อให้เกิดการปะปนระหว่างผู้เสพยา ผู้ค้ารายย่อย ผู้ค้ารายใหญ่ ให้รวมอยู่ด้วยกันและใช้บทสันนิษฐานเดียวกัน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิดไม่อาจโต้แย้งด้วย ในการพิจารณาโทษส่วนคดีอย่างเป็นธรรม จำเลยหรือผู้กระทำความผิดไม่อาจต่อสู้ในชั้นศาลได้ด้วยการมีบทสันนิษฐานเด็ดขาดเหล่านี้ขัดกับหลักนิติธรรมของรัฐ (Rule of Law) โดยข้อสันนิษฐานเด็ดขาดในคดียาเสพติด ตามมาตรา 65 - 67 ที่มีความขัดแย้งกับหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาที่ต้องสันนิษฐานว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อนจนกว่าคำพิพากษาจนถึงที่สุด (หลักการที่ว่า Presumption of Innocence) อีกทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิดังกล่าวนี้ไว้ด้วย ดังนั้น

เห็นสมควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดอย่างยิ่ง (ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) กฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ๓ 2) กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ๓ และ 3) กฎหมายยาเสพติดเกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ๓ ด้านกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงความสำคัญของกฎหมายยาเสพติดแต่ละประเทศ มีส่วนสำคัญต่าง ๆ อะไรบ้าง ในส่วนของภาคความผิดและบทลงโทษแต่ละมาตราที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้อย่างไร รวมทั้งมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศดำเนินการอย่างไร และสุดท้ายจะเป็นข้อสรุปพร้อมการเปรียบเทียบแต่ละประเด็นซึ่งขอบเขตการศึกษากฎหมายยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยประเทศต่าง ๆ ดังนี้ 1) กฎหมายยาเสพติดของสาธารณรัฐสิงคโปร์ 2) กฎหมายยาเสพติดของญี่ปุ่น 3) กฎหมายยาเสพติดของสาธารณรัฐโปรตุเกส 4) กฎหมายยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา 5) กฎหมายยาเสพติดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน 6) กฎหมายยาเสพติดของสหราชอาณาจักร และ 7) กฎหมายยาเสพติดของราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ด้านแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย เห็นได้ว่า มีการวางเงื่อนไขทางกฎหมายบางประการ จนส่งผลให้ไม่เป็นไปตามหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Legal Interest) จึงไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว ค.ศ. 1990 ด้วยเหตุดังกล่าวควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย เพื่อให้การผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถนำไปปฏิบัติและบังคับใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรให้มีการวิจัยการผันตัวผู้เสพยาเสพติดในระบบต้องโทษของประเทศไทย ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษากฎหมายยาเสพติดและมาตรการแก้ไขของต่างประเทศ ที่กฎหมายยาเสพติดและมาตรการของไทยเรายังไม่มี เพื่อนำมาแก้ไขและปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมและบริบทต่าง ๆ ของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีชั้นปริญญาโทนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2562). การขับเคลื่อนการปฏิรูปนโยบายยาเสพติด: แนวทางใหม่สู่การลดทอนความเป็นอาชญากรรมทางคดียาเสพติด. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2563 จาก http://www.globalcommissionondrugs.org/wp-content/uploads/2017/03/GCDP-Report-2016_THAI.pdf.
- ฉัตรสุมน พงษ์นิลบุญ. (2559). การทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้กฎหมายยาเสพติดเปรียบเทียบ. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- เชียงใหม่นิวส์. (2562). ป.ป.ส. สรุปผลการดำเนินงานด้านยาเสพติด ประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/797498>
- เดโช แชนแนลและคณะ. (2562). รายงานข้ามชาติ: คุณภาพชีวิตและการสร้างคุณค่าบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง ภูมิศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 6(1), 305-325.
- ทนายความ ท่านที่ 1. (19 มิถุนายน 2563). เรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (ศิลา ศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- นันท์พัช ไซยอักรพงศ์. (2555). “การลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด: กรณีศึกษานโยบายและมาตรการทางเลือกในต่างประเทศ”. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 5(3), 213-239.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด. (2561). รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น. วารสารธรรมศาสตร์, 37(2), 1-15.
- พระสมุทรธนภัทร ธนภักโท (ทิพย์วงศ์) และคณะ. (2563). ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงในเขต พื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 7(5), 132-147.
- วิชาญ เครือรัตน์. (2563). การบังคับใช้กฎหมายกับหลักสิทธิมนุษยชนของข้าราชการตำรวจสถานี ตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 7(5), 224-238.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2561). กัญชงจากพืชเสพติดสู่พืชเศรษฐกิจ [คอมพิวเตอร์ไฟล์] /สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2560). มาตรฐานการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดระบบต้องโทษในเรือนจำ/ทัณฑสถาน. สมุทรสาคร: บอรรณ ฑู ปี พับลิชชิ่งจำกัด.
- อัยการจังหวัด ทานที่ 1. (19 มิถุนายน 2563). เรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (ศิลา ศรีเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing . (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ:
กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี*
FACTORS THAT INFLUENCE THE POLICY IMPLEMENTATION
OF TOURISM COMMUNITY LIFESTYLE: CASE STUDY TOURISM
COMMUNITY LIFESTYLE SURATTHANI PROVINCE

ลลิต แซ่ลิม

Lalin Saelim

พลกฤต แสงอาวุธ

Ponlakrit Sangarwut

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: Lalin3looknam@icloud.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากระบวนการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ เป็นการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ดูแลในสถานที่ท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 244 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาเทพพิทักษ์ ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านสิงห์และกำนันตำบลบ้านท่าเนียบ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการสื่อข้อความ ด้านทรัพยากรขององค์การและด้านโครงสร้างของระบบราชการ 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ จำแนกตามเพศและรายได้ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ อาชีพ และพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่าง

* Received 4 February 2021; Revised 13 February 2021; Accepted 3 March 2021

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางในการพัฒนากระบวนการการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านการจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลออนไลน์ และหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, การนำนโยบายไปปฏิบัติ, การท่องเที่ยววิถีชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to the objectives of this research are 1) to study the factors that influence the policy implementation of tourism community lifestyle. 2) to compare the factors that influence the policy implementation of tourism community lifestyle. 3) to study guidelines for develop to factors that influence the policy implementation of tourism community lifestyle. It is mixed method research include the samples uses in quantitative research namely the staff responsible in tourism community of 244 staff by selecting a purposive sampling using questionnaires as a research tool and collected data. The data were then analyze with descriptive statistic. The qualitative research key informant was Surat Thani Provincial of tourism and sports director, head of group strategy and plans Surat Thani Provincial office of tourism and sports, community cooperative group Ban Khao Theppitak, President of tourism community Ban Singkhon and subdistrict headman Ban Thamniap district form 5 persons by purposive sampling using interview as research tool and collected data using analyze content. The research found that 1) Factors that influence the policy implementation of tourism community lifestyle in overall is at a moderate level. By sorting the average value from descending to the following : the attitude of worker, in the media, organization of resources and the government agencies 2) the comparison factors that influence the policy implementation of tourism community lifestyle. Classified by gender and classified by income found that overall not different. Classified by age, occupation and the place of tourist spot level in overall is significantly different at the level of 0.05 3) The guidelines for develop to policy implementation of tourism community lifestyle, there should be a public relations communication through an online database management system. The

government agencies should support the budget for sustainable tourism community lifestyle development.

Keywords: Factors That Influence, Policy Implementation, Tourism Community Lifestyle

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมอย่างสูงทั้งจากนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยด้วยกันเอง ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินมาตรการและแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของไทย เช่น แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสกับกิจกรรมเหล่านั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญต่อภาคการท่องเที่ยวมาตลอด โดยเฉพาะภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ที่รัฐบาลกำหนดให้ภาคการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของภาคการขับเคลื่อนหลักทางเศรษฐกิจ และได้ประกาศให้ปี 2541 - 2542 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ซึ่งส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (ชัยนุวัฒน์ ปูนคำปิ่น และชัยพงษ์ สำเนียง, 2555)

จากข้อมูลของกรมการท่องเที่ยวได้อ้างถึงสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2560 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมาพบว่า ภาพรวมนักท่องเที่ยวต่างชาติขยายตัวร้อยละ 4.41 โดยเดือนที่นักท่องเที่ยวขยายตัวสูงสุดคือ มิถุนายน ขยายตัวร้อยละ 11.43 ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเติบโตเฉลี่ย จากปี พ.ศ. 2556 - 2559 ในอัตราร้อยละ 13.65 ต่อปี โดยสำหรับช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2560 จำนวนรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเท่ากับ 876,682 ล้านบาท และจำนวนชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2559 เติบโตเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 5.79 ต่อปี สำหรับช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 58 ล้านคน - ครั้งก่อให้เกิดขยายตัวร้อยละ 5.28 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมาตามลำดับและในด้านรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2559 เติบโตเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 10.75 ต่อปี โดย ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2560 จำนวนรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่ากับ 382,000 ล้านบาท และคาดว่า ในปี พ.ศ. 2561 จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้น (กรมการท่องเที่ยว, 2561)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และการต่างประเทศ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อนำประเทศไทยไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่เจริญเติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานของความเป็นไทยโดยนํารายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทยเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างแข็งแกร่ง ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2560 รับทราบการส่งเสริมให้ปี พ.ศ. 2561 เป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน” หรือ “Amazing Thailand Tourism Year 2018” อีกทั้งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว ซึ่งได้บัญญัติยุทธศาสตร์ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2564) บรรจุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 9 ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ การดำเนินงานนโยบายด้านต่าง ๆ ภายใต้การลดช่องว่างรายได้ระหว่างภาคและมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้น การเพิ่มจำนวนเมืองศูนย์กลางของจังหวัดเป็นเมืองนำอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม พื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักมีระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มมูลค่าการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและเกิดผลเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 6 ของประเทศไทย และจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ขนาดใหญ่อันดับ 1 ของภาคใต้ และยังเป็นจังหวัดหนึ่งที่สำคัญของภาคใต้ มีศักยภาพสูงการแข่งขันในระดับนานาชาติ เพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีชื่อเสียงระดับโลก ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีสวนโมกขพลารามเป็นแหล่งปฏิบัติธรรมระดับนานาชาติ ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวระดับโลกได้ ดังนั้น จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวระดับโลกของจังหวัดเพิ่มโอกาสในกระแสรท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิงวัฒนธรรม และเชิงสุขภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวอันเป็นเอกลักษณ์จังหวัดให้ตอบรับกระแสรท่องเที่ยวโลก (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2561)

การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และแนวทางการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ รวมถึงแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยววิถีชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งพันธมิตรประกอบด้วยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเปิดรับความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ นักธุรกิจและเอกชน และกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อบูรณาการความร่วมมือสู่การผลักดันและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนของจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้มีศักยภาพและเป็นที่รู้จักในระดับสากล ซึ่งส่งผลให้มียกท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมากขึ้น (กรมการท่องเที่ยว, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อแสวงหาข้อเสนอแนะหรือส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และผลกระทบ

ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน อีกทั้งการนำข้อมูลดังกล่าวเพื่อเป็นข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยววิถีชุมชนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากระบวนการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Method) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยทำการศึกษาในสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (โซนขุนเขา) 8 พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวนทั้งหมด 244 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และพื้นที่ท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย การสื่อข้อความ ทรัพยากรขององค์การทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และโครงสร้างของระบบราชการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ผู้ศึกษานำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีส่งถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ณ แหล่งท่องเที่ยวชุมชน 8 ชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้ศึกษาลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามจากแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 8 ชุมชน 3) เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำแบบสอบถามไปทำการวิเคราะห์ผลการศึกษาต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows Version 17.0 เพื่อการวิเคราะห์ค่าสถิติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

1.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปตารางประกอบการอธิบาย

1.4.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย การสื่อข้อความ ทรัพยากรขององค์กร ทักษะคติของผู้ปฏิบัติงาน และโครงสร้างของระบบราชการ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปตารางประกอบการอธิบาย

1.4.3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ T - Test + One Way ANOVA

1.4.4 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาเทพพิทักษ์ ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำสิงขร และกำนัน ต.บ้านท่าเนียน อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปโดยถามในประเด็นต่อไปนี้ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ตำแหน่งงาน และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษานำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีส่งถึง ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาเทพพิทักษ์ ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำสิงขร และกำนัน ต.บ้านท่าเนียบ อ. ศิริรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี เพื่อขอความร่วมมือจัดเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง โดยใช้คำถามปลายเปิดดำเนินการวิจัยดังนี้

2.3.1 ขออนุญาตและนัดหมายกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์

2.3.2 แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์

2.3.3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมาย โดยจัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2.3.4 นำแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตีความและวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2.4.2 นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2.4.3 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการ วิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

2.4.4 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (n = 244)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	153	62.7
หญิง	91	37.3
รวม	244	100.00
อายุ		
20 - 30 ปี	6	2.5
31 - 40 ปี	84	34.4
41 - 50 ปี	123	50.4
51 ปีขึ้นไป	31	12.7
รวม	244	100.00
อาชีพ		
ข้าราชการ	82	33.6
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	27	11.1
พนักงานเอกชน	5	2.0
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	71	29.1
นักเรียน/นักศึกษา	3	1.2
แม่บ้าน	33	13.6
อื่น ๆ โปรดระบุ.....	23	9.4
รวม	244	100.00
รายได้		
ต่ำกว่า 10,000	37	15.2
10,001 – 15,000	77	31.5
15,001 – 20,000	120	49.2
20,001 บาทขึ้นไป	10	4.1
รวม	244	100.00
พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว		
บ้านยวนสาว	50	20.5
ถ้ำสิงขร	8	3.3
คลองน้ำใส	10	4.1
ป่าต้นน้ำบ้านน้ำลาด	54	22.1
บ้านถ้ำผึ่ง	20	8.2
เขื่อนรัชชประภา	20	8.2
เขารูปหัวใจ (วัดเขาพัง)	20	8.2
สวนน้ำจันทร์กะพ้อ	62	25.4
รวม	244	100.00

ตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุตั้งแต่ 41 - 50 ปี ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ มีรายได้ระหว่าง 15,000 – 20,000 บาท และพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสวนน้ำจันทร์กระพ้อจะมีเจ้าหน้าที่มากที่สุด

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ

ตัวชี้วัดการนำนโยบายไปปฏิบัติ	ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
1. การสื่อข้อความ	3.44	.56	มาก
2. ทรัพยากรขององค์กร	3.34	.73	ปานกลาง
3. ทักษะของผู้ปฏิบัติงาน	3.45	.42	มาก
4. โครงสร้างของระบบราชการ	3.28	.58	ปานกลาง
ภาพรวม	3.38	.57	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านทักษะของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.45$) ด้านการสื่อข้อความ ($\bar{x} = 3.44$) ด้านทรัพยากรขององค์กร ($\bar{x} = 3.34$) และด้านโครงสร้างของระบบราชการ ($\bar{x} = 3.28$) ตามลำดับ

ผลการศึกษาการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ รายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการสื่อข้อความ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามรายชื่อจากมากไปหาน้อย คือ ท่านมีความเข้าใจในนโยบายการท่องเที่ยววิถีชุมชน มีการกระจายข่าวสารของการท่องเที่ยววิถีชุมชนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ท่านมีแบบแผนและมีแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชน ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้นหลังจากที่มาเยือนสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชน ท่านมีความเข้าใจอย่างดีถึงแนวทางการปฏิบัติงานผ่านกระบวนการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยววิถีชุมชน ท่านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการท่องเที่ยววิถีชุมชนกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และท่านได้ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

1.2 ด้านทรัพยากรขององค์กร พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามรายชื่อจากมากไปหาน้อย คือ การปฏิบัติงานมีการบูรณาการทรัพยากรกับทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืน พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีผู้ดูแล/ผู้ปฏิบัติงานเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว มีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของท่านมีอัตลักษณ์และวิถีชีวิตที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของท่านได้จัดทำแผนปณิธาน/แผนพับหรือจัดรายการในรูปแบบการนำเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชน พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการสร้างศักยภาพในการแข่งขันทางการท่องเที่ยววิถีชุมชน และขอท่านคิดว่าได้รับงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาและส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยว

1.3 ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามรายชื่อจากมากไปหาน้อย คือ ท่านคิดว่าการท่องเที่ยววิถีชุมชนทำให้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นดีขึ้น ท่านคิดว่าการท่องเที่ยววิถีชุมชนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน การท่องเที่ยววิถีชุมชนก่อให้เกิดความรักและความสามัคคี ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านเกิดความหวงแหนในขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชน ท่านมีเป้าหมายชัดเจนในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยววิถีชุมชน และข้อสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานส่งผลให้เกิดภาวะกดดันและส่งผลให้ท่านเกิดความเหนื่อยล้าในการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านโครงสร้างของระบบราชการ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามรายชื่อจากมากไปหาน้อย คือ การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ท่านมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน หน่วยงานภาครัฐมีการติดต่อเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีชุมชน หน่วยงานภาครัฐมีกฎหรือระเบียบข้อบังคับทางการท่องเที่ยววิถีชุมชน หน่วยงานภาครัฐมีแบบแผนในการปฏิบัติงานทางการท่องเที่ยววิถีชุมชน ท่านไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบราชการได้ และขอท่านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างของระบบราชการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .05 ด้านการสื่อข้อความ ด้านทรัพยากรขององค์กร และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การสื่อข้อความ ทรัพยากรขององค์กร และโครงสร้างของระบบราชการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การสื่อข้อความ ทรัพยากรขององค์กร ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และโครงสร้างของระบบราชการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทรัพยากรขององค์กร ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และด้านโครงสร้างของระบบราชการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนด้านการสื่อข้อความไม่แตกต่างกัน

2.5 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสื่อข้อความ ด้านทรัพยากรขององค์กร ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และด้านโครงสร้างของระบบราชการ ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. แนวทางในการพัฒนากระบวนการ การนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ควรจัดสรรงบประมาณให้แต่ละจังหวัด เพื่อดำเนินการอบรมภาคส่วนที่มีการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน อบรมเครือข่ายการจัดประชุมเพื่อระบุนความต้องการของตนเอง เพื่อให้เป็นรูปธรรมและจัดทำแผนงานและบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวฉบับเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยว การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างมีขอบเขตเพื่อเป็นหลักประกันว่า การท่องเที่ยวจะช่วยสร้างรายได้และจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและรักษาระบบนิเวศกับสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

แนวทางต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี รายด้านพบว่า

ด้านการสื่อข้อความ “นำเสนอความเป็นตัวตนของคนท้องถิ่น (การสร้างสตอรี่) ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักโดยคนในชุมชนต้องเสนอข้อมูล ประวัติศาสตร์ของชุมชนอย่างภาคภูมิใจใน

ตัวตน เพื่อนำมาเล่าให้นักท่องเที่ยวผ่านการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการแสดงออกทางกายภาพ เช่น การประดิษฐ์ของใช้เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชน” (ทิฆัมพร สุทธิอุดมรัตน์, 2563)

ด้านทรัพยากรขององค์กร “งบประมาณที่ได้มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้มาจากหน่วยงานภาครัฐ เมื่อนำมาจัดสรรเพื่อจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ จึงทำได้เพียงสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างเท่านั้น บางครั้งจึงเลือกสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยวก่อนในอันดับแรก” (สุภาภรณ์ สุทธิกิจ, 2563)

ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน “สภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือสภาพแวดล้อมในการทำงานของเครือข่ายชุมชน ย่อมส่งผลให้เกิดความกดดัน ความเหนื่อยล้าเพราะการทำงานด้านการท่องเที่ยวเราต้องทำอย่างต่อเนื่อง เราจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและจะต้องมีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวในงานต่าง ๆ วิธีการที่จะทำให้สภาพแวดล้อมในการทำงานลดภาวะความกดดันและความเหนื่อยล้า จะต้องมีการจัดบรรยากาศให้มีความเหมาะสม มีการจัดแบ่งเวลาในการพักผ่อน เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน เอื้อต่อการได้เปรียบความคิดเห็น สภาพแวดล้อมเหล่านี้จะทำให้เกิดองค์ความรู้” (กิตติ มิลำเอียง, 2563)

ด้านโครงสร้างของระบบราชการ “โครงสร้างของระบบราชการเปิดโอกาสให้กลุ่มชุมชนเข้ามามีสิทธิ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานราชการมากขึ้น โครงสร้างของระบบราชการเอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานราชการมากขึ้น ปัญหาที่พบเจอคือ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน ไม่มีเวลา เวลาไม่ตรงกันที่จะสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ทั่วถึง ตัวแทนที่จะเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะต้องเป็นตัวแทนของกลุ่มชุมชนนั้น ๆ เช่น ประธานกลุ่มที่ได้จากการคัดเลือกของสมาชิกกลุ่ม” (กิตติ มิลำเอียง, 2563)

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการสื่อสารข้อมูล พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วาสนา ปาปะตัง การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปสู่ปฏิบัติโดยประยุกต์รูปแบบการพัฒนาองค์กรสำหรับกองแบบแผน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า หลังจากนำรูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติไปใช้ บุคลากรกองแบบแผนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับรูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยรวมและเป็นรายด้าน ด้านการสื่อสาร ผู้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านทรัพยากรขององค์กร พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (วาสนา ปาปะตัง, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ อัมภาวธ พรชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำนโยบายไปปฏิบัติ: ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ทรัพยากรนโยบายอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และบุคลากรบางส่วนยังไม่เข้าใจนโยบายอย่างชัดเจน ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยปกติ พบว่า ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมากที่สุด (อัมภาวธ พรชัย, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อิทธิชัย สีดำ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดปัตตานี จากการศึกษาวิจัย พบว่า ระดับปัจจัยสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติอยู่ในระดับสูง คือ ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (อิทธิชัย สีดำ, 2553)

ด้านโครงสร้างของระบบราชการ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิตา ฐิติภากร ได้วิจัยเรื่อง “ การเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม ” พบว่าความโปร่งใสของเทศบาลตำบลอยู่ในระดับปานกลาง (ธนิตา ฐิติภากร, 2546)

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างของระบบราชการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .05 ด้านการสื่อข้อความ ด้านทรัพยากรขององค์การ และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐกร กลิ่นอุบล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลสำเร็จในการนำนโยบายการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีไปสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลาง พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความเห็นว่า ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย ปัจจัยด้านทรัพยากรนโยบาย ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรต่าง ๆ ปัจจัยด้านคุณสมบัติของหน่วยงานปัจจัยด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจัยด้านบุคลากรที่รับผิดชอบ มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติไม่แตกต่างกัน รวมทั้งผลของความสำเร็จจากการนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติก็ไม่แตกต่างกันด้วย (รัฐกร กลิ่นอุบล, 2551)

3. แนวทางในการพัฒนากระบวนการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จัดสรรงบประมาณให้แก่แต่ละจังหวัดเพื่อดำเนินการอบรมภาคส่วนที่มีการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน อบรมเครือข่าย การจัดประชุมเพื่อระบุความต้องการของตนเอง เพื่อให้เป็นรูปธรรมและจัดทำแผนงานและบรรจุไว้ใน

ยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ กิตติ มิลาเอียง กล่าวว่า “ควรจัดสรรงบประมาณให้แต่ละจังหวัดเพื่อดำเนินการอบรมภาคส่วนที่มีการเกี่ยวข้องและจัดประชุมเพื่อระบุนความต้องการของตนเอง เพื่อให้เป็นรูปธรรมและจัดทำแผนงานและบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์” การท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยว การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างมีของเขตเพื่อเป็นหลักประกันว่า การท่องเที่ยวจะช่วยสร้างรายได้และจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและรักษาระบบนิเวศกับสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป (กิตติ มิลาเอียง, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ สุจิน นาคบำรุง กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและต้องคำนึงถึงต้นทุนเป็นคุณค่าและการท่องเที่ยวต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบภายในชุมชน แต่จะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” (สุจิน นาคบำรุง, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Method) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยทำการศึกษาในสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (โซนขุนเขา) 8 พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การศึกษาในเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามจำนวน 244 ชุด ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ ได้แก่ สถิติทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การศึกษาเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแนวทางสำคัญจำนวน 5 คน เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการพัฒนาการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ และหลังจากผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติแล้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล ตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเรียบร้อยสมบูรณ์ของข้อมูลหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรวิจัยเรื่องการให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชน จังหวัด

สุราษฎร์ธานี 2) ควรวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลสำเร็จในการทำงาน กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). สถิตินักท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2561 จาก <http://surat.nso.go.th/>
- กิตติ มิลำเอียง. (22 ตุลาคม 2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ลลิล แซ่ลิ้ม, ผู้สัมภาษณ์)
- ชัยนุวัฒน์ ปูนคำปิ่นและชัยพงษ์ สำเนียง. (2555). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) การสร้าง ขยายเศรษฐกิจและวิถีชีวิตท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2561 จาก <https://prachatai.com/journal/2012/04/39979>
- ทิมัมพร สุทธิอุดมรัตน์. (29 ตุลาคม 2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติกรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ลลิล แซ่ลิ้ม, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนิดา จิตติภากร. (2546). การเปรียบเทียบความโปร่งใสการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัฐกร กลิ่นอุบล. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลาง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา ปาปะตัง. (2552). การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปสู่ปฏิบัติโดยประยุกต์รูปแบบการพัฒนางานองค์กรสำนักกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2561). ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2561 จาก <https://suratts.mots.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 – 2564). เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2561 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

- สุจิน นาคบำรุง. (14 กันยายน 2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ลลิล แซ่ลิ่ม, ผู้สัมภาษณ์)
- สุภาภรณ์ สุทธิกิจ. (17 ตุลาคม 2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายท่องเที่ยววิถีชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษา การท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ลลิล แซ่ลิ่ม, ผู้สัมภาษณ์)
- อัมภาวุธ พรชัย. (2549). การนำนโยบายไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิทธิชัย สีดำ. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ : ศึกษากรณี ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ
ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี*

DEVELOPMENT OF THE LIFE QUALITY OF THE ELDERLY PEOPLE
BY THE SENIOR SCHOOL COURSE, NAPHU SUBDISTRICT,
PHEN DISTRICT, UDON THANI

อภิวัฒน์ชัย พุทธจรรย์

Apiwatchai Phuttajorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

E-mail: jomjon2003@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลนาโพธิ์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี 3) เพื่อศึกษาสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลนาโพธิ์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คนโดยการสุ่มอย่างง่ายคน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ก่อนและหลังเข้าเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม คือ ผู้นำท้องถิ่นและนักเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 20 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการวิจัยผล ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเข้าศึกษาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) ส่วนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเข้าศึกษาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ มี 2 ด้าน คือ 1) ความสามารถส่วนบุคคล 2) ด้านการสนับสนุนช่วยเหลือ และกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ 1) การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 2) การ

* Received 5 February 2021; Revised 14 February 2021; Accepted 4 March 2021

ส่งเสริมและการพัฒนาผู้สูงอายุ 3) การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4) การบริหารจัดการ
เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this article were to: 1) to study the quality of life of the elderly populations who attended the senior school course in Naphu Sub - district, Phen, Udonthani 2) to study problems and obstacles in learning for improvement of the life quality of the elderly joining the senior schools course and 3) to create strategies for developing the life quality for them. It's a mix of research. It consists of approximation research and qualitative research. Quantitative research Population and a sample of 200 people by simple randomization. The tool for data collection was a questionnaire on the quality of life of the elderly. Before and after school The statistics used for data analysis were mean, standard deviation. Qualitative research is a study of documents and interviews. Data were collected from two key informants: local leaders and elderly students, 20 person. The researcher used a selective selection method. The data collection tool was a structured interview. And analyze the data by analysis Synthesize and summarize research findings. Research findings: The quality of life of the elderly before studying of the life quality development course for the elderly, overall, was at the moderate practical level ($\bar{X} = 3.10$), while the life quality of the elderly after entering the course of the life quality development held by the Elderly apparently was at the highest level ($\bar{X} = 4.56$). Problems and obstacles in the learning of the elderly have two aspects which are 1) individual competence. 2) for aspect of Support and assistance. Strategies for improving the life quality for the elderly in are composed of 1) the population readiness and awareness of the life quality development for the elderly 2) Promotion and development of the elderly 3) Social protection for the elderly 4) Management for integrated development of the elderly.

Keywords: Life Quality, Elderly People, Senior School

บทนำ

ในช่วงเวลากว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมา สภาวะการณ์ทางประชากรของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อัตราการเพิ่มประชากรลดลงจากระดับสูง คือ ประมาณร้อยละ 3.0 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2503 มาสู่ระดับที่ค่อนข้างต่ำ ประมาณร้อยละ 1.1 ต่อปีในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงอัตราการเพิ่มประชากรนี้ เป็นผลจากการเปลี่ยนทั้งในด้านภาวะการตายและภาวะเจริญพันธุ์ หากเริ่มพิจารณาจากภาวะการตาย จะเห็นได้ว่าภาวะการตายมีบทบาทอย่างมาก ต่อการเปลี่ยนแปลงทางประชากรไทยในอดีต การลดระดับการตายเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่ภาวะการเกิดนั้นยังคงอยู่ในระดับสูง อันเป็นเหตุให้จำนวนประชากรไทยในอดีต เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันอัตราการตายของประชากรของประเทศ ได้ลดลงมาอยู่ในระดับประมาณ 5 - 6 ต่อประชากรพันคนต่อปี (งานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุไทย, 2561)

การลดลงของภาวะการตายของประชากรไทยเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการนำเอาวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่มาใช้ และการดำเนินงานทางด้านการสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นการขยายบริการทางการแพทย์ เช่น การเพิ่มจำนวนศูนย์บริการสาธารณสุขและโรงพยาบาล ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ หรือการมีโครงการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน และการดำเนินการควบคุมโรคติดต่อที่สำคัญ อีกส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอดีตก็ส่งผลให้รายได้ส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น ทำให้ความสามารถในการใช้จ่ายในการป้องกันสุขภาพมีมากขึ้น (ธาริน สุขอนันต์และคณะ, 2554)

ภาวะการเกิดของประชากรเป็นอีกกระบวนการหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออัตราการเพิ่มประชากรของประเทศไทย อัตราการเกิดหรือจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรีคนหนึ่งจะให้กำเนิดได้ตลอดวัยเจริญพันธุ์ ได้ลดลงจาก 6.3 ในช่วงปี พ.ศ. 2503 - 2508 จนเหลือประมาณ 2 คนในปัจจุบันการที่ระดับเจริญพันธุ์ในกลุ่มสตรีไทยลดลงอย่างมากในช่วงเวลาไม่นานนัก ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากนโยบายประชากร ที่เน้นการวางแผนครอบครัวโดยการสมัครใจในกลุ่มคู่สมรสที่เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2513 ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การวางแผนครอบครัวแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ก็คือ การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ นอกจากนี้การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมตลอดจนการมีส่วนร่วมของสตรี ในการพัฒนาต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการมีบุตร กล่าวคือ จะคำนึงถึง “คุณภาพ” มากกว่า “ปริมาณ” (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2559)

จากการเปลี่ยนแปลงด้านการเกิดและการตายของประชากรดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางอายุของประชากรไทย กล่าวคือ พบว่าในช่วง 20 - 30 ปีที่ผ่านมา ทั้งจำนวนและสัดส่วนของประชากรไทยในวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ลดลง ในขณะที่จำนวนของประชากรในวัยแรงงาน (อายุ 15 - 29 ปี) ยังคงเพิ่มขึ้น สำหรับประชากรสูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่าง

รวดเร็วในอนาคต กล่าวคือ ประชากรสูงอายุจะเพิ่มจากประมาณ 5 ล้านคนในปัจจุบัน เป็นประมาณ 10 ล้านคนในอีก 20 ปีข้างหน้า และเป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราเพิ่มของประชากรสูงอายุ จะเร็วกว่าประชากรโดยรวมนอกจากนี้ จากการสำรวจของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า ในปี 2547 กลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเริ่มมีสัดส่วนมากกว่า 10% และเพิ่มขึ้นเป็น 11% หรือประมาณ 7 ล้านคนในปัจจุบัน ซึ่งคาดการณ์ว่า ในปี 2567 หรือในอีก 15 ปีข้างหน้า ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีสัดส่วนมากกว่า 20% ซึ่งจะเท่ากับสัดส่วนของกลุ่มเด็กและในปี 2573 จะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของกลุ่มเด็ก หรือประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2561)

การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ “การเตรียมความพร้อม สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ” เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) เพื่อกำหนดทิศทางการนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน (วิพรรณ ประจวบเหมาะ, 2559) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบการดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการทางสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี (พระนาทกร สุจินโณ (เศขสิน) และคณะ, 2561) โดยที่สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการได้รับรู้ถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการวางแผนและดำเนินการบนฐานของการลงทุนและใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2554)

โรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน ที่สำคัญเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับชุมชน ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศแก่ชุมชน บทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนั้น การนำโรงเรียนมาเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่จะมีในอีก 5 – 10 ปี ข้างหน้าจากนี้ กล่าวคือโรงเรียนควรที่จะมีการร่วมมือกับชุมชน หรือหน่วยงานระดับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุในลักษณะเชิงรุกและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุมากกว่า การสงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลตนเองอย่างมีความรู้และทักษะที่ดีพอ การดูแลรักษาสุขภาพ ตลอดจนการสร้างระบบการดูแลให้เกิดศักยภาพของการเป็นผู้สูงอายุ สังคมไทยก็ไม่ต้องกลัวกับการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าของผู้สูงอายุ (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2559)

องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์จึงจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2559 โดยผ่านการประชาคมหมู่บ้าน การจัดทำแผน การประชุม

เครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการเปิดรับสมัครนักเรียนผู้สูงอายุ ปัจจุบันมียอดนักเรียน 400 คน จากยอดผู้สูงอายุทั้งหมดตำบล 1,245 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าสังคม และทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะ เรียนรู้อยู่ร่วมกัน ภายใต้คำขวัญ "แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ" ภายใต้การสนับสนุนผลักดันจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุดรธานี และได้นำแนวนโยบายกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งใหม่ มีโอกาสแสดงศักยภาพภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้ โดยโรงเรียนผู้สูงอายุจะเปิดทำการสัปดาห์เว้นสัปดาห์ โดยเน้นสร้างความสุขและเสียสละหัวเราะของผู้สูงอายุ และเน้นให้ความรู้ด้านสุขภาพ สุขภาพจิต การดูแลตัวเองทักษะด้านอาชีพ ทักษะการใช้ชีวิตเมื่อเข้าสู่สังคม การเยี่ยมบ้านและการมีจิตอาสา การทัศนศึกษาดูงาน (สำนักปลัดเทศบาล, 2558)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอกุดรัง จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อให้ได้กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และนำไปขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลนาโพธิ์ อำเภอกุดรัง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกุดรัง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกุดรัง จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ การวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาโพธิ์ อำเภอกุดรัง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 400 คน
- 1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม โรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลนาพู่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนาพู่และนักเรียนผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพู่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับศึกษา อาชีพ ของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพู่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ก่อนและหลัง เข้าเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาพู่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพู่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ และแนวทางการสร้างกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพู่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับโครงสร้างของแบบสอบถามที่กำหนดไว้

3.3 ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC)

3.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 50 คน

3.5 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.5.1 ศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัย แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ

3.5.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.5.3 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่ม

ตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้ ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาโพ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ที่เป็นสถานที่ใช้ในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัยจากนักเรียนผู้สูงอายุ

4.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์พระสงฆ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลนาโพ กำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนาโพและนักเรียนผู้สูงอายุ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ก่อนและหลัง เข้าเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

5.2.1 จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

5.2.2 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการวิจัยผล

ผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาโพ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาโพ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี โดยมีต่อจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ได้แก่

1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาโพ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพจิตให้ดีขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) รองลงมาคือ หลักสูตรทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต หลักสูตรทำให้เลือกเรียนได้อย่างอิสระตามความสนใจ และหลักสูตรมีส่วนช่วยในการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง

($\bar{X} = 3.10$) และ หลักสูตรมีประโยชน์ต่อการเตรียมตัวสำหรับการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรมีประโยชน์ต่อการเตรียม ตัวสำหรับการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) รองลงมาคือ หลักสูตรทำให้เลือกเรียนได้อย่างอิสระตามความสนใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) และหลักสูตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพจิตให้ดีขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

2. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) รองลงมาคือ หลักสูตรสามารถนำมาประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับ ผู้สูงอายุได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) และหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สูงอายุได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมาคือ หลักสูตรทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) รองลงมาคือ หลักสูตรช่วยเสริมสร้าง ความสามารถในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) และ หลักสูตรสามารถนำมาประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุได้และหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุพัฒนาความสามารถ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$)

3. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรมีความจำเป็นต่อการปรับตัวในสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) รองลงมาคือ หลักสูตรทำให้ผู้สูงอายุได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) และ หลักสูตรช่วยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.53) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรมีความจำเป็นต่อการปรับตัวในสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61) รองลงมาคือ หลักสูตรช่วยให้ผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53) และ หลักสูตรทำให้ผู้สูงอายุได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.44)

4. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนเพื่ออยู่ร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.10) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรช่วยให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.27) รองลงมาคือ หลักสูตรช่วยให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้สันติสุข อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.11) และหลักสูตรช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำประโยชน์เป็นอาสาสมัครได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.10)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี ด้านการเรียนเพื่อชีวิต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ หลักสูตรช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าใจธรรมเนียมประเพณี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) รองลงมาคือ หลักสูตรทำให้ผู้สูงอายุรู้จักคิดเรื่องความเสี่ยงของสังคมได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62) และหลักสูตรส่งเสริมผู้สูงอายุให้ช่วยเหลือผู้อื่นและผู้สูงอายุด้วยกันได้และหลักสูตรช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำประโยชน์เป็นอาสาสมัครได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61)

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี

จากการสัมภาษณ์นักเรียนผู้สูงอายุที่เข้าเรียนในหลักสูตร ผู้วิจัยสามารถจำแนกปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถส่วนบุคคล และด้าน การสนับสนุนช่วยเหลือ (นักเรียนผู้สูงอายุ, 2562)

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสามารถส่วนบุคคล ประกอบด้วย หูได้ยินไม่ชัดเจน กิจกรรมบางอย่างที่เน้นการคิดที่รวดเร็วไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ การรับรู้ของสมองคิดช้าลง สายตาที่มองเห็นไม่ชัดเจน การเคลื่อนไหวที่ช้าลง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ด้านการสนับสนุนช่วยเหลือ ประกอบด้วย หน่วยงานของรัฐไม่สนับสนุนด้านงบประมาณในการเรียนรู้ การประสานงานช่วยเหลือจากรัฐมีน้อย การไม่เน้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพู่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาพู่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาพู่ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้วิจัยสามารถสรุปกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุแบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 4 กลยุทธ์ ดังนี้ (ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนาพู่, 2562)

กลยุทธ์ที่ 1 การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

มาตรการที่ 1 หลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

มาตรการที่ 2 การให้การศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรการที่ 3 การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคม ตระหนักถึงคุณค่า

และศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ

มาตรการที่ 1 ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย

และดูแลตนเองเบื้องต้น

มาตรการที่ 2 ส่งเสริมการรวมกลุ่มและเสริมสร้างความเข้มแข็งของ

องค์กรผู้สูงอายุ

มาตรการที่ 3 การส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของ

ผู้สูงอายุ

มาตรการที่ 4 สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

มาตรการที่ 5 ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อ

ผู้สูงอายุ สนับสนุน

มาตรการที่ 6 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและ

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

กลยุทธ์ที่ 3 การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

มาตรการที่ 1 การคุ้มครองด้านรายได้

มาตรการที่ 2 หลักประกันด้านสุขภาพ

มาตรการที่ 3 ด้านครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง

มาตรการที่ 4 ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

กลยุทธ์ที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ

การ

มาตรการที่ 1 การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ

มาตรการที่ 2 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร

ด้านผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอฟะนิง จังหวัดอุดรธานีพบว่า

1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอฟะนิง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) โดยเห็นได้จากงานวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของผู้สูงอายุและภาพลักษณ์ของการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ : กรณีศึกษา ผู้สูงอายุบ้านปิยะมหาราช จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมกับศักยภาพ ที่มีความต้องการเพื่อตนเองเปลี่ยนไป เป็นความต้องการเห็นความสำเร็จของผู้ใกล้ชิด หรือช่วยเหลือผู้อื่น ผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความสุขที่ดี พึงตนเองได้ ตระหนักถึงคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเชื่อและศรัทธาศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ยึดถือศีลธรรมเคร่งครัด เป็นผู้นำทางความคิดทำงานเพื่อชุมชน ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม (เพื่อนใจ รัตตากร, 2549) และงานวิจัย เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้สูงอายุ แบ่งออก เป็น 3 ด้าน คือ 1) พฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของชมรมผู้สูงอายุ และสถานสงเคราะห์คนชรา อยู่ในเกณฑ์ระดับกลาง 2) โดยภาพรวมแล้ว การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมและสถานสงเคราะห์อยู่ในเกณฑ์ระดับดี 3) จากการทดสอบการแสดง ออกของพฤติกรรมทางจริยธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นสมาชิก ระหว่างผู้สูงอายุในชมรม กับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมมีการแสดงออกพฤติกรรมและความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ดีกว่าผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา (แสงรุ่ง ผ่องใส, 2535)

2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอฟะนิง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถจำแนกปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถส่วนบุคคล และด้านการสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาวอำเภอดำรงวิทยารมย์ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า 1) สภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านร่างกายโดยการเจ็บป่วยทางร่างกาย ด้านจิตใจ พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความจำไม่ดี แต่พบว่ามีสมาธิต่อความสนใจทางสังคมเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่ามีสมาธิต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน เช่น สะอาด บรรยากาศดี ไม่มีมลพิษ 2) ปัญหาการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากผู้สูงอายุขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาของตนเองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สุพร คูหา, 2552)

3. กลยุทธ์ผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลนาพุ แบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ กลยุทธ์ที่

2 การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ กลยุทธ์ที่ 3 การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุและกลยุทธ์ที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามปัจจัยที่เป็นผลของการวิจัยนี้ คือ การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ การประกันสังคมกองทุนผู้สูงอายุ กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง การฝึกอาชีพ การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน สถานสงเคราะห์ ด้านรักษาพยาบาล ด้านศาสนา งานอดิเรก ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเวลากลางวัน บริการเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน ด้านกีฬา หรือนันทนาการเพื่อความสำเร็จในการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (ปรีชาติ ชาลีเครือ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาพุ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี โดยมีต่อจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) 2) ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) 3) ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) 4) ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก่อนเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้วิจัยสามารถจำแนกปัญหาและอุปสรรคได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถส่วนบุคคล 2) ด้านการสนับสนุนช่วยเหลือ ส่วนกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ มี 3 มาตรการ 2) การส่งเสริมและการพัฒนาผู้สูงอายุ มี 6 มาตรการ 3) การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มี 4 มาตรการ 4) การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ มี 2 มาตรการ และข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สำคัญทั้งจากการศึกษาเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ **ข้อเสนอแนะ** 1) องค์กรท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชน โรงเรียน และสถานีนานามัย ร่วมกันกำหนดนโยบายในการดำเนินการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ ในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด 2) มีการนำนโยบายในการดำเนินการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ เข้าสู่ภาคปฏิบัติ โดยการ

จัดทำแผนปฏิบัติการ โดยมีการกำหนดโครงการ กิจกรรมดำเนินงาน เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในเชิงปฏิบัติในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุและชุมชนได้อย่างแท้จริง และ 3) สร้างเครือข่ายและสร้างกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุและชุมชนผ่านการปฏิบัติจริงในพื้นที่และระหว่างพื้นที่หรือข้ามพื้นที่ เพื่อการขยายผลการพัฒนาให้กว้างขวางมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. (2559). คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2561). 2573 คนแก่ครองเมือง. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2561 จาก <http://www.thetruemate.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=539099610>
- งานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุไทย. (2561). ผู้สูงอายุในประเทศไทย: แนวโน้ม คุณลักษณะ และ ปัญหา. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2561 จาก <http://hp.anamai.moph.go.th/soongwai/statics/about/soongwai/topic004.php>
- ธาริน สุขอนันต์และคณะ. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี. วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 41(3), 240-249.
- นักเรียนผู้สูงอายุ. (25 เมษายน 2562). ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนในหลักสูตร. (อภิวัฒน์ชัย พุทธร, ผู้สัมภาษณ์)
- ปาริชาติ ชาลีเครือ. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(4), 1620-1632.
- ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนาพุ. (25 เมษายน 2562). แนวทางการสร้างกลยุทธิ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่เข้าเรียนในหลักสูตร. (อภิวัฒน์ชัย พุทธร, ผู้สัมภาษณ์)
- พระนาทกร สุจินโณ (เศษสิน) และคณะ. (2561). ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(1), 1-7.
- เพื่อนใจ รัตตากร. (2549). วิธีคิดของผู้สูงอายุ และภาพลักษณ์ของการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบผลสำเร็จ. วารสารวิจัยทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1(2), 56-71.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2559). โครงสร้างระบบการติดตามและประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564). จุฬาสัมพันธ์, 53(9), 23-37.
- สำนักปลัดเทศบาล. (2558). แผนยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนตำบลนาพุ พ.ศ.2558 - 2561 (ระยะ 4 ปี). อุดรธานี: ศักดิ์ศรีอักษรการพิมพ์.

- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุพร คูหา. (2552). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แสงรุ่ง ผ่องใส. (2535). การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ และสถานสงเคราะห์คนชรา กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษา
ของโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่***
**LEARNING GUIDELINES OF INTEGRATION OF SOCIAL STUDIES
CURRICULUM IN CHIANG MAI SPORTS SCHOOL**

สรวัลย์ นันทชัย

Sornwalai Nanchai

เชษฐภูมิ วรรณไพศาล

Chetthapoom Wannapaipan

แสวง แสนบุตร

Sawaeng Saenbutr

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: gupgipp783@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 120 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ 1) สภาพและปัญหาของโรงเรียนกีฬาในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2562 ประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา โดยด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในภาพรวมมีความเหมาะสม ร้อยละ 56.34 ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในภาพรวมมีความเหมาะสม ร้อยละ 89.21 และด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา ในภาพรวมมีความเหมาะสม ร้อยละ 71.24 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมสรุปว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร

* Received 6 February 2021; Revised 15 February 2021; Accepted 5 March 2021

สังคมศึกษาสำหรับโรงเรียนกีฬา มีแนวทางการแก้ไขสำหรับนักเรียนที่เวลาเรียนไม่เพียงพอ คือ การเรียนซ่อมเสริมช่วงเสาร์ อาทิตย์ และมีห้องเรียนอัจฉริยะรองรับสำหรับการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนทันต่อข่าวสารในปัจจุบัน ในส่วนของการวัดผลประเมินผลมีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย ไม่ใช่ทิศทางเดียว เช่น จากการทำกิจกรรม การสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล เป็นกลุ่มและจากชิ้นงาน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, หลักสูตรสังคมศึกษา

Abstract

The objectives of this article were to: 1) the generality of the Integrated learning management on social studies of Chiangmai Sports school students 2) the course of the integrated learning management on social studies of Chiangmai Sports school students. It is this survey research. The questionnaires had been applied to collect the survey data by the systematic sampling on 120 of Chiangmai Sports school students. Whereas the content analysis had been applied on the Interview data of 2 of the school principals. The results of the study are 1) The generality of the learning management of the Chiangmai Sports school consists of 3 appropriate aspects which have the percentage scores on the courses and teaching curriculums gain 56.34% ,the social studies teachers gain 89.21% and The evaluation of the social studies gains 71.24% 2) The course of the integrated learning management on social studies of Chiangmai Sports school based on the participating of the school principals and teachers on initializing the social studies courses of the Chiangmai Sports school. The solution of the inadequate studying is to have the extra class on Saturday and Sunday including the information advocacy on the smart classroom. The variety of evaluation had been applied to the students, for instance; by the activities, by observing on the individual groupworks or individual assignment.

Keywords: Integrated Learning Management, Social Studies

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา นักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วนักเรียนจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และ รักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 ในมาตราที่ 23 กล่าวถึงการจัดการศึกษาทั้งในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551); (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561)

โครงการจัดตั้งโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการจัดตั้งโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เปิดการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนกีฬาจะมุ่งเน้นกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ ภายใต้นโยบาย “กีฬาสรางคน คนสร้างชาติ” ควบคู่ไปกับการเรียน ซึ่ง ปัญหาการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันเป็นปัญหาของสถานศึกษาซึ่งผู้เรียนมักจะมีเจตคติที่ไม่ค่อยดีต่อวิชาสังคมศึกษา ผู้เรียนคิดว่าเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเยอะ ต้องอ่าน ต้องจำ ต้องทำความเข้าใจ และในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะประกอบไปด้วย 5 สาระการเรียนรู้ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ซึ่งแต่ละสาระการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างเยอะทำให้นักเรียน เรียนในแต่ละสาระการเรียนรู้ไม่ครบตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะนักเรียนจะมีโปรแกรมการแข่งขันกีฬาอยู่เสมอ ซึ่งการไปแข่งขันกีฬาของนักเรียนแต่ละครั้งจะต้องขาดเรียนไม่น้อยกว่า 1 อาทิตย์ ผลที่ตามมาคือนักเรียนที่ขาดเรียนเพื่อไปแข่งขันกีฬาจะต้องกลับมาเรียนซ่อมเสริม ทำให้นักเรียนรู้สึกขี้เกียจ และน่าเบื่อ ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับโรงเรียนกีฬา เพราะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนตามความ

สนใจ ตามความสามารถและความต้องการ โดยการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ศาสตร์ของกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญผู้เรียนต้องได้รับโอกาสในการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติจริงลงมือทำจริงด้วยตนเอง ผู้สอนจึงมีหน้าที่สร้างความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการเรียนคอยกระตุ้น แนะนำในสิ่งที่ผู้เรียนสงสัย ต้องสร้างความใฝ่รู้ใฝ่เรียนพร้อมกันนั้นก็ฝึกฝนผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญตามหลักสูตร (ฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2558); (เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, 2560)

ฉะนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้มุ่งหวังให้การศึกษาพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข วิธีการจัดการเรียนรู้แนวทางใหม่ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของนักเรียน ในการจัดการเรียนรู้นั้นมีหลายวิธีเช่นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามสาระวิชา การจัดการเรียนรู้โดยกรณีศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นความพยายามในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดคือการเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขโดยการดำเนินการทุกวิถีทางที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในลักษณะของผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ลงมือเรียนรู้ด้วยตนเอง (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2560)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนกัฬาลงกรณราชวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนกัฬาลงกรณราชวิทยาลัยเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนกัฬาลงกรณราชวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบต่าง ๆ

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 180 คน และผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 คน

2. ขอบเขตด้านตัวอย่าง

ตัวอย่าง ค้างนี้ ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ค้างนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 120 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 4 ได้มาจากการสุ่มอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic sampling) เพราะตัวอย่างที่เลือกได้กระจายมากกว่าแผนการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย และสามารถคำนวณค่าไม่ยุ่งยากซับซ้อน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 ท่านโดยการเลือกแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้างนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการใช้แบบสอบถามนักเรียนจำนวน 120 คน โดยกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ทั้งหมด 3 ด้าน ค้างนี้ ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา 3) ด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา

และใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 ท่าน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ค้างนี้ ทั้งหมด 3 ด้าน ค้างนี้ ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4.1 แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ค้างนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม สภาพและปัญหาของโรงเรียนกีฬาในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2562 โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ค้างนี้

2.1 ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา

2.3 ด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ค้างนี้ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2562 (Open – End Questionnaires)

4.2 แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางของโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่

- ด้านหลักสูตร
- ด้านครูผู้สอน
- ด้านการวัดผลและประเมินผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกลุ่มเป้าหมาย 120 คน

การหาค่าคุณภาพของเครื่องมือการศึกษาโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแผนการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้ ได้ค่า IOC 0.67

6. วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

6.1 ศึกษาตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ

6.2 รวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษานำมากำหนดเป็นขอบเขตในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

6.3 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักเพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องเบื้องต้น

6.4 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 0.67

6.5 เสนอแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อพิจารณาความถูกต้องก่อนนำไปใช้

6.6 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างต่อไป

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

7.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

7.2 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บและแจกแบบสอบถามที่โรงเรียน

7.3 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยและรับกลับคืนด้วยตนเอง

7.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนกีฬาส่งจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลตามลำดับดังนี้

1. สภาพและปัญหาของโรงเรียนกีฬาส่งในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2562 ประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ

1.1 ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมมีคุณภาพเหมาะสมปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.05

ตารางที่ 1 ผลการประเมินด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. มีการกำหนดรายวิชาและกิจกรรมทางสังคมศึกษาสอดคล้องกับการเรียน	2.99	1.28	เหมาะสมปานกลาง
2. มีการชี้แจง เนื้อหาสาระ จุดประสงค์และ ความมุ่งหมายในการเรียนการสอน	3.43	4.95	เหมาะสมปานกลาง
3. มีการเรียนการสอนตามเนื้อหา และจุดประสงค์ของรายวิชา	2.95	1.38	เหมาะสมปานกลาง
4. มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย	2.97	1.28	เหมาะสมปานกลาง
5. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดและแก้ปัญหา	2.97	1.28	เหมาะสมปานกลาง
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	2.97	1.38	เหมาะสมปานกลาง
7. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	3.04	1.36	เหมาะสมปานกลาง
8. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.08	1.44	เหมาะสมปานกลาง
รวม	3.05	1.79	เหมาะสมปานกลาง

1.2 ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา โดยรวมมีคุณภาพเหมาะสมปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.92

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถด้านการสอนสังคมศึกษา	3.03	1.49	เหมาะสมปานกลาง
2. ครูผู้สอนมีรูปแบบวิธีการสอนสังคมศึกษาที่หลากหลาย	2.94	1.50	เหมาะสมปานกลาง
3. ครูผู้สอนมีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนสังคมศึกษา	2.93	1.42	เหมาะสมปานกลาง
4. ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.88	1.40	เหมาะสมปานกลาง
5. ความเหมาะสมของจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียน	2.93	1.33	เหมาะสมปานกลาง
6. ครูผู้สอนตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในการสอน	2.93	1.36	เหมาะสมปานกลาง
7. ครูผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับผู้เรียนได้	2.86	1.43	เหมาะสมปานกลาง
8. ครูผู้สอนมีการใช้สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน	2.87	1.14	เหมาะสมปานกลาง
9. ครูผู้สอนรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น	2.90	1.47	เหมาะสมปานกลาง
10. ครูผู้สอนประพฤติตนและทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี	2.93	1.50	เหมาะสมปานกลาง
รวม	2.92	1.43	เหมาะสมปานกลาง

1.3 ด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคม โดยรวมมีคุณภาพเหมาะสมปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.90

ตารางที่ 3 ด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. มีการชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล	2.95	1.35	เหมาะสมปานกลาง
2. มีการแจ้งล่วงหน้าให้นักเรียนทราบก่อนการวัดผลและประเมินผลทุกครั้ง	2.94	1.38	เหมาะสมปานกลาง
3. มีการชี้แจงให้ทราบรายละเอียดของวิธีและขั้นตอนในการทดสอบที่ชัดเจน	2.83	1.41	เหมาะสมปานกลาง
4. ในการทดสอบมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน	2.83	1.42	เหมาะสมปานกลาง
5. มีการใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย	2.93	1.39	เหมาะสมปานกลาง
6. มีการวัดผลและประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ	2.90	1.37	เหมาะสมปานกลาง
7. มีการวัดผลและประเมินผลทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน	2.93	1.40	เหมาะสมปานกลาง
8. มีการวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอน	2.88	1.42	เหมาะสมปานกลาง
9. มีการวัดผลและประเมินผลที่คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน พัฒนาการด้านต่าง ๆ และความสามารถต่าง ๆ ของนักเรียน	2.87	1.42	เหมาะสมปานกลาง
รวม	2.90	1.40	เหมาะสมปานกลาง

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมสรุปว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสังคมศึกษาสำหรับโรงเรียนกีฬา มีแนวทางการแก้ไขสำหรับนักเรียนที่เวลาเรียนไม่เพียงพอ คือการเรียนซ่อมเสริมช่วงเสาร์ อาทิตย์ และมีห้องเรียนอัจฉริยะรองรับสำหรับการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนทันต่อข่าวสารในปัจจุบัน ในส่วนของการวัดผลประเมินผลมีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย ไม่ใช้ทิศทางเดียว เช่น จากการทำกิจกรรม การสังเกต พฤติกรรมการทำงานรายบุคคล เป็นกลุ่มและจากชิ้นงาน

อภิปรายผล

1. สภาพและปัญหาของโรงเรียนกีฬาในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้ ได้ใช้แบบสอบถาม โดยแบ่งทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา โดยทั้ง 3 ด้านมีความเหมาะสมปานกลาง ทั้งนี้ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียนกีฬาอีก 12 โรงเรียน ในเครือข่ายกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ผู้สอนยังไม่มีกิจกรรมในวิชาสังคมศึกษาที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และบริบทของโรงเรียน รวมถึงด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ควรมีการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอนมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการที่โรงเรียนมีห้องเรียนอัจฉริยะหลายห้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศึกษานอกห้องเรียน นอกสถานที่ หรือสถานที่จริง ดังที่ในการศึกษาด้านความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ พบว่า ผู้เรียนทุกคนมีความเห็นตรงกับว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการกับสิ่งแวดล้อมทำให้มีความกระตือรือร้นอยากจะเรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเนื้อหาที่เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเนื้อหาที่เรียนเข้าใจ ผู้เรียนทุกคนชอบในเนื้อหาจากการทำกิจกรรม เรื่อง สิ่งแวดล้อมรอบตัวและแสดงความคิดเห็นว่าสามารถนำกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ไปแก้ปัญหาในชุมชนได้ในเรื่องน้ำเน่าเสีย การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช และการทำให้อากาศบริสุทธิ์ในชุมชน ส่วนในด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้สอนมีการชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบถึงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล มีเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน สอดคล้องกับความรู้ที่ได้จากการเรียน คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน (รัชณีย์ ธนะวดี, 2544); (กสมร คำถวายเป็น, 2546)

2. แนวทางการบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนกีฬา พบว่าแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และรองฝ่ายวิชาการ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งในด้านหลักสูตรจากการ

นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วมาใช้กับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลักสูตรสังคมศึกษา มีหน่วยกิต และเนื้อหาค่อนข้างเยอะ จึงทำให้เวลาเรียนของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ เรียนไม่ครบตามจำนวนเวลาเรียน เพราะนักเรียนจะต้องออกไปแข่งขันกีฬาตามช่วงฤดูกาลต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ขาดเรียนเป็นเวลาอย่างน้อย 1 อาทิตย์ ทางผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีแนวทางการแก้ไขสำหรับนักเรียนที่เวลาเรียนไม่เพียงพอ คือ การสอนซ่อมเสริมช่วงเสาร์ - อาทิตย์ หลังจากที่นักเรียนซ่อมกีฬาเสร็จ เพราะโรงเรียนกีฬา เป็นโรงเรียนประจำ (กิน - นอน) ครูส่วนมากและนักเรียนทั้งหมดจะพักอยู่ในบริเวณโรงเรียน และครูมีการจัดกิจกรรมบูรณาการสำหรับการเรียนซ่อมเสริมเพื่อให้นักเรียนไม่เกิดการเบื่อหน่าย ดังที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนว่า ครูสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมได้ โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติ ถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของนักเรียนและใช้วิธีการที่เหมาะสม ด้านการเรียนการสอน (Bruner, J. S., 1960); (สมยศ แซ่โต้ว, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ สภาพและปัญหาของโรงเรียนกีฬาในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2562 ประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.05 ซึ่งมีความเหมาะสมปานกลาง ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา มีค่าเฉลี่ย 2.92 มีความเหมาะสมปานกลาง ด้านการวัดและประเมินผลวิชาสังคม มีค่าเฉลี่ยที่ 2.90 มีความเหมาะสมปานกลาง และแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการหลักสูตรสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ในด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการกำหนดกิจกรรม ของวิชาสังคมศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ควรมีการชี้แจงเนื้อหาสาระจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ครูผู้สอนควร เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น และควรมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน และรู้สึกชอบวิชาสังคมศึกษามากขึ้น และด้านการวัดผลและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา ควรมีการชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบถึงเกณฑ์การในการวัดผลและประเมินผล มีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน และสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น ครูผู้สอน และควรมีการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.จำกัด.
- กสุมภ์ คำถวาย. (2546). การสนทนากลุ่มเพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการของครู สังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชน อำเภอเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2558). การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการเพื่อเสริมทักษะการคิดใน รายวิชาสังคม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 3(2),1-19.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2560). อุดมคติวิद्याหลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชน (Ideology social studies curriculum for all). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2561). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา (Knowledge of curriculum and teaching in social studies). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2560). เอกสารคำสอนกระบวนวิชา 071712 มโนทัศน์ทางสังคม ศึกษา (Social Studies Concepts). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัชณีย์ ธนะวดี. (2544). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัว สำหรับนักเรียน โรงเรียนวัดสวนดอก. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมยศ แซ่โต้ว. (2556). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในเครือโรงเรียน ราชวินิต. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาพลศึกษา. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bruner, J. S. (1960). The Process of Educational. New York: Vintage Books.

**การจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37***
**COMPUTING SCIENCE LEARNING MANAGEMENT PLAN
UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 37**

อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว

Amornrat Santueankaew

สถิรพร เชาวนชัย

Sathiraporn Chaowachai

โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา

Buddhachinnarajpittaya School, Thailand

E-mail: mim2cute@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 เป็นวิจัยแบบเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนวิทยาการคำนวณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 จำนวน 92 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการ การจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านการจัดหลักสูตร วิทยาการคำนวณ ด้านการพัฒนาครู ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ ข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้ศึกษานิเทศก์ลงพื้นที่ติดตามการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งการแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะนำไปสู่การต่อยอดความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ

* Received 7 February 2021; Revised 16 February 2021; Accepted 6 March 2021

ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนตามบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้านการพัฒนาครู ควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนานวัตกรรมประกอบการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณในรูปแบบที่หลากหลาย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, วิทยาการคำนวณ, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to study of Computer Science learning management plan under Secondary Education Service Area Office 37. The sample were administrators and coding teachers in the Secondary Education Service Area Office 37. All samples were selected by purposive sampling. The research instrument was the questionnaire. The data were statistically analyzed by the arithmetic mean and the standard deviation. The results revealed that Computer Science learning management plan under Secondary Education Service Area Office 37 as a whole were at high level. Ranged from high to low were management the curriculum, teacher development, evaluate and measure of Computer Science and Computer Science learning management plan. Suggestions for Computer Science learning management plan under Secondary Education Service Area Office 37 on management the curriculum, Educational Service Area Office 37 should provide supervisors to continuously monitor the management of Computer Science learning. To support teachers in teaching effectively, which is the most important factor to improve students' learning achievement and living quality, teachers should encourage learners to share their knowledge and learn together where the exchange is necessary. It will lead to the expansion of knowledge and applicable to the daily life. In term of evaluation and measurement, Computer Science teachers should be encouraged to develop a learning management plan using techniques and methods suitable for learners in the context of the educational institution. Promoting research in the classroom to improve teaching and learning. In term of teacher development, teachers should be encouraged to develop innovations in computational science learning management in various forms.

Keywords: Learning Management, Computing Science, Secondary School

บทนำ

โลกยุคดิจิทัลผู้เรียนรุ่นใหม่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เอง เด็กรุ่นใหม่เติบโตมาพร้อมกับอุปกรณ์ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีอยู่รอบตัว ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการประเมินข่าวสารข้อมูลเหล่านั้นได้ว่าจริงเท็จ เชื่อถือได้หรือไม่ เยาวชนไทยควรจะสามารถคิดและวิเคราะห์ ผลดีผลเสียจากการเสพ การนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้งาน หรือการนำไปเผยแพร่ได้ ดังนั้น จึงต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้สามารถรู้เท่าทัน และสามารถใช้งานและสร้างสรรค์เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพตอบโจทย์ในการดำรงชีวิตของผู้เรียนในโลกปัจจุบันและอนาคตได้ และจะเป็นการตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศด้านทรัพยากรมนุษย์อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการปรับตัวชีวิตในหลักสูตรเพื่อสะท้อนคุณภาพผู้เรียนที่เหมาะสมกับยุคสมัย ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 30/2561 ได้เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ได้เปลี่ยนชื่อวิชาเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นวิทยาการคำนวณ อยู่ในสาระเทคโนโลยีกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และมีทักษะการคิดเชิงคำนวณ การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จุดประสงค์หลักของวิชานี้ จึงมุ่งเน้นในเรื่องของการคิดเชิงวิทยาการคำนวณ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคน โดยมีองค์ประกอบหลักแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การคิดเชิงคำนวณอย่างเป็นระบบ (Computational Thinking) ให้ผู้เรียนสามารถคิดได้เป็นขั้นตอน นำการเขียนโปรแกรมมาเป็นเครื่องมือในการฝึกคิดเป็นขั้นตอน เป็นวิธีคิดและแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ สามารถใช้จินตนาการมองปัญหาด้วยความคิดเชิงนามธรรม ซึ่งจะทำให้เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและมีลำดับวิธี 2) พื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) หรือ “การรู้ดิจิทัล” (Digital Literacy) เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนยุคใหม่ หรือ Digital Natives 3) พื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร (Media and Information Literacy) เป็นทักษะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล แยกแยะได้ว่าข้อมูลใดเป็นความจริงหรือความคิดเห็น โดยเฉพาะข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อยังช่วยให้เด็กและเยาวชนบริโภคสื่อเกิดความตระหนักในสำคัญของการเลือกและจัดสรรเวลาที่ใช้กับสื่อ รู้จักเปิดรับสื่ออย่างวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมินสิ่งที่สื่อนำเสนอได้ แยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ ตลอดจนเรียนรู้ถึงความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ รู้กฎหมายและลิขสิทธิ์ทางปัญญาต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนใช้ทางนี้ได้อย่างรู้เท่าทันและปลอดภัย (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 มีนโยบายและจุดเน้นให้ทุกโรงเรียนนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิทยาการคำนวณ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37, 2563) โดยส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่สถาบันส่งเสริม การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสถาบันอื่น ๆ จัดขึ้น และจากการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า บริบทของโรงเรียนมีความแตกต่างกันไป ทั้งความพร้อมของครูผู้สอนและอุปกรณ์การเรียนการสอน ประกอบกับพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางโรงเรียนยังมีปัญหา การจัดหลักสูตร รวมถึงการจัดการเรียนการสอนในบางเรื่องครูผู้สอนไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร บางเนื้อหาค่อนข้างยากต้องค้นหาเทคนิค วิธีการในการถ่ายทอดให้กับนักเรียน เช่น การเขียนโปรแกรม ภาษาไพทอน และภาษา Scratch เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 เพื่อนำผลการศึกษาไปวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิทยาการคำนวณให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 เป็นวิจัยแบบเชิงสำรวจ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนวิชาวิทยาการคำนวณ จำนวน 92 คน โดยแบ่งออกเป็นผู้บริหาร จำนวน 46 คน ครูผู้สอน จำนวน 46 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย และวางแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณในสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ถ้ามเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนรู้
วิทยาการคำนวณของโรงเรียนในสังกัด แบ่งออกเป็น 4 ด้าน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า
(Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวมากที่สุด
- 4 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวมาก
- 3 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการเรื่องดังกล่าวปานกลาง
- 2 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวน้อย
- 1 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวน้อยที่สุด

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามสภาพการดำเนินการ
จัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต
37

2.2.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม

2.2.3 การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม
ข้อมูล ผู้ศึกษานำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรง
เชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of
Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถามที่ผู้
ศึกษาสร้างขึ้น โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามเนื้อหา/จุดประสงค์
 - 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามเนื้อหา/จุดประสงค์
 - 1 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตามเนื้อหา/จุดประสงค์
- มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.2.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุง และนำไปใช้จริง

2.2.5 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารและครู
จำนวน 40 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.90

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยแจ้งหนังสือไปยังโรงเรียนในสังกัดเพื่อขอความอนุเคราะห์
เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผ่านทาง Google form ได้แบบสอบถามกลับคืนมา
จำนวน 92 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 รวบรวมแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลสภาพการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.51 - 5.00 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษากิจการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 แสดงผลดังตาราง

ตารางที่ 1 การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ในภาพรวม

ที่	การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ	n = 96		ระดับ การดำเนินงาน
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการจัดหลักสูตรวิทยาการคำนวณ	4.36	0.47	มาก
2	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ	4.21	0.52	มาก
3	ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ	4.27	0.52	มาก
4	ด้านการพัฒนาครู	4.29	0.44	มาก
รวม		4.28	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านการจัดหลักสูตรวิทยาการคำนวณ ด้านการพัฒนาครู ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ

ตารางที่ 2 การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 (ด้านการจัดหลักสูตรวิทยาการคำนวณ)

ที่	การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ	n = 96		ระดับ การดำเนินงาน
		$\bar{x}$	S.D.	
1	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาด้วยการบูรณาการเนื้อหาต่าง ๆ ให้สอดคล้องจนเป็นหลักสูตรวิทยาการคำนวณ	4.08	0.69	มาก
2	สถานศึกษามีการตรวจสอบความสอดคล้องตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง			
2	กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551	4.58	0.50	มากที่สุด
3	สถานศึกษาการนำสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความต้องการในการเรียนรู้	4.46	0.58	มาก
4	ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	4.50	0.58	มาก
5	ผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.19	0.63	มาก
รวม		4.36	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ด้านการจัดหลักสูตรวิทยาการคำนวณ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) ข้อที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการตรวจสอบความสอดคล้องตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ($\bar{x} = 4.58$)

ตารางที่ 3 การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 (ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ)

ที่	การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ	n = 92		ระดับ การดำเนินงาน
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	4.04	0.60	มาก
2	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ	4.31	0.68	มาก
3	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้าทายความสามารถของนักเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง	4.31	0.62	มาก
4	ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน มีการสร้างองค์ความรู้ ปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน	4.27	0.67	มาก
5	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ทดลองปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ครูกำหนด	4.31	0.62	มาก
6	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ	4.31	0.62	มาก

7	ครูผู้สอนกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่ครูกำหนด	4.23	0.86	มาก
8	นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการพัฒนาโครงการที่มีการบูรณาการกับวิชาอื่นอย่างสร้างสรรค์และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง	4.12	0.77	มาก
9	ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผยแพร่สิ่งที่ได้เรียนรู้ให้กับผู้อื่นผ่านการนำเสนอหน้าชั้นเรียน การเขียนบันทึก การเขียนบล็อก จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและพัฒนาการรู้ดิจิทัล	4.04	0.92	มาก
10	ครูผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียนได้เขียนบันทึก เขียนบล็อก เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจและพัฒนาการรู้ดิจิทัล	3.96	0.87	มาก
11	ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน	4.27	0.60	มาก
12	ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหา	4.35	0.69	มาก
13	ครูผู้สอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้	4.27	0.78	มาก
รวม		4.21	0.52	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ข้อที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อ การเรียนรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.35$)

ตารางที่ 4 การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 (ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ)

ที่	การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ	n = 92		ระดับ การดำเนินงาน
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ตาม สภาพจริง	4.50	0.51	มาก
2	ครูผู้สอนวัดและประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย	4.23	0.65	มาก
3	สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการวัด และประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.38	0.57	มาก
4	ครูผู้สอนมีการนำข้อมูลจากการประเมินมาวางแผนพัฒนาผู้เรียน	4.08	0.69	มาก
5	ผู้บริหารและครูนำข้อมูลจากการประเมินมาวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.15	0.61	มาก
รวม		4.27	0.52	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) ข้อที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ($\bar{X} = 4.50$)

ตารางที่ 5 การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 (ด้านการพัฒนาครู)

ที่	การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ	n = 92		ระดับการดำเนินงาน
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาด้านตนเองในเรื่องวิทยาการคำนวณ	4.54	0.58	มาก
2	ครูผู้สอนมีโอกาสได้เข้าร่วมประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับวิทยาการคำนวณ	4.12	0.77	มาก
3	ครูผู้สอนสามารถนำความรู้จากการพัฒนาด้านตนเองไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้	4.46	0.58	มาก
4	ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่ที่วิทยาการคำนวณ	4.31	0.62	มาก
5	ครูผู้สอนมีการรวมตัวกันระหว่างครูผู้สอนด้วยกัน เพื่อจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้	4.08	0.69	มาก
6	ครูผู้สอนนำผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้อยู่ที่	4.07	0.68	มาก
รวม		4.29	0.44	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ด้านการพัฒนาครู มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ข้อที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาด้านตนเองในเรื่องวิทยาการคำนวณ ($\bar{X} = 4.54$)

อภิปรายผล

การศึกษาการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 พบว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ได้จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณให้กับโรงเรียน รวมทั้งได้มีเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้โดยศึกษานิเทศก์ประจำกลุ่มโรงเรียน และคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดหลักสูตรวิทยาการคำนวณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ เนื่องจากสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการเนื้อหาต่าง ๆ ให้สอดคล้องจนเป็นหลักสูตรวิทยาการคำนวณ มีการตรวจสอบความสอดคล้องตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สถานศึกษาได้นำสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึง ความต่อเนื่องในการเรียนรู้ ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารได้มีการนิเทศ

กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มี ความเหมาะสมกับผู้เรียน ตามการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (สุกัญญา ประมาะยัง, 2560) และจากการศึกษาการดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การคำนวณของโรงเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาการคำนวณ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบ และมีเหตุผล โดยประกอบด้วย การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์ การคำนวณ การสังเคราะห์ และการใช้เครื่องมือทางไอที วิทยาการข้อมูลและวิทยาการคอมพิวเตอร์ เพื่อแก้ปัญหา รวมทั้งการดำเนินชีวิตประจำวัน และเนื่องจากวิทยาการคำนวณ เป็นเนื้อหาใหม่ครูบางส่วนยังขาดประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งมีเนื้อหาค่อนข้างยาก ดังที่การศึกษาสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าครูไม่สามารถจัดเตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบรวมถึงวิชาวิทยาการคำนวณได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และครูบางส่วน ยังใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนไม่เป็น ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายใน การเรียน (สุเมธ ราชประชุม, 2562) ดังนั้นครูควรมีการสร้างสื่อการเรียนการสอนวิทยาการคำนวณเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนควรจัดเตรียมสื่อเทคโนโลยีประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังที่ นิมิตร ตาน้อยและคณะ ได้พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สำหรับ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใช้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1) เรื่อง การออกแบบและการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นโดยใช้ภาษาไพทอน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง แนวคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (นิมิตร ตาน้อยและคณะ, 2562) พบว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อ แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บน ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ วิชาวิทยา การคำนวณ เรื่อง แนวคิดเชิงคำนวณ ในระดับเห็นด้วยมาก (สุเมธ ราชประชุม, 2562) ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนสามารถใช้แอปพลิเคชันใน การทบทวนเนื้อหา ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและสามารถจดจำเนื้อหาวิชาเรียนได้ดียิ่งขึ้น ตามการศึกษาการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การแก้ปัญหา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ภัทราวรรณ สุรณวาปี และ อิศรา ก้านจักร, 2563) และตาม การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาร่วมกับบทเรียน อีเลิร์นนิ่ง

วิชาเทคโนโลยี 1 (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การพัฒนาโครงงาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะ เรื่อง การพัฒนาโครงงานสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (ปัญญานันท์ ทรัพย์เจริญ และคณะ, 2563) และตามการพัฒนาแบบ การจัดการเรียนรู้ทางวิทยาการคำนวณ โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมร่วมกับการจำลองสถานการณ์ออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนหรือเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาการคำนวณ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชัชรินทร์ เลิศยศดินทร์, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสอบถามการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านการจัดหลักสูตร วิทยาการคำนวณ ด้านการพัฒนาครู ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิทยาการคำนวณ **ข้อเสนอแนะ** จากผลการศึกษา พบว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ วิทยาการคำนวณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณมีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้ศึกษานิเทศก์ลงพื้นที่ติดตามการจัด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ ครูผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียนได้เขียนบันทึก เขียนบล็อก เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจและพัฒนาการรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งการแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะนำไปสู่การต่อยอดความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผลวิทยาการคำนวณ ครูผู้สอนมีการนำข้อมูลจากการประเมินมาวางแผนพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ฝ่ายวิชาการควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาครู ครูผู้สอนมีการนำผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนานวัตกรรมประกอบการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณในรูปแบบที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือครูรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- ชัชรินทร์ เลิศยศดินทร์. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาการคำนวณ โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมร่วมกับ การจำลองสถานการณ์ออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการเรียนรู้และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- นิมิตร ตาน้อยและคณะ. (2562). การพัฒนาสื่อการสอนด้านคอมพิวเตอร์ รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การออกแบบ และการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นโดยใช้ภาษาไพทอน กรณีศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9) กรุงเทพมหานคร: สุวิทย์สาส์น.
- ปัญญาญณ์ ทรัพย์เจริญ และคณะ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ร่วมกับบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง วิชาเทคโนโลยี 1 (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การพัฒนาโครงการ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 19(2), 90-99.
- ภัทรารรรณ สุรธนาปี และ อิศรา ก้านจักร. (2563). การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การแก้ปัญหาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองวัวซอพิทยาคม. วารสารบัณฑิตวิจัย, 11(1), 15-27.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ปี: พ.ศ. 2563 - 2565.แพร่: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คำสั่ง สพฐ. ที่ 30/2561 เรื่อง ให้เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.skprivate.go.th/group/detail/21>
- สุกัญญา ประมาะยัง. (2560). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุเมธ ราชประชุม. (2562). การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง แนวคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 4 โรงเรียนห้วยกรดวิทยา จังหวัดชัยนาท. ชัยนาท: กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน
อาชีพ โรงเรียนห้วยกรดวิทยา.
หน่วยศึกษานิเทศก์. (2561). รู้จักวิทยาการคำนวณ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

พุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทบาทพระสงฆ์ด้านงานสาธารณสงเคราะห์
กรณีศึกษาพระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ) วัดสวนแก้ว
จังหวัดนนทบุรี*

ENGAGED BUDDHISM: ROLES OF SANGHA IN PUBLIC WELFARE
A CASE STUDY OF PRA RAJTHAMNITHET, SUAN KAEW TEMPLE,
NONTHABURI PROVINCE

พิรญาณ์ แสงปัญญา

Piraya Sangpunya

พินิจ ลาภธนานนท์

Pinit Laphthananon

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: sangpunya.p@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท แนวคิด และรูปแบบการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี ภายใต้กรอบการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และแนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มประชากรเป้าหมายจำนวน 5 คน ได้แก่ 1) พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กัลยาโณ) 2) สมพร (นามสมมติ) 3) สิริ (นามสมมติ) 4) วิไล (นามสมมติ) และ 5) เดชา (นามสมมติ) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงบรรยายและการวิเคราะห์เชิงบริบทของเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) บทบาทงานสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศมีทั้งรูปแบบการสงเคราะห์ แก้อุปการะ พัฒนาและบูรณาการ เพื่อเผยแผ่ศีลธรรมในศาสนาและส่งเสริมให้คนดีมีสัมมาชีพ 2) แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ภายใต้กรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ พบว่าการดำเนินงานของพระราชธรรมนิเทศมุ่งไปที่งาน สาธารณสงเคราะห์ในเชิงการพัฒนาผ่านแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ การสร้างคน สร้างงาน และสร้างอาชีพ เพื่อสร้างสังคมอยู่ดีมีสุข โดยประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ผ่านกุศโลบายต่าง ๆ 3) แนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน พบว่าพระราชธรรมนิเทศมีจุดเด่นในการ

* Received 8 February 2021; Revised 17 February 2021; Accepted 6 March 2021

ดำเนินงานด้านการพัฒนากิจกรรมด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนากิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อการแก้ปัญหาสังคม ข้อเสนอแนะในการวิจัยคือ ควรพัฒนาระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณรเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการทำงานกลุ่มให้มากขึ้น

คำสำคัญ: สาธารณสงเคราะห์, พุทธศาสนาเพื่อสังคม, บทบาทพระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research article were to studying Pra Rajthamnithet' roles, concepts and patterns of public welfare under the framework of the Sangha Supreme Council of Thailand and that of public welfare of the Buddhist sustainable path. The study used the Qualitative methods via in - depth interviews of five target persons: 1) Pra Rajthamnithet 2) Somporn (assumed name) 3) Siri (assumed name) 4) Wilai (assumed name) and 5) Decha (assumed name). The data were then analyzed qualitatively by means of description and context. The findings reveal as follows: 1) Pra Rajthamnithet's role in Public Welfare could be found in assisting, developing and integrating people's life quality, aiming primarily at propagating Buddhist morale to implant people's honest livelihood; 2) in relation to the concept and patterns of the Sangha Supreme Council of Thailand, Pra Rajthamnithet's work focuses on developing public welfare via three main ideas: man - power building, work building and career building leading to the society filled with happiness and well - being. This is to make a peaceful society applying Buddhist Basis for success (Passion, Grit, Focus, Monitoring). A strategy of reciting four mantras: willing, self - enforcing, intending, and understanding what to be done; 3) in line with Buddhist sustainable public work development, Pra Rajthamnithet is outstanding in applying the Tripitaka Dhamma/ Doctrine to initiate public welfare activities in consistence with and responding to social problem solving. Research recommendations are to thrive knowledge transfer; more participation in mobilizing the work of monks and novices as well as better teamwork between the personnel of Suan Kaew are to be encouraged.

Keywords: Public Welfare, Engaged Buddhism, Sangha Roles

บทนำ

ในช่วงวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่ผ่านมามีได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นจำนวนมาก แต่ผลจากวิกฤตครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสังคมไทย คือ การเป็นผู้มีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของประชาชนชาวไทยผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมทั้งคณะสงฆ์ไทยซึ่งเข้ามามีบทบาทด้านงานสาธารณสงเคราะห์ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดตั้งโรงพยาบาลของวัดที่มีความพร้อมทั่วประเทศ สนองพระดำริในสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (สำนักข่าวไทยโพสต์, 2563) ตลอดจนการแจกจ่ายข้าวสาร อาหารแห้ง อาหารสด และเครื่องยังชีพของพระสงฆ์จากวัดต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและภูมิภาค เพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส (สำนักข่าวไทย, 2563)

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์จะพบว่าไม่ได้เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เท่านั้น หากแต่คณะสงฆ์ไทยได้มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน ดังปรากฏชัดว่าในหลายพื้นที่ที่คณะสงฆ์ได้แสดงบทบาทในการให้ความช่วยเหลือชุมชนและสังคมโดยรอบมาโดยลำดับ บทบาทดังกล่าวมีทั้งการทำงานในเชิงสนองตอบนโยบายขององค์กรคณะสงฆ์และดำเนินงานด้วยความเป็นผู้มีจิตอาสาของตัวเอง มักเริ่มจากกิจกรรมพื้น ๆ ซึ่งมีที่มาจากความเดือดร้อนและความขาดแคลนของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ และขยายไปสู่การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รวมทั้งการช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยและการเกษตร อาทิ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การอบรมเยาวชน โครงการฝึกอาชีพ การจัดตั้งธนาคารโค - กระบือ ธนาคารข้าว ธนาคารน้ำ สหกรณ์ชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ การส่งเสริมการแพทย์พื้นบ้าน การดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนการส่งเสริมการทำเกษตร (พินิจ ลาภธนานนท์, 2562) ตัวอย่างที่กล่าวมานี้คือบทบาทของการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์นับตั้งแต่พุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ดังพระดำริในสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ตอนหนึ่งว่า “...วัดไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย จึงสมควรที่จะให้วัดที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะอนุเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความยากลำบากดำเนินการกิจบทบาทหน้าที่ที่ดำรงอยู่นับแต่อดีตกาล” (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2563) ทั้งนี้ในปัจจุบัน มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญและผลักดันให้เกิดการดำเนินงานที่สามารถสร้างเสริมให้พระสงฆ์มีความเข้าใจในเป้าหมายงานด้านการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม อีกทั้งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่จะสามารถตอบสนองทั้งแผนการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์และแผนการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณ

สงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ดังที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เพื่อการยกระดับงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้สังคมมีความยั่งยืน 10 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนาระเบียบการสาธารณสงเคราะห์ 2) จัดทำคู่มือการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ 3) จัดตั้งกองทุนพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม 4) จัดทำคู่มือบริหารกองทุนพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม 5) จัดทำกระบวนการติดตามประเมินผลการทำงานให้มีประสิทธิภาพ 6) จัดทำโครงการพัฒนาพระสงฆ์ให้เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาและพระสงฆ์จิตอาสา 7) จัดทำคู่มือการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ 8) จัดทำคู่มือการสงเคราะห์สังคมในภาวะวิกฤต 9) รวบรวมแนวทางการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่มีความเป็นเลิศ และ 10) การสื่อสารองค์ความรู้ด้านสาธารณสงเคราะห์ที่ประสบความสำเร็จสู่สาธารณะ นอกจากนี้ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมยังได้กำหนดกรอบการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจหลักการดำเนินงาน โดยเฉพาะในประเด็นแนวทางและกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการทำงาน แบ่งออกได้ 4 ด้าน คือ การสงเคราะห์ การเกื้อกูล การพัฒนา และการบูรณาการ (คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, 2562)

วัดสวนแก้ว ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี นับเป็นพื้นที่หนึ่งที่พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว และคณะสงฆ์ได้แสดงบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ในรูปแบบ “การพัฒนา” สังคมอย่างโดดเด่นและต่อเนื่องนับตั้งแต่ก่อนวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) จนถึงช่วงเวลาของผลกระทบจากวิกฤติดังกล่าว ทั้งนี้สาเหตุของการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมของวัดสวนแก้วเนื่องจากพระราชธรรมนิเทศได้รับทราบสภาพปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชนที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและเป็นกลุ่มด้อยโอกาสทางสังคมทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ กระทั่งส่งผลให้เกิดปัญหาด้านอบายมุขในชุมชน พระราชธรรมนิเทศจึงได้ให้การช่วยเหลือผู้ยากจนเหล่านั้นโดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้คนกลุ่มนี้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยการมุ่งเน้นส่งเสริมด้านการศึกษ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพจนสามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ โดยที่ผ่านมาได้ช่วยเหลือพัฒนากลุ่มคนด้อยโอกาสทางสังคมทั้งในชุมชนรอบวัดสวนแก้ว และผู้ที่เดินทางมาจากที่อื่น ๆ เป็นจำนวนมาก

การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ กรณีศึกษา พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี โดยใช้กรอบแนวคิดผลการดำเนินงานของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปสู่ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ที่มีความยั่งยืนของคณะสงฆ์ไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ภายใต้กรอบสัมมาคารวะ สมาคมกำหนดไว้ 4 รูปแบบ คือ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

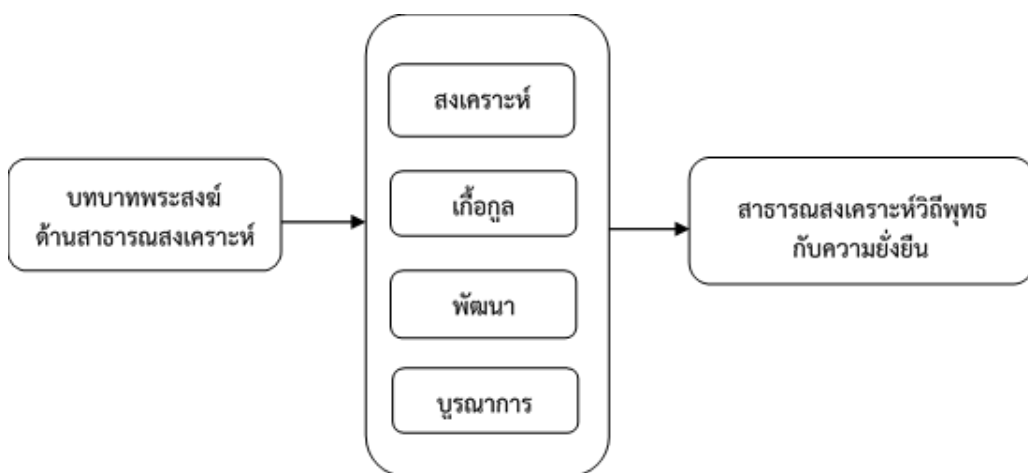
การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้การศึกษาวิจัยนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์การศึกษาครอบคลุมขอบเขตเชิงเนื้อหาได้ครบถ้วน จึงกำหนดให้กลุ่มประชากรเป้าหมาย เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) กลุ่มประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานในเบื้องต้นของมูลนิธิสวนแก้วแต่ละพื้นที่แล้วคัดเลือกผู้ที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น ได้กลุ่มประชากรเป้าหมายตามคุณสมบัติที่กำหนดจำนวนทั้งสิ้น 5 คน ได้แก่ 1) พระราชธรรมนิเทศ 2) สมพร (นามสมมติ) 3) สิริ (นามสมมติ) 4) วิไล (นามสมมติ) และ 5) เดชา (นามสมมติ) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์พระราชธรรมนิเทศ ได้แก่ 1) เหตุปัจจัยในการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ 2) แนวคิด เป้าหมายและรูปแบบการดำเนินกิจกรรม 3) แนวทางความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงาน หรือองค์กรอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรมเชิงบูรณาการ ประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมายที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ทั้ง 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ความคิดเห็นต่อบทบาทและการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ทั่วไป 2) บทบาทและการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ที่ยั่งยืน

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบบันทึกการสังเกต (Observation) การวิจัยนี้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยกำหนดแนวทางในการสังเกต และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในทุกกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลทุกแง่มุมทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาและรับการช่วยเหลือ และกลุ่มคณะทำงานช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ 2) แนวคำถามการวิจัย (Interview Guides) เพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ของประชากร

กลุ่มเป้าหมาย แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และผู้เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณสงเคราะห์ หรือผู้รับประโยชน์จากกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ โดยกำหนดแนวคำถามให้ครอบคลุมขอบเขตเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลกระทั่งสิ้นสุดการเขียนรายงานวิจัย โดยผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งที่เป็นแบบบันทึกการสังเกตและบันทึกสนทนา มาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วสร้างข้อสรุปโดยอิงกรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้ในการศึกษา วิธีการนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ ข้อเท็จจริงเชิงรูปธรรมที่หลากหลายจากข้อมูลการวิจัยภาคสนาม

วิธีดำเนินการวิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บทบาทงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชาธรรมนิเทศ

พระราชาธรรมนิเทศ นอกจากจะมีบทบาทการเป็นพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยแล้ว ยังเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในบทบาทของสงฆ์ที่มีผลงานด้านสาธารณสงเคราะห์มาอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 34 ปี จุดเริ่มต้นงานด้านสาธารณสงเคราะห์ดังกล่าว เป็นผลมาจากความมุ่งมั่นที่จะทำงานเผยแผ่พระศาสนาเพื่อให้ญาติโยมพ้นทุกข์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา แต่เนื่องจากในระหว่างที่ออกไปบรรยายธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ พระราชาธรรมนิเทศได้พบเห็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงตระหนักว่าการจะทำให้

พระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคงถาวร ควรต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงองค์ประกอบ 2 ด้านควบคู่กัน คือ 1) เป็นที่พึ่งทางจิตใจ 2) เป็นที่พึ่งทางเศรษฐกิจ ฉะนั้นพระสงฆ์จึงควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสงเคราะห์ญาติโยมให้อยู่ดีมีสุขควบคู่ไปกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยแนวคิดดังกล่าวท่านจึงได้ก่อตั้งมูลนิธิสวนแก้วขึ้นในปี พ.ศ. 2529 ณ วัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เพื่อขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ศาสนิกชนในศาสนาใดถูกปล่อยปละละเลยจากผู้นำศาสนาให้อดอยากยากจน ผิดเคืองชั้นแค้น ศาสนานั้นจะอยู่เป็นที่พึ่งได้ไม่นาน จะต้องอันตรายอันเสื่อมหายไป ... ” (พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ), 2562)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 คน สรุปได้ว่าบทบาทงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศได้ดำเนินการผ่านองค์กรในความอุปถัมภ์และที่ก่อตั้งขึ้น 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 มูลนิธิสวนแก้ว เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2529 มีเป้าหมายในการจัดตั้งเพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และสัญชาติ วัตถุประสงค์หลักของมูลนิธิมี 3 ประการ คือ 1) เพื่อเผยแผ่ศีลธรรมในศาสนา 2) เพื่อสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดี และ 3) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คนดีมีสัมมาชีพ ต่อมาเมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2548 มูลนิธิสวนแก้วได้รับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ตามความในมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ภายใต้กำกับของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 6 ประการ คือ 1) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) เพื่อส่งเสริมศีลธรรมจรรยาอันดี 3) เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย 4) เพื่อร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ 5) ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่อย่างใด และ 6) เพื่อจัดการศึกษาและส่งเสริมการศึกษา ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มูลนิธิสวนแก้วจึงกำหนดโครงการต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม รวม 18 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน 2) โครงการเข้าค่ายอบรมจริยธรรม 3) โครงการร่มโพธิ์แก้ว 4) โครงการเวทีบำเพ็ญประโยชน์ 5) โครงการลอกคราบ 6) โครงการกระบอกสารอกกิเลส 7) โครงการช่วยน้องท้องหิว 8) โครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือให้มีโอกาสได้เรียน 9) โครงการสละบาปฝันไป 10) โครงการที่พักคนชรา 11) โครงการสะพานบุญจากผู้เลื่อมใสผู้ใจดี 12) โครงการซูปเปอร์มาร์เก็ตผู้ยากไร้ 13) โครงการสวนแก้วเนอร์สเซอรี่ 14) โครงการเพื่อการเกษตรและสิ่งแวดล้อม 15) โครงการบ่อหมักกลึงปฏิภูมิตามแนวพระราชดำริ 16) โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช 17) โครงการคอนโดมิเนียม 18) โครงการบ้านพักชะงัดชีวิต อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่ามี การปรับเปลี่ยนโครงการบางประเภทเพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน (เดชา (นามสมมติ), 2563). สัมภาษณ์. 12 กุมภาพันธ์ 2563) ดังนี้ 1) โครงการบวชสามเณร

ภาคฤดูร้อน 2) โครงการร่วมโพธิ์แก้ว 3) โครงการกระบอกสารอกกิเลส 4) โครงการช่วยน้องท้องหิว 5) โครงการที่พักคนชรา 6) โครงการซุเปอร์มาร์เก็ตผู้ยากไร้ 7) โครงการสวนแก้วเนอร์สเซอร์รี่ 8) โครงการเพื่อการเกษตรและสิ่งแวดล้อม 9) โครงการบ่อหมักสิ่งปฏิกูลตามแนวพระราชดำริ 10) โครงการคอนโดสุนัข และ 11) โครงการผลไม้กระจายบุญ

1.2 การจัดตั้งกองทุน เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้แนวคิด ช่วย - ส่ง - รอด - ชูชีวิต ได้แก่ 1) กองทุนผู้สูงวัย เนื่องด้วยตระหนักถึงผลกระทบทางสังคมจากการที่จำนวนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น หากขาดงบประมาณและการเตรียมมาตรการรองรับที่ดีจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ จึงจัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระงบประมาณของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ พัฒนาผู้สูงอายุให้สมบูรณ์พร้อมด้วยปัจจัย 4 ทำให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตบั้นปลายอย่างมีความสุข มองชีวิตอย่างมีคุณค่าและเกิดความรู้สึกว่ายังมีประโยชน์ต่อสังคม 2) กองทุนสัมมาชีพ เกิดขึ้นจากสภาพปัญหาของผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่ยังขาดสัมมาชีพเพื่อการดำรงชีวิต จึงต้องการพัฒนาส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านสัมมาชีพ ตลอดถึงการสนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องมือในการประกอบอาชีพให้แก่คนด้อยโอกาสทางสังคม ด้วยตระหนักว่าการมีสัมมาชีพจะช่วยลดปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านมิถาชีพ ส่งผลให้สังคมอยู่ดีมีสุข ปัจจุบันถือเป็นภาระงานที่ดำเนินการมากที่สุด 3) กองทุนธนาคารน้ำ เกิดจากการน้อมนำศาสตร์พระราชาในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ตรัสว่า “น้ำคือชีวิต” มาใช้เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ภัยทางธรรมชาติซ้ำซากทางสังคม โดยเล็งเห็นว่าน้ำ คือ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยรักษาระบบนิเวศและมีความสำคัญต่อภาคเกษตรอย่างมาก จึงจัดตั้งกองทุนธนาคารน้ำเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ อาทิ หลุมขนมครก แก้มลิง ฝายน้ำ บ่อบาดาล ไว้สำหรับแก้ปัญหาน้ำมากแต่ไม่มีที่เก็บน้ำ และปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง และ 5) กองทุนชูชีวิตยามตกอับ เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นเพราะต้องการพัฒนาส่งเสริมแก้ไขวิกฤติการณ์สาธารณสุขภัยพิบัติจากธรรมชาติที่เกิดขึ้นแบบฉุกฉิน อาทิ อัคคีภัย อุทกภัย และอื่น ๆ ที่เป็นวิกฤติการณ์เกิดขึ้นซ้ำซากในสังคม ซึ่งถือเป็นความเดือดร้อนและจำเป็นต้องได้รับการเยียวยาอย่างเร่งด่วน เป็นการช่วยเหลือแบบให้เปล่า

ทั้งนี้ จากผลการดำเนินงานข้างต้น มีข้อสังเกตประการหนึ่งที่พระราชธรรมนิเทศพบตลอดระยะเวลาการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ คือ ผลจากการที่พระสงฆ์เข้าไปช่วยเหลือชาวบ้านนั้นนอกจากจะได้บรรเทาความเดือดร้อนและได้เยียวยาผู้ประสบวิกฤติในชีวิตแล้ว ยังได้ช่วยฟื้นฟูศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธศาสนาและกลับมาช่วยกันบำรุงศาสนาต่อไปอีกด้วย ดังคำกล่าวว่า “อาตมาสังเกตว่าหากพระสงฆ์ออกไปแจกของ ชาวบ้านจะเกิดความประทับใจและเกิดศรัทธา เมื่อพระไม่ทิ้งโยม โยมก็ไม่ทิ้งพระ” (พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ), 2562)

2. แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้กรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ 4 รูปแบบ คือ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ

จากการศึกษาพบว่า บทบาทด้านงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระราชาคณะในพระบรมมหาราชวังมาจวบจนปัจจุบันก่อให้เกิดโครงการเพื่อสังคมหลายโครงการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้กรอบที่ฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมกำหนดไว้ 4 รูปแบบ จำแนกได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 (รูปแบบการดำเนินงานสงเคราะห์ภายใต้กรอบของฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม)

สงเคราะห์	เกื้อกูล	พัฒนา	บูรณาการ
การช่วยเหลือแบบให้เปล่าทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤตโครงการ	สนับสนุนกิจกรรมร่วมกับหน่วยงาน / องค์กรอื่น ๆ โครงการ	การเข้าไปมีส่วนร่วมโครงการ	การสร้างภาคีเครือข่าย
- โรงทานวัดสวนแก้ว	- ลอกรับ	- ร่มโพธิ์แก้ว	- ภาคีเครือข่ายกับ
- ที่พักคนชรา	- สลอบมาฟื้นฟู	- เวทีบำเพ็ญประโยชน์	โรงพยาบาล
- สะพานบุญจากผู้เหลือ	- บ่อหมักสิ่งปฏิกูลตามแนวพระราชดำริ	- กระจกส่องกระจก	- ภาคีเครือข่ายกับ
จนเจือผู้ขาด		- ช่วยน้องท้องหิว	โรงเรียน
- สวนแก้วเนอร์สเซอร์รี่	- บ้านทักษะชีวิต	- รณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือให้มีโอกาสได้เรียน	- โรงเรียนแสงทองเทคโนโลยี
- คอนโดสุนัข		- ซุปเปอร์มาร์เก็ตผู้ยากไร้	
- ผลไม้กระจายบุญ		- การเกษตรและสิ่งแวดล้อม	
		- กองทุนธนาคารน้ำ	
		- กองทุนสัมมาชีพ	

เมื่อศึกษาในเชิงเปรียบเทียบพบว่า ในขณะที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่ดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์บนหลักการสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือแบบให้เปล่า โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์เฉพาะหน้า เช่น ภาวะวิกฤตอันเกิดจากอุทกภัย อัคคีภัย หรือโรคระบาด ด้วยการแจกเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย เป็นครั้งคราวนั้น บทบาทงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระราชาคณะกลับมีแนวคิดและรูปแบบที่แตกต่างออกไป กล่าวคือพระราชาคณะได้ให้การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือทั้งในยามภาวะปกติและภาวะวิกฤต โดยพิจารณาปัญหาจากภาวะที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณชุมชนรอบวัด นั่นคือมุ่งเน้นไปทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในเชิงการพัฒนาผ่านแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ การสร้างคน สร้างงาน และสร้างอาชีพ เพื่อสร้างสรรค์สังคมอยู่ดีมีสุข จากแนวคิดนี้ผู้รับการสงเคราะห์จึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งทางกายและทางปัญญาไปพร้อมกันด้วย ดังนี้

การสร้างคน พระราชาคณะให้ความสำคัญอย่างมากในการสร้างคนด้วยการช่วยเหลือพร้อมกับพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย และปัญญา รวมทั้งพัฒนา

ศักยภาพให้มองเห็นคุณค่าและเกิดศรัทธาต่อตนเอง ปลุกฝังค่านิยมให้ผู้คนดำเนินชีวิตตามหลักธรรม รู้จักการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง กลุ่มเป้าหมายหลักในการสงเคราะห์ ได้แก่ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมอันเกิดจากการประสบปัญหาเดือดร้อนและได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา และด้านภัยพิบัติต่าง ๆ รวมทั้งผู้ขาดโอกาสอื่น ๆ โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา และช่วงวัย

การสร้างงาน ถือเป็นกลไกสำคัญที่นำมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพของคน เพื่อสร้างค่านิยมให้เป็นคนรักงาน ไม่รังเกียจงาน ทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการฝึกฝนทักษะวิชาชีพให้เกิดความชำนาญ ทั้งนี้เพราะพระราชธรรมนิเทศเล็งเห็นว่าปัญหาส่วนหนึ่งของกลุ่มคนด้อยโอกาสและกลุ่มคนขาดโอกาสมักเกิดจากความเกียจคร้าน ขาดความพยายามที่จะฝึกฝนเรียนรู้ จึงคิดค้นวิธีการเพื่อกระตุ้นให้คนเหล่านี้เกิดแรงจูงใจที่จะฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพของตนเองด้วยการกำหนดแต้มความประพฤติประกอบการพิจารณาให้รางวัลและบทลงโทษ ทั้งยังประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในการปลุกฝังหลักคิดในการดำเนินงานให้บรรลุถึงความสำเร็จ โดยนำหลักอริยปาท 4 มาแยกย่อยให้เข้าใจง่ายผ่านกุศโลบายการท่องจำคาถา 4 ประการก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) เต็มใจทำ 2) แข็งใจทำ 3) ตั้งใจทำ 4) เข้าใจวิธีทำ (ปรากฏดังภาพที่ 2)

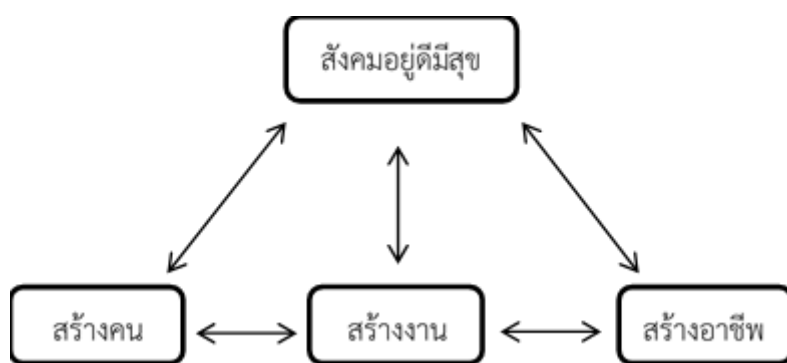

ภาพที่ 2 การประยุกต์หลักธรรมเพื่อปลุกฝังหลักคิดในการดำเนินงานให้บรรลุถึงความสำเร็จ

การสร้างอาชีพ พระราชธรรมนิเทศได้พัฒนาพื้นที่วัดและมูลนิธิสวนแก้วให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านวิชาชีพ รวมถึงกำหนดภาระงานต่าง ๆ ให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เพิ่มประสบการณ์ทางวิชาชีพ ด้วยการฝึกฝนทักษะและฐานความรู้จนพร้อมที่จะนำความรู้และทักษะวิชานั้น ๆ ไปประกอบอาชีพได้ต่อไป โดยเฉพาะทักษะวิชาชีพด้านการเกษตรและทักษะวิชาชีพช่าง ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าพระราชธรรมนิเทศเติบโตขึ้นมาจากครอบครัวชาวนา ดังนั้นพื้นฐาน

ชีวิตครอบครัวจึงส่งผลอย่างยิ่งต่อแนวคิดและแนวทางในการดำเนินงาน ดังจะเห็นได้จากการที่ท่านให้ความสำคัญในด้านการเกษตร เพราะมองว่าการเกษตรจะเป็นหนทางในการสร้างอาชีพให้กับผู้คนได้อย่างมั่นคง ท่านจึงได้ต่อยอดด้วยการขยายพื้นที่ที่มีผู้บริจาคที่ดินให้กับมูลนิธิสวนแก้วด้วยการรับซื้อที่ดินทั้งบริเวณรอบวัดสวนแก้วและในต่างจังหวัดเพื่อสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรให้กับคนยากไร้ คนด้อยโอกาส และเยาวชน ศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดนั้นจึงกลายเป็นแหล่งฝึกฝนทักษะความรู้ และเป็นพื้นที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรที่สร้างรายได้ให้กับคนที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ โดยรายได้ของแต่ละคนแตกต่างกันไปตามความตั้งใจ ความขยัน ความอดทน และความซื่อสัตย์ในการทำงาน ทั้งนี้แนวคิดหลักของกระบวนการพัฒนาสรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวทางดำเนินงานของพระราชธรรมนิเทศเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการสร้างสังคมอยู่ดีมีสุข

3. แนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน

แนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืนที่ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมกำหนดไว้มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) งานด้านการพัฒนาศาสนทายาท 2) งานด้านการพัฒนากิจกรรม 3) งานด้านการพัฒนาความรู้ และ 4) งานด้านการพัฒนาเครือข่าย ผลจากการศึกษาพบว่างานสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศนั้นมีจุดเด่นอยู่ที่งานด้านการพัฒนากิจกรรมซึ่งท่านสามารถนำหลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์ผ่านโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิสวนแก้ว โดยแต่ละโครงการที่พัฒนาขึ้นนั้นล้วนมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อการแก้ปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้อีกด้วย ประโยชน์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการนำประสบการณ์ที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ในการนำไปใช้ปรับเปลี่ยนและพัฒนากิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องและทันต่อเหตุการณ์ในสังคม

อภิปรายผล

1. บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศแม้ว่าจะดำเนินงานไปตามกรอบของมหาเถรสมาคม แต่พบว่าการดำเนินงานมีจุดเด่นที่การพัฒนาศักยภาพของผู้รับการสงเคราะห์ให้สามารถมีทักษะชีวิตที่พึ่งพาตนเองได้เป็นสำคัญ โดยอาศัยมูลนิธิสวนแก้วและกองทุนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานในลักษณะโครงการต่าง ๆ ซึ่งบทบาทการดำเนินงานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาดุริยสาร สิริวัฒนโธ (พละกุล) เรื่อง “การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพบูรณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งพบว่ามี การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ตามลักษณะงานที่คณะสงฆ์กำหนด โดยจัดทำในรูปแบบโครงการส่งเสริมชุมชน มีทั้งมุ่งพัฒนารายได้ พัฒนาจริยธรรม และพัฒนาการศึกษา (พระมหาดุริยสาร สิริวัฒนโธ (พละกุล), 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิงห์คำ อินทะมีไชย เรื่อง “รูปแบบและบทบาทการดำเนินงานของพระพุทธิญาณมุนีในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ซึ่งพบว่ามี การดำเนินงานด้านงานสาธารณสงเคราะห์ในเชิงพัฒนาผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้าน โครงการบวชป่า เป็นต้น ในการดำเนินงานมีการวางแผนเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการสร้าง ความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แก่สมาชิกในชุมชนด้วย (สิงห์คำ อินทะมีไชย, 2561)

2. แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศดำเนินไปภายใต้กรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ทั้ง 4 รูปแบบ คือ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ แต่จุดเด่นในการดำเนินงานมีแนวคิดให้ผู้รับการสงเคราะห์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยนต์ น้อยสงวน เรื่อง “รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ” ที่พบว่าพระสงฆ์ควรมีรูปแบบการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง 2 นัย คือ การสงเคราะห์ทางวัตถุและสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร โดยการพัฒนาจะต้องอยู่ภายใต้รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์แนวพุทธบูรณาการ (สุริยนต์ น้อยสงวน, 2560)

3. แนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน ปรากฏว่าองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาศาสนทายาท การพัฒนากิจกรรม การพัฒนาความรู้ และการพัฒนาเครือข่าย มีความคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของพระอรุณเมธี พุทธิภัทรานนท์ และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงของโครงการพระธรรมจาริกในพื้นที่ภาคเหนือ” ซึ่งพบว่ามีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนางาน ได้แก่ 1) การสร้างบุคลากรและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทีมงาน 2) ประสพการณ์ทำงานของพระธรรมจาริกและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และ 3) การมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงานระหว่างพระธรรมจาริก แกนนำชุมชนและชาวบ้าน (พระอรุณเมธี พุทธิภัทรานนท์ และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสมคิด นาสีโล และคณะ เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร” ที่พบว่า การดำเนินการเพื่อเกื้อกูลประชาชนต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือเป็นเครือข่ายเดียวกันเพื่อให้การทำงานมีทิศทางเดียวกัน ตลอดจนต้องพัฒนาส่งเสริมบุคลากรที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับการปฏิบัติงานในอนาคต (พระใบฎีกาสมคิด นาสีโล และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชาธรรมนิเทศเกิดขึ้นจากสาเหตุสองประการประกอบกันคือความมุ่งมั่นที่จะทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้ญาติโยมพ้นทุกข์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการพบเห็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเห็นว่าพระสงฆ์ควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสงเคราะห์ญาติโยมให้อยู่ดีมีสุขควบคู่ไปกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์จะต้องวางตนให้เป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเป็นที่พึ่งทางเศรษฐกิจแก่ประชาชน ดังนั้นพระราชาธรรมนิเทศจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วยการจัดตั้งกองทุน และการจัดตั้งมูลนิธิต่างๆ เพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และสัญชาติ และมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแผ่ศีลธรรมในศาสนา เพื่อสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดี และเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คนดีมีสัมมาชีพ 2) แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงาน พระราชาธรรมนิเทศได้ดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ภายใต้กรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ครบทั้ง 4 รูปแบบ คือ สงเคราะห์เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ แต่มุ่งเน้นไปทำงาน สาธารณสงเคราะห์ในเชิงการพัฒนาผ่านแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ การสร้างคน สร้างงาน และสร้างอาชีพ เพื่อสร้างสรรค์สังคมอยู่ดีมีสุข แนวคิดสำคัญในการสร้างคนคือการพัฒนาตนเองทั้งด้านจิตใจ ร่างกายและปัญญาให้ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมและรู้จักการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง กลุ่มเป้าหมายหลักในการสงเคราะห์ ได้แก่ ผู้ด้อยโอกาสและผู้ขาดโอกาสทางสังคม แนวคิดสำคัญด้านการสร้างงานคือการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพและการนำหลักอหิสา 4 มาประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังหลักคิดในการดำเนินงานให้บรรลุถึงความสำเร็จ ผ่านกลยุทธ์การท่องจำคาถา 4 ประการก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ได้แก่ เต็มใจทำ แข็งใจทำ ตั้งใจทำ และเข้าใจวิธีทำ ส่วนแนวคิดสำคัญด้านการสร้างอาชีพคือการสร้างพื้นที่ของวัดและของมูลนิธิตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านวิชาชีพ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ขาดโอกาสได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะ 3) แนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน ตามที่ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมกำหนด

แนวทางพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาศาสนทายาท ด้านการพัฒนากิจกรรม ด้านการพัฒนาความรู้ และ ด้านการพัฒนาเครือข่าย ผลจากการศึกษาพบว่าพระราชธรรมนิเทศมีจุดเด่นการดำเนินงานด้านการพัฒนากิจกรรมด้วยการนำหลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมงาน สาธารณสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อการแก้ปัญหาสังคมรวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้อีกด้วยเพื่อให้งานสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศดำเนินไปในทิศทางที่มุ่งไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง จึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) งานด้านการพัฒนาศาสนทายาท แม้การดำเนินงานจะมีการบริหารจัดการองค์กรในลักษณะเป็นมูลนิธิที่มีโครงสร้างของบุคลากร งบประมาณ และเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ควรพัฒนาระบบในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและการส่งเสริมให้พระสงฆ์และสามเณรภายในวัดได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธมากขึ้น 2) งานด้านการพัฒนาเครือข่าย ปัจจุบันพบว่าพระราชธรรมนิเทศได้ให้ความร่วมมืออย่างดีในการขับเคลื่อนงานร่วมกับฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม แต่ในส่วนขององค์กรอื่น ๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถานพยาบาล ควรมีการเสริมสร้างกระบวนการทำงานกลุ่มระหว่างบุคลากรของมูลนิธิส่วนแก้วและบุคลากรจากสถาบันต่าง ๆ ให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. (2562). คู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก <https://issuu.com/penkiatsitthisit/docs/7fdcd55cbe71d2>
- เดชา (นามสมมติ). (12 กุมภาพันธ์ 2563). บทบาทการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ. (พิรญาณ์ แสงปัญญา, ผู้สัมภาษณ์)
- พระใบฎีกาสมคิด นาถสีโล และคณะ. (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร. วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2 ฉบับพิเศษ), 265-274.
- พระมหาอนุชา สิริวัฒน (พละกุล). (2556). การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปฐมนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กลฺยาณ). (20 กันยายน 2562). บทบาทการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์. (พิรญาณ์ แสงปัญญา, ผู้สัมภาษณ์)

- พระอรุณเมธี พุทธิภัทรานนท์ และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงของโครงการพระธรรมจาริกในพื้นที่ภาคเหนือ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 8(2), 113-127.
- พินิจ ลาภอนานนท์. (2562). อดีต ปัจจุบัน และอนาคตงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- วิไล (นามสมมติ). (9 มิถุนายน 2562). บทบาทการทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ. (พิรญาณ์ แสงปัญญา, ผู้สัมภาษณ์)
- สมพร (นามสมมติ). (9 มิถุนายน 2562). บทบาทการทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์. (พิรญาณ์ แสงปัญญา, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักข่าวไทย. (2563). บทบาทพระพุทธศาสนากับการเป็นที่พึ่ง ช่วงโควิด - 19. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.mcot.net/viewtna/5e99bcece3f8e40af142f6b7>
- สำนักข่าวไทยโพสต์. (2563). วร.ร่วมตั้งโรงงานสู้พิษโควิดตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/61500>
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). “ธรรมนูญสงฆ์” รวมพลังชุมชน พระ วัดทั่วไทย ต้านภัยโควิด19. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.nationalhealth.or.th/node/3093>
- สิงห์คำ อินทะมีไชย. (2561). บทบาทของพระพุทธิญาณมุนีในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้าน สบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 9(2), 82-83.
- สิริ (นามสมมติ). (9 มิถุนายน 2563). บทบาทการทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ. (พิรญาณ์ แสงปัญญา, ผู้สัมภาษณ์)
- สุริยนต์ น้อยสงวน. (2560). รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3*
FACTORS AFFECTING ORGANIZATIONAL ENGAGEMENT OF
TEACHERS UNDER THE PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

พิพัฒน์ ไผ่แก้ว

Phiphat Paikaew

สถิรพร เชาวนชัย

Sathiraporn Chaowachai

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: phiphat.max30@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู 2) ศึกษาความผูกพันในองค์กรของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันกับความผูกพันในองค์กรของครู 4) ค้นหาปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู และสร้างสมการพยากรณ์ความผูกพันในองค์กรของครู เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 313 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเครซี และมอร์แกน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความผูกพันในองค์กรของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันกับความผูกพันในองค์กรของครู พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.433 - 0.605 4) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์การและการจัดการ (X_6) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

* Received 9 February 2021; Revised 17 February 2021; Accepted 7 March 2021

ร่วมงาน (X_4) และปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน (X_1) ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.694 มีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 48.20 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เท่ากับ 0.912

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล, ความผูกพันในองค์กร, ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study factors affecting teacher organizational engagement 2) study the teacher organizational engagement 3) study the relationship between factors affecting engagement with the engagement in the teacher's organization 4) find the good factor that affect the engagement in the teacher's organization and create equations for forecasting engagement in teacher's organization is quantitative research. The sample consisted of 313 teachers in Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. The set sample size with the Krazy and Morgan tables by simple random method Data were collected by questionnaires of factors affecting the teacher organization engagement under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. The data were analyzed by mean, standard deviation of Pearson's correlation coefficient (Pearson's correlation coefficient). And stepwise multiple regression analysis (Stepwise Multiple Regression Analysis). The research results were found that 1) Factors affecting organizational engagement of teachers. It was overall at a high level. 2) Engagement in the teacher organization. It was overall at a high level. 3) The relationship between the factors affecting the engagement on the organizational commitment of the teachers found that the correlation coefficient was between 0.433 - 0.605. 4) Result of analysis multiple regression step by step of factors affecting the organizational engagement of teachers with a statistically significant level at .05. There were 3 numbers are Organizational and Management Factors (X_6), Relationship Factors with Co - workers (X_4) and work progress factor (X_1) affect the engagement in the teacher's organization with multiple correlation coefficient (R) equal to 0.694 has predictive power (R^2) 48.20%. There is a standard tolerance of 0.912.

Keywords: Affective Factors, Organizational Engagement, Teachers of the Primary Educational Service Area Office.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กระทรวงศึกษาจึงเห็นความสำคัญในการสร้างหลักประกันว่าทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประเทศไทยนั้นยังพบปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็กการลดความขาดแคลนครูเป็นหนึ่งในโจทย์ที่สำคัญสำหรับการยกระดับคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาไทย นอกจากนี้ ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์ กล่าวว่า หากโรงเรียนในกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำที่สุด และมีครูไม่ครบชั้นได้รับการจัดสรรครูเพิ่ม 1 คนต่อ 1 ห้องผลการเรียนของเด็กจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ซึ่งจะลดช่องว่างผลการเรียนระหว่างนักเรียนและโรงเรียน สาเหตุของการขาดแคลนครูนั้นมีสาเหตุด้วยกัน 2 ประการคือ การเกษียณอายุราชการ และการโยกย้ายตำแหน่งไปดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาอื่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตรากำลังของครู ซึ่งเป็นสาเหตุ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ทำให้เด็กขาดความต่อเนื่อง ในการเรียน และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์, 2558)

จากบริบททางการศึกษาดังกล่าวการที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความผูกพันในองค์กรเกิดขึ้นกับครู เมื่อครูมีความผูกพันกับองค์กรแล้วก็จะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษาเพิ่มขึ้น และไม่คิดจะย้ายไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาอื่น ซึ่ง Allen, N. J. & Meyer, J. P. ได้อธิบายความผูกพันต่อองค์กรว่าหมายถึง ความรู้สึกและทัศนคติทางบวกที่มีต่อองค์กร เต็มใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และทำงานอย่างเต็มที่ เป็นสิ่งเหนี่ยวรั้งให้อยากทำงานอยู่ในองค์กร มีความจงรักภักดีและยังคงอยู่กับองค์กร โดยได้แบ่งความผูกพันต่อองค์กรออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ความผูกพันด้านจิตใจ 2) ความผูกพันด้านการคงอยู่ 3) ความผูกพัน

ด้านบรรทัดฐาน ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องสรรหาวิธีการธำรงรักษาครูที่มีอยู่ปัจจุบันให้มีความรักและเกิดผูกพันต่อโรงเรียนมากที่สุด (Allen, N. J. & Meyer, J. P., 1990)

จากผลสำคัญของความผูกพันในองค์กรของครูข้างต้น มีแนวคิดที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู เช่น สุขุมารมณ์ บุญช่วยเหลือ กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูผู้สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านความต้องการการยอมรับ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม และด้านความต้องการความสำเร็จในชีวิต (สุขุมารมณ์ บุญช่วยเหลือ, 2560) นอกจากนี้ สุพจน์ เทียมปิโยธได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านลักษณะงาน ด้านประสบการณ์ในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (สุพจน์ เทียมปิโยธ, 2560) และเพื่อนร่วมงาน สุริภรณ์ นามอุตวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูโรงเรียนสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยอายุ ปัจจัยเงินเดือน ปัจจัยลักษณะงาน และปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน และเมื่อนำปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันมาศึกษา ก็พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร 6 ด้านดังนี้ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม ด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านองค์กรและการจัดการ (สุริภรณ์ นามอุตวงศ์, 2558)

ข้อมูลของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 มีอัตรากำลังที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์จำนวน 62 อัตรา จาก 190 โรงเรียน แต่ก็ยังพบว่า มีครูเขียนย้ายออกจากโรงเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้น เพื่อช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารโรงเรียนทราบความต้องการในการทำงานของครู และสามารถหาวิธีการให้ครูในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข จนไม่มีความสนใจจะไปทำงานในหน่วยงานใหม่ จนกลายเป็นความผูกพันในองค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพัน กับความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

4. เพื่อค้นหาปัจจัยที่ดี ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู และสมการพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เป็นวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,606 คน จากโรงเรียน 190 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 313 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบกลุ่มตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของครูในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มี 6 ด้าน ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 2) ปัจจัยด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม 3) ปัจจัยด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย 4) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 6) ปัจจัยด้านองค์การและการจัดการ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านการคงอยู่ 3) ด้านบรรทัดฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบบสอบถามฉบับดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try - out) กับครู กลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ได้ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนข้อ ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่	ด้าน	จำนวน (ข้อ)	ค่าอำนาจ จำแนก	ค่าความ เชื่อมั่น
1	แบบสอบถามปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน	6	0.74 - 0.90	0.96
2	แบบสอบถามปัจจัยด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม	6	0.52 - 0.94	0.91
3	แบบสอบถามปัจจัยด้านด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย	5	0.27 - 0.87	0.82
4	แบบสอบถามปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	6	0.71 - 0.82	0.90
5	แบบสอบถามปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	6	0.28 - 0.51	0.89
6	แบบสอบถามปัจจัยด้านองค์การและการจัดการ	4	0.73 - 0.90	0.95
7	แบบสอบถามความผูกพันในองค์การของครู	12	0.20 - 0.87	0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงนำแบบสอบถามส่งไปยังแต่ละโรงเรียนทางไปรษณีย์ เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนจึงตรวจสอบความเรียบร้อย ซึ่งได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 313 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ระดับความผูกพันในองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)
4. วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของความผูกพันในองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ข้อ	ปัจจัยความผูกพันในองค์กรของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน	4.37	0.47	มาก
2	ปัจจัยด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม	3.99	0.62	มาก
3	ปัจจัยด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย	4.23	0.53	มาก
4	ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.42	0.45	มาก
5	ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.27	0.47	มาก
6	ปัจจัยด้านองค์การและการจัดการ	4.34	0.55	มาก
รวม		4.27	0.40	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$)

2. ผลการศึกษาระดับความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ข้อ	ความผูกพันในองค์กรของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความผูกพันด้านจิตใจ	4.45	0.48	มาก
2	ความผูกพันด้านการคงอยู่	4.43	0.52	มาก
3	ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน	4.59	0.46	มากที่สุด
รวม		4.49	0.42	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมา ได้แก่ ความผูกพันด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ความผูกพันด้านการคงอยู่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	ความก้าวหน้าในการทำงาน (X ₁)	การได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม (X ₂)	ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย (X ₃)	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X ₄)	สภาพแวดล้อมในการทำงาน (X ₅)	องค์การและการจัดการ (X ₆)
ความผูกพันในองค์กรของครู	0.502*	0.433*	0.487*	0.533*	0.488*	0.605*

ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อยู่ระหว่าง 0.433 - 0.605 และปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์การและการจัดการ ($r_{xy} = 0.605$) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($r_{xy} = 0.533$) ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ($r_{xy} = 0.502$) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($r_{xy} = 0.488$) ปัจจัยด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย ($r_{xy} = 0.487$) และต่ำที่สุดได้แก่ ปัจจัยด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม ($r_{xy} = 0.433$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แต่ละตัวแปรอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า

4. ผลการค้นหาวัดแปรพยากรณ์ที่ดีและสร้างสมการพยากรณ์ความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE _b	β	t	Sig.
องค์การและการจัดการ (X ₆)	0.937	0.109	0.406	8.535	.000
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X ₄)	0.755	0.137	0.268	5.514	.000
ความก้าวหน้าในการทำงาน (X ₁)	0.506	0.134	0.187	3.784	.000
R =		0.694			
R ² =		0.482			
R ² adj =		0.477			

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE _b	β	t	Sig.
SE _{est} =		0.91263			
F =		95.962*			
A =		3.868			

ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์การและการจัดการ (X_6) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X_4) และปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน (X_1) ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.694 มีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 48.20 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เท่ากับ 0.91263 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ตามลำดับดังนี้

$$\hat{Y} = 3.868 + 0.937X_6 + 0.755X_4 + 0.506X_1$$

$$\hat{Z}_y = 0.406X_6 + 0.268X_4 + 0.187X_1$$

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สามารถเกิดขึ้นได้จากการทำงานร่วมกันเป็นเวลานาน ทำให้มีความเข้าใจกันมากขึ้นสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขจึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กรของครู ซึ่งสอดคล้องกับ สุขาย ทะสุวรรณ และคณะ ได้ทำงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ของทหารกองประจำการ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญ ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ (สุขาย ทะสุวรรณ และคณะ, 2562) และยังสอดคล้องกับ กนกวรรณ ศรีทองสุข ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การความสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อนร่วมงานกับความสุขในการทำงานโดยมีความเชื่ออำนาจในการควบคุม ภายในเป็นตัวแปรกำกับ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความสุขในการทำงาน (กนกวรรณ ศรีทองสุข, 2559)

2. ความผูกพันในองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายผลการวิจัย ได้ดังนี้ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูมีความยินดีและเต็มใจทำงานที่ได้รับมอบหมายในหน้าที่รับผิดชอบอย่างสุดความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง ซึ่งสอดคล้องกับ กัญจน์ภัส ชูผล ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความผูกพันต่อองค์การคุณภาพชีวิตการทำงานและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานขายแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม (กัญจน์ภัส ชูผล, 2559) และยังสอดคล้องกับ อาริญา เสงทวีทรัพย์ศิริ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความผูกพันต่อองค์การ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และ ความสุขในการทำงานของพยาบาล โดยมีพฤติกรรมการ เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นตัวแปรสื่อ: กรณศึกษา โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์การโดยรวมและรายด้าน ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงาน (อาริญา เสงทวีทรัพย์ศิริ, 2558)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 สามารถอธิบายผลการวิจัย ได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์การและการจัดการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการปฏิบัติงานในโรงเรียน และบริหารงานโรงเรียน ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีการติดต่อสื่อสารงานในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพา กิจส่งเสริมกุล และดวงใจ ชนะสิทธิ์ ได้ทำงานวิจัยเรื่องความผูกพันต่อองค์การครูและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า พบว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานมีความจงรักภักดีมีค่านิยมและเป้าหมายต่อหน่วยงานที่ตนเองสังกัดอยู่เป็นอันดับต้น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 มีนโยบายในการส่งเสริมพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ชัดเจนประกอบกับผู้บริหารนำนโยบายของต้นสังกัดมาใช้ในสถานศึกษาส่งผลให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความศรัทธามุ่งมั่นในการปฏิบัติงานมีความจงรักภักดีอยู่ในระดับมากที่สุด (ยุพา กิจส่งเสริมกุล และดวงใจ ชนะสิทธิ์, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภษร พงษ์เสถียรศักดิ์ ได้ทำงานวิจัยเรื่องปัจจัยภายในองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในองค์การประกอบไปด้วย โครงสร้างขององค์การ ลักษณะที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าปัจจัยภายในองค์การส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ศุภสร พงษ์เสถียรศักดิ์, 2556)

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การทำงานของครูเป็นการทำงานที่ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ครูจึงมีความพึงพอใจในค่าตอบแทนที่ตนเองได้รับ นอกจากนี้ระบบราชการยังมีการเลื่อนเงินเดือนให้ปีละ 2 ครั้งซึ่งเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตของครู ซึ่งสอดคล้องกับ สกฤษฎ์ เชาวน์ชัย ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด คือด้านสวัสดิการพิเศษทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การทำงานของครูเป็นการทำงาน ที่ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ พิเศษ ครูจึงมีความพึงพอใจในค่าตอบแทนที่ตนเองได้รับอยู่แล้ว (สกฤษฎ์ เชาวน์ชัย, 2563) และ ยังสอดคล้องกับ รุ่งอรุณ กระแสสินธุ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยค่าตอบแทนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาบริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ใน เขตจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยค่าตอบแทนที่ไม่ใช่ทางการเงิน ด้านสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอยู่ในระดับมากได้แก่พนักงานมีความเห็นว่าอาคารสถานที่ทำงาน มีความเหมาะสมกับลักษณะขององค์กร รวมถึงสภาพแวดล้อมขององค์กรโดยทั่วไป (รุ่งอรุณ กระแสสินธุ์, 2561)

4. ผลการค้นหาคำตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

4.1 ด้านองค์การและการจัดการ เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีในการทำนายความผูกพันในองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการปฏิบัติงานในโรงเรียนโดยครูมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับนโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงสร้างหน้าที่และการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนอีกทั้งยังมีการติดต่อสื่อสารกันในโรงเรียนเพื่อเกิดความเข้าใจในการทำงาน ทำให้ครูมีความเข้าใจงานและได้ทำงานอย่างมีระบบ ทำให้ครูมีความสบายใจในการทำงานและการบริหารงานของผู้บริหาร จึงก่อให้เกิดความผูกพันในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ จันรจนา และกฤษดา เขียววัฒนสุข กล่าวว่าผู้บริหารควรมีการปฏิบัติระหว่างผู้ร่วมงานด้วยกันอย่างเสมอภาค มีการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร ความสำคัญในด้านนี้จะช่วยเสริมให้พนักงานเกิดความรักและความผูกพันต่อองค์กร (ศิริวรรณ จันรจนา และกฤษดา เขียววัฒนสุข, 2563) และสอดคล้องกับ สุพจน์ เทียมปิโยธ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพัน

ต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านนโยบายและการบริหารงาน ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจังหวัดสมุทรปราการ (สุพจน์ เทียมปิโยธ, 2560)

4.2 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีในการทำนายความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน จากการปฏิบัติงานร่วมกับอยู่เสมอทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสนิทสนมกับเพื่อนร่วมงานมากยิ่งขึ้น และได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงาน จึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เกิดความรักในหมู่เพื่อนครูจึงทำให้ครูไม่คิดจะย้ายหรือเปลี่ยนแปลงไปทำงานในสถานที่อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรภัทร อุพิ และคณะ กล่าวว่า ปัจจัยด้านบุคคลเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลดำเนินงานการประกันคุณภาพบุคคลภายในองค์กรต้องมีค่านิยม ทศนคติที่ดีมีความตั้งใจ (ฉัตรภัทร อุพิ, และคณะ, 2561) สอดคล้องกับ จิรนุช เกลียวทอง และดร.อังศุธร ศรีสุทธิสอาด กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญของการร่วมมือในการทำงาน ควรให้สนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงาน (จิรนุช เกลียวทอง และดร.อังศุธร ศรีสุทธิสอาด, 2560) และยังสอดคล้องกับ สุชน ทิพย์ทิพากร และประสพชัย พสุนนท์ กล่าวว่า ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานได้ (สุชน ทิพย์ทิพากร และประสพชัย พสุนนท์, 2560)

4.3 ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีในการทำนายความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มีโอกาสพัฒนาตนเองโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีโอกาสฝึกอบรมในการพัฒนาความรู้ความสามารถของตน จึงทำให้ครูเกิดความสุขในการทำงานในองค์กรและพัฒนาไปจนเป็นความผูกพันในองค์กร สอดคล้องกับ กัลยกร สังขชาติ และคณะ ที่กล่าวว่า ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้ามีผลต่อความผูกพัน ในองค์กรกำลังพลทหารพรานที่ 42 มากที่สุด (กัลยกร สังขชาติ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับ สุพิชฌาย์ ลิ้มตระกูลไทย และประสพชัย พสุนนท์ กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูคือ ความก้าวหน้าของงาน ผลการวิจัยพบว่า ความยากง่ายของงาน และการตอบสนองจากองค์กร มีผลต่อความผูกพันต่อ องค์กรของครู (สุพิชฌาย์ ลิ้มตระกูลไทย และประสพชัย พสุนนท์, 2561) และสอดคล้องกับ ศิริวรรณ จันรจนา และกฤษฎดา เขียววัฒนสุข กล่าวว่า ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนให้พนักงานมีการพัฒนาทักษะ ความรู้ และ ความสามารถที่จำเป็นเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการให้ ความสำคัญในด้านนี้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมให้พนักงานเกิดความรักและความผูกพันต่อองค์กร (ศิริวรรณ จันรจนา และกฤษฎดา เขียววัฒนสุข, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ด้านองค์การและการจัดการ ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 สูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ควรให้คณะครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นของครูทุกคน ทำให้คณะครูเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้ครูได้ทำงานร่วมกัน อีกทั้งควรปฏิบัติเป็นกันเองแก่คณะครู จนทำให้คณะครูเกิดความรู้สึกรักและผูกพันต่อโรงเรียนให้มากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน ควรจัดอบรมให้ความรู้การวางแผนการพัฒนาตนเองขอมีวิทยฐานะ จัดหาข้อมูลศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หาสถานที่ฝึกอบรมศึกษาดูงานในสิ่งที่สนใจ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ จนทำให้คณะครูมีความก้าวหน้าในการทำงาน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของครู ในโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน 2) ควรศึกษารูปแบบการบริหารที่เสริมสร้างความผูกพันและการคงอยู่ในการทำงานโรงเรียนของครู

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ศรีทองสุข. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ความสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อนร่วมงานกับความสุขในการทำงานโดยมีความเชื่ออำนาจในการควบคุม ภายในเป็นตัวแปรกำกับ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: เลขาธิการสภาการศึกษา.
- กัญจน์ภัส ชูผล. (2559). ความผูกพันต่อองค์การคุณภาพชีวิตการทำงานและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานขายแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- กัลยกร สังขชาติ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์การของกำลังพล กรมทหารพรานที่ 42 ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 11(2), 154-169.

- จิรนุช เกลียวทอง และดร.อังศุธร ศรีสุทธีสาอด. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในการทำงานกับความพึงพอใจในการทำงานกรณีศึกษาพนักงานธนาคารออมสินในสังกัดเขตเลยและเขตหนองบัวลำภู. ใน รายงานวิจัยกลุ่มวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ฉัตรภัทร อุปธิ และคณะ. (2561). ปัจจัยองค์การที่สัมพันธ์กับผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(1), 1487-1502.
- ยุพา กิจส่งเสริมกุล และดวงใจ ชนะสิทธิ์. (2561). ความผูกพันต่อองค์การครูและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์, (10)1, 321-337.
- รุ่งอรุณ กระแสร์สินธุ์. (2561). ปัจจัยค่าตอบแทนที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงาน : กรณีศึกษาบริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ใน เขตจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก,, 36(2), 121-144.
- ศิริวรรณ จันรจนา และกฤษดา เขียววัฒนสุข. (2563). คุณภาพชีวิตในการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(4), 160-174.
- ศุภณัฏฐ์ ศศิวิวัฒน์. (2558). ปัญหาขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็กแก้ไขอย่างไรดี. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <https://tdri.or.th/2015/08/insufficient-teachers-in-small-schools-2/>
- ศุภษร พงษ์เสถียรศักดิ์. (2556). ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ ของบุคลากรทางการศึกษา. ใน รายงานวิจัยการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- สกริพร เขาวนชัย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดพิษณุโลก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, (15)1, 165-168.
- สุขุมารณ์ บุญช่วยเหลือ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุชน ทิพย์ทิพากร, และประสพชัย พสุนนท์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน กรณีศึกษา : สถานประกอบการ ในจังหวัดนครปฐม. วารสาร ธุรกิจปริทัศน์, 9(1), 143-158.
- สุชาย ทะสุวรรณ, และคณะ. (2562). พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(1), 210-227.

- สุพจน์ เทียมปโยธร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน รายงานวิจัย สาขาการบริหารงานตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- สุพิชญ์ ลีมิตรกุลไทย และประสพชัย พสุนนท์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(1), 2437-2449.
- สุริภรณ์ นามอตุวงษ์. (2558). สุริภรณ์ นามอตุวงษ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาริญา เสงหวีทรัพย์ศิริ. (2558). ความผูกพันต่อองค์กร บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และความสุขในการทำงานของพยาบาล โดยมีพฤติกรรมการ เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เป็นตัวแปรสื่อ: กรณีศึกษา โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63(1), 1-18.

ช่องทางการตลาดสำหรับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในยุคโควิด - 19*

MARKETING CHANNELS FOR MODERN RETAIL BUSINESS IN COVID - 19 ERA

กฤษณะ หลักคงคา

Kritsana Lakkhongkha

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management, Thailand

E-mail: kritsanlak@pim.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้กล่าวถึงการวางแผนช่องทางการตลาดสำหรับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในยุคโควิด - 19 ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสการใช้ชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เรียกว่า “วิถีใหม่” นอกจากนี้การแพร่ระบาดยังส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจการค้าปลีกซึ่งต้องเผชิญกับผลกระทบด้านลบต่อการค้าขายและ GDP ของประเทศ ซึ่งธุรกิจการค้าปลีกที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงถึง 5.5 ล้านล้านบาทได้รับผลกระทบมีการหดตัวถึงร้อยละ 2.2 หรือคิดเป็นเงินการค้าปลีกที่สูญหายไปประมาณ 150,000 - 200,000 ล้านบาท ส่งผลต่อการทำธุรกิจค้าปลีกของผู้ประกอบการจำนวนมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องทำความรู้จัก คือ “ผู้บริโภค” หากพิจารณาตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคดิจิทัลและปัจจัยทางด้านอายุ จะพบว่าสามารถแบ่งกลุ่มผู้บริโภคได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ชาวดิจิทัลโดยกำเนิด ที่มีความคุ้นเคยและเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และ 2) ผู้อพยพเข้าสู่ดิจิทัลที่มีความหลากหลายในแง่ทัศนคติและขีดความสามารถในเรื่องเทคโนโลยี ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีพฤติกรรมและทัศนคติที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อปิดช่องว่างระหว่างผู้บริโภคทั้ง 2 กลุ่ม ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ควรพิจารณาช่องทางการสื่อสารทางการตลาดที่หลากหลายเชื่อมโยงกัน เป็นหนึ่งเดียวโดยแนวทางหนึ่งที่ตอบสนองผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มได้คือ การผสมผสานเทคโนโลยีช่องทางออนไลน์และช่องทางออฟไลน์เชื่อมโยงให้กลายเป็นเนื้อเดียวกัน แต่ทั้งหมดประสานรวมเป็นช่องทางเดียว หรือที่เรียกว่า Omni - Channel

คำสำคัญ: ช่องทางการตลาด, ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่, โควิด - 19

* Received 10 February 2021; Revised 18 February 2021; Accepted 8 March 2021

Abstract

This article discusses marketing channel planning for modern retail businesses in the COVID - 19 era. This is a result of the rapid changes in the lifestyle of people in today's society. In addition, the situation of the coronavirus outbreak. Affecting the change in customer behavior called "New Normal". In addition, the epidemic also affects the retail business, which faces a negative impact on trade and the country's GDP. Retailers with a market value of 5.5 trillion baht were affected by a contraction of 2.2 percent or approximately the estimated loss of retail money. 150,000 - 200,000 million baht, affecting many entrepreneurs in the retail business Therefore operators need to adapt to the changes that occur. One of the key factors that entrepreneurs need to get to know is the "consumer", given the advances in information and communication technology that have fueled the digital transformation trend and age factor will find that the consumer can be divided into two major groups: 1) the digital natives by birth with familiarity and expertise in technology and 2) digital immigrants diverse in terms of attitudes and capabilities in technology. Both groups had different behaviors and attitudes. Therefore, in order to close the gap between the two consumers, modern retail businesses should consider a variety of marketing communication channels linked to one another, one that can serve both groups of consumers: Integrating technology, online and offline channels But all are joined together into a single Omni - Channel model.

Keywords: Marketing Channel, Modern Retail Business, COVID - 19

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือที่เรียกว่า “โควิด - 19” เกิดขึ้นครั้งแรก ณ มณฑลหูอัน ประเทศจีน เมื่อประมาณเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 หลังจากนั้นไม่นานประเทศไทยเป็นประเทศแรกที่ได้รับการยืนยันว่ามีผู้ป่วยรายแรกนอกประเทศจีน โดยตรวจพบครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 จากหญิงชาวไทยที่เดินทางกลับมาจากเมืองอู่ฮั่น และได้รับการยืนยันว่ามีการติดต่อกับคนสู่คนภายในประเทศไทย โดยที่คนใดคนหนึ่งไม่เคยมีประวัติเดินทางไปยังพื้นที่เสี่ยงหรือพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคมามาก่อน (กรมควบคุมโรค, 2563) และเพื่อเป็นการปกป้องสุขภาพของประชาชนจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ทำให้รัฐบาลไทยจำเป็นต้องประกาศพระราชกำหนดการบริหาร

ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือ พรก.ฉุกเฉิน ทำให้เกิดมาตรการที่กระจายไปทั่วประเทศ องค์ประกอบที่สำคัญของพระราชบัญญัติสถานการณ์ฉุกเฉิน คือการปิดกิจการที่ไม่จำเป็นและการดำเนินนโยบายการกีดกันทางสังคมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด - 19 โดยมีข้อห้ามในการเข้าพื้นที่เสี่ยง ห้ามคนต่างดาวเดินทางเข้าราชอาณาจักร การงดการเดินทางข้ามจังหวัด รวมถึงมาตรการเคอร์ฟิว (ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1), 2563) และมีการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ของผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ (กรุงเทพมหานคร, 2563) เช่น ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดปริมณฑล ประกอบด้วย ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร นนทบุรี และนครปฐม ประกาศให้ผู้ประกอบการห้างสรรพสินค้า คลินิกเสริมสวย สนาทมวย ฯลฯ ปิดดำเนินการเป็นการชั่วคราว และให้ร้านอาหารยังคงเปิดได้ตามปกติเพียงแต่ขอให้ปรับรูปแบบเป็นแบบรับกลับบ้าน ตลอดจนตลาดสดต่าง ๆ เปิดให้ขายเฉพาะอาหารที่จำเป็น เช่น อาหารสด หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น (ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์, 2563)

จากมาตรการดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบด้านลบต่อการค้าขายและ GDP ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการค้าปลีก ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงถึง 5.5 ล้านล้านบาท เป็นธุรกิจหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยลบต่าง ๆ และมีการหดตัวถึงร้อยละ 2.2 หรือคิดเป็นเงินค้าปลีกที่สูญหายไปประมาณ 150,000 - 200,000 ล้านบาท (โพสทูเดย์, 2563) เนื่องจากปัจจัยเชิงลบจากภาวะเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มหดตัว ปัญหาหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูง และยังคงซ้ำเติมจากแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ทำให้ไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ชั่วคราว หรือถึงขั้นปิดกิจการแรงงานถูกพักงาน บางส่วนถูกเลิกจ้าง กำลังซื้อของคนในประเทศซบเซา และส่งผลต่อเนื่องมายังธุรกิจค้าปลีกที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างสูง ได้แก่ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่างตามแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เช่น ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า คอมมูนิตี้มอลล์ จะสูญเสียรายได้ - 61,000 ถึง -84,000 ล้านบาท เนื่องจากมาตรการปิดห้างสรรพสินค้าเป็นการชั่วคราว (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563) แต่ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ร้านค้าปลีกที่รับส่งสินค้าทางไปรษณีย์ และขายปลีกทางอินเทอร์เน็ต มีการเติบโต อย่างก้าวกระโดดขยายตัวกว่าเท่าตัวโดยเฉพาะพฤษภาคม 2563 ที่ดัชนีขยายตัวถึง 155% แต่ยังมีผู้ประกอบการค้าปลีกของไทยกว่า 8.95 แสนรายที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก (Micro) จากผู้ประกอบการทั้งหมด 9.05 แสนราย ที่ต้องแข่งขันในตลาดเดียวกัน ท่ามกลางข้อจำกัดด้านเงินทุน และเมื่อวิกฤติโควิด - 19 เข้ามาซ้ำเติม ยิ่งกระทบต่อสภาพคล่อง และปรับตัวไม่ทันเมื่อนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้และทยอยปิดกิจการลง ส่งผลให้ดัชนีค้าปลีกในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด - 19 ในปี พ.ศ. 2563 ลดลงอย่างต่อเนื่อง และ

น้อยกว่าช่วงเวลาเดียวกันในปี พ.ศ. 2561 – 2562 ดังภาพที่ 1 (กรุงเทพมหานคร, 2563); (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

ภาพที่ 1 ดัชนีค่าปลีก ระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2563

ด้านธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ต่างปรับกลยุทธ์ทางการตลาดรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเน้นให้ความสำคัญของความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคหรือกลุ่มลูกค้ามากขึ้น เช่น ช่องทางการขายสินค้าออนไลน์ การบริการจัดส่งสินค้า หรือจัดโปรโมชั่นต่าง ๆ อาทิ การจัดส่วนลด การจัดโปรโมชั่น หรือการสะสมแต้มจากการซื้อสินค้าที่ร้านเพื่อให้ลูกค้าเลือกกลับมาซื้อสินค้าที่ร้านอีกครั้ง เป็นต้น รวมถึงการบริหารสินค้าคงคลังและการควบคุมต้นทุนเพื่อลดค่าใช้จ่าย โดยธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่มีแนวโน้มการสร้างอัตรากำไรที่ต่อเนื่องมากกว่าธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคซึ่งอาจเรียกว่า “วิถีใหม่” หรือ “New Normal” ผนวกกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค และส่งผลต่อการทำธุรกิจ ค้าปลีกจำนวนมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องทำความเข้าใจ คือ “ผู้บริโภค” เพื่อเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ผู้บริโภคในยุคโควิด - 19

ปัจจัยสำคัญในการทำธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่หรือธุรกิจใดก็ตาม คือการรู้เท่าทันพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ซึ่งปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคนั้นคือ “ปัจจัยทางด้านอายุ” เนื่องจากอายุเป็นสิ่งที่แสดงถึงวุฒิของบุคคล และเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการทำความเข้าใจกับเนื้อหาและข่าวสารต่าง ๆ ที่ผ่านประสบการณ์ในชีวิตที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ อายุยังเป็นเครื่องบ่งชี้ถึง

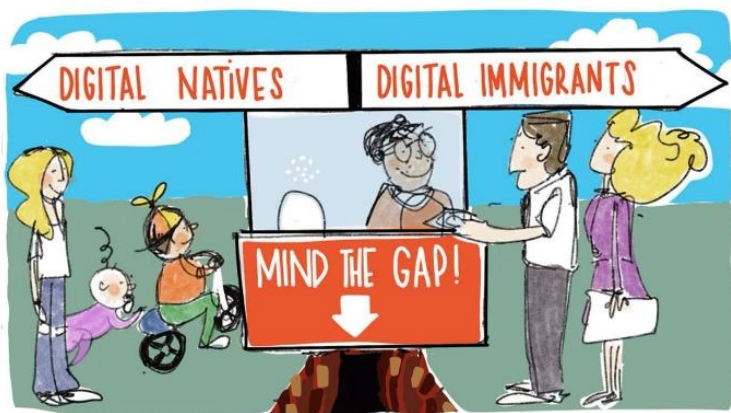
ความสนใจในประเด็นต่าง ๆ เช่น สิ่งบันเทิง การเมือง ความพร้อมในการสร้างอนาคต อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความต่างทางอารมณ์ในกลุ่มคนที่มีวัยต่างกันอันเนื่องจากประสบการณ์ของช่วงวัยนั้น ๆ ที่ส่งผลต่อกระบวนการทางความคิดและการควบคุมอารมณ์ในแต่ละช่วงอายุของบุคคล นอกจากนี้อายุนั้นยังส่งผลต่อความคิด ประสบการณ์ ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้บริโภค กอปรกับการเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคดิจิทัล” (Digital Transformation) ส่งผลให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นในชีวิตประจำวัน ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน เช่น จากอดีตการซื้อสินค้าของผู้บริโภค คือการเดินทางไปที่ร้านค้าโดยตรง แต่ปัจจุบันผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าเพียงแค่ปลายนิ้วสัมผัสเท่านั้น เพราะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จากยุค 3G มาถึงยุค 5G ในปัจจุบัน ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแล้วแต่ต้องผ่านสื่อที่เป็นดิจิทัล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคดิจิทัล (Digital Age) ดังนั้น อาจแบ่งกลุ่มผู้บริโภคในยุคโควิด - 19 ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Natives) และกลุ่มผู้อพยพเข้าสู่โลกดิจิทัล (Digital Immigrants) ซึ่งทั้งสองคำนี้ไม่ได้เป็นคำใหม่แต่เป็นคำที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความทางวิชาการของ บาร์โลว์ (Barlow, J, 1996) เรื่อง “Declaration of the Independence of Cyberspace – คำประกาศอิสรภาพของไซเบอร์สเปซ” โดยข้อหนึ่งผู้เขียนกล่าวถึงพ่อแม่ในยุคดิจิทัลว่า “You are terrified of your own children, since they are natives in a world where you will always be immigrants” ผู้ใหญ่ทั้งหลายจะถูกทำให้ประหวั่น พรั่นพรึงโดยลูก ๆ ของตนเอง ตั้งแต่พวกเขาเกิดมาเป็นชนท้องถิ่น (ดิจิทัล) ในโลกที่พวกคุณ จะเป็นผู้อพยพตลอดไป” ซึ่งนักวิชาการ และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของทั้งสองคำไว้ดังนี้ (ชลธิชา พัทธพิทักษ์, 2563); (Cambridge Dictionary, 2020); (Oxford Learner’s Dictionaries, 2020) ชาวดิจิทัลโดยกำเนิด หรือ Digital Native หมายถึงคนที่เกิดในยุคดิจิทัล เป็นเจ้าของภาษาดิจิทัล ค้นเคยกับการใช้คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ทำการบ้าน เล่นเกม และติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นโดยผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์

ผู้อพยพสู่โลกดิจิทัล หรือ Digital Immigrant หมายถึง ผู้ที่เกิดก่อนยุคดิจิทัล แต่มีความสนใจและหลงใหลในเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้คนกลุ่มนี้เรียนรู้และพยายามปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี และมีพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เปลี่ยนแปลง

การนิยามชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Natives) และ ผู้อพยพเข้าสู่โลกดิจิทัล (Digital Immigrants) ดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงนิยามเชิงแนวคิด “เป็นการอุปมาอุปไมย โดยใช้ภาพชนท้องถิ่นและชนอพยพ ช่วยทำให้เข้าใจความต่างระหว่างกลุ่มคนที่สะดวก ต่อการใช้เทคโนโลยี และกลุ่มคนที่ไม่สะดวกต่อการใช้เทคโนโลยี” เพราะไม่ได้กล่าวถึงช่วงอายุที่แน่นอนของคนทั้งสองกลุ่ม ไม่มีการระบุช่วงเวลาชัดเจนของยุคดิจิทัล ดังนั้นต้องศึกษา

จุดเริ่มต้นของ “ยุคดิจิทัล” เพราะเป็นการศึกษาที่ทำให้ทราบว่าใครคือ “ชาวดิจิทัล” และ “ผู้อพยพเข้าสู่โลกดิจิทัล” สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (Inter Telecommunication Union, 2013) ได้กำหนดการแบ่งกลุ่มโดยการนำช่วงอายุ (Age Range) และ ประสบการณ์การใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างต่ำ 5 ปี มาเป็นตัวชี้วัดที่บ่งบอกการเข้าถึงดิจิทัล จากนิยามดังกล่าว ทำให้ทราบว่า “ชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Natives)” คือ ผู้ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2532 - 2541 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุที่คาบเกี่ยวระหว่างเจนเนอเรชั่น วาย (Generation Y) และเจนเนอเรชั่น Z (Generation Z) คือผู้ที่เกิดในปี 2541 เป็นต้นไป ส่วน “ผู้อพยพสู่โลกดิจิทัล (Digital Immigrants)” คือ ผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2489 - 2507 ได้แก่ กลุ่มเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer Generation) หรือ Gen B และกลุ่มเจนเนอเรชั่น เอ็กซ์ (Generation X) หรือ Gen - X ผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2508 - 2522 (Tapscott, D, 2009)

อาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Natives) ส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญและคุ้นเคยด้านเทคโนโลยีเนื่องจากเกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยี ในขณะที่พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้อพยพสู่โลกดิจิทัล (Digital Immigrants) เป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายอย่างชัดเจนในแง่ของทัศนคติและขีดความสามารถในเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้มีการใช้งานความไม่คล่องแคล่ว ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจต้องตระหนักว่าชาวดิจิทัลโดยกำเนิดและผู้อพยพสู่โลกดิจิทัลนั้นไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาให้เท่าเทียมกัน การแบ่งแยกชาวดิจิทัลโดยกำเนิด กับ ผู้อพยพเข้าสู่ดิจิทัล อาจมีช่องว่างระหว่างกันถึงหนึ่งชั่วอายุคน ดังภาพที่ 2 (Victoria Nash, 2018)

ภาพที่ 2 ช่องว่างระหว่าง Digital Natives และ Digital Immigrants

ดังนั้น ช่องทางการตลาดสำหรับผู้บริโภคยุคโควิด - 19 นั้นต้องผสมผสานกลยุทธ์การตลาดแบบดั้งเดิมและกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ ควรพิจารณาช่องทางการสื่อสารทางการ

ตลาดสำหรับผู้บริโภคทั้งสองกลุ่ม จำเป็นต้องคิดกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อปรับให้หน้าร้านมีคุณค่าสอดคล้องกับผู้บริโภค โดยแนวทางหนึ่งที่ตอบสนองผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มได้คือ การผสมผสานเทคโนโลยีช่องทางออนไลน์และช่องทางออฟไลน์เชื่อมให้กลายเป็นเนื้อเดียวกัน แต่ทั้งหมดประสานรวมเป็นช่องทางเดียว หรือที่เรียกว่า Omni - Channel

Omni Channel

แม้ที่ผ่านมา “ดิจิทัล” ได้สร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากในธุรกิจค้าปลีก ด้วยการต้องปรับกลยุทธ์ทางการตลาดหันไปให้ความสำคัญกับช่องทางออนไลน์มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า “ช่องทางออฟไลน์” อย่างหน้าร้าน ซึ่งให้ลูกค้าสามารถสัมผัสกับสินค้าและบริการได้โดยตรงก็ยังเป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ

Omni มาจากรากศัพท์ลาตินว่า Omnibus ซึ่งหมายถึง For All หรือ ทั้งหมด และ Channel หมายถึงช่องทาง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า “Omni Channel” คือ ช่องทางการสื่อสารและบริการลูกค้าที่หลากหลายและเชื่อมโยงกันให้เป็นหนึ่งเดียวทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลของลูกค้าเพื่อทำให้การเข้าถึงข้อมูลลูกค้าเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว เช่น ลูกค้าคือใครและสนใจสินค้าประเภทไหน ซึ่งปัจจุบันช่องทางการสื่อสารออนไลน์ที่เป็นที่นิยม ได้แก่ Email Direct Marketing, Website, Social Media, และ Programmatic Display ส่วนช่องทางออฟไลน์ ได้แก่ ร้านค้า หรือหน้าร้านแบบดั้งเดิม (Jakrapong, 2020)

คำว่า Omni Channel เป็นอีกหนึ่งคำที่ได้ยินกันมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่นำมาประยุกต์ใช้ในการผสมผสานช่องทางการจัดจำหน่ายแบบดั้งเดิมและแบบออนไลน์เข้าด้วยกัน ดังนั้น Omni Channel จึงกลายมาเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ธุรกิจค้าปลีกรนำมาเชื่อมโลกทั้งแบบออนไลน์ และแบบออฟไลน์ ไว้ด้วยกันแบบไร้รอยต่อ (Seamless) สำหรับสร้างประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience) ที่ดีให้กับผู้บริโภค เพื่อสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ โดยการนำเสนอสิ่งที่ดีที่สุดจากหน้าร้านและออนไลน์ให้กับลูกค้า เช่น ไม่ต้องเดินทางให้ลำบาก สามารถสั่งซื้อได้ 24 ชั่วโมงตลอด 7 วัน อีกทั้งสามารถกำหนดการรับสินค้าได้ทั้งหน้าร้านหรือให้ส่งจัดส่งไปยังสถานที่ตามความต้องการของผู้ซื้อ เมื่อสินค้าหมดสามารถหาจากสาขาใกล้เคียง และให้ส่งได้ทันที ฯลฯ

การตลาดของ Omni Channel นั้นถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการรวมช่องทางกระบวนการและกลยุทธ์ขององค์กรเข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มความสามารถในการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคทุกที่ทุกเวลาและทุกอุปกรณ์ ดังภาพที่ 3 (Lee, H., 2015)

ภาพที่ 3 ช่องทาง Omni Channel กับผู้บริโภค

การตลาดแบบ Omni Channel Marketing คือ ช่องทางการตลาดที่ผสมผสานช่องทางแบบดั้งเดิมและช่องทางออนไลน์เข้าด้วยกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือไปให้ถึงจุดหมายถือการขายสินค้า โดยการตลาดแบบนี้จะใช้ลูกค้าเป็นศูนย์กลางของการวางกลยุทธ์ ซึ่งลูกค้าจะสามารถสื่อสารกับทางบริษัทหรือแบรนด์ได้ด้วยตัวเองทั้งผ่านทางเครื่องมือดิจิทัลและแบบออฟไลน์เป็นการสร้างประสบการณ์โดยตรงระหว่างกัน โดยมีวิธีดำเนินการอยู่ 7 ประการ ที่เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับผู้ประกอบการที่สนใจใช้การตลาดแบบผสมผสานช่องทางแบบนี้ในการเจาะกลุ่มลูกค้า เพิ่มการเข้าถึงและสร้างประสบการณ์ให้กับผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Subhasarm, N., 2020)

1. ค้นหาช่องทางที่เหมาะสม ประการแรก คือการค้นหาว่าช่องทางไหนหรือช่องทางใดบ้างที่ลูกค้าใช้เพื่อติดต่อสื่อสารกับทางบริษัทหรือทางแบรนด์ โดยอาจทำการวิเคราะห์จากข้อมูลที่มีหรือทำแบบสำรวจสอบถามลูกค้าโดยตรงเพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน

2. Update และ Active ข้อมูลทุกอย่างที่จะให้กับลูกค้าต้องเป็นปัจจุบัน ที่สำคัญต้อง Active บนทุกช่องทางเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างสูงสุด

3. ลงทุนใน CRM คือการที่บริษัทหรือองค์กรทำการลงทุนในแพลตฟอร์มระบบบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า หรือ Customer Relationship Management (CRM) ที่ใช้ระบบคลาวด์ - เบส (Cloud - based) โดยเทคโนโลยีที่ทำงานบนคลาวด์นั้นหมายถึง ต้องสามารถทำการอัปเดตได้ทันทีและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างปลอดภัยตลอดเวลาและจากทุกอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้

4. เก็บข้อมูลลูกค้าทั้งหมดลงในแพลตฟอร์ม CRM จากที่มีข้อมูลลูกค้าอยู่ในมือแล้ว ดังนั้นต้องทำการเก็บข้อมูลเหล่านั้นทั้งหมดลงในแพลตฟอร์ม CRM และทำการอัปเดตให้บ่อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

5. ผลงานการทำงานทุกช่องทาง เพื่อช่วยให้เข้าถึงลูกค้าได้มากที่สุดและสร้างประสบการณ์ได้ดีที่สุด ทางบริษัท องค์กรหรือแบรนด์ต้องอนุญาตให้ผู้บริโภคใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์เฉพาะของพวกเขามากที่สุด อีกทั้งพนักงานที่มีหน้าที่ดูแลลูกค้าต้องสามารถดูเส้นทางการติดต่อและใช้บริการของผู้บริโภคทั้งหมดได้ทันทีในรูปแบบเรียลไทม์

6. ใช้การทำงานแบบอัตโนมัติ / Automation เพราะความเร็วในการแก้ปัญหาเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ ดังนั้นการใช้ระบบอัตโนมัติเข้ามาช่วยส่งคำตอบหรือความช่วยเหลือได้อย่างทันทีไปยังลูกค้าเป็นอีกเครื่องมือในการยกระดับการให้บริการได้เป็นอย่างดี

7. วิเคราะห์การโต้ตอบสื่อสารระหว่างลูกค้าและองค์กรอย่างเป็นระบบและใช้รายงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้ทางบริษัทหรือองค์กรสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์และบริการที่เป็นส่วนตัวกับลูกค้าได้มากขึ้นตลอดทั้งความสัมพันธ์

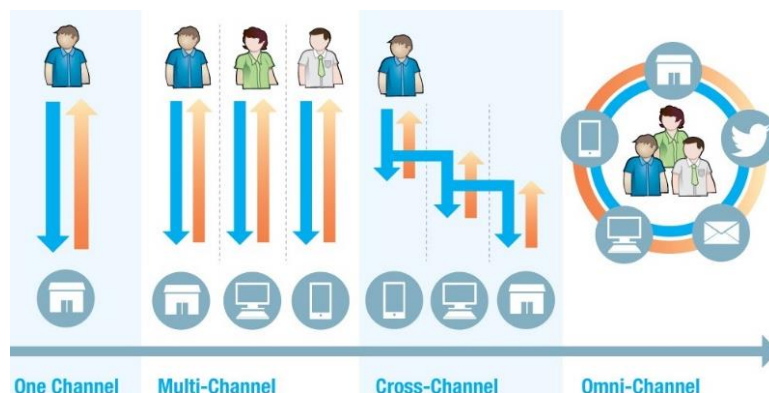
การพัฒนาของรูปแบบช่องทางการตลาดสามารถอธิบายได้ ตามภาพที่ 4 (Marketing, 2020) ดังนี้

1. การตลาดผ่านช่องทางเดียว (One Channel) เป็นการซื้อสินค้าที่ร้านค้า เป็นยุคแรกของการทำธุรกิจ การรับรู้ข้อมูลทางการตลาด หรือการซื้อสินค้าของลูกค้า จึงจำเป็นต้องเข้าไปซื้อผ่านทางหน้าร้านทางเดียว เช่น การเข้าไปซื้อของในตลาดสด ร้านค้าโชห่วย

2 การตลาดผ่านหลายช่องทาง (Multi - Channel) คือ การเพิ่มทางเลือกให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงเราได้มากขึ้น เช่น ลูกค้าสามารถซื้อสินค้าผ่านหน้าร้าน โทรสั่ง หรือสั่งออนไลน์ก็ได้ หรือการสร้างเพจ เว็บไซต์ เพื่อทำการตลาดให้ลูกค้ารู้จักเรามากขึ้น

3. การตลาดแบบผสมผสานหลายช่องทาง (Cross Channel) คือ การเพิ่มความสะดวกให้กับลูกค้า และเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างช่องทางให้รู้จักกัน เช่น การทำระบบสมาชิก ลูกค้าสามารถนำใช้ได้ทั้งการซื้อผ่านหน้าร้าน โทรสั่ง หรือสั่งออนไลน์ (สิ่งที่เชื่อมกันของแต่ละช่องทาง คือ ข้อมูลของระบบสมาชิก)

4. การตลาดแบบบูรณาการ (Omni Channel) คือ การให้ทุกช่องทางสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างเดียวกันได้ทั้งหมด และสามารถแปรข้อมูลกลับไปเป็นภาษาที่ช่องทางนั้นใช้ได้ เพื่อให้เข้าถึงและรู้ใจลูกค้าอย่างสมบูรณ์ จุดประสงค์ คือ ลูกค้าสามารถเลือกช่องทางไหนก็ได้ และช่องทางนั้นก็พร้อมที่จะเข้าใจลูกค้า

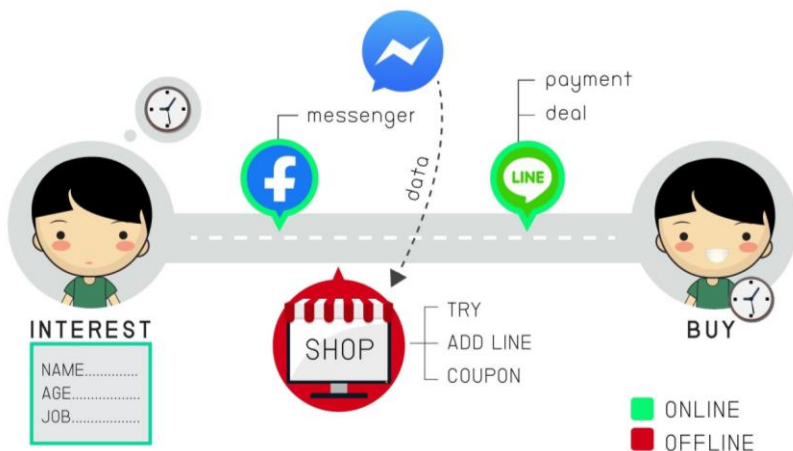
ภาพที่ 4 ช่องทางการตลาดแบบต่าง ๆ

Omni Channel เป็นประโยชน์อย่างมากต่อธุรกิจในปัจจุบัน ซึ่งการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดลูกค้า (Engage) นั้น ยังมีช่องทางการให้ข้อมูลของตัวสินค้ามากเท่าไร โอกาสในการขายย่อมมากขึ้นเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นความสะดวกในการเปรียบเทียบราคาสินค้าและโปรโมชั่นในแต่ละช่องทาง รวมถึงการรีวิวจากลูกค้าที่ซื้อก่อนหน้านี้จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่ร้านค้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าถึงลูกค้าได้กว้างขึ้น และหลาย ๆ ช่องทางที่ผู้ประกอบการใช้เป็นการช่วยกระตุ้นพฤติกรรมในการซื้อได้มากยิ่งขึ้น ส่วน Call Center, Contact Center เป็นเพียงส่วนหนึ่งของช่องทางการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า สามารถช่วยเหลือและสนับสนุน Omni Channel ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากทั้ง Call Center และ Omni Channel เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงการขายหน้าร้านกับออนไลน์เป็น Omni Channel ต้องมีการบริหารจัดการข้อมูลลูกค้าในระบบ Marketing System ที่ทำเป็นแบบอัตโนมัติเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างแท้จริงและไร้รอยต่อ อำนาจความสะดวกให้กับลูกค้าในทุกรูปแบบของการบริโภคและช่วงอายุ เข้าถึงทุกกลุ่มลูกค้าด้วยกิจกรรมการตลาดที่เป็น Soft Sales (Miller, J., 2020)

ด้านผู้บริโภคสามารถเลือกติดต่อผ่านช่องทางที่ตนเองสะดวก เช่น บางคนอาจจะลังเลเมื่ออยู่หน้าร้าน ยังตัดสินใจไม่ได้ หรือต้องการหาข้อมูลของสินค้านั้น ๆ ก็สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ และสั่งซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ได้เลยส่วนช่องทางการชำระเงินก็มีให้เลือกหลากหลายไม่ว่าจะเป็น การรับชำระเงินปลายทาง บัตรเครดิต/เดบิต Internet Banking เคาน์เตอร์เซอร์วิส หรือ Application ต่าง ๆ และช่องทางการรับสินค้าที่มีให้เลือกหลายช่องทางเพื่อให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด เช่น จะไปรับสินค้าที่สาขาหน้าร้าน หรือส่งถึงหน้าบ้านก็ได้เช่นกัน (Sarunjade, 2020); (TradeGecko, 2020)

ตัวอย่างเช่น มีลูกค้าที่ต้องการซื้อรองเท้ากีฬา แต่ไม่มั่นใจในเรื่องของขนาด และยังไม่นิ่งใจว่าตัวเองจะใส่ได้ไหม จึงอยากไปดูของจริงก่อน ลูกค้าจึงติดต่อร้านผ่านทางเฟสบุ๊คแฟนเพจ เพื่อถามว่ารองเท้ากีฬารุ่นนี้มีขายที่สาขาใกล้บ้านไหม จากนั้นทางแอดมินเพจจึงทำการเช็คสต็อกสินค้า โดยการสอบถามไปยังสาขานั้น ๆ ว่ามีรองเท้ากีฬาตามที่ลูกค้าต้องการหรือไม่ โดยได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นของลูกค้าไป เช่น ชื่อลูกค้า และรองเท้ารุ่นที่ลูกค้าต้องการไปลอง หลังจากนั้น ลูกค้าเดินทางไปยังสาขาและแจ้งชื่อกับพนักงาน เพื่อให้พนักงานที่รับเรื่องเข้ามาดูแลให้คำแนะนำเกี่ยวกับสินค้าที่ลูกค้าต้องการ ทั้งนี้ ลูกค้าอาจไม่ตัดสินใจซื้อ ณ ขณะนั้น เพราะอยากหาข้อมูลเพิ่มเติมและรุ่นอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ทางร้านจึงแนะนำโปรโมชัน ให้ลูกค้าเพิ่มเพื่อนใน Line Official Account เพื่อที่จะได้รับคูปองส่วนลดและติดตามข่าวสารของร้านค้า และสามารถใช้อย่างปลอดภัยกับทุกสาขาและทุกช่องทางการสั่งซื้อ จากนั้นเมื่อลูกค้าตัดสินใจได้แล้วว่าจะซื้อ จึงติดต่อและชำระเงินผ่านช่องทาง Line ในที่สุด ดังภาพที่ 5 (แอดมินเมฆ, 2020)

ภาพที่ 5 พฤติกรรมผู้บริโภค Omni Channel

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ลูกค้าได้ใช้ช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ในการดูรายละเอียดข้อมูลของสินค้า และสอบถามพูดคุยกับทางร้าน และเดินทางไปร้านค้าเพื่อทดลองสินค้า ทั้งนี้เกิดจากการประสานงานของร้านกับสาขาโดยการเชื่อมโยงข้อมูลลูกค้าจากออนไลน์ไปยังออฟไลน์ หรือหน้าร้าน ทำให้การบริการไม่มีสะดุด สามารถสร้างความพอใจให้กับลูกค้าจนตัดสินใจซื้อได้ ซึ่งการที่มีช่องทางที่ลูกค้าสามารถเข้ามาดูข้อมูลได้หลากหลายด้วยการทำการตลาดแบบ Omni Channel นั้นเป็นเรื่องที่ดีต่อภาพลักษณ์ของร้านค้าอีกด้วย

ในการซื้อขายจริง เมื่อลูกค้าเพิ่มเพื่อนในไลน์แล้ว ลูกค้าไม่ได้ตัดสินใจซื้อทุกคน ผู้ขายสามารถนำข้อมูลของลูกค้าไป Retarget เพื่อเป็นการย้ำความสนใจโดยส่ง Ads หรือ โปรโมชั่นต่าง ๆ ไปยังลูกค้าหรือผู้ที่มีความสนใจ ซึ่งเราเรียกกันว่า กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลยุทธ์นี้อาจจะทำให้กลุ่มเป้าหมายกลายเป็นลูกค้าในอนาคต โดยเมื่อผู้ขายได้ลูกค้ามาแล้ว สิ่งที่ต้องทำหลังจากนั้นคือติดตามผลว่าลูกค้าชอบอะไรหรือไม่ชอบอะไรในการบริการ เพื่อนำไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแก้ไขในจุดที่บกพร่องของร้านค้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยสร้างความพึงพอใจของลูกค้าที่อาจจะทำให้เกิดการ ซื้อซ้ำ (Replete Order) และนำไปสู่การแนะนำบอกต่อได้อีกด้วย

Omni Channel แนวทางการทำการตลาดที่สร้างโอกาสทางการค้าใหม่ ๆ ของผู้ประกอบการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ถือเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่ช่วยให้ธุรกิจออนไลน์และออฟไลน์อยู่รอดในยุค Digital Disruption นี้ได้

กรณีตัวอย่างการทำ Omni Channel

นิโคล กาแล้นเต้ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือ CRC ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจค้าปลีกของประเทศไทย กล่าวว่า เหตุผลที่มอง Omni Channel มีความสำคัญและจำเป็นต่อธุรกิจค้าปลีกต่อจากนี้ เพราะทั้งหน้าร้าน หรือ Physical Store และช่องทางออนไลน์ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การขายของออนไลน์แบบไลฟ์สดของพนักงานโรบินสัน

ข้อดีและข้อจำกัดของหน้าร้าน คือ มีพื้นที่จำกัด เสียเวลาในการเดินทาง มีเวลาในการให้บริการ ต้องรอคิวในการรับบริการ เมื่อสินค้าหมดต้องรอสิ่งใหม่ ขณะที่ข้อจำกัดของช่องทางออนไลน์ ได้แก่ สัมผัสไม่ได้ ทดลองสินค้าไม่ได้ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับพนักงาน และรอเวลาขนส่ง เป็นต้น (Ratirita, 2019); (Lupang, 2020)

จุดแข็งของ Central Retail ที่สำคัญ คือ การมีหน่วยธุรกิจที่หลากหลาย และกระจายทั่วประเทศ ความพยายามของ Central Retail ในการลงสมรภูมินี้จึงอยู่ที่การพัฒนาช่องทางออนไลน์ให้แข็งแกร่งมากขึ้น แล้วผนึกกำลังทั้ง 2 ช่องทางเข้าด้วยกัน เป็นการสร้างประสบการณ์การสั่งซื้อสินค้าของผู้บริโภคในยุคนี้ ปัจจุบันกลุ่มธุรกิจที่อยู่บนแพลตฟอร์ม Omni Channel สัดส่วนยอดขายจาก Omni Channel ในปี 2562 อยู่ที่ 3% ของยอดขายทั้งหมด เพิ่มขึ้นเป็น 10% ในปี 2563 และปี 2564 ตั้งเป้าเป็น 15 - 20%

โดยทาง CRC ตั้งเป้าหมายเป็นผู้นำในช่องทางการตลาดแบบ Omni Channel แต่ยอดขายที่เกิดจาก Omni Channel ณ ขณะนี้ยังมีมูลค่าไม่สูง เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ที่เพิ่งเริ่ม และเรื่องนี้มีคามซับซ้อนในตัวของมัน อย่างไรก็ตาม การที่ CRC เป็นเจ้าแรกที่มิวสิคส์ทัศน์ในด้านนี้ โดยลงทุนเพื่อพัฒนา และยังคงเสริมกลยุทธ์ด้านอื่น ๆ อยู่ตลอด ทั้งการเพิ่มแบรนด์และร้านค้าใหม่ ๆ หรือแบรนด์ที่ขายเฉพาะแพลตฟอร์มของ เซ็นทรัล รีเทล ที่เดียว และการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างไม่หยุดนิ่ง ถือเป็นข้อได้เปรียบ ตัวอย่างเช่น การเพิ่มช่องทางการขายใหม่ที่แต่ละช่องทางทำหน้าที่แตกต่างกัน ได้แก่ ช่องทางการให้บริการ (Service Channels) ผ่าน Chat & Shop และ Call & Shop ช่องทางด้านลูกค้าสัมพันธ์ (Relationship Channels) ผ่าน การโทรติดต่อจาก PC/BA ไปยังลูกค้า ช่องทางด้านโปรโมชั่นสินค้าและจูงใจลูกค้า (Inspire & Promote Channels) ผ่านไลฟ์สดผ่านเฟซบุ๊ก และ Line ของแบรนด์ต่าง ๆ ทั้งนี้ CRC ได้สร้างกลยุทธ์ช่องทางการตลาดโดยยึดหลัก 10 ประการ ดังนี้

1. รู้เขา รู้เรา

ยึดหลัก Customer Centric Omni Channel ต้องมีความเข้าใจลูกค้าก่อนเสมอ พบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนออนไลน์ คนไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 9.11 ชั่วโมง ถือว่าอยู่ในอันดับที่ 3 ของโลกรองจากฟิลิปปินส์ และบราซิล และผู้บริโภคคนไทยมีความพร้อมด้วย Omni Channel แล้ว มีการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ในขณะเดียวกันก็ใช้เวลานอกบ้านในการไปเดินศูนย์การค้าอยู่เช่นกัน

2. ศึกษาข้อจำกัดของแต่ละช่องทาง

ทั้งช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ล้วนมีข้อดีข้อเสียต่างกัน โดยที่สโตร์หน้าร้านจะมีข้อจำกัดเรื่องขนาดพื้นที่ ระยะทางห่างจากลูกค้า เวลาเปิดปิด การสต็อกสินค้า และพนักงาน ส่วนช่องทางออนไลน์จะมีข้อจำกัดเรื่องการไม่ได้รับคำแนะนำ หรือไม่มี Human Touch กับพนักงาน ไม่มีบริการ After Sale สินค้าต้องรอการจัดส่ง รวมถึงการที่ไม่ได้ลองสินค้าสัมผัสไม่ได้ด้วย

3. ช่องว่างด้วยบริการ

หลังจากศึกษาข้อจำกัดของแต่ละช่องทางแล้ว กลยุทธ์ของ Central Retail จึงต้องปรับกลยุทธ์เพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่มีด้วยการใช้จุดแข็งแต่ละช่องทางให้เป็นประโยชน์ โดยต้องมีบริการที่หลากหลาย ได้แก่ Marketplace, Chat&Shop, Click&Collect, e - Ordering, 2 Hours Pick Up และการจัดส่งต่าง ๆ

4. ส่ง Offer เจาะแต่ละตัวบุคคล

เรื่องการทำ Targeting กลายเป็นสิ่งสำคัญในการทำการตลาดในยุคนี้ โดยต้องมีการส่งข่าวสาร หรือโปรโมชั่นต่าง ๆ แบบ Personalize ซึ่งเป็นการส่งข่าวสารให้ลูกค้าเฉพาะบุคคล โดยการอาศัยฐานข้อมูลจาก Big Data จาก The 1 แล้วนำมาวิเคราะห์ในการส่งข้อเสนอให้แต่ละคน เช่น คุณแม่ได้ข้อเสนอสินค้าสำหรับคุณแม่ หรือลูกค้า Tops จะมีการเก็บข้อมูลการใช้บริการทั้งทางออนไลน์ และออฟไลน์ แล้วนำเสนอสินค้าที่สนใจผ่านหน้าโฮมเพจ

5. ไม่ว่าอยู่ที่ไหนก็สั่งซื้อสินค้าได้

การทำ Omni Channel จะทำให้ลูกค้าอยู่ที่ไหนในประเทศไทย แต่สามารถซื้อสินค้าได้ มีหลายบริการที่ช่วยตอบโจทย์การสั่งซื้อสินค้าของลูกค้า เช่น Chat&Shop ที่เปิดให้บริการเมื่อปลายปี 2017 สามารถแชทกับพนักงานเพื่อให้ข้อมูลสินค้าในห้างสรรพสินค้าได้ มีช่องทางการจ่ายเงินทั้งผ่านการโอนเงิน หรือบัตรเครดิต มีการจัดส่งแบบรวดเร็วผ่าน Grab Bike หรือมารับที่สาขาเองก็ได้

ปัจจุบันกลุ่มธุรกิจที่เป็น Omni Channel แล้ว ได้แก่ Tops, Robinson, Central, Supersport และ Power Buy รวมถึงร้านอื่น ๆ ในเวียดนามอย่าง Nguyenkim เปิดจำหน่ายโดยใช้ช่องทางออนไลน์แล้วเช่นกัน

6. มีทางเลือกที่หลากหลาย

นอกจากการสั่งซื้อสินค้าแบบดั้งเดิมที่หน้าร้าน หรือการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์แล้ว ภาพของ Omni Channel ของ Central Retail ยังมีบริการอื่น ๆ ที่ทำให้การสั่งซื้อสินค้าน่าง่ายขึ้น เช่น บริการ e - Ordering ในสโตร์ Power Buy เป็นรูปแบบของการที่พนักงานใช้แท็บเล็ตในการเช็คสต็อกออนไลน์ หรือทำการสั่งซื้อบนออนไลน์ได้เลย เพราะบางทีในร้านที่สาขาเล็ก ๆ อาจจะมีสินค้าไม่ครบ แต่บนออนไลน์มีสินค้าที่เยอะกว่า สามารถปิดข้อจำกัดการขายของร้านพื้นที่เล็ก ๆ ได้

7. พัฒนาเดลิเวอรี่ให้ครอบคลุม ไปรษณีย์ได้ ไปส่งก็ได้

Central Retail มองว่า การพัฒนาเรื่องเดลิเวอรี่เป็นการทำให้ลูกค้ามีประสบการณ์ที่ดีที่สุด กลยุทธ์สำคัญคือ เมื่อลูกค้ามีความสุข ทำให้ธุรกิจมีการเติบโตสูง ตอนนี้มีบริการให้ลูกค้ามารับสินค้าที่สาขาภายใน 2 ชั่วโมงได้ สามารถเลือกสินค้าจากสาขาใกล้บ้าน แล้วไปรับได้ หรือมีจัดส่งสินค้าภายใน 2 ชั่วโมง โดยร่วมมือกับ Grab อีกทั้งยังมีบริการ Reserve & Collect ให้ลูกค้าจองสินค้าไว้ก่อน แล้วค่อยไปจ่ายเงินที่ร้าน และรับสินค้าที่สาขาได้

8. ความท้าทายอยู่ที่เทคโนโลยี และพนักงาน

ความท้าทายใหญ่อยู่ที่เทคโนโลยี และคนค้า ต้องพัฒนาบริการให้มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ แต่ช่วงหลังจากนั้นจะเป็นเรื่องของบริการให้ผู้บริโภคเลือกใช้ และตอบรับกับบริการนั้น ๆ รวมถึงการฝึกให้พนักงานเข้าใจในเทคโนโลยี และบริการ

Central Retail มีพนักงานในกลุ่มธุรกิจรวม 50,000 คน ต้องทำให้ทุกคนเปลี่ยนวิธีการทำงาน และพร้อมในการให้บริการ เพราะหากว่าพนักงานยังไม่มีความพร้อม หรือไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับ Omni Channels จะส่งผลให้ไม่สามารถทำความเข้าใจกับลูกค้าเกี่ยวกับวิธีการนี้ได้

9. เกมของความเร็ว

Omni Channel เป็นกลยุทธ์สำคัญในวงการค้าปลีกอย่างแน่นอนในช่วงนี้ ไม่นานว่าอนาคตผู้เล่น e - Market Place รายใหญ่ อาจจะมีการขยายช่องทางมาออฟไลน์ ใน 5 ปี ต่อจากนี้ จะเป็นเกมที่ว่าใครเร็วที่สุด และนำเสนอลูกค้าได้ดีที่สุด

10. สยายปีกการเติบโตหลังเข้าตลาดหลักทรัพย์

Central Retail เตรียมตัวเข้าตลาดหลักทรัพย์เพื่อระดมทุนในอนาคต เน้นอนว่าจะสร้างการเติบโตได้เร็วขึ้น เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ มีโอกาสในการมีพาร์ทเนอร์ใหม่ ๆ หรือการไปซื้อกิจการอื่น ๆ มาเสริมความแข็งแกร่ง รวมถึงการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาร่วมงานต่อไป

จากกลยุทธ์ช่องทางการตลาดของ Central Retail ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 7 (Marketingopps, 2021)

ภาพที่ 7 ภาพรวมของช่องทางการขายใหม่ Central Retail

นอกจากนี้ จะทำการเชื่อมโยงกับกลุ่มสินค้าอื่น ๆ (Cross - listing) ภายในไตรมาส 1 ปี 2564 คาดว่าจะเปิดบริการได้เต็มรูปแบบครอบคลุมทุกร้านค้าภายในเวลา 2 ปี อีกทั้งยังมี

อีกหลายกลยุทธ์ที่จะช่วยกระตุ้นยอดขายด้าน Omni Channel ให้เติบโตในปี 2564 ประกอบด้วย

1. ยกระดับประสบการณ์ในการช้อปปิ้งออนไลน์ของลูกค้า ด้วยการปรับปรุงกระบวนการจัดส่งสินค้า (Logistics) รวมไปถึงการรวมเว็บไซต์และแอปของแต่ละร้านค้าให้อยู่ในที่เดียวเพื่อให้ลูกค้าเข้ามาแล้วเจอสินค้าทุกอย่างที่ต้องการ ยกตัวอย่างที่จะเห็นได้แก่การรวมแอปของเซ็นทรัลและโรบินสันเข้าด้วยกัน ฯลฯ
2. หาแรงกระตุ้นให้ลูกค้ามีความรู้สึกตื่นเต้น และทำให้ลูกค้ามีส่วนร่วม เช่น การเพิ่มเกมส์ การแข่งขันต่าง ๆ ลงไปบนแพลตฟอร์ม
3. การทำหน้าร้านให้มีความทันสมัยด้วยเทคโนโลยี (Digital features) เพื่อให้ลูกค้าสะดวกสบายยิ่งขึ้น

สรุป

การเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในยุคโควิด - 19 เป็นการพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสในเรื่องการปรับตัวเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคดิจิทัลอย่างจริงจัง บวกกับการผสมผสานกลยุทธ์ทางการตลาดทุกช่องทาง ถึงแม้ว่ามุมมองของภาครัฐจะอาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจค้าปลีก และทำให้ GDP ของประเทศลดลง ส่งผลกระทบต่อนักธุรกิจที่ต้องปรับตัวสู่ยุคชีวิต “วิถีใหม่” หรือ “New Normal” ที่ปรับเปลี่ยนสู่พฤติกรรมยุคดิจิทัลของผู้บริโภค อาจกล่าวได้ว่าการศึกษารูปแบบการจัดจำหน่ายของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่คงต้องพิจารณากลุ่มผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องโดยใช้เกณฑ์การแบ่งด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับช่วงอายุ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Natives) และผู้อพยพเข้าสู่ดิจิทัล (Digital Immigrants) โดยทั้ง 2 กลุ่มมีพฤติกรรมและทัศนคติที่แตกต่างกัน และมีช่องว่างระหว่างที่ทำให้ผู้บริโภคทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกสมัยใหม่จึงควรผสมผสานช่องทางการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้ง 2 กลุ่มด้านช่องทางทางการตลาด ด้วยการใช้วิธีผสมผสานช่องทางแบบดั้งเดิมและแบบออนไลน์ไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่เป็นอย่างมาก การตลาดแบบ Omni Channel เป็นการสร้างจุดแข็งในการตอบสนองความต้องการที่รวดเร็ว และอุดช่องว่างด้วยการเพิ่มการให้บริการที่หลากหลายด้วยเครื่องมือทางการตลาดทำให้เกิดการเชื่อมโยงในทุกช่องทางเพื่อสร้างความสะดวกสบาย และสนองความต้องการของผู้บริโภคในการสั่งซื้อสินค้าทุกช่องทาง ทำให้การตลาดรูปแบบนี้จะกลายเป็นการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภคยุคชีวิตวิถีใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2564 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/g_km/handout001_12032020.pdf
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). ธุรกิจกีฬา บทวิเคราะห์ธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). สำรวจ “ค้าปลีก” กระแทกแค่นั้นจากวิกฤต “โควิด - 19” ปี 2564 ยังหนักหน่วง หรือ คลี่คลาย. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/916329>
- กรุงเทพมหานคร. (2563). ประกาศ กทม. เรื่อง สั่งปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว (ฉบับที่ 2). เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก www.prbangkok.com/th/post/view/MDY1cDBzNnM0NHlyb3Ezc3E2NnEyNDk0cDRyOTQzcjQ3MjY1MQ==
- ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1). (2563). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 69 ง. หน้า 10 (25 มีนาคม 2563).
- ชลธิชา ชาญพิทักษ์. (2563). Digital Native vs Digital Immigrant. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2563 จาก [http://www.culi.chula.ac.th/salc/images/ENG%20Today%20PDF/Eng.-15%20\(Digital%20Native%20vs%20Digital%20Immigrant\).pdf](http://www.culi.chula.ac.th/salc/images/ENG%20Today%20PDF/Eng.-15%20(Digital%20Native%20vs%20Digital%20Immigrant).pdf)
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). ดัชนีค้าปลีก. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2564 จาก https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=830&language=TH
- ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์. (2563). กทม. - ปริมาณสั่งปิดห้างฯ - สถานที่เสี่ยงเพิ่ม 22 วันร้านอาหารให้ซื้อกลับบ้านเท่านั้น. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก <https://www.prachachat.net/general/news-435306>
- โพสทูเดย์. (2563). ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองธุรกิจค้าปลีกไทย ปี 63 หดตัวลง 0.8 - 2.22%. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2564 จาก <https://www.posttoday.com/economy/news/616912>
- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2563). ธุรกิจค้าปลีกปี 2563...หดตัวรับผลกระทบ COVID - 19. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก <https://www.gsbresearch.or.th/gsb/economics/7445/>
- แอดมิน เมฆ. (2020). Omni Channel คืออะไร ช่วยเพิ่มยอดขายให้ธุรกิจในยุค Disruption? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2021 จาก <https://www.mycloudfulfillment.com/omni-channel/>

- Barlow, J. (1996). Declaration of the Independence of Cyberspace. Retrieved August 12, 2020, from <http://homes.eff.org/~barlow/Declaration-Final.html>
- Cambridge Dictionary. (2020). English Dictionary. Retrieved September 18, 2020, from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>
- Lee, H. (2015). Smart consumption and distribution strategy that is changing the world, omnichannel. Retrieved December 15, 2020, from <https://platum.kr/archives/34429>
- Inter Telecommunication Union. (2013). Measuring the information society. Geneva: ITU.
- Jakrapong. (2020). Omni Channel คืออะไร. Retrieved July 15, 2020, from <https://www.thumbsup.in.th/>
- Miller, J. (2020). The benefits of omnichannel marketing: creating a seamless experience. Retrieved Jan 15, 2020, from <https://strikesocial.com/blog/the-benefits-of-omnichannel-marketing/>
- Lupang. (2020). กรณีศึกษา CRC กับรุก Omni Channel เพื่อแก้เกมธุรกิจรีเทล. Retrieved Jan 15, 2021, from <https://www.marketingoops.com/news/case-study-crc-omni-channel-model/>
- Marketing. (2020). ธุรกิจค้าปลีก. Retrieved August 2, 2020, from <https://www.stream.co.th/omni-channel-ยุคใหม่ธุรกิจค้าปลีก/>
- Marketingoops. (2021). จัปกระแส Future of Retail 2021. Retrieved Jan 15, 2020, from <https://www.marketingoops.com/exclusive/future-of-retail-2021-in-thailand/>
- Subhasarm, N. (2020). สร้างโอกาสการขาย ขยายรายได้ด้วย Omni Channel. Retrieved July 15, 2020, from <https://www.digitalbusinessconsult.asia/view/3492/>
- Oxford Learner's Dictionaries. (2020). English Dictionary. Retrieved September 18, 2020, from <https://oxfordlearnerdictionaries.com>
- Ratirita. (2019). ถอด 10 แนวคิด Omni Channel ของ Central Retail เดินเกมอย่างไรเพื่อเอาใจนักชอป? Retrieved December 15, 2020, from <https://brandinside.asia/central-retail-omni-channel/>
- Sarunjade. (2020). ทำไมกลยุทธ์ “Omni Channel” จึงเป็นทางรอดของธุรกิจค้าปลีกในอนาคต”. Retrieved Jan 15, 2020, from <https://www.marketingoops.com/>
- Tapscott, D. (2009). Grown up digital. New York: McGraw - Hill.

- TradeGecko. (2020). Multichannel vs omnichannel: The differences for your business. Retrieved December 15, 2020, from <https://www.tradegecko.com/multichannel/multichannel-vs-omnichannel>
- Nash, V. (2018). The opportunities for youth services in the digital age. Retrieved December 20, 2020, from <https://pjp-eu.coe.int/en/web/coyote-magazine/the-opportunities-for-youth-services-in-the-digital-age>

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย*

THE GUIDELINES FOR DEVELOPMENT ACADEMIC LEADERSHIP
OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE NONGKHAI PROVINCE

พัชรนันท์ ลอยเมืองกลาง

Pacharanan Loimuangklang

วันทนา อมตารียกุล

Wantana Amatariyakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: kroolek2523@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของครูต่อผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 341 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ แบ่งตามขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบบสอบถามกึ่งโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และยืนยันแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ สถานศึกษามีการระดมสมองในการจัดทำแผนการพัฒนาลำดับของสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในทุกเดือน ทุก 6 เดือนและทุกระยะ สภาพทางกายภาพต้องจัดอย่างเหมาะสมทั้งสาธารณูปโภค บริเวณสถานศึกษาที่เอื้อต่อ

* Received 11 February 2021; Revised 19 February 2021; Accepted 9 March 2021

บรรยากาศการเรียนการสอน จัดห้องกิจกรรมทางวิชาการให้กับผู้เรียน การนิเทศควรมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ (KPI) เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม โครงการ การบริหารจัดการควรเป็นทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าที่จะช่วยให้การดำเนินการขององค์การประสบความสำเร็จ และผลการยืนยันแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารพบว่าใช้ได้ทุกแนวทาง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study current state and desirable state academic leadership of the school administrators, 2) to find the guideline for development academic leadership of school administrators. The research was divided into 2 phases. Phase 1: the study of current state and desirable state of teacher to academic leadership. The samples in this study consisted of 341 teachers in academic year 2020 and selected by stratified random sampling methods. The research instrument was a five rating scale data analyzed using SPSS software find questionnaire for current state and desirable state for teachers. The statistics used for analyzing data were frequency, percentage, mean, standard deviation and index of need assessment. Phase 2: find the guideline for development academic leadership of school administrators using semi - structured interviews. The sample consisted of 5 experts selected by purposive sampling and verify the guidelines for development academic leadership of school administrators by 5 experts. The research findings are as follows 1) the current state and the desirable state were at a high level all. 2) The guideline for development academic leadership of school administrators, results of the research were as follows: Educational institutions should have brainstorming in the formulation of an educational institution curriculum development plan. Educational Supervision Innovation and technology development in every month, every 6 months and every phase Physical conditions must be properly organized, including utilities. Educational institutions that are conducive to learning and teaching Provide an academic activity room for students. Supervisory should have a key indicator (KPI), the criteria for measuring and evaluating the performance of project activities, the management should be the resources or input that will facilitate the successful

operation of the organization. and Verify of the guidelines for development academic leadership of schools administrators by the experts revealed that all guidelines were feasible.

Keywords: Guideline for Development, Academic Leadership, School Administrator

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมต่อกันได้หมดทั้งโลกทำให้เกิดปัญหาและสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่สลับซับซ้อนและส่งผลกระทบถึงกันอย่างรวดเร็ว ดังนั้นสังคมไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนและเตรียมการวางแผนเพื่อรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งทิศทางการพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทัดเทียมนานาชาติประเทศได้นั้น มนุษย์จึงเป็นปัจจัยหลักที่จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นลำดับแรกโดยการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกัน รับผลประโยชน์ ซึ่งผลของการทำงานร่วมกันคือผลงานของทีมงาน จึงอาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นทีมเป็นการสร้างความสำเร็จในการบริหารองค์การในปัจจุบัน และจะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในยุคปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2562) ประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า และใช้กระบวนการบริหารอื่น ๆ เช่น ระบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีการกระจายอำนาจและทรัพยากรไปยังท้องถิ่น โดยเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาในปี 2561 เน้นในสามประเด็นหลัก คือ 1) พัฒนาคูณภาพและมาตรฐานการศึกษา 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานอื่นร่วมจัดการศึกษา ซึ่งทั้งสามประเด็นส่งผลให้คนไทยยุคใหม่ รักการอ่าน รู้จักคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีการทำงาน

ด้วยกันเป็นกลุ่ม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ยึดมั่นประชาธิปไตย รังเกียจการทุจริต และสามารถก้าวทันโลก (ธีระ รุญเจริญ, 2553)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานที่มุ่งเน้นตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ.2545) มีการกำหนดภาระหน้าที่การบริหารงานในสถานศึกษาเป็น 4 ด้านคือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ในแต่ละด้านมีความสำคัญที่ช่วยให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ ต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานด้านวิชาการ (กนกอร สมปราชญ์, 2560)

การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้คุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด เมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จจะทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็ง ในการบริหารและจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานอย่างมีคุณภาพ พิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของ สถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของ สถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษางานวิชาการ (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2552)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสี่ (พ.ศ 2559 - 2563) มาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานระดับสากล และรายงานผลการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศพบว่า ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ทั้ง 3 ด้าน โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา หรืองานทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพนั้นควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2563) การปรับปรุงดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาจะมีบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยมีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนอย่างมาก โดยเฉพาะงานด้านวิชาการซึ่งถือว่าเป็นงานหลักในการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา โดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคุณภาพงานวิชาการอย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบด้านงานวิชาการ และรับราชการในสังกัดดังกล่าวจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย เพื่อจะนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มาเป็นแนวทาง ปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานด้านวิชาการ รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการและการปฏิบัติงานวิชาการของครูผู้สอน ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำนวน 263 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 3,003 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน จากการคำนวณโดยใช้ตาราง เครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งในระยะที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงาน

วิชาการ ด้านการวางแผนการจัดการ ด้านการนิเทศ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี ตรวจสอบความตรง (Validity) โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน จากนั้นจึงหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 แล้ว จึงนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try - out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามในตอนที่ 2 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยได้ค่าความเชื่อมั่น .90 พร้อมทั้งมีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และติดต่อขอให้ส่งกลับคืนมายังผู้วิจัยภายใน 2 สัปดาห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ในระยะที่ 1 ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำค่าเฉลี่ยจากตอนที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่าความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 มากำหนดเป็นข้อคำถามในการให้สัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน มาหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คนศึกษานิเทศก์ 1 คน และครูผู้สอน 1 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหาร การศึกษาและบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดย ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

4. การยืนยันแนวทาง

การยืนยันแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยนำข้อมูลจากการศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในระยะที่ 2 มายืนยันแนว ทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นของสภาพ ปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		สภาพที่พึงประสงค์ (I)		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	(I - D)/D	ลำดับที่
1. การวางแผนงานวิชาการ	3.77	0.46	4.26	0.55	0.1299	1
2. การบริหารจัดการ	3.80	0.30	4.12	0.35	0.0842	4
3. การนิเทศ	3.74	0.25	4.10	0.35	0.0962	3
4. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	3.71	0.30	4.10	0.30	0.1051	2
โดยรวม	3.76	0.33	4.15	0.39	0.1039	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด

หนองคายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$ S.D. = 0.33) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.80$) มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.77$) ด้านการนิเทศ ($\bar{X} = 3.74$) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{X} = 3.71$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.15$ S.D = 0.39) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือด้านการวางแผนงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.26$) มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.12$) โดยด้านการนิเทศและด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.10$)

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการวางแผนงานวิชาการ เป็นลำดับที่ 1 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.1299$) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นลำดับที่ 2 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.1051$) ด้านการนิเทศ เป็นลำดับที่ 3 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.0962$) ด้านการบริหารจัดการเป็นลำดับที่ 4 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.0842$) เป็นลำดับสุดท้าย

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

ผลของการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า มีการระบุแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา ควรมีการระดมสมองในการจัดทำแผนการพัฒนาลัทธิฐานของสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในทุกเดือน ทุก 6 เดือน และมีความจำเป็นที่ต้องมีรูปแบบการวางแผนที่ครอบคลุมชัดเจนเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยมีการวางแผนและกำหนดนโยบายทางวิชาการของโรงเรียน กำหนดปฏิทินวิชาการ จัดทำแผนปฏิบัติการ คู่มือปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ ทุกสถานศึกษา ดำเนินการเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายวิชาการ มอบหมายงาน จัดทำโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ ประสานกับผู้รับผิดชอบโครงการเพื่อวางแผนการดำเนิน

โครงการ กิจกรรมทางวิชาการ มีการสรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน การประชุมอาจทำได้ โดยการออนไลน์ เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดใหม่ เป็นการลดความเสี่ยงจาก COVID 19

2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ สภาพทางกายภาพต้องจัดอย่างเหมาะสมทั้งสาธารณูปโภค บริเวณสถานศึกษาที่เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอน จัดห้อง กิจกรรมทางวิชาการให้กับผู้เรียน การเรียนทั้งทางไกลและทางใกล้ ระบบอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างมากในสถานการณ์ปัจจุบัน การให้ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งใกล้ตัวที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดระบบนิเวศวิทยา ครูผู้สอนต้องเป็นกัลยาณมิตร ผ่านกระบวนการคัดเลือกที่เหมาะสม สร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูและผู้เรียนในด้านวิชาการ

3. ด้านการนิเทศ แนวทางในการปฏิบัติ ควรมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ (KPI) เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม โครงการ มีการประเมินผลการวางแผนนิเทศว่า การดำเนินการสอดคล้องวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือไม่ และนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ มีการนิเทศทั่วไปควบคู่กับการให้คำปรึกษา เช่น การควบคุมชั้นเรียน ถามคำถาม ฯลฯ โครงการงานของครูประถมศึกษา ได้กล่าวว่า การนิเทศแบบคลินิกสามารถพัฒนาสมรรถภาพของครูได้ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาควรสนับสนุนให้มีการอบรมและขยายผล ให้เหมาะสมกับศักยภาพและสภาพการดำเนินงานทุกกลุ่มประสบการณ์หรือทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุนครูให้พัฒนาจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน กำหนดแนวทางและวิธีการนิเทศโดยมีรูปแบบและเครื่องมือ นิเทศติดตาม ตรวจสอบ จากสภาพจริงสรุปและรายงานผลการนิเทศ

4. ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการเป็นทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าที่จะช่วยให้การดำเนินการขององค์การประสบความสำเร็จ โดยผู้นำทางวิชาการต้องบริหารจัดการเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล มีประสบการณ์ชำนาญในงาน มีการถ่ายทอดเทคนิค วิธีการทำงาน ผลงานที่ภูมิใจ ให้เพื่อนร่วมงานรุ่นหลัง ๆ เพื่อเป็นการแบ่งปันความรู้ต่อกัน มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานที่ต้องทำงาน มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างทีมงานให้ ปฏิบัติงานร่วมกัน ในหน่วยงานมีการพูดคุยปรึกษาหารือ เกี่ยวกับเรื่องงานที่ต้องทำร่วมกันวางแผนดำเนินงาน และประเมินผลงาน ระดับองค์กรต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หน่วยงานสามารถปรับตัวและพัฒนาการทำงานจนเป็นที่ยอมรับของสังคม กำหนดหลักสูตรการพัฒนาความรู้ความสามารถ รวมทั้งการให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาตามควรแก่โอกาส

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

1. สภาพปัจจุบันของความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี โดยเพิ่มศักยภาพในด้านการพัฒนาตนเองให้กับครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนมีการกำหนดแผนปฏิบัติการ กำหนดกลยุทธ์ นโยบายและโครงสร้างของโรงเรียน เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในการเรียนรู้ ครูมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน และปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการวางแผนวิชาการ โดยเพิ่มศักยภาพในด้านการพัฒนาตนเองให้กับครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนมีการกำหนดแผนปฏิบัติการ กำหนดกลยุทธ์ นโยบายและโครงสร้างของโรงเรียน เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในการเรียนรู้ ครูมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน และปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูทุกคนในองค์กรเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานด้วยความรู้ และที่สำคัญมีการนิเทศและให้ความรู้ครูอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยมีผู้บริหารยังมีการส่งเสริมบรรยากาศวิชาการที่ดีอย่างต่อเนื่องให้กับบุคลากรของสถานศึกษา สมาน อัครภูมิ ได้สรุปความหมาย การวางแผนงานวิชาการ คือ การที่หน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการวิเคราะห์สภาพปัญหาและดำเนินการวางแผนในการดำเนินงานตามขอบข่ายงานวิชาการที่หน่วยงานรับผิดชอบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต่อไป (สมาน อัครภูมิ, 2553) และสอดคล้องกับ สันติ บุญภิรมย์ ได้ให้ความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผนไว้ว่าการวางแผนเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหาร เป็นหน้าที่ประการแรกของการบริหารที่ต้องจัดให้ แล้วจะได้ดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องกันไป พร้อมทั้งมีการป้องกันปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วย ดังนั้น การวางแผนจึงมีความสำคัญ และประโยชน์ต่อการดำเนินงานทั้งในระดับบุคคล และหน่วยงาน (สันติ บุญภิรมย์, 2553)

2. การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย

- 1) การวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา ควรมีการระดมสมองในการจัดทำแผนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในทุกเดือน ทุก 6 เดือนและทุกระยะ
- 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ สภาพทางกายภาพต้องจัดอย่างเหมาะสมทั้งสาธารณูปโภค บริเวณสถานศึกษาที่เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอน จัดห้องกิจกรรมทางวิชาการให้กับผู้เรียน การเรียนทั้งทางไกลและทางใกล้ ระบบอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างมากในสถานการณ์ปัจจุบัน
- 3) การนิเทศ แนวทางในการปฏิบัติ ควรมีตัวบ่งชี้ที่

สำคัญ (KPI) เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม โครงการ มีการประเมินผล การวางแผนนิเทศว่าการดำเนินการสอดคล้องวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือไม่ และนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ มีการนิเทศทั่วไปควบคู่กับการให้คำปรึกษา เช่น การควบคุมชั้นเรียน ถามคำถาม ฯลฯ 4) การบริหารจัดการ การบริหารจัดการเป็นทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าที่จะช่วยให้การดำเนินการขององค์การประสบความสำเร็จ โดยผู้นำทางวิชาการต้องบริหารจัดการเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล มีประสบการณ์ชำนาญในงาน มีการถ่ายทอดเทคนิค วิธีการทำงาน ผลงานที่ภูมิใจ ให้เพื่อนร่วมงานรุ่นหลัง ๆ เพื่อเป็นการแบ่งปันความรู้ต่อกัน ซึ่ง วิษณุ จุลวรรณ กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดวาระบบการบริหารงานในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการคือกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน การบริหารจัดการจึงถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน (วิษณุ จุลวรรณ, 2547) และสอดคล้องกับงานวิจัย จิรภา แดงขาว ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของครู เครือข่ายเขาชนาน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะ ของครูเครือข่ายเขาชนาน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของครูเครือข่ายเขาชนาน้ำ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จิรภา แดงขาว, 2556) และยังสอดคล้องกับ Mihret, A. M. ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิชาการของโรงเรียนมัธยมเบธารามายาเอรีโอเปีย พบพบว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการเป็นสไตล์การอบรมเลี้ยงดูที่นิยมกันมากที่สุดในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามในอีกสามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู (เผด็จการผ่อนปรนและถูกทอดทิ้ง) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีสิทธิ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการกับนักเรียนแรงบันดาลใจผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังได้รับการรายงาน มีความสัมพันธ์ที่ติและเชิงลบระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบละเลยและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นั่นหมายความว่า การเลี้ยงดูบุตรที่ถูกทอดทิ้งส่งผลเสียต่อแรงจูงใจด้านวิชาการของนักเรียนตามที่คาดไว้ความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างสไตล์การเลี้ยงดูตามใจและแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนไม่ได้รับการรายงาน ในท้ายที่สุดมีการส่งต่อบางจุดเพื่อแนะนำวิธีแก้ไขช่องว่างที่

ถูกต้องในการวิจัยนี้ ไม่มีการรายงานความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบผ่อนปรนกับแรงจูงใจด้านวิชาการของนักเรียน ในท้ายที่สุดมีการส่งต่อบางจุดเพื่อแนะนำวิธีแก้ไขช่องว่างที่ถูกต้องในการวิจัยนี้ ไม่มีการรายงานความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบผ่อนปรนกับแรงจูงใจด้านวิชาการของนักเรียน (Mihret, A. M, 2019)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการนิเทศ ด้านการบริหารจัดการ เป็นลำดับสุดท้าย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า มี 4 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา ควรมีการระดมสมองในการจัดทำแผนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในทุกเดือน ทุก 6 เดือนและทุก ระยะ 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ สภาพทางกายภาพต้องจัดอย่างเหมาะสมทั้ง สาธารณูปโภค บริเวณสถานศึกษาที่เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอน จัดห้องกิจกรรมทางวิชาการให้กับผู้เรียน การเรียนทั้งทางไกลและทางใกล้ ระบบอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างมากในสถานการณ์ปัจจุบัน 3) การนิเทศ แนวทางในการปฏิบัติ ควรมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ (KPI) เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม โครงการ มีการประเมินผลการวางแผนนิเทศว่าการดำเนินการสอดคล้องวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือไม่ และ นำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ มีการนิเทศทั่วไปควบคู่กับการให้คำปรึกษา เช่น การควบคุมชั้นเรียน ถามคำถาม ฯลฯ 4) การบริหารจัดการ การบริหารจัดการเป็นทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าที่จะช่วยให้การดำเนินการขององค์การประสบความสำเร็จ โดยผู้นำทางวิชาการต้องบริหารจัดการ เริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล มีประสบการณ์ชำนาญในงาน มีการถ่ายทอดเทคนิค วิธีการทำงาน ผลงานที่ภูมิใจ ให้เพื่อนร่วมงานรุ่นหลัง ๆ เพื่อเป็นการแบ่งปันความรู้ต่อกัน ผลการยืนยันแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าใช้ได้ทุกแนวทางทุกด้าน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ควรนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปใช้ควรคำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์ปัญหาตามองค์ประกอบ

ของแนวทางเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาได้ตรงกับสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา ข้อเสนอแนะ
สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ในเขตพื้นที่ข้างเคียงและในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการ
พัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎย์. (2560). ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา.
ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- จิรภา แดงขาว. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา
(ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปสองและประเมินภายนอกกรอบสาม. กรุงเทพมหานคร:
ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น
จำกัด.
- วิชญ์ จุลวรรณ. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี.
ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2552). การจัดการจากมุมมองนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: จี พี ไชเบอร์พ
รินทร์.
- สมาน อัสวภูมิ. (2553). การบริหารการศึกษสมัยใหม่. แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ.
อุบลราชธานี: อุบลอีฟเซ็ทการพิมพ์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล ในกลุ่มการศึกษาที่ 9.
ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเลย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ทิศทางของ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). เรียกใช้เมื่อ
2562 เมษายน 30 จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2563). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2579). เรียกใช้เมื่อ 2562 พฤษภาคม 20 จาก <http://www.moe.go.th/news/detail.php?>

Mihret, A. M. (2019). *Effective Leadership*. 4th ed. Canada: Thomson South - Western.

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย*

THE GUIDELINE FOR PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY OF
SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE LOEI PROVINCE

จิระศักดิ์ เหมบุรุษ

Jeerasak Hemburus

วันทนา อมตารียกุล

Wantana Amatariyakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: jeerasak.run@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือข้าราชการครูจำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6 ด้าน มีค่าความเชื่อมั่น 0.899 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

* Received 12 February 2021; Revised 20 February 2021; Accepted 10 March 2021

ทางวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า มี 6 ด้าน ดังนี้ 1) การมีภาวะผู้นำร่วม 2) การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน 3) การมีระบบทีมร่วมมือร่วมใจ 4) การทบทวนไตร่ตรองผล 5) การสนับสนุน และ 6) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งมีแนวทางพัฒนาทั้ง 6 ด้าน จำนวน 20 แนวทาง

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, ครู, แนวทางการพัฒนา

Abstract

The objectives of this research article were to study 1) the present context and desirable context for school under the Office of Secondary Educational Service Loei province to be professional learning community, 2) to find the guidelines for professional learning community development of school under the Office of Secondary Educational Service Loei province. The research was divided into 2 phases. Phase 1: The present context and desirable context in school to be a professional learning community. The research is Mixed Methodology. The sample used in this research was of 291 teacher. The research instrument was the 5 - level - rating scale questionnaire of 5 sides in professional learning community with the reliability of 0.899. The data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. Phase 2: to find the guidelines development in to be a professional learning community by using semi - structured interviews. The sample consisted of 5 experts selected by purposive sampling. The data were analyzed by using content analysis and check the quality of information using triangulation technique. The results of this research revealed; 1) the present context for school to be a professional learning community were at a high level all and the desirable context for school to be a professional learning community were at a highest level. 2) the guidelines development in school to be a professional learning community comprise the followings: 1) Co - leadership 2) Having a common vision and goal. 3) Having a cooperative team system. 4) Pondering the results 5) Support and 6) Learning and profession development. Which has 20 directions of development in all 6 areas.

Keywords: Professional Learning Community, Teacher, Guideline for Development

บทนำ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนในวิชาชีพครูที่มีความรู้ ความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มาร่วมแลกเปลี่ยน แบ่งปัน เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ร่วมกันทำให้ ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้ตามแต่สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ ต่าง ๆ ชุมชนแห่งการเรียนรู้จะเปลี่ยนแปลงการทำงานของครูจากวัฒนธรรมแบบเดิมที่ทำงาน อย่างโดดเดี่ยว มาเป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมุ่งมั่นให้เกิดผลลัพธ์ต่อสมรรถนะทาง วิชาชีพสำหรับครูและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดสังคม แห่งความรู้ที่อาศัยความร่วมมือเป็นฐานในการปรับตัวและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น (เสริม ศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ, 2545) การปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษาที่ถือว่าโรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการปรับเปลี่ยน เพราะโรงเรียนต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักของการจัด การเรียนการสอนและเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ภายใต้การมีสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา (สถาบันวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2557) โดยสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา จังหวัดเลย ได้นำการพัฒนาดังกล่าวมาปฏิบัติ

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีโรงเรียนทั้งหมด 31 โรงเรียน มีเป้าประสงค์ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ครู และผู้เรียนโดยตรง คือ ให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาระดับมาตรฐานสากล และเป็นคนไทยยุคใหม่พร้อมพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ และ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีมืออาชีพ โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19, 2563)

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ครูประจำการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยน แบ่งปันเรียนรู้ประสบการณ์ จากการทำหน้าที่ครู ทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้โดยมุ่งมั่นให้ เกิดผลลัพธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาชีพสำหรับครูและทักษะชีวิตของนักเรียน สอดคล้องกับ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ตลอดจนจุดเน้นสำคัญของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการ ศึกษา ที่ต้องการปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาครูในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดำเนินการตามลำดับดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย จาก 31 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,143 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย จาก 31 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน

1.2.2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูในโรงเรียนของแต่ละอำเภอ ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างของครูในแต่ละโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอต่าง ๆ โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอบถามเกี่ยวกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีภาวะผู้นำร่วม 2) การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน 3) การมีระบบที่ร่วมมือร่วมใจ 4) การทบทวนไตร่ตรองผล 5) การสนับสนุน และ 6) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นำมาเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย มีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.2.2 ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการ สร้างแบบสอบถาม และศึกษาแบบสอบถามที่จัดการศึกษาสร้างไว้ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือแล้วเขียนแบบสอบถามฉบับร่างให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.2.3 นำร่างแบบสอบถาม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อขอคำชี้แนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2.4 โดยนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนรายข้อดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนี้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ

2.2.5 นำคะแนนมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาตั้งแต่ .60 - 1.00 มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553)

2.2.6 นำแบบสอบถามการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

2.2.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - Out) โดยนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) กำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า .80 ขึ้นไป (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2553)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัด

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้บริหาร สถานศึกษาเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในโรงเรียน ในการทำวิทยานิพนธ์

3.3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดขอบแบบสอบถามคืนภายใน 2 สัปดาห์

3.4 ในกรณีที่ได้รับแบบสอบถามไม่ครบตามจำนวนที่จัดส่งไป ผู้วิจัยจะโทรศัพท์ติดต่อประสานงานกับผู้บริหารสถานศึกษานั้นโดยตรง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) ตามรายละเอียด ดังนี้

4.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

4.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) กำหนดเกณฑ์แปลผลเป็น 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4.3 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย มาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ เทคนิคการวิเคราะห์การประเมิน

ความต้องการจำเป็นที่เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายคือ PNImodified คือ เป็นสูตรที่ปรับปรุงโดยนงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช เป็นวิธีการหาผลต่างของ $(I - D)$ แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยช่วงที่ไม่กว้างมากเกินไปและให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบเมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550) สูตร $PNImodified = (I - D)/D$

ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

ในระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยนำผลการศึกษาค้นคว้าพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ในระยะที่ 1 มาหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) โดยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) เพื่อให้เกิดความหลากหลายตามบริบทในการหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารหน่วยงานทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

1.1.3 มีความยินดีเข้าร่วมการวิจัยขณะดำเนินการวิจัย

1.2 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.2.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

1.2.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

1.2.3 มีความยินดีเข้าร่วมการวิจัยขณะดำเนินการวิจัย

1.3 กลุ่มศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.3.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการนิเทศไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

1.3.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

1.3.3 มีความยินดีเข้าร่วมการวิจัยขณะดำเนินการวิจัย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 มากำหนดเป็นข้อคำถามในการให้สัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มาหาแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ในระยะที่ 1 มาใช้ในการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตามกรอบแนวคิดทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีภาวะผู้นำร่วม 2) การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน 3) การมีระบบที่มาร่วมมือร่วมใจ 4) การทบทวนไตร่ตรองผล 5) การสนับสนุน และ 6) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) ดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายวันเวลาประเด็นที่จะสัมภาษณ์ล่วงหน้าทางโทรศัพท์

4.2.2 เมื่อได้เวลานัดหมายผู้วิจัยแนะนำตนเอง

4.2.3 ทักทายพูดคุยเรื่องอื่นเป็นการอุ่นเครื่องและสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เพื่อผ่อนคลายความเกร็งหรือความวิตกกังวล

4.2.4 ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ และเวลาที่ใช้
โดยประมาณ

4.2.5 ขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์

4.2.6 เริ่มต้นการสัมภาษณ์

4.2.7 ขอบคุณผู้ให้การสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการเสียสละเวลา

4.2.8 ในกรณีจำเป็นที่อาจต้องทำการติดต่อขอสัมภาษณ์
เพิ่มเติม ผู้วิจัยได้กล่าวเป็นทางเลือกเพื่อขออนุญาตให้สัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

4.2.9 จัดเก็บสิ่งของเอกสารบันทึกประกอบการสัมภาษณ์
ประเด็นการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียงไว้ด้วยกัน

4.2.10 จากนั้นจึงนำมาถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง
ชนิดคำต่อคำเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ นำไป
จำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นและตีความตามกรอบแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง
วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา
สถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา จังหวัดเลย และส่งแนวทางที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ กลับคืนให้ผู้ให้ข้อมูลในการ
สัมภาษณ์ ทั้ง 5 ท่าน เพื่อยืนยันผลของแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการ
เรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

6. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูล (สฤงศ์ จันทวานิช, 2550)
ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่า
ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้นจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา
3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ใน
ช่วงเวลาที่ต่างกัน โดยมาจากพื้นที่ที่แตกต่างกัน และ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ
รวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ
กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตร่วมกับการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง
โครงสร้าง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลตรงตามความเป็นจริงแล้วจึงนำมาดำเนินการแก้ไขเป็นรายงาน
ฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์ (I)		แปลผล	ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.		(I - D)/D	ลำดับที่
1. การมีภาวะผู้นำร่วม	3.60	0.14	มาก	4.54	0.25	มากที่สุด	0.2611	4
2. การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน	3.55	0.18	มาก	4.60	0.24	มากที่สุด	0.2957	2
3. การมีระบบที่มาร่วมมือร่วมใจ	3.50	0.18	มาก	4.65	0.30	มากที่สุด	0.3285	1
4. การทบทวนไตร่ตรองผล	3.74	0.25	มาก	4.10	0.35	มาก	0.0963	6
5. การสนับสนุน	3.53	0.28	มาก	4.50	0.35	มาก	0.2748	5
6. การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ	3.58	0.22	มาก	4.61	0.26	มากที่สุด	0.2877	3
โดยรวม	3.58	0.21	มาก	4.50	0.29	มาก	0.2574	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการทบทวนไตร่ตรองผล ($\bar{X} = 3.74$) มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีภาวะผู้นำร่วม ($\bar{X} = 3.60$) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.58$) ด้านการมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน ($\bar{X} = 3.55$) ด้านการสนับสนุน ($\bar{X} = 3.53$) และด้านการมีระบบที่มาร่วมมือร่วมใจ ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา พบว่า ด้านการมีระบบที่มาร่วมมือร่วมใจเป็นลำดับที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันเป็นลำดับที่ 2

ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเป็นลำดับที่ 3 ด้านการมีภาวะผู้นำร่วมเป็นลำดับที่ 4 ด้านการสนับสนุนเป็นลำดับที่ 5 และด้านการทบทวนไตร่ตรองผลเป็นลำดับสุดท้าย

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

ผลของการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ พบว่า มีการระบุแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ จำนวน 6 ด้าน ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการมีภาวะผู้นำร่วม คือ ผู้บริหารและครูมีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเอง นำไปสู่การมีความสุขในวิชาชีพ มีการประสานความร่วมมือต่อเป้าหมายที่มีร่วมกัน ใช้หลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการแบ่งอำนาจในภาระหน้าที่ตามความเชี่ยวชาญ และความเหมาะสม ครูได้รับการให้อิสระทางความคิดในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง และมีการเสริมกำลังใจให้กันอย่างสม่ำเสมอ

2. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน คือ ผู้บริหารและครูมีการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกัน โดยมีความเข้าใจในเป้าหมายของการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ของสถานศึกษา ซึ่งมีความเต็มใจที่จะพัฒนาภาพอนาคตที่จะมุ่งไปสู่ความปรารถนาาร่วมกันกับสถานศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการมีระบบที่ร่วมมือร่วมใจ คือ ผู้บริหารและครูมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาแนวทางในการสร้างสรรค์งานร่วมกัน ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีการส่งเสริมระบบการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา

4. แนวทางการพัฒนาการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการทบทวนไตร่ตรองผล คือ ผู้บริหารและครูมีการนำสารสนเทศจากผลการประเมินประสพการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ของสถานศึกษา มีการจัดทำแผนการดำเนินงานไว้อย่างเป็นระบบ ร่วมกันวิเคราะห์แยกสาเหตุของปัญหาจากประสพการณ์ที่ผ่านมา รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และมีการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหายั่งยืน

5. แนวทางการพัฒนาการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการสนับสนุน คือ ผู้บริหาร ครู และชุมชนให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม และ

จัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินการของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเอาใจใส่สิ่งแวดลอม ให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีจิตสาธารณะ เปิดกว้างให้พื้นที่อิสระในการสร้างสรรค์ของชุมชน ที่เอื้อต่อการดำเนินการของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพรวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

6. แนวทางการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ คือ ผู้บริหารและครูมีความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน สนใจ ใฝ่เรียนรู้ ต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานและมีการพัฒนาเครื่องมือในการทำงาน พัฒนาการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ผลการยืนยันของแนวทางการพัฒนาศักยภาพเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยการสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า 1) ด้านการมีภาวะผู้นำร่วม มีแนวทางพัฒนาจำนวน 4 แนวทาง 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ และเป้าหมายร่วมกัน มีแนวทางพัฒนาจำนวน 3 แนวทาง 3) ด้านการมีระบบที่ร่วมมือร่วมใจ มีแนวทางพัฒนาจำนวน 3 แนวทาง 4) ด้านการทบทวนไตร่ตรองผล มีแนวทางพัฒนาจำนวน 3 แนวทาง 5) ด้านการสนับสนุน มีแนวทางพัฒนาจำนวน 3 แนวทาง และ 6) ด้านการเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพ มีแนวทางพัฒนาจำนวน 4 แนวทาง แนวทางการพัฒนาศักยภาพเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ผลการยืนยันให้ใช้ได้ทุกแนวทางทุกด้าน

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย

1. สภาพปัจจุบันของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาศักยภาพเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ต้องเน้นการมีระบบที่ร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในสถานศึกษา มีภาวะผู้นำร่วม ในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน ภายใต้การให้การสนับสนุนของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งมีการทบทวนไตร่ตรองผล ประสพการณ์ที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสพการณ์ และทักษะร่วมกัน รวมถึงพัฒนาการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมุทร สมปอง ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชน

การเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา: การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนที่ร่วมวิจัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การเตรียมองค์กรเพื่อการเรียนรู้ 2) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน 4) ผลที่คาดหวัง 3) ผลการประเมินการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ในด้านความรู้ความเข้าใจพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากด้านความสามารถในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านพฤติกรรมการสอนของครู พบว่า ครูมีการเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก (สมุทร สมปอง, 2558)

2. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครูมีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเอง นำไปสู่การมีความสุขในวิชาชีพ มีการประสานความร่วมมือต่อเป้าหมายที่มีร่วมกัน 2) ผู้บริหารและครูมีการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกัน โดยมีความเข้าใจในเป้าหมายของการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ของสถานศึกษา 3) ผู้บริหารและครูมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาแนวทางในการสร้างสรรค์งานร่วมกัน 4) ผู้บริหารและครูมีการนำสารสนเทศจากผลการประเมินประสพการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ในการวิเคราะห์แยกสาเหตุของปัญหา รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน โดยจัดทำแผนการดำเนินงานไว้อย่างเป็นระบบ 5) ผู้บริหาร ครู และชุมชนให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม และจัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินการของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6) ผู้บริหารและครูมีความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน สนใจ ใฝ่เรียนรู้ ต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน และมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวกร รัตติโชติ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียน ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: วิจัยแบบผสมผสานวิธีการผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูมีองค์ประกอบ คือปัจจัยนำเข้า แบ่งออกเป็นเงื่อนไขระดับครูประกอบด้วย 1) ประสพการณ์ 2) ความรู้รับรู้ผิดชอบ 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การทำงานแบบร่วมมือกันเป็นทีม เงื่อนไขระดับโรงเรียน คือ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) ขนาดของโรงเรียน 4) วัฒนธรรม

องค์กร และ 5) เทคโนโลยีสารสนเทศทำการศึกษา และกระบวนการประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การลงมือปฏิบัติ 3) การกำกับติดตามผลการปฏิบัติงาน 4) การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 6) การให้สิ่งจูงใจ รวมถึงผลการวิเคราะห์ด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น ด้วยโปรแกรมเอชแอลเอ็ม พบว่า ตัวแปรระดับครูที่มีอิทธิพลทางบวกต่อผลของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูได้แก่ ด้านประสบการณ์ , ด้านการทำงานแบบร่วมมือกันเป็นทีม ตัวแปรระดับครูที่มีอิทธิพลทางลบต่อผลของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูได้แก่ ด้านภาวะผู้นำร่วม ตัวแปรระดับโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อผลของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูและจากการประเมินแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 7 ประเด็น จำนวน 49 ข้อ (ศวิกร รัตติโชติ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก ความต้องการจำเป็นในการหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการมีระบบที่ร่วมมือร่วมใจเป็นลำดับที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันเป็นลำดับที่ 2 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเป็นลำดับที่ 3 ด้านการมีภาวะผู้นำร่วมเป็นลำดับที่ 4 ด้านการสนับสนุนเป็นลำดับที่ 5 และด้านการทบทวนไตร่ตรองผลเป็นลำดับสุดท้าย แนวทางการพัฒนาการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 6 ด้าน ดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเอง นำไปสู่การมีความสุขในวิชาชีพ มีการประสานความร่วมมือต่อเป้าหมายที่มีร่วมกัน 2) ผู้บริหารและครูมีการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกัน โดยมีความเข้าใจในเป้าหมายของการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ของสถานศึกษา 3) ผู้บริหารและครูมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้หาแนวทางในการสร้างสรรค์งานร่วมกัน 4) ผู้บริหารและครูมีการนำสารสนเทศจากผลการประเมินประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ในการวิเคราะห์แยกสาเหตุของปัญหา รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน โดยจัดทำแผนการดำเนินงานไว้อย่างเป็นระบบ 5) ผู้บริหาร ครู และชุมชนให้

การช่วยเหลือ ส่งเสริม และจัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินการของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6) ผู้บริหารและครูมีความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน สนใจ ใฝ่เรียนรู้ ต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน และมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้** จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย พบว่า สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพ และเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ดีขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่ข้างเคียงและในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป และควรมีการนำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเลย ที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติ และประเมิน ปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไป และผู้บริหารต้องออกนิเทศก์ หรือให้คำแนะนำให้แก่ครูเพื่อให้เกิดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความรักความสามัคคี และทำให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2556). วิจัยเชิงคุณภาพการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศวิกร รัตติโชติ. (2561). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: วิจัยวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุขภูบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2557). การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- สมบัติ ห้ายเรือคำ. (2553). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมุทร สมปอง. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. (2563). พันธกิจ เป้าประสงค์. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.sesao19.go.th/web/>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2550). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ
เทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์*

DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES ON SERIES
FOR MATHAYOMSUKSA 6 BASED ON STUDENT TEAM ACHIEVEMENT
DEVISION (STAD) COOPERATIVE WITH ELECTRONIC MEDIA

จรัส พิเลิศ

Charat Pilert

มะลิวัลย์ ฤณาพรณ์

Maliwan Tunapan

นิภาพร ชุตินันต์

Nipaporn Chutiman

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: jarus1157@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผน
การจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์
3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค
STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์กับนักเรียนได้รับการเรียนรู้แบบปกติ 4) เพื่อศึกษา
ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์
เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3
จำนวน 36 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 จำนวน 34 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563
โรงเรียนชุมพลวิทยาสรรค์ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค
STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
แบบสอบถามความพึงพอใจ ผลวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้

* Received 13 February 2021; Revised 21 February 2021; Accepted 11 March 2021

แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.98/80.09 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเท่ากับ 0.6906 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์, การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Abstract

The objectives of this research are 1) To develop sequencing learning activities for Mathayomsuksa 6 students using STAD technique with electronic media to be effective according to the criteria 75/75. 2) To study the index of effectiveness on the learning management plans using collaborative learning, STAD techniques, and electronic media. 3) To compare the mathematics achievement on the sequence of Mathayomsuksa 6 students using collaborative learning, STAD techniques, and electronic media with students who receive regular learning management. 4) To study satisfaction towards organizing cooperative learning activities with STAD techniques and electronic media on sequence of Mathayomsuksa 6 students. The sample group used in this research was 36 students in Mathayomsuksa 6/3 and 34 students in Mathayomsuksa 6/4, Semester 2, Academic Year 2020, Chumpon Wittayasan School, Chumphon Buri District, Surin Province under the Secondary Educational Service Area Office 33 was obtained from cluster random sampling. The research tools were 1) learning management plans by collaborative learning, STAD technique, and electronic media 2) Normal learning management plans. The results were found that 1) the learning activities plans using collaborative learning, STAD techniques, and electronic media, the students had the efficiency of 80.98 / 80.09 which met the criteria set out. 2) The effectiveness index of the learning activities using cooperative learning, STAD techniques, and electronic media is 0.6906 or 69.06% 3) The students who received the learning management using the STAD technique together with electronic media have higher mathematical

achievement than the normal learning students. 4) Student satisfaction using STAD technique with collaborative learning activities and electronic media on the sequence of Mathayomsuksa 6 students equal to 4.68, which means all students were satisfied, student teams achievement division (STAD), collaborative learning with the use of electronic media at the most satisfactory level.

Keywords: Mathematics Learning Activities, Collaborative Learning, STAD Techniques, Electronic Media

บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ทุกอย่างต้องเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าและความเจริญนั้น ๆ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาคนให้เกิดความสมดุล ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวในหมวดที่ 4 มาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O - NET) ของโรงเรียนชุมพลวิทยาสรรค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า คะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐานในรายวิชาคณิตศาสตร์ ในปีการศึกษา 2560 ปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ย 20.75 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ได้ 24.53 คะแนน ในปีการศึกษา 2561 ปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ย 24.27 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ได้ 30.72 คะแนนและในปีการศึกษา 2562 ปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ย 20.40 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ได้ 25.41 คะแนน จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และมีแนวโน้มว่าจะลดลงทุก ๆ ปี มาตรฐานและตัวชี้วัดที่นักเรียนทำคะแนนได้น้อยมีหลายมาตรฐานและตัวชี้วัด หนึ่งในนั้นคือมาตรฐานและตัวชี้วัดในเรื่องของ ลำดับและอนุกรม ซึ่งเนื้อหาของลำดับและอนุกรม เป็นวิชาที่มีสูตรในการคำนวณเยอะและจะต้องใช้ความจำ ทำให้นักเรียนเกิดความไม่ชอบในวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ครูผู้สอนที่จะต้องคิดกระบวนการในการจัดการเรียนที่ตอบสนองผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและเต็มศักยภาพ เรื่อง ลำดับ จึงเป็นเนื้อหาที่จะต้องพัฒนากิจกรรม

การเรียนการสอนอย่างเร่งด่วน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนในเรื่องอนุกรมต่อไป (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2563)

ปัจจัยหนึ่งที่มีผลสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากห้องเรียนในปัจจุบัน แต่ละห้องเรียนจะมีนักเรียนที่ความสามารถ เก่ง กลาง อ่อน ซึ่งเป็นความยากลำบากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนานักเรียนในห้องเรียนที่มีนักเรียนความสามารถ ซึ่งกิจกรรมการจัดการเรียน การเรียนรู้ที่ใช้ได้ผลและเหมาะสมกับการเรียนเนื้อหาคณิตศาสตร์ คือ กิจกรรมการจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็น แนวคิดของ จอห์นสัน และจอห์นสัน (ทิตินา แซมณี, 2553) มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ แบบร่วมมือซึ่งส่งผลต่อผู้เรียนตรงกันในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่ จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ ระหว่างกันดีขึ้น มีน้ำใจนักกีฬา ใส่ใจผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กำหนดให้นักเรียนที่มี ความสามารถในการเรียนต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณกลุ่มละ 4 - 5 คน ครูจะเป็นผู้เลือกใช้วิธีสอนตามความ เหมาะสมกับเนื้อหา หลังจากครูสอนเนื้อหาแล้วแต่ละ กลุ่มจะได้รับบัตรงานเพื่อนำไปศึกษาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถามภายในกลุ่ม หรือระหว่างกลุ่ม ผู้ที่เข้าใจดีแล้วต้องอธิบายให้ ความช่วยเหลือสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจ แต่เวลา สอบต่างคนต่างสอบ คะแนนสอบที่นักเรียนทำได้จะนำมาพิจารณาเป็นคะแนนพื้นฐานของ แต่ละคน คะแนนพัฒนาของแต่ละคนและคะแนนกลุ่ม รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังกล่าว จึงเหมาะสมที่นำมาประยุกต์ใช้กับห้องเรียนในปัจจุบัน

อีกทั้งการศึกษาในยุคที่เทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทุกคนสามารถเข้าถึงระบบ อินเทอร์เน็ตได้ง่ายจากการใช้โทรศัพท์ แท็บเล็ต ฯลฯ แนวคิดการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ในการจัดการเรียนการสอนนับเป็น กลยุทธ์ที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนควรส่งเสริม สนับสนุนให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและควรเลือกใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ดังนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการจัดการเรียนการสอนเป็นการผลักดันครูให้ ก้าวทันยุคทันสมัย และนำไปใช้ให้เหมาะสม กับผู้เรียนโดยเฉพาะเด็กในยุคปัจจุบัน ที่สนใจ “เกม” โดยเฉพาะเกมออนไลน์ ซึ่งโปรแกรมที่ปี นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถนำมาทำเป็นเกมให้กับนักเรียนได้เรียนรู้และสนุกกับการเรียน หนึ่ง ในนั้น คือ โปรแกรม Kahoot ซึ่งเป็นโปรแกรมที่นำมาสร้างเกมตอบคำถามแบบมีคำตอบ เลือกตอบหรือ เติมคำตอบ เล่นผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ต โดยใช้อินเทอร์เน็ต โปรแกรม จะแสดงชื่อผู้เล่นทุกคนในชั้นเรียน และมีการเสริมแรงทุกครั้งที่ตอบคำถาม โดยแสดงผลการ ตอบคำถามในการแข่งขัน และอันดับของผู้เข้าร่วมแข่งขันแบบทันทีทันใดหลังการตอบคำถาม แต่ละคำถามและเกมเสร็จสิ้น นอกจากนั้นยังมีวิธีการใช้งานที่ง่าย และสะดวก โปรแกรม Kahoot เป็นเกมที่เป็นเวทีการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ ช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนสร้างการ

ทำงานร่วมกันและแบ่งปันความรู้ เหมาะสำหรับครูนำเข้าสู่บทเรียน ทบทวน ฝึกทักษะ หรือ ทดสอบ ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อยระหว่างเรียน ครูสามารถบริหารจัดการคำถาม คำตอบ และแสดงคะแนนให้นักเรียนได้ทราบในระหว่างการตอบคำถามและหลังการ ตอบคำถามเสร็จ ทำให้นักเรียนในชั้นเรียนและครูมีส่วนร่วมเกิดความคิดสร้างสรรค์ ใช้สร้าง แบบทดสอบออนไลน์ที่นักเรียนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในการทำแบบทดสอบ (ชิดชนก ชูเจริญกาญจน์, 2558) และใช้ Prezi ที่มีลักษณะการทำงานคล้าย PowerPoint แต่มีประสิทธิภาพที่เหนือกว่า โดยไม่จำเป็นต้องดาวน์โหลดหรือติดตั้งซอฟต์แวร์ลงบนเครื่องคอมพิวเตอร์ เพียงแค่ใช้ Web Browser เข้าไปที่ <https://prezi.com> ก็สามารถใช้งานได้ทันที สำหรับการเรียนการสอน Prezi มีประโยชน์อย่างมากในขั้นตอนการเรียนเนื้อหา โดยจัดเรียงเนื้อหาออกมาเป็นภาพที่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งมีการจำแนกการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น ส่วน ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีรูปแบบที่สวยงาม สามารถเชื่อมโยงได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องเรียงลำดับตามหน้าเหมือน Application อื่น ๆ ซึ่งสามารถแทรกภาพ วิดีโอและสื่ออื่น ๆ ได้อีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีสื่อกลางอย่างโทรศัพท์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิตของผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำสิ่งที่ผู้เรียนสนใจมาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน โดยไม่มองว่าโทรศัพท์เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน แต่ต้องมองว่าโทรศัพท์คือ เครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมพลวิทยาสรรค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนวิชา คณิตศาสตร์ในรูปแบบใหม่ ๆ และได้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการศึกษาหาความรู้อย่างไม่ มีขีดจำกัด ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้มองเห็นสิ่งที่สำคัญที่อยู่รอบตัวไม่เพียงแค่นี้อาคณิตศาสตร์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งของการอยู่ร่วมกันในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ 75/75
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนลำดับดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนชุมพลวิทยาสรรค์ อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 มีทั้งหมด 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 204 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 จำนวน 36 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 จำนวน 34 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนชุมพลวิทยาสรรค์ อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง โดยผ่านการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผ่านการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งค่าเฉลี่ยของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าอยู่ระหว่าง 4.63 - 4.76 ซึ่งหมายความว่า ทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2537)

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง ผ่านการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งค่าเฉลี่ยของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าอยู่ระหว่าง 4.55 - 4.69 ซึ่งหมายความว่า ทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ลำดับ สำหรับใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีจำนวน 30 ข้อ ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ในทุกข้อ ค่าความยากง่าย (p) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.23 - 0.77 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.73

4. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ในทุกข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.79

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยการปฐมนิเทศเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre - Test) กับนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ลำดับ และแบ่งกลุ่มผู้เรียนแบบละความสามารภในแต่ละกลุ่ม มีทั้งผู้เรียนที่มีความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ โดยนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 มาเรียงลำดับจากสูงไปต่ำและจัดนักเรียนเข้ากลุ่มตามรูปแบบร่วมมือเทคนิค STAD จะได้กลุ่มละ 4 – 5 คน โดยมีนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 – 3 คนและอ่อน 1 คน

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยกลุ่มตัวอย่างดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 18 คาบ (1 คาบ ใช้เวลา 50 นาที) และใช้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างทดลอง เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post - test) กับนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ลำดับ และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ สรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สูตร E_1/E_2

2. วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้จากการหาค่าความแตกต่างของการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียนด้วยคะแนนพื้นฐาน

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้ สถิติ Independent Sample t - test

4. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยแลชคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75 แสดงข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลรวมของคะแนน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จำนวน นักเรียน 36 คน	คะแนนรวมทั้งหมด			คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ			คะแนน	
	ใบกิจกรรม	พฤติกรรม	ทดสอบย่อย	ใบกิจกรรม	พฤติกรรม	ทดสอบย่อย	ระหว่างเรียน	ทดสอบหลังเรียน
	90	135	40	30	30	40	100	30
$\sum X$	2,739	4,469	1,009	913	993	1,009	2,915	865
$\bar{X}$	76.08	124.14	28.03	25.36	27.59	28.03	80.98	24.03
S.D.	4.594	4.593	2.720	1.531	1.021	2.720	4.310	2.501
ร้อยละ	84.54	91.95	70.07	84.54	91.95	70.07	80.98	80.09

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากการทำใบกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 76.08 จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ย 124.14 และจากการทำแบบทดสอบย่อยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 28.03 รวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.98 หรือ คิดเป็นร้อยละ 80.98 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 80.98 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.03 คิดเป็นร้อยละ 80.09 แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 80.09 ดังนั้น แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.98/80.09

2. การศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แสดงข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน	ผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียน	E.I.
STAD	36	30	385	865	0.6906

จากตารางที่ 2 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเท่ากับ 0.6906 คิดเป็นร้อยละ 69.06

3. การศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แสดงข้อมูลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กิจกรรมการเรียนรู้	N	ค่าทางสถิติ		t	Sig
		$\bar{x}$	S.D.		
STAD	36	24.03	2.501	2.020*	0.047
ปกติ	34	22.76	2.731		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีคะแนนเฉลี่ย 24.03 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.501 และนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนเฉลี่ย 22.76 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.731 จากการทดสอบด้วยสถิติ t - test (Independent Samples) ได้ค่า t เป็น 2.020 แสดงว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. การศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แสดงข้อมูลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์			
1. คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ	4.53	0.61	มากที่สุด
2. คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	4.64	0.49	มากที่สุด

ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
3. คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานของวิชาอื่น ๆ	4.64	0.49	มากที่สุด
4. คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยให้พัฒนาตนเอง	4.61	0.49	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
5. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน	4.69	0.47	มากที่สุด
6. นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านการทำกิจกรรมกลุ่ม	4.86	0.35	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.67	0.48	มากที่สุด
8. กิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการหาคำตอบ	4.83	0.38	มากที่สุด
9. กิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน	4.72	0.45	มากที่สุด
10. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี	4.78	0.42	มากที่สุด
11. กิจกรรมมีความหลากหลาย	4.69	0.47	มากที่สุด
12. ความเหมาะสมในระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.58	0.50	มากที่สุด
ด้านสื่อการเรียนการสอน			
13. สื่อมีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน	4.64	0.49	มากที่สุด
14. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียน	4.81	0.40	มากที่สุด
15. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น	4.67	0.48	มากที่สุด
16. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้นักเรียนกระตือรือร้นมากขึ้น	4.69	0.47	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล			
17. แบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่เรียน	4.75	0.44	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล			
18. นักเรียนสามารถทราบผลคะแนนทดสอบย่อย เพื่อดูความก้าวหน้าของ ตัวเองทันที	4.53	0.51	มากที่สุด
19. การวัดและประเมินผลมีความชัดเจน	4.67	0.48	มากที่สุด
20. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีความยากง่ายเหมาะสมกับความสามารถของ นักเรียน	4.56	0.50	มากที่สุด
$\bar{x}$	4.68	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลำดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในข้อที่มีค่าเฉลี่ย
มากที่สุด คือ นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านการทำกิจกรรมกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 รองลงมา
คือ กิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการหาคำตอบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ
4.83 และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81
นอกจากนั้นผลสรุปรายข้อและรายด้านอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และผลสรุปโดยรวม
มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.98/80.09 ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านขั้นตอนการจัดการอย่างเป็นระบบ และมีวิธีการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยศึกษาปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหาสาระสำคัญ และย่นนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดการเรียนรู้ สร้างความตื่นตัวเร้าความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งยังผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง จากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน และนำมาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะ ทำให้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนาพร ระงับทุกข์ ที่กล่าวว่า แผนหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเป็น การเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์ของการเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตร (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2563) และผลการศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 81.53/80.15 แสดงว่ามีประสิทธิผลและประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (สินวัฒน์ วรสาร, 2561)

2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเท่ากับ 0.6906 คิดเป็นร้อยละ 69.06 แสดงว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 69.06 และ 63.14 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเพราะผู้วิจัยได้สร้างแผนการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนร่วมมือกันเรียนรู้ทุกคนมีความสำคัญต่อกลุ่ม นักเรียนที่เก่งได้ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อนกว่า ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และรางวัลเป็นสิ่งจูงใจในการเรียนรู้และการเรียนรู้แบบร่วมมือคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนจะคอยให้กำลังใจ ปรึกษาหารือกัน และคอยช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหา ก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ จึงส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิผลสูง ตามที่การศึกษา เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รากของจำนวนจริง ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบ STAD ร่วมกับ $4E \times 2$ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบ

STAD ร่วมกับ 4E×2 เรื่อง รากของจำนวนจริง สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7010 คิดเป็นร้อยละ 70.10 (ปารวี ดุละ, 2561)

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ช่วยส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มได้ร่วมมือกันเรียนรู้ ได้แสดงความคิดเห็น ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่ง สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ ได้อธิบายข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ไว้ว่า ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบตัวเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรงและผู้เรียนมีความตื่นตัว สนุกสนานกับการเรียนรู้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545), ส่งผลให้ผลการวิจัยเป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และผลการศึกษา เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการและระบบอสมการของนักเรียนสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Boualy KEOVONGSA, 2559)

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนทุกคนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแบบกระบวนการกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนการช่วยเหลือในการเรียนและผลสำเร็จของนักเรียนแต่ละคน คือ ผลสำเร็จของกลุ่ม พร้อมทั้งมีการให้รางวัล ยกย่องกลุ่มที่ได้คะแนนมากที่สุด การเสริมแรงและการยกย่องชมเชยในรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ จะทำให้ผู้เรียนยอมรับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความพึงพอใจตามสิ่งล่อใจ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2550) ซึ่งส่งผลให้ความพึงพอใจของนักเรียน อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ตามที่การศึกษา เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดของโพลยา ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนการ

แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยา ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD เรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด (ธีระวัฒน์ แสงศรี, 2560)

สรุปผล/ข้อเสนอแนะ

1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ $80.98/80.09$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 0.6906 คิดเป็นร้อยละ 69.06 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลำดับ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนทุกคนมีความพึงพอใจจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระดับพึงพอใจมากที่สุด **ข้อเสนอแนะ** สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาดูผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ และรายวิชาอื่น ๆ 2) ควรมีการศึกษาดูผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์กับสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- ชิดชนก ชูเจริญกาญจน์. (2558). การใช้เกม KAHOOT ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับครู นาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านฮ่องกอม่วง โดยกรณีศึกษาแบบพาหิต พาทำ. ลำพูน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำพูน เขต 2.
- ทิตนา แคมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

- ธีระวัฒน์ แสงศรี. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดของโพลยา ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปารวี คูละ. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รากของจำนวนจริง ที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้ แบบ STAD ร่วมกับ 4E 2 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สินวัฒน์ วรสาร. (2561). การพัฒนาชุดฝึกทักษะคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แอลทีเพรส.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2563). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET). เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.niets.or.th>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2550). คู่มือการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). 19 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- Boualy KEOVONGSA. (2559). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.

การอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น โดยกระบวนการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช*

SHORT - TERM CAREER BUILDING TRAINING BY A PARTICIPATORY
LEARNING PROCESS FOR SECONDARY SCHOOL STUDENT IN
THE PROVINCE OF NAKHON SI THAMMARAT

สมภรณ์ นวลสุทธิ

Samaporn Nualsut

จรู ถิ่นพระบาท

Jaru Thinphabat

วรพร กาญจนคลอด

Waraporn Kanjanaklod

สุจินดา พรหมขำ

Sujinda Promkum

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: sujinda_oay@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการด้านการอบรมสร้างอาชีพการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อให้บริการวิชาการ การอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) ร.ร.ช้างกลางประชานุกูล 2) ร.ร.ละอายพิทยานุสรณ์ 3) ร.ร.ฉวางรัชดาภิเษก จำนวน 159 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย หลักสูตรฝึกอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น แบบบันทึก แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการอบรมสร้างอาชีพ ระยะที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น และระยะที่ 3 ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรและ

* Received 14 February 2021; Revised 22 February 2021; Accepted 12 March 2021

กิจกรรมเวทีคืนหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความต้องการพัฒนาทักษะวิชาชีพหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น และหลักสูตรมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะวิชาชีพหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม พบว่า นักเรียนมีคะแนนสอบหลังการอบรมผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 80 เมื่อเปรียบเทียบคะแนน พบว่า คะแนนหลังการอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 ส่วนความพึงพอใจการพัฒนาทักษะวิชาชีพหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น พบว่า ผู้เข้าร่วมการพัฒนาทักษะวิชาชีพหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การอบรมสร้างอาชีพ, หลักสูตรระยะสั้น, การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) To study the needs of vocational training, career building training, short - term courses of secondary education students. In Nakhon Si Thammarat Province and 2) to provide academic services Short - term career building training It is a participatory learning process. The samples used in this research were 1) Chang Klang Prachanukul School 2) La - ai Pittayanusorn School 3) Chawang School, Ratchadapisek, 159 people. Research tools consisted of short - term vocational training courses, pre - and post - training test notes. And the satisfaction assessment form for short - term career building training The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. T - value test The research process is divided into 3 phases: Phase 1, to exchange and learn about career building training. Phase 2 consists of data analysis activities for preparing short - term career building training courses, and Phase 3 conducting trial courses and Stage night activities, short - term career building training courses The analysis results showed that Target group needs to develop professional skills, short - term career building training courses. And effective courses that can be used to develop professional skills, short - term career building training courses The results of the training were found that the students had passed the exam score of 80% after the training was passed. When comparing the score, the score after training was higher than the score before the training. Significantly, at .01, the satisfaction of the professional skills development short

- term career building training program was found that the participants of the short - term career building training program Are satisfied at the highest level.

Keywords: Career Building Training, Short Course, Participatory Learning

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (สวนท.: 28) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีระบบเศรษฐกิจที่มีโครงสร้างที่เข้มแข็งมีเสถียรภาพแข่งขันได้ยั่งยืน มีความมั่นคงทางพลังงาน มีการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค มีโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากลรักษาทุนธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสู่ความสมดุลของระบบนิเวศสร้างความมั่นคงภายในประเทศ ป้องกันและลดผลกระทบจากภัยคุกคามข้ามชาติ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาท สำคัญต่อความร่วมมือในการพัฒนาภายใต้กรอบข้อตกลงต่าง ๆ ในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึง ตรวจสอบได้ และปราศจากคอร์รัปชัน ซึ่งได้กำหนดให้การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ ทุนมนุษย์เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการขับเคลื่อนแผนให้บรรลุเป้าหมาย

การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งบุคคลแห่งการเรียนรู้ในบริบทของคนไทยหมายถึง ผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต และพลเมืองไทยที่ดี เป็นผู้รู้เท่าทันกับสถานการณ์โลก สามารถปรับตัวเข้ากับโลกยุคเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) สามารถนำความรู้มาสร้างประโยชน์และทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข (ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์, 2554) และองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้ (ไชยา ภาวะบุตร, 2548) จำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) บุคลิกภาพ ประกอบด้วย ด้านใฝ่เรียนรู้ได้แก่ กระตือรือร้น สนุกกับการเรียนรู้ อยากรู้ อยากเห็น และสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ และด้านรักการค้นคว้า ได้แก่ การค้นคว้าหาความรู้ และรู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล และ 2) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองประกอบด้วย การมีวินัยในตนเองได้แก่ ความพยายามนำตนเองสู่การเรียนรู้ รวบรวม จัดเก็บสิ่งที่เรียนรู้ให้เป็นระบบ (Gardner, H., 2006) นำความรู้ไปปรับปรุงและพัฒนางานในหน้าที่ทักษะการทำงาน ได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยแบ่งปันความคิด ยอมรับความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและปรับใช้ในการทำงาน รวมทั้งการใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ การรู้จักแยกแยะ และคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง

จะเห็นได้ว่าสถาบันระดับอุดมศึกษาได้สานต่อโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง โดยการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาโรงเรียน

ต้นแบบเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเน้นการพัฒนาครูและนักเรียน โรงเรียนแกนนำเครือข่ายเข้มแข็ง สืบเนื่องจากนโยบายรัฐบาลในปัจจุบัน ได้มุ่งทิศทางการพัฒนาประเทศชาติเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (Brown, H., 2001) โดยเฉพาะนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ด้านอุดมศึกษา ที่มุ่งเน้นความสำคัญของการส่งเสริมบทบาทให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ทั่วประเทศทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาท้องถิ่น ฉะนั้น การจะขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าวเพื่อผลักดัน ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมจากปัจจุบันสู่ออนาคต ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันอย่างเป็นระบบและเดินหน้าการพัฒนาไปสู่เป้าหมายในการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละท้องถิ่นทั่วประเทศให้เกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและให้มีความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้น ยังขาดในส่วนของเนื้อหาวิชาด้านทักษะวิชาชีพในหลักสูตรการเรียนการสอน จึงทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยนำเอาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการแสดงความสามารถ ความถนัดของผู้เรียน นอกจากนั้นยังเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ วิชาการ วิชาชีพ การอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้นให้กับนักเรียนได้อีกด้วย กล่าวได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นปัจจัยในการพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้นการศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมไทย กำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555) อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ราตรี พัฒนรังสรรค์, 2554) ทำให้การศึกษาของไทยถึงเวลาปรับเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้การศึกษาสามารถสร้างผลผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งให้มีความสำคัญกับการจัดการการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และการสร้างอาชีพในอนาคตได้ ทั้งนี้การออกแบบหลักสูตรระยะสั้นที่เข้าใจง่ายและปฏิบัติตามได้จริง ทั้งนี้สามารถนำความรู้ไปต่อยอดการทำธุรกิจได้จริง ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงและหลากหลายในปัจจุบัน วิชาชีพต่าง ๆ ถือเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งของการประกอบธุรกิจที่จะสร้างรายได้เพื่อการเลี้ยงดูตนเองได้อย่างดี แต่ทั้งนี้สิ่งหนึ่งที่จำเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพด้านวิชาชีพคือองค์ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจจึงเป็นความเร่งด่วนที่หลักสูตรฯ จะต้องเข้าไปเป็นส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ให้กับโรงเรียนแกนนำเข้มแข็ง โดยลักษณะ

การจัดกิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ และมุ่งหวังให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง ในการสร้างวิชาชีพ และอาชีพ ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสามารถที่จะสร้างความแตกต่างจากธุรกิจอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านการอบรมสร้างอาชีพการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อให้บริการวิชาการ การอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ นักศึกษาในโรงเรียน 1) โรงเรียนช้างกลางประชานุกูล 2) โรงเรียนละอ่ายพิทยานุสรณ์ 3) โรงเรียนฉวางรัชดาภิเษก ซึ่งมีจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสิ้น 276 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คำนวณโดยใช้สูตร เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้คลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน วิธีการสุ่มแบบสะดวก ซึ่งจำแนกตามความสนใจดังนี้

- 1.1 สลัดโรล - น้ำสลัด จำนวน 37 คน
- 1.2 แชนวิสโบราณ - น้ำสลัดโบราณ จำนวน 73 คน
- 1.3 เครื่องดื่มชง - อิตาเลียนโซดา จำนวน 49 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยหลักสูตรฝึกอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร สลัดโรล - น้ำสลัด หลักสูตรแชนวิสโบราณ - น้ำสลัดโบราณ และหลักสูตรเครื่องดื่มชง - อิตาเลียนโซดา การหาคุณภาพเครื่องมือ ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าความสอดคล้อง (IOC) (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) ของหลักสูตร อยู่ระหว่าง 0.66 - 0.86

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึก แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น การหาคุณภาพเครื่องมือทุกฉบับผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน สำหรับแบบทดสอบจำนวน 3 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.78 - 0.86 ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.31 - 0.74 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.35 - 0.88

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

4.2 ขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีกระบวนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการออกแบบสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น และสำรวจความต้องการออกแบบสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น พร้อมทั้งรับทราบปัญหาและศักยภาพด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมัธยมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำหลักสูตรออกแบบสร้างอาชีพระยะสั้น โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม

ระยะที่ 3 ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรและกิจกรรมเวทีคืนหลักสูตรออกแบบสร้างอาชีพระยะสั้นให้แก่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเป้าหมาย มีความต้องการพัฒนาทักษะวิชาชีพหลักสูตรออกแบบสร้างอาชีพระยะสั้น ได้แก่ 1) สลัดโรล - น้ำสลัด 2) แชนวิสโบราณ - น้ำสลัดโบราณ 3) เครื่องดื่มชง - อิตาเลียนโซดา และหลักสูตรมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะวิชาชีพหลักสูตรออกแบบสร้างอาชีพระยะสั้น

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การออกแบบสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น

ผลการศึกษาความต้องการของ นักเรียนมัธยมศึกษา	ร.ร.ช้างกลางประชานุกูล		ร.ร.ละอายพิทยานุสรณ์		ร.ร.ฉวางรัชดาภิเษก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
- หญิง	39	80.40	30	80.49	59	80.50
- ชาย	9	19.60	10	19.51	10	19.50
ความต้องการในการพัฒนาการออกแบบสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น						
- หลักสูตรสลัดโรล - น้ำสลัด	11	10.90	12	80.20	14	11.10
- หลักสูตรแชนวิสโบราณ - น้ำสลัดโบราณ	20	75.10	10	10.50	43	75.50
- หลักสูตรเครื่องดื่มชง - อิตาเลียนโซดา	17	14.00	8	9.30	16	13.40

ผลการวิเคราะห์การออกแบบสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า

1. จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการของนักเรียนมัธยมศึกษา

1) ร.ร.ช้างกลางประชานุกูล 2) ร.ร.ละอายพิทยานุสรณ์ 3) ร.ร.ฉวางรัชดาภิเษก รวมจำนวน

159 คน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 80.50 จากผลการสำรวจข้อมูลมีความต้องการในการพัฒนาการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น โดยแบ่งเป็นหลักสูตรสลัดโรล - น้ำสลัด จำนวน 37 คน หลักสูตรแซนวิชโบราณ - น้ำสลัดโบราณ จำนวน 73 คน หลักสูตรเครื่องดัดมุ้ง - อิตาเลียนโซดา จำนวน 49 คน โดยเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและเกิดการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และเป็นการเพิ่มทักษะให้แก่ก็นักเรียนนำไปใช้และสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดได้จริงในอนาคต

ภาพที่ 1 กิจกรรมสร้างอาชีพระยะสั้น หลักสูตรสลัดโรล - น้ำสลัด

ภาพที่ 2 กิจกรรมสร้างอาชีพระยะสั้น หลักสูตรแซนวิชโบราณ - น้ำสลัดโบราณ

ภาพที่ 3 กิจกรรมสร้างอาชีพพระยะสัน หลักสูตรเครื่องต้มขง - อิตาลีโยโซดา

2. ความต้องการของนักเรียน มีความต้องการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสัน โดยในการออกแบบหลักสูตรนั้น พิจารณาจากบริบทความพร้อมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นยังมีการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนการฝึกอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสัน ทั้งนี้ในส่วนของการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านต้นทุน บริบท ศักยภาพและความพร้อมด้านการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสัน ซึ่งจากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในการพิจารณาเลือกหลักสูตรและออกแบบหลักสูตรอบรมผ่านการสนทนากลุ่มย่อยนั้น พบว่า ต้นทุนด้านศักยภาพของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 โรงเรียน มีดังนี้ 1) ต้นทุนด้านห้องฝึกปฏิบัติการด้านอาหาร 2) ต้นทุนด้านทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ซึ่งให้ความสำคัญของการพัฒนานักเรียน ตลอดจนการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี 3) ต้นทุนด้านองค์ความรู้และการให้ความสำคัญต่อการสร้างอาชีพ

3. ผลจากการสร้างหลักสูตรสร้างอาชีพระยะสันที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

กระบวนการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีดำเนินการกิจกรรมของโครงการวิจัย รวมทั้งเกิดความร่วมมือของสถานศึกษาในส่วนของการสนับสนุนให้ดำเนินการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสัน

กระบวนการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การจัดทำหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสัน โดยได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในด้านอาชีพ ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และบริบทของโรงเรียน และนักเรียนสามารถเข้าอบรมได้อย่าง

ต่อเนื่อง ทั้งนี้พบว่า ความต้องการของนักเรียนในการเข้าฝึกอบรม มีดังนี้ 1) สลัดโรล - น้ำสลัด 2) แชนวิสโบราณ - น้ำสลัดโบราณ 3) เครื่องดื่มชง - อิตาเลียนโซดา

กระบวนการดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 ดำเนินการนำหลักสูตรไปอบรมให้กับนักเรียน โดยผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ นักเรียน จึงแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสถานศึกษาต่อการจัดกิจกรรม และการพัฒนานักเรียน และก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้กันระหว่างโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรสร้างอาชีพระยะสั้นที่เหมาะสมกับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ความพึงพอใจที่มีต่อ หลักสูตรอบรมสร้าง อาชีพระยะสั้น	ร.ร.ช้างกลางประชานุกูล		ร.ร.ละอายพิทยานุสรณ์		ร.ร.ฉวางรัชดาภิเษก	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ พึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ พึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ พึงพอใจ
1) ด้านเนื้อหาการ อบรม	4.76	มากที่สุด	4.75	มากที่สุด	4.72	มากที่สุด
2) ด้านวิทยากรและ การบรรยาย	4.77	มากที่สุด	4.76	มากที่สุด	4.76	มากที่สุด
3) ด้านกระบวนการ และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.65	มากที่สุด	4.63	มากที่สุด	4.61	มากที่สุด
4) ด้านการนำไปใช้ ประโยชน์	4.71	มากที่สุด	4.70	มากที่สุด	4.66	มากที่สุด
5) ด้านภาพรวมการจัดฝึกอบรมทุก หลักสูตร	4.55	มาก	4.61	มากที่สุด	4.50	มาก

4. จากตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรสร้างอาชีพระยะสั้นที่เหมาะสมกับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า การพัฒนาอาชีพระยะสั้น แก่นักเรียน 3 โรงเรียนได้แก่ 1) โรงเรียนช้างกลางประชานุกูล 2) โรงเรียนละอายพิทยานุสรณ์ 3) โรงเรียนฉวางรัชดาภิเษก ปรากฏผลดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม พบว่านักเรียนมีคะแนนสอบหลังการอบรมผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 80 เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนพบว่ามีคะแนนหลังการอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรอบรมสร้างอาชีพระยะสั้น แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาการอบรม 2) ด้านวิทยากรและการบรรยาย 3) ด้านกระบวนการและสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และ 5) ด้านภาพรวมการจัดฝึกอบรมทุกหลักสูตร ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีรายละเอียด

ดังนี้ อันดับแรกด้านวิทยากรและการบรรยาย ($\bar{X} = 4.77$) ถัดมาด้านเนื้อหาการอบรม ($\bar{X} = 4.76$) ถัดมาด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($X = 4.71$) ถัดมาเป็นด้านกระบวนการและสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.65$) และด้านภาพรวมการจัดฝึกอบรมทุกหลักสูตร ($\bar{X} = 4.61$)

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐานความต้องการการอบรมสร้างอาชีพ หลักสูตรระยะสั้น โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขต จังหวัดนครศรีธรรมราช นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ ทั้งนี้ในส่วนของผู้สอนเองจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับต้นทุน บริบท ศักยภาพและความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรระยะสั้นที่จัดขึ้นจะเป็นลักษณะการอบรมเชิงปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ได้แก่ 1) สลัดโรล - น้ำสลัด 2) แชนวิส โบราณ - น้ำสลัดโบราณ 3) เครื่องดื่มชง - อิตาเลียนโซดา ทั้งนี้องค์ความรู้ที่นักเรียนได้รับผ่านการอบรมนั้นสามารถนำไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน หรือการต่อยอดในเชิงของการสร้างรายได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักการเรียนรู้จากสภาพจริงนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีบทบาทดังนี้ 1) ใช้ยุทธศาสตร์การสอนอย่างหลากหลาย 2) วางแผนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอน 3) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการกำหนดแนวทางการวัดผลและประเมินผลสภาพที่ปฏิบัติจริง 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นสภาพปัญหา จะต้องมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน โดยใช้ข้อมูลในการสังเคราะห์ อธิบาย สรุป เพื่อแก้ไขปัญหาที่สะท้อนถึงชีวิตจริง และ 5) ประเมินผลผู้เรียนที่การปฏิบัติเป็นสำคัญ เน้นพัฒนาการที่ปรากฏให้เห็น คุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียน โดยภาพรวม เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การใช้ข้อสอบเน้นการปฏิบัติจริง (Authentic Test) การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Port Folio) จากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าครูผู้สอนจะจัดการเรียน การสอนโดยให้ผู้เรียนจะตามการบรรยาย หนทอการให้ข้อมูลเฉพาะในตำราเรียนคงไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดในอนาคตได้ ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากนักบรรยาย มาเป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากความสนใจ และต้องการของผู้เรียน การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งนำมาสู่การออกแบบรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับ (ปาริชาติบัวเจริญและคณะ, 2559) จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า การพัฒนากระบวนการคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ร่วมกัน และส่งผลที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพหลักสูตรระยะสั้นเกิดจากกระบวนการคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และนักเรียนกลุ่มเป้าหมายพร้อมตลอดจนความเข้าใจในวิธีดำเนินกิจกรรมของโครงการวิจัย ซึ่งส่งผลดังนี้ 1) ผู้วิจัยและคณะผู้ร่วมวิจัยเกิดกระบวนการพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนการคิดและกระบวนการทำงาน ซึ่งเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างกัน ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดการเรียนรู้ ความคิด ตลอดจนการอภิปรายเพื่อการขยายผลต่อไป 2) ด้านครูผู้สอน เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูล เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาแนวทางการกำหนดหลักสูตรอาชีพระยะสั้นที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้วิทยากรบรรยายเกิดการเชื่อมโยงของกิจกรรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้อง 3) กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้อาชีพที่เกิดจากความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง และสามารถบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ในลักษณะการอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างแรงบันดาลใจต่อการต่อยอดในการสร้างอาชีพในอนาคตได้ ในการวิจัยครั้งนี้มีกิจกรรมการอบรมสร้างอาชีพหลักสูตรระยะสั้น โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นเป็นลักษณะของการอบรมเชิงปฏิบัติการ (ทฤษฎีและปฏิบัติ) จึงสามารถนำผลการวิจัยไปวางในการวิจัยเชิงบริการวิชาการไปต่อยอด กล่าวคือ 1.1) จากผลการวิจัยพบว่าในส่วนของระยะเวลาในการจัดฝึกอบรม ควรมีการจัดเวลาเพิ่มขึ้นและขยายผลไปสู่การทดลองจัดจำหน่ายยังสถานที่จริง 1.2) จากผลการวิจัย พบว่า หากกลุ่มเป้าหมายเกิดการขยายผลไปสู่การทดลองจัดจำหน่ายยังสถานที่จริงนั้นยังขาดในส่วนของเนื้อหาในการฝึกอบรมยังขาดเนื้อหาในส่วนของ การตลาด การวิเคราะห์ ต้นทุน กำไร ขาดทุน ซึ่งเป็นลักษณะของการเรียนรู้พื้นฐานด้านการตลาดก่อนการอบรมความรู้การสร้างอาชีพ และการปฏิบัติจริง จะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมต่อการขยายผลมากขึ้น 1.3) จากผลการวิจัย พบว่าการขยายผลไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่การศึกษาเขตอื่น ๆ หรือการขยายไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชน เช่น กลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลุ่มที่ประสบปัญหาการว่างงาน หรือกลุ่มอื่นที่มีความต้องการอบรมสร้างอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- ไชยา ภาวะบุตร. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะ
การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่
การศึกษาสกลนคร. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3(9), 69-78.
- ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการ
เรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- ปาริชาติบัวเจริญและคณะ. (2559). การศึกษาปัจจัยที่มีส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนาเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 7(1), 241-254.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2554). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). ศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2564 จาก
<https://sites.google.com/site/ppvilawan21/thaksa-haeng-stwrrs-thi-21>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์ แอนด์ พรินท์ จำกัด.
- Brown, H. (2001). Teaching by principles. (2nd ed.). Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Gardner, H. (2006). Five Minds for the Future. Boston: Harvard Business School Press.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R.K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion - referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 1977(2), 49-60.

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม
บนความปกติใหม่ ช่วงวิกฤติโควิด - 19*
ONLINE LEARNING MANAGEMENT MODEL
OF INDUSTRIAL STUDENTS PROGRAM
IN THE NEW NORMAL DURING COVID - 19 PANDEMIC

ธนาкар คุ่มภย

Thanakarn Khumphai

แสงอาทิตย์ เจริญพัฒนพงศ์

Saengarhit Chengwatthanaphong

พงศ์สิทธิ์ รัตนอุดม

Phongsin Rattanaudum

สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

Institute of Vocational Education: Bangkok, Thailand

สุนิษา บัวอรุณ

Sunisa Bouaroon

โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย

Phrapathomwitthayalai School, Thailand

สมพร ปานดำ

Somporn Pandam

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

The office of Vocational Education Commission, Ministry of Education, Thailand

E-mail: kumphai.t@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอวิกฤติการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ โควิด - 19 ที่ได้เกิดขึ้นทั่วโลกได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ในสังคมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งถือว่าโอกาสครั้งสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อย่างใหม่ด้วยการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรมบนความปกติใหม่ ช่วงวิกฤติโควิด - 19 ด้วยการการทบทวนวรรณกรรมและค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ และประสบการณ์ตรงจากการจัดการเรียนการสอน โดยได้นำเสนอใน 5 ประเด็นสำคัญคือ 1) การจัดการศึกษาใน

* Received 15 February 2021; Revised 23 February 2021; Accepted 13 March 2021

ระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 2) แนวคิดการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 3) การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 4) นโยบายการจัดการเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 5) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สาขาช่างอุตสาหกรรม โดยรูปแบบฯ ดังกล่าวนี้นี้มีจำนวน 6 ขั้นตอนในการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือแต่ละครั้งของการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย ขั้นตอนนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนการบรรยายทฤษฎี ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนสรุปบทเรียน และขั้นตอนค้นคว้าด้วยตนเอง การพัฒนาและหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนในช่วงวิกฤติโควิด - 19 ในครั้งนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนการศึกษาไม่ให้หยุดชะงักท่ามกลางสถานการณ์วิกฤติต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีก และที่สำคัญโอกาสครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้ระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนได้มากที่สุดอันจะนำไปสู่การสร้างทักษะด้านดิจิทัลแก่ผู้เรียนอันจะเป็นประโยชน์ในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, การสอนออนไลน์, ช่างอุตสาหกรรม, ความปกติใหม่, โควิด - 19

Abstract

This article was written for presenting the concept global crisis of the coronavirus, or COVID - 19, has led to a new way of life in society, especially in education. This is considered an important opportunity to develop a new learning model with the use of various technologies to play a greater role. This article aims to present the concept of an online teaching management model for industrial technicians on a new normal. During the COVID - 19 Crisis With literature review and research And direct experience from teaching and learning management It was presented in 5 key areas: 1) effective higher education management 2) online teaching and learning management concept 3) effective higher education management 4) teaching and learning policy of Office of the Vocational Education Commission and 5) the online teaching and learning model in industrial technicians by this model, there are 6 steps in teaching and learning in each unit. Or each teaching session consists of steps leading into the lesson Process of theoretical narrative Learning activity steps The procedure concludes the lesson. And self - research steps. Developing and finding suitable models for teaching and learning during the COVID - 19 Crisis This time it is one way to help drive education without disruption. In the midst of various critical situations that may arise in the future and more importantly, this opportunity is the application of digital systems for education to be as

effective as possible for learners, which will lead to the creation of useful digital skills in the future.

Keywords: learning Model, online learning, industrial, new normal, COVID - 19

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ โควิด - 19 (Coronavirus Disease 2019: COVID - 19) เป็นการระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) มีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน ทั้งนี้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่ว (Pandemic) ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 ทั้งนี้โควิด - 19 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลก สังคมจึงต้องเตรียมพร้อมหลายเรื่อง หลายหน่วยงาน องค์กร ต่างปรับความคิด พฤติกรรม และวิธีการทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น การป้องกันการแพร่ระบาดอย่างหนึ่ง (ชัยชนะ มิตร์พันธ์, 2563) คือ มาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) จึงทำให้เป็นแรงผลักดันให้มีการนำคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นการสอนผ่านออนไลน์อย่างทั่วถึงในทุกโรงเรียนและวิทยาลัย รวมทั้ง มหาวิทยาลัย เอื้อให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้และทำงานจากที่บ้าน หรือที่ต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างพลิกโฉมดังกล่าว นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนกระบวนการและรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวของ ดร. สุวิทย์ เจริญทรัพย์ ที่ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับแพลตฟอร์มการเรียนรู้ชุดใหม่นี้ผ่านหนังสือเรื่องโลกเปลี่ยน คนปรับ ว่า “การเรียนรู้จากนี้ไปสามารถเกิดขึ้นจากใคร ที่ไหนและเมื่อไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับห้องเรียนหรือระบบการศึกษาอีกต่อไป... เพราะการศึกษาออนไลน์ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องจะมีบทบาทมากขึ้นในโลกหลังโควิด” (สุวิทย์ เจริญทรัพย์, 2563) ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนในยุคใหม่และสถาบันการศึกษาจึงต้องปรับบทบาทหน้าที่ตน พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล ซึ่งถือเป็นความท้าทายในยุคปกติใหม่ (New normal)

การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในระดับปริญญาตรีสายปฏิบัติการและเทคโนโลยีหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีความสำคัญมากเพราะหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิตซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่จะขับเคลื่อนประเทศด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การเรียนการสอนของหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิตจึงต้องพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้เกิดการจัดการศึกษาสนองต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมา ทั้งจากความรู้เดิมหรือจากความรู้ที่รับเข้ามาใหม่ ภายใต้เป้าหมายของการจัดการศึกษาที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและศึกษาให้มี

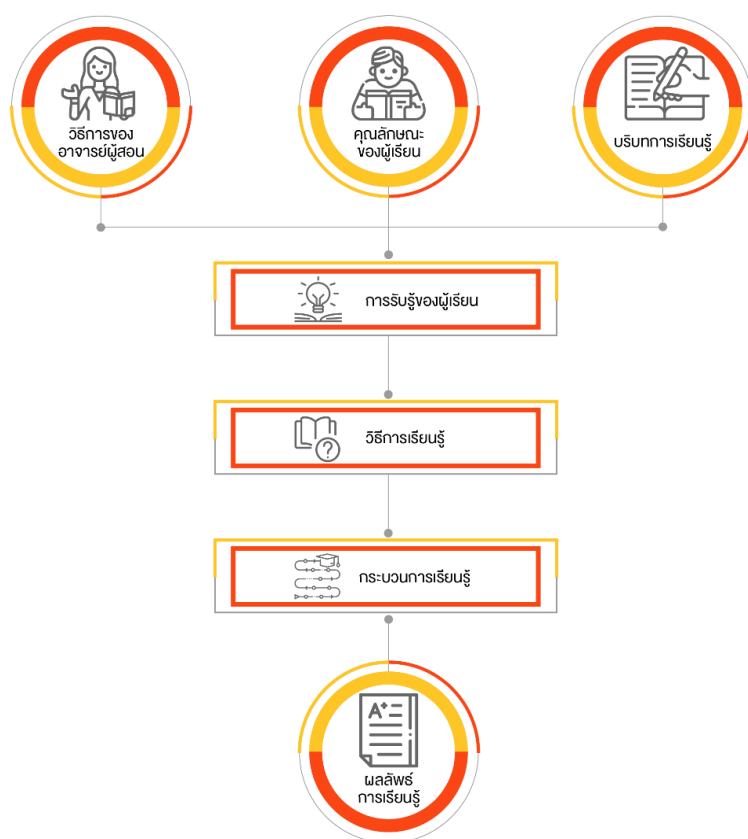
ความรู้ความสามารถและสมรรถนะทางวิชาชีพเฉพาะทาง ทางด้านการวิจัย และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นจนสามารถทำให้เกิดนวัตกรรมที่นำมาสู่สิ่งประดิษฐ์หรือแนวทางการปฏิบัติในสายวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษามา และทำให้เกิดการสร้างสร้งองค์ความรู้ที่เมื่อแพร่หลายไปสู่สาธารณชน จะมีส่วนกระตุ้น ให้เกิดแรงผลักดันการพัฒนาประเทศ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาสังคม โลก การเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี สายปฏิบัติการและเทคโนโลยีหรือเทียบเท่า หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิตครูผู้สอนจะต้องปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งมีส่วนร่วมในการเรียนมากยิ่งขึ้นโดยผ่านการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ที่จะเป็นการจัดการเรียน การสอนวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้อง แสวงหาความรู้ ใช้กระบวนการคิด และพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา ด้วยการบูรณาการ เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในหลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นในระดับชั้นเดียวกัน (ธนากร คัมภีร์และคณะ, 2563) การจัดการเรียนการสอนของอาชีวศึกษาระดับปริญญาสายปฏิบัติการ และเทคโนโลยี หรือเทียบเท่า หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต ในรูปแบบออนไลน์จึงเป็นความท้าทายที่จะต้องสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมโดยนวัตกรรมทางการเรียนที่เหมาะสมที่สุดในช่วงระบาด คือ การเรียนแบบผสมผสาน (Schwenger. B., 2018) เป็นวิธีสอนในระบบ ผสมผสานในหลายลักษณะตามแนวคิดและประสบการณ์ของผู้สอนและความสามารถของ ผู้เรียน เช่น การใช้ระบบการสอนออนไลน์ผสมผสานกับสาระการเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ เช่น ผสมผสานกับวิธีการของ Web - Based Technology ผสมผสานกับวิธีการสอนหลาย ๆ วิธี ผสมผสานกับเทคโนโลยีทางการสอนกับการสอนในชั้นเรียนปกติ และการใช้เทคโนโลยีทางการ สอนกับการปฏิบัติงานจริง ซึ่งนิยมใช้กันมาก (เทียน ทองแก้ว, 2563)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเล็งเห็นถึงประโยชน์ต่อการถ่ายทอดแนวคิดและประสบการณ์ในการ จัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานวิชาชีพด้านอาชีวศึกษาและสนับสนุนการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา ในสาขาอุตสาหกรรมแบบรูปแบบของการออนไลน์ ซึ่งเป็นการเรียนการสอน แบบปกติใหม่ (New normal) โดยผนวกกับการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคณะผู้เขียน ทั้งจากครูสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานและผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของอาชีวศึกษา และเป็นโอกาสในการต่อยอด การศึกษาของไทยในอนาคตด้วยเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นด้วย

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นภารกิจหลักของ สถาบันอุดมศึกษาซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ให้การศึกษาขั้นสูงแก่ผู้เรียนต้องมีหน้าที่สำคัญ

4 ประการ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถพร้อมที่จะไปทำงานเพื่อพัฒนาประเทศ 2) สร้างสรรค์งานวิจัย หรือองค์ความรู้ใหม่ให้แก่สังคม 3) บริการวิชาการแก่สังคม นำองค์ความรู้ไปช่วยเหลืองานด้านต่าง ๆ ให้สังคม และ 4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย (ปราโมทย์ สุขศิริศักดิ์และคณะ, 2563) ทั้งนี้ ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่และผู้ที่เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวแล้ว จึงเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะสูงและมีความรับผิดชอบสูง โดยทั่วไปแล้วผู้เรียนในระดับ อุดมศึกษาจะมีวิธีการเรียนรู้ (Approaches to Learning) ที่แตกต่างกันไป แต่มีปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ และส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์การเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วยวิธีการของผู้สอน คุณลักษณะผู้เรียน บริบทการเรียนรู้ การรับรู้ของผู้เรียน วิธีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ที่ภาคการศึกษาต้องปรับตัว เรียนรู้ สู้วิกฤติในครั้งนี้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ New Normal ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะ

การเรียนรูปแบบออนไลน์ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา และไม่ได้ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนลดลง ยังคงเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถโต้ตอบกันได้ อย่างเต็มที่เหมือนเดิม ที่สำคัญคือจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นแนวคิดที่พัฒนามาตั้งแต่ ค.ศ. 1907 เพื่อรองรับระบบการเรียนการสอนทางไกลที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน ต่อมาในปี ค.ศ 2012 พบว่า มีผู้นำการศึกษาในสถาบันการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริการ้อยละ 69 ได้นำออนไลน์มาใช้ในรายวิชาและจัดเป็นโปรแกรมการศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่เพียงแต่รองรับระบบการเรียนการสอนทางไกล แต่เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียนในทุกสถาบันการศึกษา และรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้ถูกพัฒนาขึ้น จนปัจจุบันมีการใช้โปรแกรมที่สมบูรณ์แบบ เสมือนเรียนในชั้นเรียนจริง อาทิ Microsoft teams, Zoom, Cisco WebEx Meeting เป็นต้น

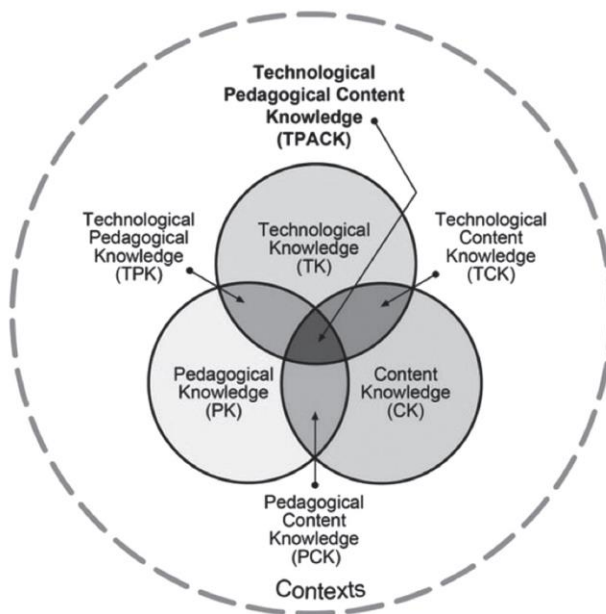
แนวคิดการสอนออนไลน์เป็นแนวคิดที่ได้บูรณาการเป็นองค์ประกอบของความรู้ 3 มิติ (Herring, M. C. et al., 2016) ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา (Contents knowledge) ความรู้ด้านศาสตร์และศิลป์ในการสอน (Pedagogical knowledge) และความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technology knowledge) ที่ถูกนำมาจัดให้ลงตัวและเรียกรูปแบบนี้ว่า Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) แสดงดังภาพที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (บุญทิพย์ สิริธรรังศรี, 2563) ดังนี้

1. ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนเป็นอย่างดี โดยมีการวิเคราะห์ว่าเนื้อหาใดที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ความรู้หรือเกิดทักษะตามที่กำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ (Expected learning outcomes) ความรู้หรือทักษะใดที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้หรือทำได้ด้วยตนเอง หรือต้องมีผู้อื่นมาช่วยจึงจะเกิดความรู้ กระจำและทำให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลได้ การออกแบบความรู้ในการสอนออนไลน์จึงเป็นเรื่องสำคัญและต้องการการออกแบบที่รองรับผลลัพธ์การเรียนรู้ในแต่ละระดับ มิใช่เป็นการนำเนื้อหาวิชาไปวางบนระบบออนไลน์หรือบนอีเลิร์นนิ่งและปล่อยให้ผู้เรียนต้องรับภาระเรียนรู้ด้วยตนเองเพียงฝ่ายเดียว

2. ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological knowledge) ควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการถ่ายทอดเนื้อหา ปัจจุบันมีแพลตฟอร์มการเรียนรู้สมบูรณ์แบบให้เลือกมากมาย และสามารถรองรับการเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive learning) เสมือนเรียนอยู่ในห้องเรียนจริง โดยสามารถปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ซึ่งผู้บริหารสถาบันการศึกษาต้องผู้สนับสนุนแพลตฟอร์มและร่วมวางแผนออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์

3. ความรู้ศาสตร์และศิลป์ในการสอน (Pedagogical knowledge) ซึ่งผู้สอนต้องมีโดยเฉพาะศาสตร์และศิลป์ในการสอนออนไลน์ (Online pedagogy) เนื่องจากการสอน

ออนไลน์เป็นการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างไกลกันทางกายภาพ จะทำอย่างไรที่ผู้สอนจะสามารถถ่ายทอดเนื้อหาไปยังผู้เรียนหรือทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้บรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดได้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องมุ่งให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีและประสบความสำเร็จในการเรียน ต้องมีหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การสอนแบบปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียนและผู้สอนเข้าใจกันและกัน และ 3) มีสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี (Bill, P., 2010)

ภาพที่ 2 Technological Pedagogical Content Knowledge
(Koehler MI, 2008)

นโยบายการจัดการเรียนการสอนของอาชีวศึกษาในช่วงการระบาดโควิด - 19

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด - 19 ระลอกใหม่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้เตรียมการรับมือไว้แล้วโดยได้นำแผนการรับมือสถานการณ์โควิด - 19 ที่เคยระบอบรรณมาปรับใช้ เช่น เปลี่ยนเป็นการเรียนจากห้องเรียนเป็นสอนออนไลน์ ส่วนครูก็มีประสบการณ์การสอนภายใต้สถานการณ์นี้อยู่แล้ว จึงสามารถปรับตัวได้ ไม่มีปัญหา นอกจากนี้แต่ละวิทยาลัยในสังกัด สอศ.ต่างมีครูที่เชี่ยวชาญด้านไอที และเทคโนโลยีอยู่แล้ว ก็จะสามารถช่วยเหลือกันในเรื่องของเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนได้ จึงทำให้การเรียนการสอนของ สอศ.ในช่วงสถานการณ์โควิด - 19 ดำเนินการ

ไปได้ไม่มีปัญหา อย่างไรก็ตามในช่วงนี้จะไม่สอนฝึกปฏิบัติกับผู้เรียน แต่จะให้ผู้เรียน เรียน ทฤษฎีการทำงานไปก่อน (สุเทพ แก่งสันเทียะ, 2563) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เผยแพร่แนวทางการจัดการเรียนการสอน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิดา 2019 (COVID - 19) ระลอกใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยวาง แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาในสังกัด ยึดหลัก 4 On คือ Online, OnAir, OnDemand, OnSite ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบ ON - SITE ดำเนินการได้ในกรณีที่โรงเรียนอยู่ในพื้นที่ปลอดภัย โดยมีมาตรการรองรับเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และได้รับการอนุมัติจาก ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิดา 2019 ประจำจังหวัด

2. แบบ ON - AIR เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบทางเดียว ผ่านระบบสื่อสารช่องทางหลักโดยส่งสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม

3. แบบ On - Demand ส่งสัญญาณ DLTV ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบทางเดียวมีครูสอนจากต้นทาง สามารถเชื่อมต่อเครือข่าย อินเทอร์เน็ตได้ทั้งอินเทอร์เน็ตบ้านและมือถือ

4. แบบ ON - LINE ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผ่านระบบ Web Conference เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบสองทาง ที่นิยมใช้กันใน ปัจจุบันในระดับชั้นมัธยม และอุดมศึกษา โดยใช้ Google App For Education, Microsoft Office 365 For Education, DEEP, Zoom, Webex, MS TEAM, Class Room และ โปรแกรมประยุกต์อื่น ๆ ตามความเหมาะสม

สำหรับสถานศึกษาที่ยังคงเปิดเรียน และสถานศึกษาในพื้นที่ปิดเรียนด้วยเหตุ พิเศษ รวมทั้งแนวทางการฝึกประสบการณ์หรือทวิภาคี ต้องให้ความสำคัญกับมาตรการป้องกัน การแพร่ระบาดที่ราชการกำหนด โดยต้องได้รับคำยินยอมจากนักเรียนนักศึกษาและผู้ปกครอง และจะต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิดด้วย ส่วนสถานศึกษาใดที่ยังไม่มีการฝึกงาน ขอให้ชะลอ ส่งนักเรียนนักศึกษาไปฝึกงานไว้ก่อน พร้อมวางแผนทางการวัดประเมินผล หากสถานการณ์ ยังไม่คลี่คลาย ภาคทฤษฎีอาจใช้สอนและสอบออนไลน์ ภาคปฏิบัติต้องประสาน ศบค.จังหวัด เพื่อจัดสอบ

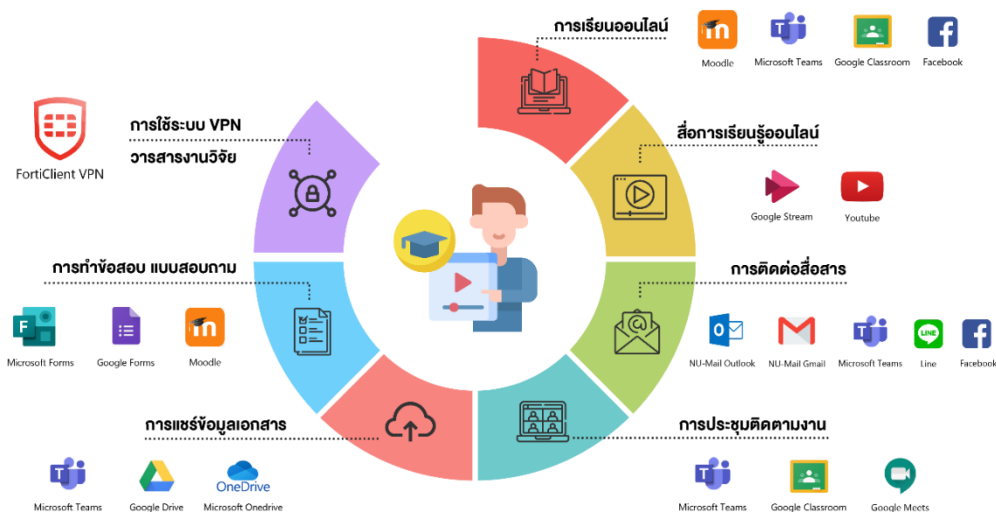
ภาพที่ 3 การจัดการเรียนการสอนของอาชีวศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ สอศ., 2563)

เครื่องมือดิจิทัล (Digital Devices) ช่วยในการจัดการเรียนรู้ในยุค New normal

เครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดแก่ผู้เรียน เครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เครื่องมือดิจิทัล (Digital Devices) แบบต่าง ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เครื่องมือทางงานออนไลน์ที่จะสามารถสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการเรียนออนไลน์ การติดต่อสื่อสาร การประชุมติดตามงาน การแชร์ข้อมูลเอกสาร การทำข้อสอบ แบบสอบถาม และการใช้งานระบบ VPN เพื่อใช้งานฐานข้อมูลวารสารออนไลน์ ซึ่งสามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานได้จากทุกสถานที่ (Every Where) และทุกอุปกรณ์ (PC / Notebook / Tablet

/ มือถือ) และทุกเวลา (Every time) โดยสามารถรวบรวมและจัดหมวดหมู่ของเครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะสามารถเข้ามาช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 เครื่องมือดิจิทัล (Digital Devices) ช่วยในการจัดการเรียนรู้
ในยุค New normal

เครื่องมือดิจิทัล (Digital Devices) แต่ละชนิดมีคุณลักษณะและการนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ และตามความสามารถของแต่ละเครื่องมือที่แตกต่างกันไป เครื่องมือดิจิทัลเหล่านี้จะสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับครูผู้สอนผ่านระบบออนไลน์ทดแทนการสอนแบบชั้นเรียนผ่านเนื้อหา สื่อการเรียน เครื่องมือสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและการประเมินผลในระบบออนไลน์โดยครูผู้สอนเป็นคนกำหนดกิจกรรมตามระยะเวลาเหมือนการสอนในระบบชั้นเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษาที่ต้องเน้นที่การเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการ และวิชาชีพที่ต้องฝึกลงมือปฏิบัติจริง ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาลักษณะของเทคโนโลยีเครื่องมือดิจิทัลแบบต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา รูปภาพ วิดีโอ การใช้สื่อหลาย ๆ ประเภท (Multimedia) ร่วมกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยี สมัยใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทันสมัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามความต้องการ ทั้งนี้การออกแบบกระบวนการเรียน

การสอนออนไลน์ ผู้สอนควรมีการจัดกระบวนการสอนให้เหมาะสม เพื่อให้การเรียนรู้เกิดจากความราบรื่น สอดคล้องตามแผนการสอน รวมทั้งผู้เรียนให้มีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาของการเรียน ซึ่งจากทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ หรือ Gagne's Theory of Instruction (Gagne R.M. et al., 1992) ที่ผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ระหว่างการสอนออนไลน์ดังนี้ (วิทยา วาโย, 2563)

1. เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention) ก่อนเข้าสู่เนื้อหา เช่น วิดีโอ รูปภาพกราฟิก สถานการณ์เด่นในปัจจุบัน หรือการจัดสิ่งแวดล้อมในการสอนให้มีความแปลกใหม่ เพื่อให้เกิดการเร่งเร้าความสนใจของผู้เรียนและอยากติดตามการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
2. บอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Specify Objective) เป้าหมายของการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเตรียมความพร้อมของตนเองในการเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถทบทวนองค์ความรู้เดิมของตนเองและเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้ง่ายขึ้น
4. นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information) ผู้สอนควรนำเสนอเนื้อหาที่กระชับ มีภาพประกอบหรือมีผังความคิด (Mind Mapping) เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจสามารถสืบค้นเนื้อหาจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ได้
5. ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) วิธีการและขั้นตอนของการเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นการแนะนำวิธีการบูรณาการความรู้เดิมที่มีเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่การใช้ความรู้ที่เหมาะสม
6. ตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) ด้วยการมีส่วนร่วมระหว่างเรียน เช่น การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็นระหว่างเรียน ทั้งการพูดและการเขียน (Chat Box) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเนื้อหาของผู้เรียน
7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) เป็นการสะท้อนการรับส่งข้อมูลของผู้สอนให้กับผู้เรียน เพื่อทบทวนเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้
8. ประเมินเพื่อการปรับปรุงระหว่างการเรียนรู้ (Formative Evaluation) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการเรียนการสอนทำให้ผู้สอนสามารถปรับเนื้อหาบทเรียนให้สอดคล้องกับผู้เรียน และจำแนกผู้เรียนตามระดับความรู้ความเข้าใจได้
9. เตรียมกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (Preparing Strategies) กรณีที่มีข้อจำกัดเกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ อาจมีสาเหตุมาจากระบบเครือข่ายไม่เสถียร ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้จากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไขตามสาเหตุ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสิ่งเหล่านี้ภาครัฐและสถานศึกษาควรมีการจัดบริการพื้นที่สำหรับเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะเข้าไปใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนรู้ได้ รวมทั้งการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม

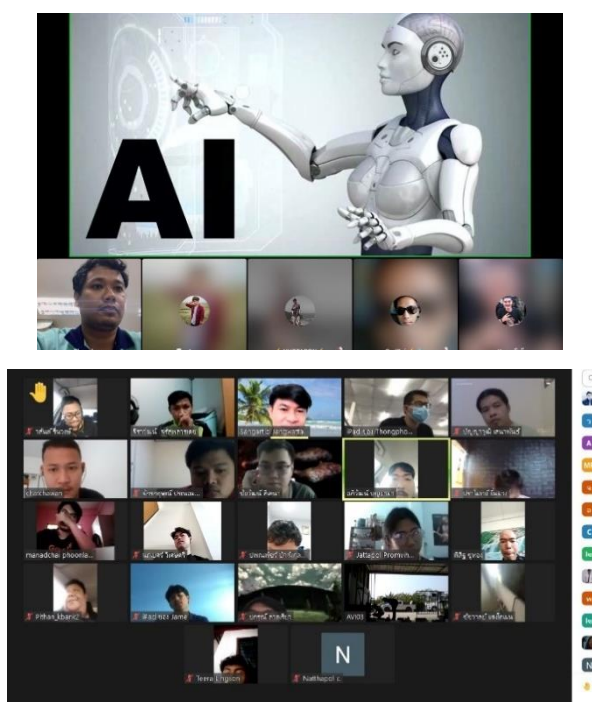
10. สรุปผลการเรียนและการนำความรู้ไปใช้ (Enhance and Transfer) เป็นการสรุปโมเดลการเรียน หัวข้อที่สำคัญรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนถามข้อสงสัยเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ความรู้ต่อไป

จากทฤษฎีของการเรียนการสอนออนไลน์ การทบทวนวรรณกรรม และศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ จึงนำไปสู่การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งทั้งหมดจะประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนในแต่ละคาบ หรือหน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ขั้นตอนนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนการบรรยายทฤษฎี ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนสรุปบทเรียน และขั้นตอนค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม

ขั้นตอน	รายละเอียดกิจกรรมในชั้นเรียน	การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
(1) นำเข้าสู่บทเรียน	กิจกรรมเช็คชื่อ กิจกรรมเช็คอินเตรียมพร้อมก่อนนำเข้าสู่บทเรียนผ่านการสอบถามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของบทที่ผ่านมา หรือจากสิ่งที่ได้มอบหมายให้ไปค้นคว้าส่วนบุคคล เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนต่อไป	สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งความตั้งใจต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคล
(2) การบรรยายทฤษฎี	การสอนบรรยายสดในระบบออนไลน์ การเปิดคลิปวิดีโอการสอนที่อัดไว้ หรือการเปิดสไลด์ทั้งวีดิโอและการบรรยายสดออนไลน์	สังเกตผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ผ่านการทำกิจกรรม หรือ การถามตอบเป็นระยะ
(3) กิจกรรมการเรียนรู้	การทำกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น แบบฝึกหัด กิจกรรมค้นคว้าจากโจทย์ การสืบค้นข้อมูล หรือการแก้ปัญหาโจทย์ต่าง ๆ ในขั้นตอนนี้อาจใช้รูปแบบออนไลน์ผสมผสานออฟไลน์ก็ได้ แต่ยังคงเปิดช่องทางการพูดคุยด้วย แอปพลิเคชันหรือเครื่องมือที่สามารถในการพูดคุย ถาม - ตอบกันได้ หรือ จัดกิจกรรม การอภิปรายกลุ่มย่อย ออนไลน์ได้	การทำแบบฝึกหัด การทดลองออนไลน์ กิจกรรมจำลองสถานการณ์ออนไลน์ กิจกรรมกลุ่มออนไลน์ กิจกรรมบนโปรแกรมจำลองออนไลน์
(4) ทดสอบ	การทำแบบทดสอบออนไลน์ ซึ่งมีการออกแบบให้แบบทดสอบแต่ละคนไม่เหมือนกัน และใช้แอปพลิเคชันที่รองรับการทดสอบโดยเฉพาะ	แบบทดสอบออนไลน์
(5) สรุปบทเรียน	ร่วมกันสรุปบทเรียน หรือ การนำเสนองานของผู้เรียน อาจจะใช้การ Share Screen ของผู้เรียนที่สรุป หรือ นำเสนอผลสรุปบทเรียนประจำวัน หรือ การนำเสนองานที่ได้รับมอบหมายในขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ ก็ได้	บันทึกสรุปผลการเรียนรู้ (Journal) ประจำวันของแต่ละบุคคลในรูปแบบออนไลน์
(6) ค้นคว้าด้วยตนเอง	การให้โจทย์ปัญหาหรือ คำถาม รวมทั้ง คลิปวีดิโอ ในโลกออนไลน์สั้น ๆ เพื่อจะเชื่อมโยงถึงการเรียนรู้ในหน่วยหรือบทการเรียนรู้เรื่องต่อไป	รายงานการค้นคว้า

การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม มีข้อดีที่สามารถใช้ในการฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพได้ เช่น การจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง (Simulation Based Learning: SBL) การสอนด้วยการสาธิต (Demonstration Method) และ การทดลองทั้งในระบบออนไลน์ด้วยโปรแกรมต่าง ๆ หรือ ครูสามารถทดลองให้นักเรียนเห็นถึงผลการทดลองที่เกิดขึ้นเป็นเบื้องต้นประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งการเขียนโค้ดดิ้ง (Coding) หรือ การออกแบบจำลองในโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ เช่น โปรแกรมออตแคด (AutoCAD) และโปรแกรมจำลองการทำงานของวงจรไฟฟ้า ซึ่งสามารถนำเข้ามาสนับสนุนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ครูผู้สอนสามารถสอนหรือสอดแทรกความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ในการป้องกันตนเองของประชาชน ต่อเรื่องไวรัสโคโรนา (Covid - 19) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักโรคและอาการของโรค อะไรคือปัจจัยความเสี่ยง และที่สำคัญคือจะป้องกันตัวเองอย่างไร ถ้าป่วยจะปรับการรักษาที่ไหน อันจะเป็นการช่วยเสริมสร้างทักษะที่เกี่ยวข้องให้เข้ากับยุคปัจจุบันได้

ภาพที่ 5 การจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม

สรุป

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด - 19 ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาที่ไม่สามารถ

จัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จึงจำเป็นต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรมบนความปกติใหม่ ช่วงวิกฤติโควิด - 19 เป็นแนวคิดที่นำเสนอ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งทั้งหมดจะประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนในแต่ละคาบ หรือหน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ขั้นตอนนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนการบรรยายทฤษฎี ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนสรุปบทเรียน และขั้นตอนค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีจุดเด่นที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้ ทั้งการบรรยายสด และสอนผ่านคลิปวิดีโอที่อัดไว้ ผสมผสานการถามตอบ แบบเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือกับผู้สอน รวมทั้งสามารถประยุกต์การทดลอง การสาธิต การจำลองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การฝึกทักษะทางวิชาชีพเข้ามาในกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าวได้เป็นอย่างดีทั้งนี้ ผู้สอนอาจจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและวัดผล ประเมินผลเป็นรายบุคคลเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละคนซึ่งการเรียน การสอนออนไลน์สามารถทำได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพสูงผ่านเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่าง อุตสาหกรรม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้กับการเรียนการสอนทั้งวิชาการและวิชาชีพ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอด ปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละสาระวิชา หรือสาระการเรียนรู้ได้ โดยการพิจารณาองค์ประกอบและรูปแบบที่สอดคล้อง เหมาะสมกับ ลักษณะวิชา และบริบทของผู้เรียนจะเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมี ประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชานั้น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- ชัยชนะ มิตรพันธ์. (2563). เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก ปรับไลฟ์สไตล์ชีวิตใหม่รับ New Normal หลังวิกฤติโควิด - 19: <https://www.etda.or.th/content/new-normal-after-covid-19.html>
- เทียน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (Design - Based New Normal): ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID - 19. วารสารครูสภาวิทยากร, 1(2), 1-10.
- ธนากร คุ่มภัยและคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเรื่องเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ของสรรพสิ่งผ่านการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน. วารสารวิชาการสถาบันการ อาชีวศึกษาภาคใต้ 1, 5(1), 33-41.

- บุญทิพย์ สิริธรรังศรี. (2563). การจัดการเรียนการสอนออนไลน์สู่กรอบมาตรฐานวิชาชีพการ
สอนและสนับสนุนการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา. วารสารวิชาการราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์,
2(3), 1-17.
- ปราโมทย์ สุขศิริศักดิ์และคณะ. (2563). การจัดการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
เชื้อไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษาโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช.
วารสารพยาบาลทหารบก, 21(2), 44-52.
- เรณูมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ.
วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9(2), 169-176.
- วิทยา วาโย. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส
COVID - 19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์อนามัยที่
9, 14(34), 285 - 298.
- สุเทพ แก่งสันเทียะ. (2563). เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก ‘สอศ.’ เชื้อ ‘วิทยาลัย - ครู’
จัดการเรียนการสอนช่วงโควิดได้ไม่มีปัญหา: [https://www.matichon.co.th/
education/news_2517881](https://www.matichon.co.th/education/news_2517881)
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก โลกเปลี่ยน คนปรับ เตรียมคน
ไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด - 19: [https://waa.inter.nstda.or.th/stks/
pub/2020/20200506-2-the-world-changes-covid19.pdf](https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2020/20200506-2-the-world-changes-covid19.pdf)
- Bill, P. (2010). Three Principles of Effective Online Pedagogy. J Asynchronous
Learn Netw, 14(1), 103-116.
- Gagne R. M. et al. (1992). Principles of Instructional Design. New York: Holt,
Rinehart, & Winston.
- Herring, M. C. et al. (2016). Handbook of Technological Pedagogical Content
Knowledge (TPACK) for Educators. (2nd Edition). UK: Routledge.
- Schwenger. B. (2018). Creating blended learning experiences requires more than
digital skills. Retrieved January 1, 2021, from: [https://ojs.aut.ac.nz/
pjtel/article/view/46](https://ojs.aut.ac.nz/pjtel/article/view/46)

กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภค
ในกรุงเทพมหานคร*
CONSUMER'S DECISION - MAKING PROCESS IN RESTAURANT
SELECTION IN BANGKOK

ศิริธร ขาวหมดจด

Sireetorn Khaomodjod

กอบกุล จันทรโคติกา

Korbkul Jantarakolica

ถนอมศักดิ์ สุวรรณน้อย

Thanomsak Suwannoi

ธাত্রี จันทรโคติกา

Tatre Jantarakolica

วรพนธ์ วัฒนาร

Woraphon Wattanatorn

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E-mail: sireetornfaii@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจและวิเคราะห์เกณฑ์การเลือกอย่างเป็นลำดับในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกใช้วิธีแบบเจาะจง (Purpose Sampling) รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In - Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านอาหาร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เจเนอเรชันเอ็กซ์ เจเนอเรชันวาย และเจเนอเรชันซี จำนวน 36 คน เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรม แนวความคิดและประสบการณ์ในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยสามารถสรุปว่า เกณฑ์การตัดสินใจเลือกมี 3 ขั้นตอนได้แก่ 1) กลุ่มบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วย 2) ด้านสถานที่ 3) ประเภทของร้านอาหาร โดยกระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดกระบวนการตัดสินใจโดยการตัดทางเลือกทั้งหมดที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์หรือตามวัตถุประสงค์ทิ้ง (Elimination by Aspects) โดยขั้นตอนแรกเริ่มต้นจากการพิจารณาบุคคลที่ไปด้วยซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ

* Received 16 February 2021; Revised 24 February 2021; Accepted 14 March 2021

อย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปร้านอาหาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชันวาย (Generation Y) และเจนเนอเรชันซี (Generation Z) มีกระบวนการตัดสินใจใช้บริการร้านด้วยตนเองเป็นหลัก ส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชันเอ็กซ์ (Generation X) คือ ลูก ขั้นตอนถัดไปจะพิจารณาจากทำเลที่ตั้งของร้านอาหาร คือ สามารถเดินทางสะดวก และขั้นตอนสุดท้ายที่มีผลต่อการเลือกร้านอาหารคือ ประเภทของร้านอาหาร โดยมักเลือกร้านอาหารจากประสบการณ์ส่วนตัว และมีการพิจารณาราคาร่วมด้วย ปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญซึ่งมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหาร

คำสำคัญ: กระบวนการตัดสินใจ, การตัดสินใจเลือกออกตามเกณฑ์, ร้านอาหาร

Abstract

The objectives of this research article were to study the factors influencing consumer's decision - making process and analysis of criteria hierarchical decision - making in restaurant selection in Bangkok. Qualitative research methods were used analyze the data, including purpose sampling was used to collect data by interviewing in - depth interview. The main 36 informants were consumers who go to restaurant. The sample consisted 3 groups: Generation X, Generation Y, and Generation Z. Each generation has unique, behaviors, concepts, and experiences of decision - making. The findings revealed that the criteria decision - making 3 factors by Step 1) people who go along with restaurants, Step 2) location, Step 3) types of restaurants. Consumer's decision - making process in restaurant selection in Bangkok is consistent with the conceptual framework of Elimination by Aspects (EBA). The first step begins with the consideration of who are you going with, which is one of the important factors that influence the decision to go to a restaurant. It was found that Generation Y and Generation Z informants rely on themselves in making the decisions. However, for Generation X, their decisions are based on their children. The next step will be the considerations of restaurant location, which are the convenience of transportation, parking lots, and proximity to the sky train, and can be categorized as inside and outside the department stores, and the last step that affects restaurant selection is the types of restaurants where people often choose the restaurant from personal experience, along with the price.

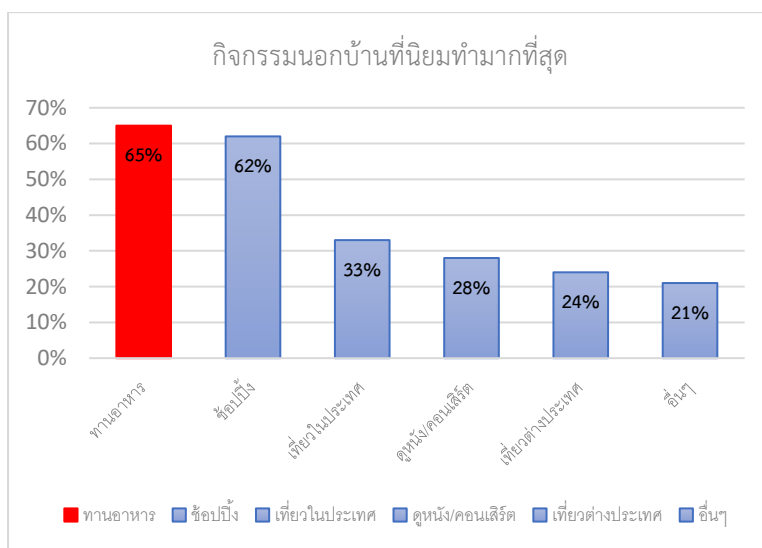

The factors mentioned above are important which impacts on decision - making process in restaurant selection.

Keywords: Decision making, Elimination by Aspects, restaurant

บทนำ

เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จึงทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคเกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยภาระหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มักดำเนินการขณะอยู่นอกบ้าน เช่น การออกไปทำกิจกรรม การศึกษา หรือการทำงาน ส่งผลให้มีพฤติกรรมมารับประทานอาหารมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการรับประทานอาหารนอกบ้านเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีความสะดวก จากผลสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคของไทยที่จัดทำโดย EIC ในปี 2017 ซึ่งพบว่าผู้ตอบแบบสำรวจมีการทำกิจกรรมนอกบ้าน และใช้จ่ายนอกบ้านมากขึ้น โดยเฉพาะการบริโภคอาหารนอกบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นิยมทำมากที่สุดร้อยละ 65 (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์, 2562)

ภาพที่ 1 แสดงพฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมนอกบ้านของผู้บริโภค

จากสภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ธุรกิจต่าง ๆ มีการแข่งขันเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจร้านอาหาร เนื่องจากการขยายสาขาของร้านอาหาร รวมถึงการเปิดร้านอาหารใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มรับประทานอาหารนอกบ้านมากขึ้น เนื่องจากมีร้านอาหารหลากหลายประเภทให้เลือก และมีความสะดวกในการใช้บริการ กระบวนการตัดสินใจของ

ผู้บริโภคจึงมีความน่าสนใจ เนื่องจากผู้บริโภคมีการพิจารณาจากกิจกรรมก่อนการตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นหนึ่งในกระบวนการคิดขั้นพื้นฐานของพฤติกรรมของมนุษย์ โดยใช้เกณฑ์ หรือเลือกจากความสนใจ เพื่อประกอบการตัดสินใจ เป็นการพิจารณาทางเลือกอย่างมีเหตุผลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ (Wang, Y. & Ruhe, G. , 2007) เนื่องจากผู้บริโภคจำเป็นต้องพิจารณาสถานการณ์จากแต่ละทางเลือกก่อนการตัดสินใจ เพื่อตอบสนองความต้องการ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลประกอบด้วยกระบวนการประเมินทางเลือกอย่างเป็นลำดับจากขั้นตอนเชิงเหตุผลซึ่งการกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องระบุทางเลือกทั้งหมดที่ครอบคลุมและมีการประเมินทางเลือกของแต่ละบุคคลอย่างอย่างเป็นระบบ (Kaufmann, L. et al. , 2012)

การพิจารณาทางเลือกทั้งหมดที่มีอยู่โดยใช้รูปแบบการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ทำให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจจากทางเลือกทั้งหมดโดยประเมินตัวเลือกที่ต้องการ หรือตัวเลือกที่มีความเกี่ยวข้องกัน หากตัวเลือกใดที่ไม่มีความเกี่ยวข้องจะถูกคัดออก (Elimination by Aspects) จากทางเลือกทั้งหมดในสถานการณ์ ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีโครงสร้าง และเป็นวิธีที่สามารถลดความคลุมเครือ และเป็นวิธีการลดปัญหาที่ซับซ้อนให้กับกระบวนการตัดสินใจ (Richarme, B. M., 2005) โดยเริ่มจากทางเลือกที่สำคัญที่สุด รูปแบบการตัดสินใจหลายทางเลือกเริ่มจากการระบุคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้ตัดสินใจ เมื่อตัวเลือกไม่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด จะทำการตัดออกจากความเป็นไปได้จนกว่าจะสามารถเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งคุณลักษณะที่เลือกก็จะมีเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจ โดยดูจากการกำหนดผลประโยชน์ที่ยอมรับได้ และดำเนินการตัดสินใจหรือบริการที่ต่ำกว่าเกณฑ์ออกทีละด้าน จนเหลือสินค้าหรือบริการสุดท้าย ซึ่งเป็นกระบวนการที่อธิบายถึงทางเลือกที่การคัดออกตามลำดับ โดยแต่ละทางเลือกจะประกอบด้วยมุมมองลักษณะต่าง ๆ โดยทำการเลือกจากทางเลือกที่มีทั้งหมดจนกว่าจะมีทางเลือกเดียว เป็นการอธิบายถึงทางเลือกในการคัดออกโดยการเลือกด้านต่าง ๆ ตามลำดับจึงเรียกว่า การตัดสินใจแบบคัดออก หรือกระบวนการตัดทางเลือกออกตามเกณฑ์ต่าง ๆ (EBA) (Tversky, A., 1972)

การศึกษาก่อนหน้านี้พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร ได้แก่ ราคา ความพึงพอใจ ประเภทอาหาร คุณภาพอาหาร โอกาส ทำเลที่ตั้ง การตกแต่งภายในร้านอาหาร การพบปะสังสรรค์ บรรยากาศของร้านอาหาร แหล่งข้อมูล และชื่อเสียงของร้านอาหาร (Auty, S., 1992); (Tzeng, G. H. et al. , 2002); (Edd, S. G. & Ms, J. K., 2008); (Harrington, R. J. et al., 2013) เนื่องจากผลการวิจัยที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับตัวแปรที่แตกต่างกัน การสร้างแบบจำลองในการตัดสินใจจึงเป็นจุดที่น่าสนใจในการระบุความแตกต่างในด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยการพิจารณาเกณฑ์ที่มีค่าสำคัญต่อกระบวนการเลือกร้านอาหาร

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยเรื่องกระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นลำดับในการเลือกร้านอาหาร จึงได้นำแนวคิดการตัดสินใจเลือกโดยให้ความสำคัญไปที่การประเมินทางเลือก (Evaluation)

เป็นกระบวนการเลือกจากข้อมูลทั้งหมด โดยพิจารณาลักษณะในการเปรียบเทียบคุณสมบัติ เพื่อตัดทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องออก และนำไปสู่ทางเลือกที่ได้รับยกเว้นได้ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริโภค (Elimination by Aspects) โดยการพิจารณาด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค (Personal values) คุณสมบัติ (Attributes) ทำให้เกิดมิติใหม่ในด้านการศึกษารูปแบบการตัดสินใจอย่างเป็นลำดับเลือกร้านอาหารในลักษณะรูปแบบที่เป็นเหตุเป็นผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจ และวิเคราะห์เกณฑ์การเลือกอย่างเป็นลำดับในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริโภคที่ใช้หรือเคยใช้บริการร้านอาหาร โดยเลือกใช้วิธีแบบเจาะจง (purpose sampling) ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม โดยมีจำนวนกลุ่มละ 12 คน รวมเป็นจำนวน 36 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เจเนอเรชันเอ็กซ์ (Generation X) คือบุคคลที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2504 อายุ 41 - 60 ปี กลุ่มที่ 2 เจเนอเรชันวาย (Generation Y) คือบุคคลที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2543 - 2524 อายุ 21 - 40 ปี กลุ่มที่ 3 เจเนอเรชันซี (Generation Z) คือบุคคลที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2553 - 2544 อายุ 11 - 20 ปี (Sima, C., 2016)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการศึกษาทางการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยเลือกใช้วิธีแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยมีโครงสร้างการสัมภาษณ์เชิงลึก 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือน และที่อยู่ปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ด้านพฤติกรรมของการใช้บริการร้านอาหารประกอบด้วย

- 2.1 ความถี่ในการรับประทานอาหารนอกบ้านต่อสัปดาห์
- 2.2 ช่วงเวลาที่ใช้บริการร้านอาหาร
- 2.3 วันที่มักจะไปใช้บริการร้านอาหาร
- 2.4 ระยะเวลาที่ใช้บริการร้านอาหาร
- 2.5 จำนวนบุคคลที่ไปใช้บริการร้านอาหาร
- 2.6 บุคคลที่ไปใช้บริการร้านอาหาร

2.7 วัตถุประสงค์/เหตุผลในการเดินทางมารับประทาน

อาหาร

2.8 ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการร้านอาหารต่อครั้ง

ส่วนที่ 3 ด้านกระบวนการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร

ประกอบด้วย

3.1 ร้านอาหารที่นิยมใช้บริการ

3.2 บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจ

3.3 ผู้บริโภคให้ความสำคัญในการเลือกร้านอาหาร

ด้านใดบ้าง

3.4 ผู้บริโภคมีกระบวนการกำหนดเกณฑ์ในการ

เลือกร้านอาหารอย่างไรบ้าง

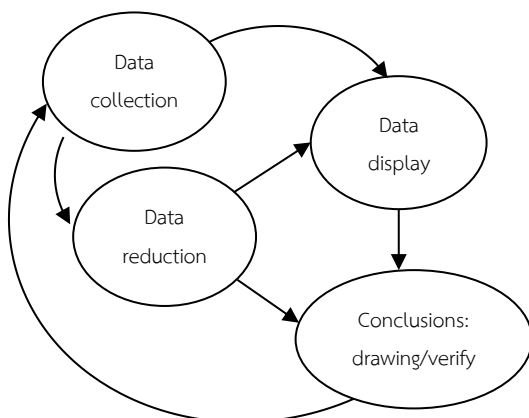
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ โดยเริ่มจากการแนะนำตัวของผู้วิจัย จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์วิจัย รวมถึงขออนุญาตจัดบันทึกข้อมูลในครั้งนี้ เนื่องจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้สัมภาษณ์สามารถถามคำถามได้อย่างเจาะลึกถึงประเด็นที่ต้องการทราบ รวมถึงมีความยืดหยุ่นในการตั้งคำถาม สามารถดัดแปลงคำถามได้ทันที เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันทั้งสองฝ่าย ผู้วิจัยเลือกใช้สถานที่ และเวลาที่เหมาะสมตามสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที หรือจนกว่าจะไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติม โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ในลักษณะของคำถามปลายเปิด (Open - ended Question) ที่ได้มีการกำหนดหัวข้อการศึกษาไว้ล่วงหน้า

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบระหว่างการสังเกตและข้อมูลที่บันทึกของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ทำงานอิสระต่อกัน ผู้วิจัยถอดข้อความเสียงเป็นคำบรรยายแบบคำต่อคำ และอ่านเพื่อทำความเข้าใจหลาย ๆ รอบค้นหาประเด็นที่ต้องการศึกษา และสรุปเป็นข้อมูลเบื้องต้นก่อนจะเริ่มสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปด้วยวิธีเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น Question) ที่ได้มีการกำหนดหัวข้อการศึกษาไว้ล่วงหน้า

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนของการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำรายละเอียดข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) มาหาความใกล้เคียงและความแตกต่างของข้อมูล จากนั้นจะนำมาแยกเป็นประเด็นสำคัญของการศึกษาวิจัย

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Reduction) เป็นกระบวนการจัดการให้ข้อมูลเป็นระเบียบ 2) การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา ตามความหมายของข้อมูล ซึ่งได้ถูกจัดระเบียบไว้ จากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบเข้าด้วยกัน 3) ข้อสรุปและการตรวจสอบข้อสรุป (Conclusion: Drawing and Verifying) เป็นกระบวนการหาข้อสรุป และการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล ซึ่งจะต้องมีการเก็บข้อมูลก่อน (Data Collection) ต่อมาจึงทำการแสดงข้อมูล ระหว่างนั้นก็มีการจัดระเบียบข้อมูล เมื่อลดทอนข้อมูลเสร็จก็ต้องแสดงข้อมูลไปพร้อมกัน (Miles, M. B. & Huberman, A. M. , 1994)

ผลการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องกระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นลำดับในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภค สามารถจับประเด็นที่น่าสนใจเพื่อเปรียบเทียบกันจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 36 คน พร้อมพิจารณาเนื้อหาจากบทสนทนา สามารถอธิบายจากการอ้างอิงแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ โดยใช้แนวความคิดการตัดทางเลือกที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ออก (The elimination by aspects model) ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยการประเมินคุณลักษณะของปัจจัยแต่แรกเริ่ม เป็นการอธิบายพฤติกรรมตัดสินใจโดยใช้แบบจำลองทางเลือกในแต่ละขั้นตอนของผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นลำดับ โดยขั้นตอนการตัดสินใจในการกำหนดเกณฑ์การเลือกร้านอาหารของผู้ให้ข้อมูลสามารถแบ่งขั้นตอนการตัดสินใจได้ดังนี้ 1) ขั้นตอนแรกเป็นการพิจารณาจากบุคคลที่ไปด้วย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น กลุ่มครอบครัว และกลุ่มเพื่อน โดยมีการตัดสินใจในเลือกร้านอาหารตามวัตถุประสงค์ หรือตามโอกาสในการใช้บริการ 2) ขั้นตอนที่

สองพิจารณาจากทำเลที่ตั้ง และสภาพแวดล้อม เดินทางสะดวก มีบริการที่จอดรถ โดยสามารถแบ่งทำเลที่ตั้งได้ดังนี้ คือ ในห้างสรรพสินค้า และนอกห้างสรรพสินค้า 3) ขั้นตอนที่สามพิจารณาจากประเภทของร้านอาหาร โดยผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับราคาที่เหมาะสม

ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชันเอ็กซ์ (Generation X) ที่มีอายุ 43 - 57 ปีผลการวิจัยพบว่า ความถี่ในการรับประทานอาหารนอกบ้านคือ 1 - 6 ครั้งต่ออาทิตย์ มื้อที่นิยมในการรับประทานส่วนมากคือมื้อกลางวัน กลุ่มบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วยคือครอบครัว เพื่อน และแฟน จำนวนบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วย 2 - 5 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการร้านอาหารคือ ระหว่างพักเที่ยง สังสรรค์กับเพื่อน ๆ ตามโอกาส มาผ่อนคลายความเครียด กินข้าววันหยุดกับครอบครัว กิน ตามวันสำคัญ เช่นวันแม่ วันเกิดลูก โดยใช้เวลาประมาณ 1 - 3 ชั่วโมง โดยมีค่าใช้จ่ายระหว่าง 100 - 8,000 บาท มีกระบวนการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารในห้างสรรพสินค้าเป็นหลัก เนื่องจากมีอาหารหลากหลายรูปแบบเพื่อประกอบการตัดสินใจบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุดคือ ลูก โดยมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ไปกินข้าวที่ร้านอาหารบ่อยมากเกือบทุกวัน 4 - 5 ครั้งต่อสัปดาห์ หลัก ๆ ก็คือมื้อกลางวัน ไปกับครอบครัววันหยุด วันธรรมดาก็เพื่อนบ้าง ลูกน้องบ้าง หลัก ๆ ก็ 3 - 5 คนได้ ใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง ต่อมื้อก็ 3,000 - 4,000 บาท วัตถุประสงค์คือ ระหว่างพักเที่ยง เย็นก็งานเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อนบ้าง กับครอบครัวก็ตามโอกาส วันหยุดบ้าง วันเกิดลูกบ้างฉลองปีใหม่ พาเด็กไปเที่ยวบ้าง ค่าอาหารต่อมื้ออยู่ระหว่าง 3,000 - 4,000 บาท ในห้างแหละสะดวกที่สุดแล้ว ถ้าไปกินกับครอบครัวจะถามลูกว่าอยากกินอะไร จะตามใจเด็ก ๆ ” (ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชันเอ็กซ์คนที่ 1, 2563)

“ไปไม่บ่อยค่ะ นาน ๆ ที่ อาทิตย์ละครั้งได้มั้ง ส่วนใหญ่นัด Meeting กับเพื่อน ๆ วันอาทิตย์ ส่วนมากเป็นบ่าย ๆ เย็น ๆ วันอาทิตย์ ส่วนมากไปเพื่อน เพื่อน ๆ ที่ไปด้วยมีประมาณ 4 - 5 คน ระยะเวลาในร้านประมาณ 2 - 3 ชั่วโมงค่ะ เพราะมีกิจกรรมทำด้วยเล่นนานหน่อย กินไป ร้องเพลง มาผ่อนคลายความเครียด วัตถุประสงค์คืองานเลี้ยงวันเกิด นัดพูดคุยกินข้าวกับเพื่อน ผ่อนคลาย ค่าใช้จ่ายต่อครั้งประมาณ 6,000 - 8,000 บาท ร้านที่ติดถนนก็ดีเป็นร้านที่มีห้องอาหารแบ่งโซน เพื่อน ๆ มักจะเลือกร้านนะ” (ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชันเอ็กซ์คนที่ 3, 2563)

“ออกไปทานข้าวนอกบ้านอาทิตย์ละ 1 - 2 ครั้ง ส่วนมากจะเป็นมื้อกลางวัน วันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ออกไปทานข้าวนอกบ้านก็ไปกับแฟนและลูกค่ะ เพื่อนต้องตามเทศกาลปีใหม่ นาน ๆ ครั้ง ประมาณ 2 - 4 คน ระยะเวลาคร่าว ๆ น่าจะ 1 - 2 ชั่วโมง กินข้าววันหยุดกับครอบครัว ลูก ๆ อยากกิน ไม่เกิน 3,000 บาท ค่ะ ๆ กันไป ในห้างบ้างนอกห้างบ้าง” (ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชันเอ็กซ์คนที่ 4, 2563)

ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) มีอายุ 23 - 35 ปี ผลการวิจัยพบว่า ความถี่ในการรับประทานอาหารนอกบ้านคือ 1 - 7 ครั้งต่ออาทิตย์ มื้อที่นิยมรับประทานส่วนมากคือมื้อเย็น กลุ่มบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วยคือ เพื่อน ครอบครัว และแฟน จำนวน 1 - 8 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการร้านอาหารคือ ตามโอกาสพิเศษต่าง ๆ และนัดพบปะสังสรรค์ โดยใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง โดยมีค่าใช้จ่ายระหว่าง 100 - 2,000 บาท ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) มีกระบวนการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารนอกห้างสรรพสินค้าเป็นหลัก เนื่องจากเป็นร้านเฉพาะ ไม่มีสาขา พบว่าการตัดสินใจด้วยตนเองมีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด โดยมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“กินข้าวนอกบ้านบ่อยมาก เกือบทุกวัน ประมาณ 2 - 3 ครั้งต่ออาทิตย์ ส่วนใหญ่ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ส่วนใหญ่เป็นมื้อเย็น มื้อกลางวันมีบ้างบางครั้งแล้วแต่สถานการณ์ด้วย ใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง จำนวนบุคคลประมาณ 2 - 5 คน ส่วนมากไปร้านอาหารกับเพื่อน ๆ รองลงมาคือครอบครัว นัดตามโอกาส พบปะพูดคุย งานวันเกิด เทศกาลปีใหม่ ค่าใช้จ่าย 200 - 1,000 บาทต่อครั้ง ตัวเองเป็นผู้ตัดสินใจ” (ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชั่นวายคนที่ 1, 2563)

“ประมาณ 2 ครั้งต่ออาทิตย์ หลัก ๆ เลยจะเป็นมื้อเย็น ส่วนมากเป็นวันเสาร์ อาทิตย์ ใช้เวลา 1 - 2 ชั่วโมง ประมาณ 2 - 4 คน ไปกับแฟน ครอบครัว และเพื่อน หิว ที่บ้านไม่มีอะไรกิน ตามโอกาสต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายต่อครั้งประมาณ 500 - 1,000 บาท ร้านอาหารญี่ปุ่นที่อยู่ข้างนอกห้าง” (ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชั่นวายคนที่ 2., 2563) “ประมาณ 1 - 2 ครั้งต่ออาทิตย์เน้นมื้อเย็น ส่วนใหญ่เป็นวันหยุด ไปกับแฟน เพื่อน ครอบครัว ประมาณ 2 - 5 คน แล้วแต่โอกาสวันสำคัญต่าง ๆ นัดพบปะสังสรรค์ เวลาในการใช้บริการไม่แน่นอน 1 - 2 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 1,000 - 2,000 บาท แฟนเป็นคนตัดสินใจ” (ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชั่นวายคนที่ 7., 2563)

ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชั่นซี (Generation Z) มีอายุ 18 - 20 ปี ผลการวิจัยพบว่า ความถี่ในการรับประทานอาหารนอกบ้านคือ 1 - 3 ครั้งต่ออาทิตย์ มื้อที่นิยมรับประทานส่วนมากคือมื้อกลางวัน กลุ่มบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วยคือ เพื่อน ครอบครัว และไปคนเดียว จำนวน 1 - 5 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการร้านอาหารคือ ความอยากกิน ที่บ้านไม่ทำอาหาร นัดพบเพื่อน ตามโอกาสต่าง ๆ เช่น วันเกิด วันพ่อ วันแม่ โดยใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง โดยมีค่าใช้จ่ายระหว่าง 100 - 1,000 บาท ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเจนเนอเรชั่นซี (Generation Z) มีกระบวนการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารในห้างสรรพสินค้าเป็นหลัก เนื่องจากมีความสะดวกในการเลือกร้าน โดยพบว่าการตัดสินใจด้วยตนเองเป็นหลัก โดยมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ความถี่ในการรับประทานอาหารประมาณ 2 - 3 ครั้งต่ออาทิตย์ ส่วนมากทานมื้อเย็น วันหยุด ส่วนมากเป็นวันเสาร์ วันอาทิตย์ ไปกับเพื่อน พ่อ แม่ ญาติ ๆ ตามโอกาส จำนวนคนประมาณ 2 - 4 คน มีวัตถุประสงค์ตามโอกาสต่าง ๆ ระยะเวลา 1 ชั่วโมง ถ้าไปเองไม่เกิน 500 บาท แต่ถ้าไปกับครอบครัว 1,000 - 1,500 บาท ในห้างสรรพสินค้าบ่อยสุด เพราะมันสะดวก ส่วนมากจะเป็นตัวเองที่ตัดสินใจค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันซีคนที่ 1, 2563)

“ความถี่ 1 - 4 ครั้งต่ออาทิตย์ มื้อเย็น ส่วนมากวันเสาร์ อาทิตย์ ไปคนเดียว ครอบครัว เพื่อน จำนวนบุคคลที่ไปด้วย 4 - 5 คน วัตถุประสงค์คือไม่ทำกับข้าว ความอยากกิน ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 100 - 500 บาท ร้านอาหารในศูนย์อาหารตามห้าง” (ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันซีคนที่ 2., 2563) “ออกไปกินข้าวข้างนอก 1 ครั้งค่ะ มื้อกลางวันจะมีเวลามากกว่ามื้อเย็น ช่วงวันหยุด ไปกับเพื่อน และครอบครัว ปกติไปกับเพื่อน 2 - 3 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อนนัดเจอ พูดคุย ไม่เกิน 2 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายประมาณ 500 บาท ในห้างสรรพสินค้าสะดวกสุด และตัดสินใจเลือกร้านเอง” (ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันซีคนที่ 3, 2563)

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงกระบวนการเลือกร้านอาหารอย่างเป็นลำดับของผู้บริโภคทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ เจเนอเรชันเอ็กซ์ (Generation X) เจเนอเรชันวาย (Generation Y) และเจเนอเรชันซี (Generation Z) โดยมีจำนวนกลุ่มละ 12 คน รวม 36 คน ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เป็นปัจจัยสำคัญควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการเลือกตามวัตถุประสงค์ในการใช้บริการ มีวัตถุประสงค์ คือนัดพบปะตามโอกาสพิเศษ สังสรรค์ พูดคุย เพื่อผ่อนคลายความเครียด กินข้าววันหยุดกับครอบครัว ความอยากกิน เนื่องจากที่บ้านไม่ทำอาหาร และเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเกิด วันพ่อ วันแม่ และวันปีใหม่ สอดคล้องกับ (จิราวรรณ ทองบุญเรือง, 2554) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการภัตตาคารและผ้าบริเวณถนนศรีนครินทร์ จังหวัดสมุทรปราการ ขั้นตอนการเลือกตามวัตถุประสงค์ พบว่าเหตุผลการไปใช้บริการเพื่อพบปะสังสรรค์ และสอดคล้องกับ (รัชนิวรรณ วัฒนปริญญา, 2556) การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเหตุผลที่เลือกใช้บริการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหาร และสอดคล้องกับ (อุมาพร ทองคำ, 2546) พฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการร้านอาหารไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าจุดประสงค์หลักในการไปบริโภคอาหารในร้านอาหารไทยเพื่อพบปะสังสรรค์มากที่สุด

2. ขั้นตอนการตัดสินใจในการกำหนดเกณฑ์การเลือกร้านอาหารอย่างเป็นลำดับของผู้บริโภค โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ๆ ได้ดังนี้

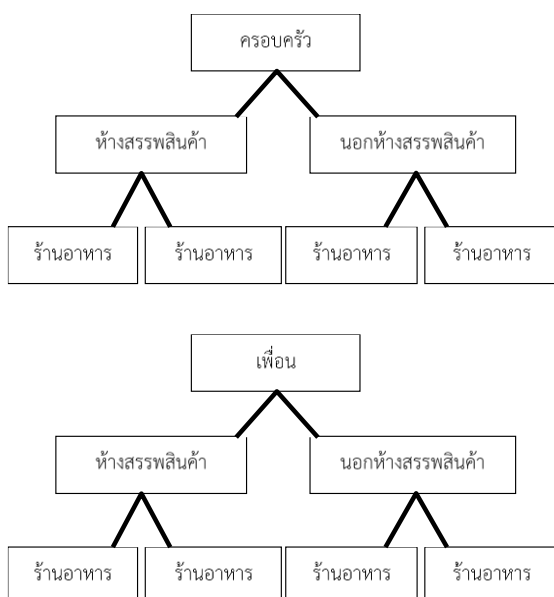

2.1 ขั้นตอนแรกคือบุคคลมีผลต่อการใช้บริการร้านอาหาร โดยแบ่งได้ 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มเพื่อน และกลุ่มครอบครัว โดยขั้นตอนของการเลือกร้านอาหารขึ้นอยู่กับบุคคลที่ไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับ (Edd, S. G. & Ms, J. K., 2008) Restaurant Choice: The Role of Information พบว่าแหล่งข้อมูลจากเพื่อนหรือญาติเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดเมื่อมีอิทธิพลต่อการเลือกร้านอาหารมากกว่าแหล่งสื่อ

2.2 ขั้นตอนที่สองพิจารณาจากทำเลที่ตั้งของร้านอาหาร คือ เดินทางสะดวก สามารถเดินทางโดยการขับรถ หรือเดินทางด้วยรถขนส่งสาธารณะ รวมถึงมีบริการที่จอดรถ มีความสอดคล้องกับ (รัชนิวรรณ วัฒนปริญญา, 2556) การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีเหตุผลที่เลือกใช้บริการร้านอาหาร คือ เดินทางสะดวกสบาย ความสอดคล้องกับ Tzeng, G. H. et al. พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความสำเร็จของร้านอาหารคือทำเลที่ตั้ง การเลือกร้านอาหารแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเพณีทางเลือกด้านทำเลที่ตั้ง (Tzeng, G. H. et al. , 2002)

2.3 ขั้นตอนสุดท้ายที่มีผลต่อการเลือกร้านอาหารคือ ประเภทของร้านอาหาร โดยมักเลือกร้านอาหารจากประสบการณ์ส่วนตัว และมีการพิจารณาราคาร่วมด้วย โดยการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคนั้นมักมีความแตกต่างกันตามประเภทของร้านอาหาร สอดคล้องกับ Auty, S. กล่าวว่า ประเภทอาหารและคุณภาพของอาหารเป็นตัวแปรหลักในการเลือกร้านอาหาร เมื่อมีการกำหนดทางเลือกให้เหมาะสมกับโอกาส รวมถึงรูปแบบและบรรยากาศของร้านอาหารถือเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร (Auty, S., 1992)

ปัจจุบันมีทางเลือกในการรับประทานอาหารอย่างหลากหลาย เนื่องจากผู้บริโภคนิยมรับประทานอาหารนอกบ้านมากขึ้น ส่งผลให้การศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกร้านอาหารจึงมีความน่าสนใจ เพราะทำให้ทราบถึงการกำหนดปัจจัยขั้นพื้นฐานของผู้บริโภคในการเลือกร้านอาหารอย่างเป็นลำดับ โดยพิจารณาจากเกณฑ์การเลือก ซึ่งแต่ละเกณฑ์มีความสำคัญที่แตกต่างกันไป การศึกษาข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ร้านอาหารสามารถระบุกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่และรักษาลูกค้าเดิมไว้ได้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเหตุผล และปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกร้านอาหาร สอดคล้องกับ Tversky, A. กล่าวว่า กระบวนการเลือก คือ การตัดสินใจโดยพิจารณาจากการเลือกทั้งหมด โดยทางเลือกของผู้บริโภคจะมุ่งเน้นไปที่วิธีการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการและการรับรู้ข้อมูลที่มีพิจารณาจากวัตถุประสงค์ และข้อจำกัดที่เหมาะสม โดยเริ่มจากทางเลือกที่สำคัญที่สุด เมื่อตัวเลือกไม่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด จะทำการตัดออกจากความเป็นไปได้ จนกว่าจะสามารถเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เป็นการอธิบายถึงทางเลือกในการคัดออกตามลำดับ จึงเรียกว่า การตัดสินใจแบบคัดออก หรือกระบวนการตัดทางเลือกออกตามเกณฑ์ต่าง (Elimination by Aspects) จากการศึกษาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการสร้างแบบจำลองในการเลือกร้านอาหารดังนี้ (Tversky, A., 1972)

ภาพที่ 3 แบบจำลองในการเลือกร้านอาหารของกลุ่มครอบครัว และกลุ่มเพื่อน

จากภาพสรุปได้ว่า ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกร้านอาหารมีความสำคัญที่นำไปสู่กระบวนการเลือกร้านอาหาร เพื่อสร้างแบบจำลองการตัดสินใจเลือกร้านอาหารอย่างเป็นลำดับของผู้บริโภคจากการนำข้อมูลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจ และเกณฑ์การเลือกร้านอาหารมาวิเคราะห์ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญในการเลือกอย่างเป็นลำดับ โดยมี 3 ปัจจัยหลักได้แก่ 1) กลุ่มบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วย 2) ด้านสถานที่ 3) ประเภทของร้านอาหาร ซึ่งเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกร้านอาหารแต่ละครั้งมักขึ้นอยู่กับโอกาสในการไปรับประทานอาหารนำไปสู่การเลือกกลุ่มบุคคลที่ไปด้วย ลำดับถัดไปคือพิจารณาสถานที่ การเดินทางตามความเหมาะสม และลำดับสุดท้ายคือประเภทอาหาร ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นขั้นตอน โดยข้อมูลทางเลือกทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับผู้ตัดสินใจ และจะทำการตัดทางเลือกที่ไม่เป็นตามเป้าหมายทิ้งทีละขั้น จนกว่าจะมีทางเลือกเดียวเป็นการอธิบายถึงเกณฑ์การเลือกร้านอาหารจากการตัดทางเลือกคุณลักษณะต่าง ๆ ออกตามลำดับจึงเรียกว่า กระบวนการตัดทางเลือกออกตามเกณฑ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องกระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผลการสัมภาษณ์ของผู้บริโภคทั้ง 3 กลุ่ม คือ เจเนอเรชันเอ็กซ์

(Generation X) เจเนอเรชันวาย (Generation Y) และเจเนอเรชันซี (Generation Z) พบว่ามีปัจจัยในการเลือกร้านอาหารอย่างเป็นลำดับขั้น โดยการพิจารณาจากขั้นตอนที่สำคัญที่สุดก่อนเป็นอันดับแรก โดยปัจจัยหลักมีทั้งหมด 3 ปัจจัย ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วย ด้านสถานที่ และประเภทของร้านอาหาร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นลำดับ เนื่องจากร้านอาหารแต่ละประเภทมักจะมีรูปแบบร้านที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการพิจารณาบุคคลก่อนเป็นอันดับแรก จะทำให้สามารถเลือกได้ว่าร้านอาหารประเภทใดที่สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคได้ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้ ในการศึกษากระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคชาวไทยในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาถึงกระบวนการความคิดอย่างเป็นลำดับของผู้บริโภค ซึ่งมีผลต่อการเลือกรูปแบบร้านอาหาร ดังนั้นผู้ประกอบการร้านอาหารสามารถนำข้อมูลมาพิจารณาในการพัฒนาร้านให้มีรูปแบบเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์ในด้านโปรโมชั่นสำหรับผู้บริโภคปัจจุบัน ในการแนะนำเพื่อนและครอบครัว เพื่อดึงดูดผู้บริโภคตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคชาวไทยในกรุงเทพมหานคร เพื่อค้นหาปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร อย่างเป็นลำดับ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาค้นคว้าให้ครอบคลุมกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบในเรื่องกระบวนการตัดสินใจว่ามีปัจจัยที่เหมือนหรือแตกต่างอย่างไรบ้าง 2) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเดียวเท่านั้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกรายบุคคล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสนทนา เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิจัยเชิงปริมาณ ในการศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคจากการใช้บริการร้านอาหาร

เอกสารอ้างอิง

- จิราวรรณ ทองบุญเรือง. (2554). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการภัตตาคารและผับบริเวณถนน ศรีนครินทร์ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันซีคนที่ 1. (3 ตุลาคม 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมัดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันซีคนที่ 2. (2563, ตุลาคม 3). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมัดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันซีคนที่ 3. (3 ตุลาคม 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมัดจด, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันวายคนที่ 1. (26 กันยายน 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันวายคนที่ 2. (26 กันยายน 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันวายคนที่ 7. (26 กันยายน 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันเอ็กซ์คนที่ 1. (20 กันยายน 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันเอ็กซ์คนที่ 3. (20 กันยายน 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชันเอ็กซ์คนที่ 4. (20 กันยายน 2563). กระบวนการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (ศิริธร ขาวหมดจด, ผู้สัมภาษณ์)
- รัชนิวรรณ วัฒนปริญญา. (2556). การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการตลาดและการสื่อสาร, 1(2), 317-333.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์. (2562). เทรนด์ธุรกิจร้านอาหาร. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2563 จาก https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/6167/feegjy6cu8/Note_TH_Food-service_20190725.pdf
- อุมภาพร ทองคำ. (2546). พฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการร้านอาหารไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. . ใน รายงานการค้นคว้าอิสระ คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Auty, S. (1992). Consumer choice and segmentation in the restaurant industry. *The Service Industries Journal*, 12(3), 324-339.
- Edd, S. G. & Ms, J. K. (2008). *Journal of Foodservice Restaurant Choice*, (November 2014), 37-41.
- Harrington, R. J. et al. (2013). Key Information Sources Impacting Michelin Restaurant Choice. *Journal of Foodservice Business Research*, 16(3), 219-234.
- Kaufmann, L. et al. . (2012). Rationality in supplier selection decisions: The effect of the buyer's national task environment. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 18(2), 76-91.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed.) Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

- Richarme, B. M. (2005). Consumer Decision - Making Models, Strategies, and Theories, Oh My! Analyst The,. Retrieved August 16, 2020, from [http://www.bj.decisionanalyst.com/ Downloads/Consumer DecisionMaking.pdf](http://www.bj.decisionanalyst.com/Downloads/ConsumerDecisionMaking.pdf)
- Sima, C. (2016). Generations BB, X, Y, Z, α – the changing consumer in the hospitality industry. In M. Ivanova, S. Ivanov and V. Magnini (Eds.), Routledge Handbook of Hotel Chain Management (pp. 471 - 479). London: Routledge.
- Tversky, A. (1972). Elimination by aspects: A theory of choice. *Psychological Review*, 79(4), 281-299.
- Tzeng, G. H. et al. . (2002). Multicriteria selection for a restaurant location in Taipei. *International Journal of Hospitality Management*, 21(2), 171-187.
- Wang, Y. & Ruhe, G. (2007). The Cognitive Process of Decision Making. *International Journal of Cognitive Informatics and Natural Intelligence*, 1(2), 73-85.

การศึกษาปัจจัยอุปสงค์ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเมืองสองธรรม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE STUDY OF DEMAND FACTORS AFFECTING MUANG SONG THAM TOURISM IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศิริลักษณ์ บัวงาม

Sirilak BuaNgam

วิชิต จรุงสุจริตกุล

Wichit Charungsutjaritkul

โสภณ ชุมทองโด

Sophon Chumtongdo

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: sirilak.b20@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเลือกท่องเที่ยวเมืองสองธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ต่อการตัดสินใจการท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บจากนักท่องเที่ยว โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 323 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบพรรณนาจากความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ One - way ANOVA ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20 - 30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีสถานภาพโสด ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตัดสินใจด้วยตนเอง ความถี่ในการท่องเที่ยว 1 ครั้งต่อเดือน มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งต่ำกว่า 300 บาท ประเภทการท่องเที่ยวที่ชอบมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ โดยสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่นิยม คือ หมู่บ้านคีรีวง ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่นิยมมากที่สุด คือ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร 2) การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว นั้น ตัวแปรที่มีผลต่อการผลการตัดสินใจการท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่

* Received 17 February 2021; Revised 25 February 2021; Accepted 15 March 2021

ด้านอายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และบุคคลใกล้ชิด ส่วนตัวแปรที่ไม่มีผลต่อการผลการตัดสินใจการท่องเที่ยวจำแนกตามการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง กิจกรรมที่ทำในการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว บุคคลที่เดินทางด้วย และช่องทางรับรู้ข่าวสาร ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, ปัจจัย, อุปสงค์, เมืองสองธรรม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study general personal information and behavior of tourists in choosing a Muang Song Tham tour. Nakhon Si Thammarat Province 2) to compare various factors for tourism decision - making between natural tourism and cultural tourism. Nakhon Si Thammarat Province Using quantitative research methods Data were collected by questionnaires from a simple sampling from 323 tourists. The statistics used for data analysis were descriptive from frequency, percentage, mean and one - way ANOVA. The analysis results of the data are as follows: General information of the respondents showed that most of the tourists were female, age 20 - 30 years old, with undergraduate education, unmarried status. Have monthly income 10,001 - 15,000 baht General behavior of tourists It was found that most of the respondents made their own decisions. The frequency of traveling for 1 trip per month is less than 300 baht per trip. The most favorite type of travel is nature tourism. The most favorite natural attraction is Khiri Wong village. The most favorite cultural attraction is Wat Phra Mahathat Woramahawihan. The variables affecting the decision - making results of tourism classified by natural tourism and cultural tourism were age, status, occupation, monthly income, and others that affect decision making, such as friends, family, etc. They did not affect the decision - making effect on tourism classified by natural tourism and cultural tourism, ie variables, sex, education level. Cost per time Activities done in the tour, Purpose, Number of travel days Person traveling with And channels to receive news At a 95 percent confidence level.

Keywords: Tourism, Demand, Factors, Muang Song Tham

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวนับเป็นรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับรายได้จากการส่งออกอื่น ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ชนบท ก่อให้เกิดการจ้างงาน การสร้างอาชีพ การลงทุน และการผลิตเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จึงเป็นที่ยอมรับว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลดีต่อการช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทยและต่างชาติในช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2562 มีบทบาทสำคัญถึงร้อยละ 17 ของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ซึ่งมีระดับใกล้เคียงกับปีก่อน นอกจากนี้ภาคการท่องเที่ยวของไทยยังเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสะท้อนจากอันดับในดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2562 โดย World Economic Forum ที่ไทยติดอันดับ 31 จาก 140 ประเทศทั่วโลก และเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนรองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) โดยแหล่งท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งนี้เพื่อการเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการทางกายภาพเพื่อสนองความต้องการในแง่การพักผ่อนคลายเครียดในชีวิตประจำวัน และตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น อีกทั้งเป็นกระบวนการพัฒนาคนในแง่การเรียนรู้ สร้างสมประสบการณ์และวิสัยทัศน์จากการเดินทางท่องเที่ยวได้อีกด้วย (สุทธิ ชิตชอบ, 2548)

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอาณาจักรโบราณที่มีประวัติศาสตร์ความรุ่งเรืองมายาวนาน ในฐานะเมืองศูนย์กลางและเมืองท่าสำคัญแห่งแหลมมลายู อีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีความโดดเด่นไปด้วยศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันงดงามเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้นครศรีธรรมราชยังเป็นจังหวัดที่มากไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลาย ทั้งภูเขา ป่าไม้ ทะเล รวมถึงเป็นเมืองสำคัญทางพุทธศาสนาที่พลังแห่งศรัทธายังคงเปี่ยมล้นแนบแน่นนับจากอดีตสู่ปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) จึงจัดสรรให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งในโครงการ “12 เมืองต้องห้าม...พลาด” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) ภายใต้แนวคิด “นครสองธรรม” อันเนื่องมาจากความโดดเด่นทั้งในเรื่องของ “ธรรมะ” และ “ธรรมชาติ” ซึ่งเป็นมนต์เสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ประทับใจในประสบการณ์การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็น 1 ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาด ซึ่งได้รับการยกย่องและยอมรับว่าเป็น “นครสองธรรม” คือ “ธรรมะ+ธรรมชาติ” (วิลาสินี ศรีอุดมวงศ์, 2558) โดยธรรมแรก คือ “ธรรมะ”

นครศรีธรรมราช เป็นเมืองศูนย์กลางการศาสนาโดยมีพระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ พระทันตธาตุของ พระพุทธเจ้าที่เรียกว่า “พระเขี้ยวแก้วเบื้องซ้าย” และเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่ว โลกมาอย่างยาวนานนับพันปี จนมีการเรียกนครศรี ธรรมราชว่า “เมืองพระ” มาจนถึงปัจจุบัน โดยพระบรมธาตุเจดีย์สร้างขึ้นครั้งแรกประมาณ ปี พ.ศ. 854 ด้วยศิลปะการก่อสร้างแบบศรี วิชัย ต่อมาในปี พ.ศ. 1093 พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ได้สร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นพร้อม กับสร้างเจดีย์องค์ใหม่ครอบพระบรมธาตุองค์เดิม และในปี พ.ศ. 1770 มีพระภิกษุจากลังกามา บูรณะให้เป็นแบบทรงลังกาหรือทรงโอคว่ำ หรือ “ทรงลังกา” ปลียอดหุ้มด้วยทองคำเหลือง อร่าม จนได้รับการเรียกขานว่าเป็น “พระธาตุทองคำ” ในขณะที่ยามแสงแดดตกต้ององค์พระ ธาตุเหลืองเงากลับทาบทอดไม่ถึงพื้น จนดูเหมือนพระบรมธาตุเจดีย์ไม่มีเงาจึงมีการเรียกพระ บรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชอีกชื่อหนึ่งว่า “พระธาตุไร้เงา” ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณา ยกย่องให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากยูเนสโก (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563) ส่วนธรรมที่ สอง คือ “ธรรมชาติ” ซึ่งนอกจากนครศรีธรรมราชจะเป็นเมืองธรรมะที่สมบูรณ์แบบแล้วยังเป็น เมืองที่มีธรรมชาติที่สมบูรณ์แบบอีกด้วย ทั้งป่าเขา น้ำตก ชายทะเล โดยมียอดเขาหลวงใน อำเภอลานสกา เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ จนได้ชื่อว่าเป็น “หลังคาสีเขียวของภาคใต้” และอำเภอลานสกา ยังเป็นพื้นที่ที่มีอากาศดีที่สุดในเมืองไทย โดยเฉพาะที่หมู่บ้านคีรีวง ตำบล กำโลน และได้มีการเปิดจุดสูดอากาศที่ดีที่สุดในเมืองไทยอีกแห่งหนึ่งที่ “ยอดเขาธง” ตำบลเขา แก้ว นอกจากนี้ยังมีน้ำตกที่สวยงามหลายแห่งแต่ที่สวยงามมากที่สุดในเมืองไทยคือ “น้ำตก กรุงชิง” ในอำเภอนบพิตำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการได้รู้ประเด็นการท่องเที่ยวตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ซึ่งการจัดเตรียม ความพร้อมด้านบริการต่าง ๆ รวมถึงเรื่องราวในทางเศรษฐศาสตร์ถือได้ว่าเป็นการสร้าง อุปทานการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นตามนโยบายการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการศึกษาทาง ด้านอุปสงค์ของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอีกด้านนั้น ก็เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต้องรู้ข้อมูล ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเดินทางไปใช้บริการซื้อสินค้าในสถานที่ท่องเที่ยวหรือ จุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการ ความสามารถในการจ่าย และความเต็มใจจ่ายซื้อสินค้าและบริการที่กำหนดไว้ในเวลานั้น ซึ่งอุปสงค์การท่องเที่ยว แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย ฤดูกาลท่องเที่ยว ระยะเวลาพักผ่อน การเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ความรู้สึกประทับใจ ความนิยมและทันสมัย และรูปแบบของพาหนะ ในการเดินทาง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนส่งผลต่ออัตราการท่องเที่ยวในจังหวัด นครศรีธรรมราช และการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกเดินทางท่องเที่ยวเมืองสอง ธรรม โดยอาศัยความรู้สึกประทับใจ และความทันสมัยความนิยมของคนในปัจจุบัน ซึ่งมีที่มา จากการรับรู้ และทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยว และขนบธรรมเนียม ประเพณี ของท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวดังกล่าว จึงตัดสินใจเลือกทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว : กรณีสึกษา การท่องเที่ยว เมืองสองธรรม เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล และประสบการณ์การท่องเที่ยว ใน จังหวัดนครศรีธรรมราชของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวเมืองสองธรรม ในขณะที่ทำการศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ รวบรวมความงดงามในด้านศาสนสถานหรือสถาปัตยกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี และวิถีชีวิต รวมไปถึงอาหารพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวเมืองสองธรรม โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการอนุรักษ์ที่นำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเลือกท่องเที่ยวเมืองสองธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ต่อการตัดสินใจการท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะเวลาการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 โดยเป็นเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นรูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แท้จริง ดังนั้น จึงทำการคำนวณเพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ตามสูตรของ Cochran, W. G. โดยกำหนดสัดส่วนของประชากรที่ต้องการจะสุ่ม 30% หรือ 0.3 โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งจะได้จำนวนตัวอย่างเท่ากับ 323 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Cochran, W. G., 1953); (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2553)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำมาสร้างแบบสอบถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยเนื้อหาของแบบสอบถามได้ศึกษาจากจากหนังสือ เอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน เป็นคำถามปลายปิด ซึ่งลักษณะคำถามจะเป็นแบบเลือกตอบ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว เป็นการสอบถามพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เป็นคำถามปลายปิด ซึ่งลักษณะคำถามจะเป็นแบบเลือกตอบ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เป็นคำถามปลายปิด

จากนั้นได้มีการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบนั้น ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ คณาจารย์ในหลักสูตร จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index) ได้ค่าเท่ากับ 0.88 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ 0.80 ขึ้นไปตามหลักของ Polit, D. & Hungler, B. จากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำ ให้มีความถูกต้องยิ่งขึ้น (Polit, D. & Hungler, B., 2004)

2. ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะของประชากรใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน ได้ผลค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.938 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามอยู่ในระดับที่เหมาะสมสามารถเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลได้ แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลจากตัวอย่าง 323 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลปฐมภูมินั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อความชัดเจนในการศึกษาวิจัยแล้วนำมาเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บวิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม
2. การตรวจสอบข้อมูล ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจสอบดูความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก
3. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อย มาลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อใช้พรรณาลักษณะของกลุ่มตัวอย่างจากปัจจัยทางประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานในการเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ต่อการตัดสินใจการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ค่าสถิติ One - way ANOVA ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้ แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	104	32.2
หญิง	219	67.8
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	1	0.3
มัธยมศึกษา/ปวช	18	5.6
อนุปริญญา/ปวส	85	26.3
ปริญญาตรี	211	65.3
ปริญญาโท	8	2.5
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	94	29.1
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	116	35.9
เกษตรกร	39	12.1
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	57	17.6
รับจ้างทั่วไป	17	5.3
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	40	12.4
10,001 - 15,000 บาท	201	62.2
15,001 - 20,000 บาท	75	23.2
20,001 บาทขึ้นไป	7	2.2
รวม	323	100.0

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 219 คน คิดเป็น (ร้อยละ 67.8) มีอายุ 20 - 30 ปี จำนวน 246 คน (ร้อยละ 76.2) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 211 คน (ร้อยละ 65.3) สถานภาพโสด จำนวน 290 คน (ร้อยละ

89.9) การประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 116 คน (ร้อยละ 35.9) และมีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 201 คน (ร้อยละ 62.2)

1.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมทั่วไปของนักท่องเที่ยว ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมทั่วไปของนักท่องเที่ยว

บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจ	จำนวน	ร้อยละ
ตนเอง	194	60.1
เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	101	31.3
แฟน/สามี/ภรรยา	28	8.7
จำนวนครั้งต่อเดือนในการไปเที่ยว		
1 ครั้ง	188	58.2
2 - 3 ครั้ง	118	36.5
4 - 5 ครั้ง	9	2.8
ไม่แน่นอน	8	2.5
ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง		
ต่ำกว่า 300 บาท	162	50.2
300 - 500 บาท	91	28.2
500 - 700 บาท	53	16.4
มากกว่า 700 บาท	17	5.2
ประเภทการท่องเที่ยว		
แบบธรรมชาติ	174	53.9
แบบวัฒนธรรม	42	13.0
ทั้งแบบธรรมชาติและวัฒนธรรม	107	33.1
วัตถุประสงค์การท่องเที่ยว		
พักผ่อน	253	78.3
ทำธุรกิจ	33	10.2
เยี่ยมเพื่อน/เยี่ยมญาติ	34	10.5
ประชุม/สัมมนา	3	0.9
จำนวนวันการท่องเที่ยว		
1 วัน	213	66
2 - 3 วัน	105	32.5
4 - 5 วัน	1	0.3
ไม่แน่นอน	4	1.2
ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร		
เว็บไซต์ภาครัฐ เช่น ททท.	45	14
สื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก	244	75.5
เว็บไซต์แนะนำแหล่งท่องเที่ยว	33	10.2
วารสาร นิตยสาร	1	0.3
รวม	323	100.0

การวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมทั่วไปของนักท่องเที่ยวตามตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตัดสินใจด้วยตนเอง จำนวน 194 คน (ร้อยละ 60.1) ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว 1 ครั้ง/เดือน จำนวน 188 คน (ร้อยละ 58.2) มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งต่ำกว่า 300 บาท จำนวน 162 คน (ร้อยละ 50.2) ประเภทการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติมากที่สุด จำนวน 174 คน (ร้อยละ 53.6) และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ชอบมากที่สุดคือ หมู่บ้านคีรีวง จำนวน 226 คน (ร้อยละ 70.0) ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ชอบมากที่สุด คือ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จำนวน 237 คน (ร้อยละ 73.4) ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน จำนวน 253 คน (ร้อยละ 78.3) โดยเวลาในท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นภายใน 1 วัน จำนวน 213 คน (ร้อยละ 66.0) และรับรู้ข่าวสารทางสื่อออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก จำนวน 244 คน (ร้อยละ 75.5)

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลการตัดสินใจการท่องเที่ยวจำแนกตามการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลการตัดสินใจการท่องเที่ยวจำแนกตามการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
เพศ	ระหว่างกลุ่ม	0.00	2	0.00	0.01	0.98
	ภายในกลุ่ม	70.50	320	0.22		
	รวม	70.51	322			
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	4.42	2	2.21	5.76	0.00*
	ภายในกลุ่ม	122.84	320	0.38		
	รวม	127.27	322			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.25	2	0.12	0.30	0.73
	ภายในกลุ่ม	132.08	320	0.41		
	รวม	132.34	322			
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	1.38	2	0.69	7.16	0.00*
	ภายในกลุ่ม	31.03	320	0.09		
	รวม	32.42	322			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	14.62	2	7.31	5.06	0.00*
	ภายในกลุ่ม	461.91	320	1.44		
	รวม	476.53	322			
รายได้ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	2.65	2	1.32	3.19	0.04*
	ภายในกลุ่ม	132.91	320	0.41		
	รวม	135.56	322			
บุคคลอื่นที่มีผลต่อการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	15.36	2	7.68	10.60	0.00*
	ภายในกลุ่ม	231.67	320	0.72		
	รวม	247.04	322			
ความถี่ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	2.70	2	1.35	3.00	0.05*
	ภายในกลุ่ม	144.03	320	0.45		
	รวม	146.74	322			

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง	ระหว่างกลุ่ม	0.54	2	0.27	0.32	0.72
	ภายในกลุ่ม	265.04	320	0.82		
	รวม	265.58	322			
กิจกรรมที่ทำในการท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	1.98	2	0.99	2.17	0.11
	ภายในกลุ่ม	146.11	320	0.45		
	รวม	148.09	322			
วัตถุประสงค์	ระหว่างกลุ่ม	0.77	2	0.38	0.78	0.45
	ภายในกลุ่ม	157.76	320	0.49		
	รวม	158.53	322			
จำนวนวัน	ระหว่างกลุ่ม	1.20	2	0.60	1.92	0.14
	ภายในกลุ่ม	99.95	320	0.31		
	รวม	101.15	322			
บุคคลที่เดินทางด้วย	ระหว่างกลุ่ม	1.83	2	0.91	0.61	0.54
	ภายในกลุ่ม	478.42	320	1.49		
	รวม	480.26	322			
ช่องทางรับรู้ข่าวสาร	ระหว่างกลุ่ม	0.91	2	0.45	1.80	0.16
	ภายในกลุ่ม	80.77	320	0.25		
	รวม	81.69	322			

*มีนัยสำคัญ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ของการตัดสินใจการท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตัวแปรที่ไม่มีผลต่อการผลการตัดสินใจการท่องเที่ยวจำแนกตามการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กับกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ค่า Sig มากกว่า 0.05 แสดงถึงไม่มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95) ได้แก่ตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง กิจกรรมที่ทำในการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ จำนวนวันที่ท่องเที่ยว บุคคลที่เดินทางด้วย และช่องทางรับรู้ข่าวสาร

ส่วนตัวแปรที่มีผลต่อการผลการตัดสินใจการท่องเที่ยวจำแนกตามการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กับกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ค่า Sig น้อยกว่า 0.05 แสดงถึงมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95) ได้แก่

ด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง จากการการศึกษาพบว่า อายุที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ และเมื่อเข้าดูรายละเอียดของความแตกต่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยจะท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อายุมากขึ้นจะท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านสถานภาพ พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ และเมื่อเข้าดูรายละเอียดของความแตกต่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดจะท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมากกว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านอาชีพ พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ และเมื่อเข้าดูรายละเอียดของความแตกต่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/เกษตรกรจะเลือกท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ รองลงมาจะท่องเที่ยวผสมผสานกันทั้งแบบธรรมชาติและเชิงวัฒนธรรม

ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ และเมื่อเข้าดูรายละเอียดของความแตกต่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท จะท่องเที่ยวผสมผสานทั้งแบบธรรมชาติและวัฒนธรรม

ด้านบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจ พบว่า บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ และเมื่อเข้าดูรายละเอียดของความแตกต่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการตัดสินใจด้วยตนเองจะท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวเมืองสองธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราชนี้มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นำมาเปรียบเทียบท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง กิจกรรมที่ทำในการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ จำนวนวันที่ท่องเที่ยว บุคคลที่เดินทางด้วย และช่องทางรับรู้ข่าวสาร สอดคล้องกับการวิจัยของชลดา แสนคำเรือง และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ ที่ทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลแล้วพบว่า ทุกปัจจัยส่วนบุคคลและทุกประสบการณ์ของการการท่องเที่ยวในจังหวัดเลยที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในจังหวัดเลยแตกต่างกันจำแนกตามท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ชลดา แสนคำเรือง และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, 2556)

2. ในการเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ต่อการตัดสินใจการท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญพรหมบุรณย์ และนฤมล กิมภากรณ์ ที่บอกว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือสามารถแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ที่ค่อนข้างชัดเจน ได้แก่ 1) กลุ่มที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และสุขภาพ 2) กลุ่มที่เดินทางมาท่องเที่ยวทั้งเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม (ธัญพรหมบุรณย์ และนฤมล กิมภากรณ์, 2558) ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งการเดินทางมาท่องเที่ยวคนไทยเรียงตามความสำคัญ คือ ด้านความคุ้มค่าของเงินของเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ที่ปัจจัยตัวแปรอาชีพ และรายได้ของนักท่องเที่ยวมีนัยสำคัญทางสถิติในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยตัวแปรจากงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พวีสส์ อัครพัฒนกำชัย และกันยารัตน์ คงพร ที่พบว่า ปัจจัยองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ตัวแปรที่มีอิทธิพล คือ ตัวแปร

ด้านถิ่นที่อยู่ ด้านอาชีพ ด้านรายได้ และด้านการต้อนรับ (พัสส์ อัครพัฒนกำชัย และกันยา รัตน์ คงพร., 2563)

นอกจากนั้นอุปสงค์การท่องเที่ยวเมืองสองธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราชนี้ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น นอกจากจะสร้างรายได้ และมูลค่าการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นแล้ว การบริโภคการท่องเที่ยวนี้ย่อมมีผลกระทบต่อ วัฒนธรรม และการเสื่อมโทรมของธรรมชาติที่ต้องอนุรักษ์รักษาไว้ด้วย ซึ่งตรงกับการศึกษาของ พูนทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์ ที่พบว่า การวัตถุประสงค์อันดับแรกที่ชุมชนต้องการ คือ 1) การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน 2) การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น รวมถึงการเผยแพร่ของดีของชุมชนทั้งวัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่ชุมชน และนักท่องเที่ยวต้องร่วมมือกัน (พูนทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์., 2546)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยอุปสงค์ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเมืองสองธรรมในจังหวัด นครศรีธรรมราช จากผลการศึกษานั้นนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองสองธรรม เพราะสามารถทำให้เป็น เส้นทางท่องเที่ยวทั้งสองอย่างที่เชื่อมโยงถึงกันได้สะดวก ก็จะทางเลือกใหม่เพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดได้ ส่วนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจาก นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการมีเอกลักษณ์เฉพาะที่น่าสนใจ และสถานที่อนุรักษ์ที่แสดงถึง วิถีชีวิตของคนพื้นเมืองที่สืบทอดกันมา สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ขึ้นชื่อของจังหวัด นครศรีธรรมราช คือ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกที่สำคัญที่ชาวจังหวัด นครศรีธรรมราชให้ความสำคัญและมีการผลักดันไปสู่มรดกโลก นอกจากนี้ยังมีสถานที่ ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอีก เช่น วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) วัดธาตุน้อย เป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชนควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ควรอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมการอนุรักษ์เพื่อสืบ สานวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าเหล่านี้ให้คงอยู่ และเข้ากับยุคสมัยความเจริญทางเทคโนโลยีได้ อย่างลงตัว รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กระตุ้นให้เกิดการรับรู้ มีความสนใจมากขึ้น อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดบางประการ ทำให้ตัวแปรและข้อมูลบางส่วนที่เป็นเชิงคุณภาพยังไม่ ครบถ้วน ดังนั้นหากได้มีการศึกษาต่อไป ควรเพิ่มจำนวนตัวแปรในการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะตัวแปรอิสระที่ เกี่ยวกับจิตวิทยาในการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ในมุมที่ เกี่ยวข้องอื่น ได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น ส่วนในด้านเครื่องมือ และระเบียบวิธีวิจัย ควรเลือกใช้เครื่องมือวิจัยอื่นควบคู่กันในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย แบบสอบถาม โดยเฉพาะการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้การสัมภาษณ์ในเชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2563 จาก <https://www.m-culture.go.th/>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). 12 เมืองต้องห้าม...พลาด. . เรียกใช้เมื่อ 26 กรกฎาคม 2560 จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9600000075622>
- ชลดา แสนคำเรือง และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). “ปัจจัยที่ผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว: กรณีศึกษา การท่องเที่ยวในจังหวัดเลย”. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ, 3(4). 78 - 90.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). การท่องเที่ยวกับบทบาทขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 26 กรกฎาคม 2560 จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9600000075622>
- ธัญญา พรหมบุรมย์ และนฤมล กิมภากรณ์. (2558). “ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย”. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 10(1). 65-77
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2553). การวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวิสส์ อัครพัฒน์กำชัย และกันยารัตน์ คงพร. (2563). การวิเคราะห์ปัจจัยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา: วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(5). 1-10.
- พูนทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์. (2546). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิลาสินี ศรีอุดมวงศ์. (2558). เหตุผลที่เรียกเมืองนครศรีธรรมราชว่า “เมืองสองธรรม”. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2558 จาก http://wilasinee1601.blogspot.com2015/10/blog-post_22.html
- สุทธิดี ชิดชอบ. (2548). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยศึกษากรณีตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Cochran, W. G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Polit, D. & Hungler, B. (2004). Nursing Research - Principle and Methods. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา*

THE MODEL OF MULTICULTURAL SOCIETY WITH UNCONDITIONAL RELIGION CREATING

ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์

Khantong Wattanapradith

พระมหาชุตีภัก อภินนโท (แหมทอง)

Phramaha Chutipak Haemtong

พีระศิลป์ บุญทอง

Peerasil Bunthong

ชนันภรณ์ อารีกุล

Chananporn Areekul

บุญนดา สุปิยพันธุ์

Boonnada Supiyaphun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: peerasil.bun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม 2) เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ชุมชน คือ ชุมชนในถ้ำ ชุมชนโมคลาน ชุมชนปากพยิง ชุมชนโพธิ์เสด็จ และชุมชนตลาดแขก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 60 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกต ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพบริบทวิถีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกัน ทั้ง 5 ชุมชน แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีความรักสามัคคี และเข้าใจบริบทความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันแต่ไม่แตกแยก ให้เกียรติเคารพซึ่งกันและกัน รู้วิถีที่พึงปฏิบัติต่อกันที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาและสร้างสัมพันธ์ในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น และ 2) รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา มี 4 องค์ประกอบเรียกว่า PALC คือ 1) กระบวนทัศน์พื้นฐาน (Paradigms of Community) ความรู้สึกไม่แบ่งแยก เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันไร้รอยต่อทางศาสนา 2) ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้าน (Leader and Local Wisdom

* Received 18 February 2021; Revised 26 February 2021; Accepted 15 March 2021

Scholars) มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบที่ดีให้กับชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิต (Activities and Lifestyles) มีกิจกรรมจิตอาสา อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) เป็นชุมชนที่มีความรักสามัคคี ให้ความเสมอภาค เคารพในสิทธิ ให้เกียรติ และปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนโดยใช้ “มรรควิธี” เป็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

คำสำคัญ: รูปแบบ, สังคมพหุวัฒนธรรม, ไร้รอยต่อ, ศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the context and the way of living together in diverse religious and cultural community in Nakhon Si Thammarat Province and 2) to present the model of multicultural society with unconditional religion creating in Nakhon Si Thammarat Province. This research was qualitative research (multiple cases study) in 5 communities in Nakhon Si Thammarat province. The research instrument were an in - depth interview and observation form and there were 60 key informants. The research results were: 1) The way of living together in diverse religious and cultural community in 5 communities were different in their own contexts and the way of living together. The community were varies based on the context of the area. They were multiculturalism, but they were in peace. People in the community are loving, living united, sharing together, understanding different belief and contexts, respecting each religion's beliefs, knowing how to treat each other, and building relationships in the community, and 2) The model of multicultural society with unconditional religion creating consisted of 4 elements that is called PALC as follow; 1) Paradigms of Community were as the thoughts and feelings of people in the community. This feeling was not separation, solidarity, and getting along well in religion, 2) Leader in religion and Local Wisdom Scholars were visionaries, morals, and role models for the community, 3) Activities and Lifestyles that were about volunteering activities for the community based on the principles of participation of people in the community. 4) Conflict Resolution that was the important tool in a multicultural society. In the multicultural society with unconditional religion, people in the community are in love, harmony, equalization, respecting of rights, honoring,

maintaining the rules and regulations, and using “Makka” as a guideline or method to resolve conflicts.

Keywords: Model, Multicultural society, Unconditional, Religion

บทนำ

“สังคมพหุวัฒนธรรม” ถูกกล่าวถึงมากในแวดวงการศึกษาทางวิชาการหรือทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงสังคมพหุวัฒนธรรมกับประเด็นความขัดแย้ง ซึ่งนักวิชาการ นักสังคมศาสตร์ หรือแม้แต่ภาครัฐต่างก็มองว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นมาจากความไม่เข้าใจถึงความแตกต่างและความหลากหลายในความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม หรือจนกระทั่งค่านิยมต่าง ๆ จนทำให้เกิดปรากฏการณ์ความขัดแย้งให้เห็นเป็นข่าวในสังคมไทย ที่นับวันความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันถูกนำมาใช้เป็นประเด็นความขัดแย้งจนทำให้เกิดการแตกแยกในชุมชน แม้ว่าความขัดแย้งนั้นในแง่มุมมองของนักวิชาการมองว่าเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติและเป็นของปกติที่เกิดขึ้นในทุกสังคม (Chung, K. H. & Megginson, L. C., 1981) อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีสังคมไทยแม้จะมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ ดังจะเห็นได้จากแต่ละภูมิภาคต่างก็มีอัตลักษณ์ของตน แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

แม้ว่าในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนผู้มีความแตกต่างหลากหลายที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นบางครั้งอาจนำมาซึ่งความไม่เข้าใจกัน ทั้งนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล (Gultung, J., 1975) หรืออาจจะเป็นการแข่งขันในเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพ อำนาจหรือ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้สังคมที่หลากหลายและเคยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ถูกกระแสทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลและยุคแห่งการแก่งแย่งแข่งขันตามกลไกหรือพลวัตรในโลกของทุนนิยม และบริโภคนิยม และเป็นแรงดึงดูดให้ผู้คนต่างเชื้อชาติศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม หลั่งไหลมาอยู่ร่วมกัน ความผูกพันแน่นแฟ้นภายในชุมชนและสังคมแบบเดิม ๆ ได้เริ่มที่จะจางหายไปมาก มีการแปรเปลี่ยนจากสังคมแห่งการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ กลายเป็นสังคมที่ต้องแก่งแย่งแข่งขัน กอบโกย และซื้อหามาได้ด้วยตัวเงิน ผู้คนในชุมชนสังคมพึ่งพาอาศัยกันน้อยลง โลกเศรษฐกิจสมัยใหม่นำพาให้ผู้คนในสังคมหันไปพึ่งพาตลาดและยึดครองตลาดเพื่อการสะสมทุนมากขึ้น

การที่จะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่สงบสุขได้นั้น ผู้คนในชุมชนและสังคมจำเป็นต้องมีกฎ กติกา หรือข้อกำหนดกฎหมายเพื่อควบคุมกำกับความประพฤติของคนในสังคมให้มีแนวทางปฏิบัติที่ดีงามและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมภายใต้มาตรฐานเดียวกัน สำหรับสังคมชาวพุทธเรียกหลักหรือระเบียบที่ควบคุมความประพฤติของคนและกิจการของชุมชนให้เรียบร้อยดีงามนั้นว่า “ศีล” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) จุดมุ่งหมายก็เพื่อ

การฝึกให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่แท้ คือ การไม่เบียดเบียนกัน การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข และในอดีตครอบครัวแต่ละครอบครัวก็就会被แวดล้อมด้วยชุมชน และครอบครัวยังเป็นผู้มีหน้าที่ในการกลมเกลียวศีลธรรมแก่บุคคลตั้งแต่เล็กจนโต การกลมเกลียวนั้นยังอาจเกิดจากปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชน ซึ่งมักเอาใจใส่ดูแลกันในฐานะที่เป็นเครือญาติกันหรือเพราะนับญาติกันทั้งชุมชนหมู่บ้าน นอกจากนั้นการกลมเกลียวส่วนหนึ่งยังเกิดจากประเพณีที่มีส่วนร่วมกันทั้งชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกทางศาสนา ท่าทีต่อธรรมชาติแวดล้อม และความรู้สึกผูกพันแน่นแฟ้นกับชุมชน ประกอบกับวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน ยังทำให้ทุกคนไม่อาจทำใจตนหรือละเมียดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของชุมชนได้ การละเมียดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของชุมชนอาจมีผลให้ถูกลงโทษจากชุมชนได้

จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นดินแดนแห่งพหุสังคม สมานฉันท์ ประองตอง เมืองศูนย์กลางทางการศึกษาทางศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดินแดนแห่งนี้ เป็นศูนย์รวมของตักศิลาทางการศึกษาชั้นนำของภาคใต้ตอนบน ทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน เป็นแหล่งบ่มเพาะการอยู่ร่วมกันแบบสังคมพหุวัฒนธรรมแบบไร้รอยต่อมาเป็นเวลานาน เป็นแหล่งกำเนิดปูชนียบุคคลผู้สร้างคุณูปการทางด้านการศึกษา สังคม และการเมือง ทั้งในระดับจังหวัด ระดับประเทศและระดับโลก กล่าวได้ว่าชาวนครศรีธรรมราช มีชีวิตแบบสังคมพหุวัฒนธรรมแบบไร้รอยต่อมาเป็นเวลาหลายร้อยปี คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการนับถือศาสนาหลายศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 92.91 รองลงมาร้อยละ 6.86 ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์และอื่น ๆ ร้อยละ 0.23 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2559)

จากการศึกษาบริบทของพื้นที่ มีหลายชุมชนที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความแตกต่างทางศาสนา เป็นต้นแบบสังคมพหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยไร้รอยต่อทางศาสนา เช่น ชุมชนบ้านในถุ้ง ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา เป็นพื้นที่เก่าแก่ทางประวัติศาสตร์และเป็นชุมชนโบราณมีการใช้ภาษามลายู ติดต่อสื่อสารในวิถีชีวิตประจำวัน และชุมชนในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เช่น ชุมชนบ้านปากพยิง ชุมชนบ้านโพธิ์เสด็จ และชุมชนบ้านตลาดแขก มีศาสนสถานและสถาปัตยกรรม ที่บ่งบอกถึงความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมเรียงรายตลอดสองฟากฝั่งถนนวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มีพระบรมธาตุเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ปูชนียสถานที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ประกาศจดทะเบียนเป็นโบราณสถานและกำลังก้าวสู่แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2557) คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษาพื้นที่ต้นแบบชุมชนที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช จะทำให้ได้ชุดองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาพื้นที่ที่มีความขัดแย้งทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมสันติสุขที่แท้จริง คนไทยก้าวข้ามการนำหลักศาสนามาเป็นประเด็นความขัดแย้ง เกิดความรักสามัคคีในสังคมไทย ทำให้ประเทศไทยก้าวเดินไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

สืบต่อไป (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2557)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไว้รอยต่อทางศาสนา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเลือกกรณีที่มีขอบเขตจำกัดที่ต้องการศึกษาในเชิงลึกมากกว่า 1 กรณี โดยกำหนดพื้นที่ศึกษา 5 ชุมชนมีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ 1) เป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอที่มีประชากรมีคะแนนประเมินความสุขในระดับมากกว่า 8.00 อย่างน้อย 2 อำเภอ 2) เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีประชากรนับถือทั้งศาสนาพุทธ และอิสลาม/และหรือมีศาสนาอื่นร่วมด้วย 3) เป็นชุมชนที่มีประวัติการรวมกลุ่มของชนต่างวัฒนธรรมเป็นเวลายาวนาน 4) เป็นชุมชนที่มีสันติสุขในการอยู่ร่วมกันของประชากรต่างศาสนาและเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง 5) ชุมชนที่ศึกษาประกอบด้วย ชุมชนที่มีประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธอย่างน้อย 1 ชุมชน มีชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่อย่างน้อย 1 ชุมชน และมีชุมชนที่นับถือศาสนาอย่างน้อยสามศาสนาอย่างน้อย 1 ชุมชน โดยพื้นที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่ในอำเภอท่าศาลา 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านในถุ้ง ชุมชนบ้านโมคลาน พื้นที่ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านปากพยิง ชุมชนบ้านโพธิ์เสด็จ และชุมชนบ้านตลาดแขก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก (Key informants) ในการทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เป็นตัวแทนในพื้นที่ชุมชน โดยกำหนดชุมชนละ 10 ท่าน ประกอบด้วย สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ปรชาญชาวบ้าน ทั้ง 5 ชุมชน รวม 50 รูป/คน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี ในจังหวัดนครศรีธรรมราชรวมจำนวน 10 ท่าน รวมทั้งสิ้น 60 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัยและการตรวจสอบเครื่องมือ: 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) การตรวจสอบเครื่องมือ ใช้กระบวนการ Index of Objective Congruence (IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจำนวน 5 ท่าน โดยเครื่องมือที่จะนำไปใช้ต้องได้รับการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือจากคณะกรรมการ

ร้อยละ 60 ขึ้นไป 2) การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม โดยใช้เครื่องมือการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและการเกณฑ์ชีวิตสันติภาพในชุมชน เป็นการนำทุนเดิมการศึกษาวิชาญมาใช้ต่อยอดพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล: นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาถอดเทป จำแนกกลุ่มข้อมูล ให้รหัสกลุ่มข้อมูล และตรวจทวนข้อมูลสะท้อนจากทีมวิจัยและกรอบแนวคิดทฤษฎี จากนั้นลงพื้นที่เพื่อทวนกลับข้อมูลกับพื้นที่ศึกษาเพื่อสรุปยืนยันผลศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลแบบโดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย

1. สภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งการนำเสนอตามพื้นที่ 5 ชุมชน โดยแต่ละชุมชนมีสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิต และลักษณะของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ สรุปผลได้ดังนี้

เรื่องเล่าจากชุมชน พบว่า

“ชุมชนบ้านถุ้ง” สมาชิกชุมชนเป็นชาวมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ มีการกล่าวถึงการย้ายถิ่นฐานของชาวมุสลิมมาจากคนละแห่ง แต่พบว่า ชุมชนแห่งนี้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างชาวพุทธและมุสลิมมาช้านาน และในอดีตมีการหาเลี้ยงชีพด้วยอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ สิ่งที่ชุมชนภาคภูมิใจและเป็นจุดเด่นของชุมชนคือ สัมพันธภาพที่อยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนสองศาสนา มีการเกื้อกูลช่วยเหลือโดยไม่มีการแบ่งแยกความเชื่อทางศาสนา วิถีประมงถูกถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาที่ภาคภูมิใจจนนำมาสู่การตั้งกลุ่มธนาคารปูม้าสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน

“ชุมชนโมคลาน” สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม พื้นที่ชุมชนนี้มีจุดเด่นคือเรื่องเล่าความเป็นชุมชนโบราณ มีคำขวัญชุมชนเป็นบันทึกหลักฐานว่า “ตั้งดินตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเซ็ดมอญ โมคลานตั้งก่อน เมืองคอนตั้งหลังข้างหน้าพระยัง ข้างหลังพระภูมิ ศรีมหาโพธิ์ เจ็ดโบสถ์แปดวิหาร เก้าทวารสิบเจดีย์” สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของกลุ่มชน ความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม ชาวโมคลานจะมีวิถีดำเนินชีวิต ที่หลากหลาย ทั้งทำนา ทำสวน ปลุกยาค้าขาย แต่ปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมมีน้อยมีการทำงานรับจ้าง อาชีพอิสระ จุดเด่นที่ชุมชนภาคภูมิใจ นอกจากเรื่องความเก่าแก่ของชุมชนแล้ว คือ เครื่องปั้นดินเผาที่เป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาที่ตกทอดมาจากโบราณ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณ และการมีวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง มีความเกื้อกูลช่วยเหลือทั้งพุทธและอิสลาม

“ชุมชนปากพวย” นับเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีเรื่องเล่าถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนที่ยาวนานนับแต่สงครามโรคครั้งที่ 1 ชื่อว่าปากพวย เป็นคำเพี้ยนมาจากคำว่า พมายัง นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าสืบขาน เกี่ยวกับหนองข้างต่ายและหนองมัด ที่สะท้อนถึงสัมพันธภาพความเป็นพี่เป็นน้องที่เข้มแข็งได้บอกเล่ามาถึงปัจจุบัน วิธีการดำรงชีพของชุมชนแห่งนี้ คือ การทำประมง รับจ้าง เกษตรเพราะแต่เดิมเป็นพื้นที่ตั้งของเมืองท่าใหญ่ ซึ่งปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนไปมากอาชีพประมงมีน้อยลงเหลือแต่ประมงใหญ่ จุดเด่นที่ชุมชนภาคภูมิใจคือ สัมพันธภาพพี่น้องพุทธและมุสลิมที่มีความรักสามัคคี การอยู่ร่วมกันฉันพี่น้อง ซึ่งชุมชนนี้สมาชิกชุมชนเป็นชาวพุทธมากกว่าชาวมุสลิม การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรสินค้าจากการประมง เช่น การทำปลาแห้ง กุ้งแห้ง การปรุงยา การทำอาชีพน้ำตาลโตนด เป็นต้น

“ชุมชนบ้านโพธิ์เสด็จ” แม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะไม่มีเสียงสะท้อนเรื่องเล่าของชุมชนเนื่องจากเป็นบริบทชุมชนเมือง แต่จุดที่น่าสนใจคือ มีการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและกลมกลืน แม้ชุมชนจะมีความหนาแน่นกว่าพื้นที่ศึกษาอื่น แต่พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนไม่แตกต่างจากชุมชนที่ผ่านมา วิธีการดำรงชีพของชุมชนแห่งนี้มีความหลากหลายตามบริบทของความเป็นชุมชนเมือง มีการรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวที่ส่งออกทั้งในและต่างประเทศ เป็นสินค้าพื้นเมืองของชุมชน จุดเด่นที่ชุมชนภาคภูมิใจ นอกจากกะลามะพร้าว คือ การทำถม ผ้าบาติก กระเป๋าย่านลิเภา ซึ่งการทำกระเป๋าย่านลิเภาได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาหาได้ยากในปัจจุบัน หลักฐานที่เด่นชัดในการเป็นชุมชนสันติสุข คือ การก่อตั้งชมรมคนทำความดีเป็นศูนย์รวมของชุมชนสันติสุข นอกจากนี้ยังมีเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็ง คือ การลากพระ มีการประกวดได้รับรางวัล ซึ่งประเพณีนี้ชาวมุสลิมมาร่วมเป็นจำนวนมากนับเป็นพลังสันติสุขที่ไร้รอยต่อทางศาสนา

“ชุมชนบ้านตลาดแขก” มีเรื่องสืบขานถึงความเป็นมาของท้องถิ่นที่ยาวนานกว่า 400 ปี ที่ชาวมุสลิมอพยพจากประเทศมาเลเซีย มีมัสยิดที่เก่าแก่คือ มัสยิดอาเณาะ ซึ่งมีอายุ 100 ปี ที่เรียกว่าตลาดแขก เป็นไปตามชื่อ เพราะส่วนใหญ่คนในชุมชนนับถืออิสลาม วิธีการดำรงชีพมีความหลากหลาย ตั้งแต่ข้าราชการ ชาวบ้านค้าขาย จุดเด่นที่ชุมชนภาคภูมิใจคือ ความหลากหลายศาสนาที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ถนนรอมมอวอล มีกาค้าขายที่ทุกศาสนาการค้าขายร่วมกันบนถนนแห่งนี้

2. กระบวนทัศน์พื้นฐานการอยู่ร่วมกันของชุมชน พบว่า ทั้ง 5 ชุมชน ต่างสะท้อนถึงเรื่องวิถีปฏิบัติตนของคนในชุมชนไปในทางทิศเดียวกัน กล่าวคือ การปฏิบัติตามหลักศาสนา สำหรับชาวพุทธ จะยึดหลักศีล 5 การไหว้พระ ทำบุญ การสวดมนต์ และสำหรับชาวมุสลิม จะปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามตามข้อบัญญัติ 5 ประการ การทำละหมาด การทำซากาต (บริจาค) การไปมัสยิด เป็นต้น ทั้งนี้ยังได้กล่าวถึงการวางตนในกรอบหลักศาสนาโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุราของมีนเมาอันเป็นสิ่งต้องต้องขัดต่อหลักศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับวิถีพุทธคือการเว้นจากสุราของมีนเมา สำหรับชาวคริสต์ก็ปฏิบัติตามหลักศาสนา โดยการอ่านพระคัมภีร์

การไปโบสถ์ การรักเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ สำหรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต่างศาสนิก ทั้ง 5 ชุมชนได้สะท้อนความรู้สึกไม่แตกต่าง กล่าวคือ การอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง การแบ่งปัน การช่วยเหลือ การถ้อยทีถ้อยอาศัย พบว่า วิธีการอยู่ร่วมกันแบบไร้รอยต่อทางศาสนาถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยวิถีปฏิบัติ

3. กิจกรรมประเพณีท้องถิ่นที่เข้าร่วมกัน พบว่า ทั้ง 5 ชุมชน ได้กล่าวถึง มีการไปร่วมงานตามพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่างร่วมกันระหว่างศาสนิก แต่การไปร่วมงาน การทำกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ โดยงานทางศาสนาบางอย่างที่ชาวมุสลิมไปร่วมไม่ได้เช่น งานบวช แต่ถ้าเป็นงานศพ ก็จะไปเป็นกำลังใจให้กัน เช่นเดียวกับชาวพุทธแม้ว่าจะไปร่วมงานกับชาวมุสลิมได้โดยไม่มีข้อกำหนดทางศาสนา แต่พิธีกรรมบางอย่างชาวพุทธก็เข้าไปร่วมไม่ได้ สำหรับกิจกรรมที่ร่วมกันได้มากส่วนใหญ่เป็นเรื่องของวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อ วันเด็ก เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ชุมชนได้เรียนรู้ปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจ ให้เกียรติ จึงไม่มีความขัดแย้ง ประเด็นศาสนาในชุมชนทั้ง 5 แห่งนี้

4. บทบาทของผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำทางศาสนา ล้วนแล้วแต่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ชุมชนที่แตกต่างทางศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยผู้นำจะไม่กล่าวล่วงละเมิดศรัทธาเพื่อนต่างศาสนิก ปฏิบัติต่อเพื่อนต่างศาสนิกอย่างให้เกียรติและเป็นธรรม ในการจัดสรรประโยชน์ไม่เลือกกว่าศาสนาใดทำให้ไม่เกิดประเด็นความขัดแย้งในชุมชน นอกจากนี้เมื่อมีประเด็นปัญหาผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน จะร่วมปรึกษาหารือกัน ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมและสามารถนำไปสื่อสารกับสมาชิกของตนให้เกิดความเข้าใจร่วมกันได้อย่างถูกต้อง ประเด็นสำคัญคือ การปฏิบัติตามหลักศาสนาของผู้นำเป็นต้นแบบที่ดีให้กับชุมชน

5. กิจกรรมจิตอาสาและการสร้างเครือข่ายของชุมชน พบว่า แต่ละชุมชนจะมีกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน และการสร้างเครือข่ายกับจิตอาสาชุมชนอื่น ชุมชนบ้านในถุ้งจะมีความโดดเด่นเรื่องการรวมกลุ่มในการก่อตั้งธนาคารปูม้าซึ่งเป็นผลงานของกิจกรรมจิตอาสาทำให้สร้างเม็ดเงินและรายได้รวมถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาวิชาชีพของท้องถิ่น นอกเหนือจากนี้ ทั้ง 5 ชุมชนจะมีลักษณะกิจกรรมจิตอาสาคล้าย ๆ กัน กล่าวคือ การร่วมกันทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ ศาสนสถาน การปรับปรุงพื้นที่ชุมชนให้น่าอยู่ โดยส่วนมากจะอาศัยวันสำคัญทางศาสนาเป็นการรวมพล สำหรับกิจกรรมเครือข่ายจิตอาสากับชุมชนอื่น พบว่า มีการช่วยเหลือเกื้อกูลตามเหตุปัจจัยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการช่วยเหลือเยียวยาเมื่อเกิดภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม การบอกบุญตามหลักศาสนา การร่วมบุญประเพณีทางศาสนา เป็นต้น

6. การจัดการปัญหาและความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ทั้ง 5 ชุมชนตอบรับเป็นเสียงเดียวกันว่า ชุมชนไม่เคยมีความขัดแย้งทางศาสนาทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขมาโดยตลอด หากจะมีปัญหาเกิดขึ้นเป็นเรื่องปัจเจกระหว่างบุคคล ซึ่งผู้นำก็ได้นำหลักศาสนามาใช้ในการแก้ปัญหาด้วยการไกล่เกลี่ย การสร้างความเข้าใจ การรับรู้ให้อภัยต่อกัน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ชุมชนบ้านตลาดแขกและชุมชนบ้านโพธิ์เสด็จมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง เป็นชุมชนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมทาง เพราะคนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ อิสลามและ คริสต์ ทั้งนี้ในชุมชนบ้านตลาดแขก คนในชุมชนที่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นนิกายโปรเตสแตนต์ ในขณะที่ชุมชนบ้านโพธิ์เสด็จ คนในชุมชนที่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นนิกายคาทอลิก และ สำหรับอีก 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านปากพยิง ชุมชนบ้านในถุ้งและชุมชนบ้านโมคลานนั้น มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท ที่มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ และอิสลาม แม้จะมีความแตกต่างในด้านลักษณะชุมชนและความแตกต่างของศาสนา แต่จากการศึกษาเชิงลึกในพื้นที่กรณีศึกษาพบว่า ชุมชนที่เป็นแบบปฏิบัติที่ดีทั้ง 5 ชุมชน มีลักษณะของการเป็น “สังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา” ที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาในจังหวัด นครศรีธรรมราช

รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา เรียกว่า PALC Model ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

P: Paradigms of Community กระบวนทัศน์ของชุมชน ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกร่วมของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา ทำให้การดำเนินชีวิตไปตามปกติสุข คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนาตน มีความรักต่อกันในฐานะเพื่อนบ้านร่วมชุมชน และที่สำคัญคือการไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทั้งนี้ความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้ เกิดจากการที่คนในชุมชนได้อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดีของชุมชน สภาพวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดี มีคุณภาพชีวิตและรักษาสอดคล้องระหว่างชุมชนกับ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีศรัทธาในศาสนาหรือวิถีความเชื่อที่ดีของชุมชน เป็นเครื่อง ชัดเกล่าจิตใจและพัฒนาพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วยมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ กระบวนทัศน์เหล่านี้ทำให้ชุมชนเกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาได้

L: Leader and Local Wisdom Scholars ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้าน ในชุมชน หมายถึง ผู้นำศาสนา ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชนแบบทางการ ตลอดจนผู้นำตาม ธรรมชาติ ที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน ซึ่งทำงานเชิงรุกเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางศาสนา ใช้ศาสนสถานเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และสร้างสรรค์กิจกรรมศาสนา สัมพันธ์ด้วยการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำศาสนา โดยภาพรวมผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ ชาวบ้านในชุมชนมีคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1) มีทัศนคติและการปฏิบัติตนอย่างดี มุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนพหุวัฒนธรรมทางศาสนา และ 2) ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของ ผู้นำในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยยึดหลักธรรมปธาน 4 (สัมมปปธาน 4) ซึ่งหมายถึง ความเพียรชอบหรือความเพียรใหญ่เป็นที่ตั้ง หลักธรรมปธาน 4 ประกอบด้วย

1) สังวรปธาน หมายถึง ความเพียรระวังหรือความเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2) ปหานปธาน หมายถึง ความเพียรละหรือความเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภavanaปธาน หมายถึง ความเพียรเจริญหรือความเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี และ 4) อนรักขนาปธาน หมายถึง ความเพียรรักษา คือ ความเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์

A: Activities and Lifestyles กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน)

กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชนต่าง ๆ เช่น การพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้น่าอยู่ การร่วมทำความสะอาด การปลูกต้นไม้ การร่วมช่วยเหลือในงานหรือวันสำคัญ การร่วมบริจาคการระดมทุนให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในชุมชนของตน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนอื่น หรือเป็นเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนปฏิบัติจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานเพื่อชุมชนอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการสร้างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาได้

C: Conflict Resolution ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน ชุมชนที่เป็น

สังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาเป็นชุมชนที่คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน การให้ความเสมอภาค การเคารพในสิทธิ การให้เกียรติ การรักษาและปฏิบัติตามกฎกติกาที่ชุมชนร่วมวางไว้ ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้ภาพของชุมชนที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การที่ชุมชนสามารถเรียนรู้แก้ไขปัญหาร่วมกัน รู้จักค้นหาวิเคราะห์เหตุแห่งปัญหา และมีความเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับโลกสมัยใหม่ ทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้ เมื่อชุมชนเกิดปัญหา การจัดการความขัดแย้งเบื้องต้นพื้นฐานคือการหลีกเลี่ยงหรือหลบเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้ง ยอมเสียสละละความต้องการของตนเอง หรือใช้ยุทธวิธี “พบกันครึ่งทาง” หรือ “ประนีประนอม” (Reconciliation) ลดการแข่งขันหรือขจัดเรื่องอำนาจ ผลประโยชน์ พร้อมปลูกฝังให้รู้ดี รู้ชั่ว รู้ผลแพ้ชนะ ร่วมมือร่วมใจในการทำให้เกิดความพึงพอใจให้ทุกฝ่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คนในชุมชนสามารถแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนโดยใช้ปัญญา โดยมีบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ เห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง คนในชุมชนใช้ “มรรควิธี” เป็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง

องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ของรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา (PALC Model) สามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

อภิปรายผล

สภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ทั้ง 5 ชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีความปรองดองสมานฉันท์อยู่ร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา มีจุดหมายร่วมกันคือการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข หากมีภัยปัญหาอันตรายใด ๆ ก็ร่วมกันให้ความช่วยเหลือโดยมีกิจกรรมในชุมชนร่วมกันทั้งที่เป็นประเพณีท้องถิ่น จิตอาสาพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ สำหรับกิจกรรมทางศาสนาต่างก็เรียนรู้หลักการปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสมและเข้าใจใส่ใจให้เกียรติกัน วิธีการอยู่ร่วมกันของทั้ง 5 ชุมชนนี้ สอดคล้องกับ พระมหายุทธนา นรเชษฐและคณะ แนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและมุสลิม ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ เน้นความรัก ความเมตตาต่อกันความปรารถนาดีต่อกัน การช่วยเหลือ

เกี่ยวคู่กัน ด้วยการให้การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน การมีกิจกรรมร่วมกัน การเจรจาพูดคุยกัน (พระมหาสุทนต์ นรเชษฐ และคณะ, 2560)

รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) กระบวนทัศน์พื้นฐานของชุมชน 2) ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้านมีรายละเอียดที่น่าสนใจ สามารถนำมาเป็นประเด็นในการอภิปรายได้ดังนี้

องค์ประกอบด้านที่ 1 กระบวนทัศน์พื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกร่วมของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา ทำให้การดำเนินชีวิตไปตามปกติสุข คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนาตน มีความรักต่อกันในฐานะเพื่อนบ้านร่วมชุมชนและที่สำคัญคือการไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ 26: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง” และพบว่า แม้บริบทของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างในเรื่องของวิถีอาชีพ ชาติพันธุ์ และศาสนา แต่ชุมชนจะสามารถก้าวข้ามความแตกต่างและแก้ปัญหาความขัดแย้งในอดีตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เพราะชุมชนมีความรักสามัคคีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ยังมีการรักษาสืบสานอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่ ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างสันติภาพและทำให้ชุมชนเกิดสันติสุข เกิดจากปัจจัยภายใน คือ การมีศูนย์รวมความคิดหรืออุดมการณ์ที่เข้มแข็งอันมีรากฐานมาจากคำสอนทางศาสนาและวิถีวัฒนธรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมา การเรียนรู้บทเรียนในอดีตพร้อมกับหาทางแก้ไขด้วยหลักสันติวิธีและปัจจัยภายนอก คือ การมีส่วนร่วมขององค์กรหน่วยงานภายนอก (ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, 2559) สอดคล้องกับนายศิริพัฒ พัฒกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า ในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม “ทุกคนต้องไม่อคติกัน อย่าลำเอียงเพราะรัก รักศาสนานี้มาก เกลียดศาสนาอื่น รักคนเชื้อชาตินี้มาก เกลียดคนเชื้อชาติอื่น คนเชื้อชาติเดียวกัน ศาสนาเดียวกันทำอะไรผิดก็บอกว่าถูก ลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะชัง เชื้อชาตินี้ ชังศาสนานี้ ศาสนานี้ เชื้อชาตินี้ ทำดีก็ว่าผิด อันนี้ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะโง่ คือไม่รู้เรื่องเลย ถูกผิดเป็นอย่างไร ประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร ทำให้ตัดสินใจผิด ลำเอียงเพราะกลัว อาจจะกลัวผู้นำที่ใช้ความรุนแรง บังคับปกครองให้เชื่อตาม ก็เลยอคติเบี่ยงเบนไปว่าสิ่งที่ผู้นำที่เห็นความต่างกับประเทศไทย หรือคนไทย เชื้อสายอื่น ๆ เป็นคนชั่ว คนเลว อาจจะมียุทธูปถัมภ์ อคติหรือลำเอียง 4 อย่างนี้เราจะต้องขจัดไปให้ได้” (ศิริพัฒ พัฒกุล, 2563)

องค์ประกอบด้านที่ 2 ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน หมายถึง ผู้นำศาสนา ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชนแบบทางการ ตลอดจนผู้นำตามธรรมชาติ ที่เป็นผู้มี

วิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน ซึ่งทำงานเชิงรุกเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางศาสนา ใช้ศาสนสถานเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และสร้างสรรค์กิจกรรมศาสนสัมพันธ์ด้วยการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำศาสนา โดยภาพรวมผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1) มีทัศนคติและการปฏิบัติตนอย่างดี มุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนพหุวัฒนธรรมทางศาสนา และ 2) ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประจวบ ทองศรี พบว่า ผู้นำศาสนาเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่เป็นรูปธรรมและจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การพัฒนาศักยภาพของผู้นำศาสนา ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาศักยภาพของผู้นำศาสนาให้เป็นผู้กล้าแสดงความคิดเห็น 3) การสร้างความตระหนักในชุมชนร่วมกันโดยใช้วิธีการและขั้นตอนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) การส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์และบูรณาการบนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างสมดุลอย่างต่อเนื่องสำหรับการเสริมสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางสังคม 5) การสร้างความรู้สึกรักของความรักชาติสำหรับการปฏิบัติในการรักษา และ 6) การให้ผู้นำศาสนาได้มีบทบาทในการจัดอบรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่จะลงปฏิบัติงานในพื้นที่เกี่ยวกับภาษาวัฒนธรรมและประเพณีของคนในพื้นที่ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้นำทางศาสนาจะยังทำให้ผู้นำมีทักษะในการดูแลสังคมให้เกิดสันติสุขได้อย่างยั่งยืน (ประจวบ ทองศรี, 2559)

องค์ประกอบด้านที่ 3 กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชน เช่น การพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้น่าอยู่ การร่วมทำความสะอาด การปลูกต้นไม้ การร่วมช่วยเหลือในงานหรือวันสำคัญ การร่วมบริจาคการระดมทุนให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในชุมชนของตน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนอื่น หรือเป็นเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา คือ สีสามัญญตา และทิวาสามัญญตา ก่อให้เกิดชุมชนสันติสุข ที่ทุกคนในชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์กลมเกลียว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ ซึ่งสรุปไว้ในงานวิจัยเรื่อง “สันติวิธีเริ่มต้นที่ชุมชน: กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสันติสุข ภาคเหนือของประเทศไทย” ที่พบว่า การสร้างสมานฉันท์ภายในชุมชนในรูปแบบการร่วมด้วยช่วยกัน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจอันดีในชุมชน และสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และความเชื่อ ความศรัทธาของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดสรรน้ำและการแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความเป็นธรรม (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, 2559)

องค์ประกอบด้านที่ 4 ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน ชุมชนที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาเป็นชุมชนที่คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน

การให้ความเสมอภาค การเคารพในสิทธิ การให้เกียรติ การรักษาและปฏิบัติตามกฎกติกาที่ชุมชนร่วมวางไว้ ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้ภาพของชุมชนที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การที่ชุมชนสามารถเรียนรู้แก้ไขปัญหาาร่วมกัน รู้จักค้นหาวิเคราะห์เหตุแห่งปัญหา และมีความเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับโลกสมัยใหม่ ทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากระแสโลกแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้ เมื่อชุมชนเกิดปัญหา การขจัดความขัดแย้งด้วยสันติวิธี สอดคล้องกับผลการการวิจัยของพูนสุข มาศรีสังสรรค์ และคณะ (2560) เรื่อง “เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสันติภาพของ องค์กรและนักสันติภาพโลก” ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการเยียวยาและการสร้างความสมานฉันท์ และความเพียร 4 ด้าน คือ ระวังเหตุแห่งความขัดแย้ง ขจัดความขัดแย้งที่จะขยายสู่ความรุนแรง ป้องกันความขัดแย้ง และรักษาพัฒนาให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย 2 ทาง คือ การสร้างสันติภาพด้วยการควบคุมความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงให้ได้เป็นเบื้องต้น นอกจากนี้ต้องยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม ภายใต้การสื่อสารอย่างกระจ่างชัดด้วยสันติโดยพัฒนาทั้งคนและระบบไปพร้อม ๆ กัน (พูนสุข มาศรีสังสรรค์ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชุมชนต้นแบบทั้ง 5 ชุมชนนี้สะท้อนให้เห็นถึงสันติภาพและสันติสุขที่เกิดขึ้นได้แม้จะมีความแตกต่างทางศาสนาหรือวัฒนธรรมหากทุกศาสนิกปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ต่างมุ่งหมายให้เกิดสันติสุขในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความปรองดองและสมานฉันท์ ดังผลสะท้อนจากการศึกษานี้ไม่ว่าชุมชนจะเป็นชาวพุทธมากกว่ามุสลิม หรือมุสลิมมากกว่าพุทธ หรือแม้แต่มีหลากหลายศาสนาในชุมชน ต่างก็ปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทรแม้บริบทสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปแต่สายใยยังถูกส่งต่อผ่านวิถีดำเนินชีวิตถ้อยทีถ้อยอาศัยฉันท์พี่น้องให้เกียติกันและกัน ในการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ บุคคล หน่วยงานหรือองค์กรที่มีพันธกิจหลักในการพัฒนาสังคมให้สันติสุข ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัยต่อยอดองค์ความรู้ หรือวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติสุขสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติได้ในการศึกษาวิจัยต่อไป 1) ควรมีการศึกษาพัฒนาให้เกิดพื้นที่ชุมชนแห่งการเรียนรู้สันติวัฒนธรรม 2) ควรมีการทำวิจัยในเชิงปริมาณหรือวิจัยผสมผสาน เพื่อพิสูจน์แนวคิดหรือข้อสรุปของการวิจัยครั้งนั้นเชิงปริมาณ เพื่อสามารถนำผลการวิจัยครั้งต่อไปอ้างอิงสู่กลุ่มประชากรซึ่งเป็นคนไทยทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ทั้งประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

- ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2559). ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ 26: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (2557). พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชสู่มรดกโลก. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1(1), 29-40.
- ประจวบ ทองศรี. (2559). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ การบริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร ประจำปี 2559. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ. (2559). สันติวิถีเริ่มต้นที่ชุมชน: กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสันติสุข ภาคเหนือของประเทศไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2), 1-14.
- พระมหายุทธนา นรเชฏโฐ และคณะ. (2560). ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพุทธวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่ากรัง ตำบลบ้านป้อม อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 40-61.
- พูนสุข มาศรีรังสรรค์ และคณะ. (2561). เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสันติภาพขององค์กรและนักสันติภาพโลก. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริพัฒ พัฒกุล. (19 มิถุนายน 2563). รูปแบบการสร้างสังคมพุทธวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา. (ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2559). รายงานผลการดำเนินการกิจงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช.
- Chung, K. H. & Megginson, L. C. (1981). Organizational Behavior: Developing Managerial Skills. New York: Harper and Row.
- Galtung, J. (1975). Violence Peace and Peace Research. Journal of Peace King. (8th ed.). Great Britain: Collins Clear Type.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมต่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิน. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวิศักดิ์ อุณจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ
15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก [http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-
ประกาศ/](http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/)

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57
ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- จิตวิวัฒน์ หนึ่งมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.
- สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่ง

เข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วย ภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

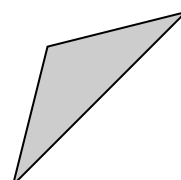
.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

This image shows a single sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

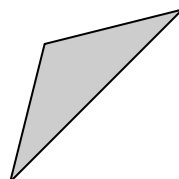
.....

Keywords: 3 – 5 words

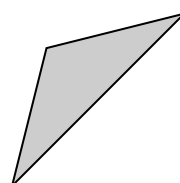
บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

(10 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

